

แบบเรียนภาษาไทย เล่ม ๕

ชั้นประถมปีที่ ๓

จัดทำขึ้น โดย
โครงการพัฒนาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

แบบเรียนภาษาไทย

เล่ม ๕

ชั้นประถมปีที่ ๓

ของ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๕๐๕

จัดพิมพ์โดย โครงการพัฒนาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

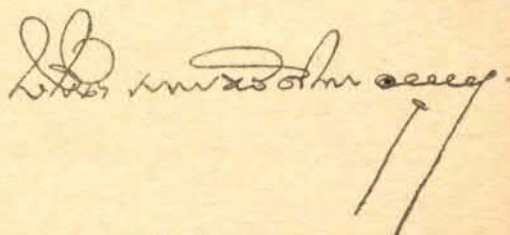
ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่อง อนุญาตให้ใช้แบบเรียนในโรงเรียน

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหนังสืออ่านภาษาไทยชั้นคณะหนึ่ง เพื่อทำการคัดเลือกแก้ไข ปรับปรุง และจัดทำหนังสืออ่านภาษาไทยสำหรับชั้นต่าง ๆ นั้น

บัดนี้คณะกรรมการดังกล่าวได้ดำเนินการจัดทำต้นฉบับแบบเรียนภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษา ๓ เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงเสนอให้กระทรวงศึกษาธิการพิจารณา กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้แบบเรียนภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษา ๓ ได้.

ประกาศ ณ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๐๔

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาเห็นว่า หนังสืออ่าน
ภาษาไทยที่ใช้ในชั้นต่างๆ ขณะนี้สมควรจะได้มีการคัดเลือกแก้ไข
ปรับปรุง หรือจัดทำขึ้นใหม่ ให้เหมาะสมกับกาลสมัย และความ
เจริญก้าวหน้าทางวิชาการยิ่งขึ้น เพื่อใช้เป็นหนังสือเรียนต่อไป
จึงได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการปรับปรุงหนังสืออ่านภาษาไทย
ขึ้นคณะหนึ่ง.

สำหรับแบบเรียนภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษา ๓ คณะกรรมการ
ได้มอบหมายให้ นายนิรันตร นวมารค เป็นผู้จัดทำ โดยมีบุคคล
ต่อไปนี้เป็นผู้ช่วย คือ

๑. นางสาวมาลย์ ทบทมทอง

๒. นางสาววลัยรัตน์ อติแพทย

๓. นางสาวทวีพร เจนพนัส

เมื่อผู้รับมอบหมายได้จัดทำต้นฉบับเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้ส่ง
ให้คณะกรรมการตรวจพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง.

กองตำรา กรมวิชาการ

คำแนะนำในการใช้แบบเรียนภาษาไทยชั้นมัธยมปีที่ ๓

แบบเรียนภาษาไทยชั้นมัธยมปีที่ ๓ นี้ วิชาการจัดทำคงเป็นไปแนวเดียวกับแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมปีที่ ๓ ประถมปีที่ ๔ ฯลฯ กล่าวคือคัดลอก ความเรียง นิทาน ตลอดจนคำประพันธ์บางตอนบางเรื่องมารวมไว้ในที่เดียวกัน เรื่องส่วนมากแต่ละเรื่องประกอบด้วยคำนำ เนื้อเรื่อง คำอธิบายศัพท์ และกิจกรรมสำหรับกิจกรรมต่างๆ ในแบบเรียนเล่มนี้ เป็นเพียงตัวอย่างพอเป็นแนวทางช่วยครูในการสอนเท่านั้น มิได้มุ่งหมายว่าเด็กจะต้องทำทั้งหมด ครูอาจพิจารณาตัดแปลงตามความเหมาะสม ตามควรแก่กาลเทศะและความสะดวก ทั้งจะสอนเรื่องใดก่อนหลังก็ได้แล้วแต่จะเห็นสมควร

อนึ่ง นอกจากจะเป็นแบบเรียนสำหรับเรียนรู้เรื่องราวและวรรณคดีต่างๆ ของไทยอันจะช่วยเพาะนิสัยให้รักการอ่านมากขึ้นแล้ว ยังมุ่งหมายจะให้ช่วยส่งเสริมการสอนคัด เรียงความ ย่อความ ตลอดจนหลักภาษา การเขียนและการอ่านออกเสียงให้ถูกต้องอีกด้วย

คณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหนังสืออ่านภาษาไทย

สารบัญ

หน้า

จดหมายเหต ^๓ เรื่องประพาส ^๒ ต้น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา ^๑	
ตำรา ^๑ ราชานภาพ ^๑	๑
ขน ^๒ ช้าง ^๑ ขน ^๑ แผน ^๑	๒ ๑
ไข ^๑ ถา ^๑ มา ^๑ ของ อ.น.ก.	๑ ๐ ๓
รวม ^๑ เกย ^๑ รท ^๑	
พระยา ^๑ ท ^๑ ม ^๑ เค ^๑ พระ ^๑ พ ^๑ ท ^๑ อ ^๑ ย ^๑ ค ^๑ ฟ ^๑ า ^๑	
ฟ ^๑ า ^๑ โล ^๑ ก ^๑	๑ ๒ ๕
สาม ^๑ ก ^๑ ก ^๑	
เจ้า ^๑ พระ ^๑ ยา ^๑ พระ ^๑ ค ^๑ ล ^๑ ง (หน) แผล ^๑ แล ^๑ ะ	
เร ^๑ ียบ ^๑ เร ^๑ ียง ^๑	๒ ๓ ๐
รา ^๑ ชา ^๑ อิ ^๑ รา ^๑ ช ^๑	
เจ้า ^๑ พระ ^๑ ยา ^๑ พระ ^๑ ค ^๑ ล ^๑ ง พระ ^๑ ยา ^๑	
อิน ^๑ ท ^๑ อ ^๑ ค ^๑ ร ^๑ า ^๑ ช ^๑ พระ ^๑ ภ ^๑ ริ ^๑ ม ^๑ ร ^๑ ค ^๑ ม ^๑	
พระ ^๑ ค ^๑ ริ ^๑ ภ ^๑ ริ ^๑ ป ^๑ ริ ^๑ ชา ^๑ แผล ^๑	๒ ๔ ๖

พระที่นั่งไอศวรรย์ทิพาอาสน์ บางปะอิน

จดหมายเหตุเรื่องประพาสต้นในรัชกาลที่ ๕

บทนำเรื่อง

หนังสือเรื่องน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาบำราบปรปักษ์
ทรงพระนิพนธ์ไว้เป็นจดหมายเหตุเล่าเรื่อง ตามเสด็จ พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประพาสหัวเมืองต่าง ๆ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๔๗ แต่
ทรงทำเป็นตำนานของนายทรงอาณภาพ เขียนจดหมายเหตุเรื่องต่าง ๆ ถึง
นายประจักษ์ ซึ่งเป็นเพื่อน พระนิพนธ์เรื่องนโคลงพิมพ์ในหนังสือทว
ปัญญา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๘ ปรากฏว่าได้รับความนิยมจากผู้อ่านอย่าง
แพร่หลายมาก เพราะเป็นตำนานอย่างง่าย ๆ เล่าเรื่องต่าง ๆ อย่างชวน
สนุกสนาน ไม่ใช่ใช้อย่างจดหมายเหตุทางราชการ แตกกันระเบียบปฏิบัติ
ราชการ ขนบธรรมเนียม ประเพณีไทย และพระราชจริยวัตร บันทึกร
อยู่หลายประการ นับเป็นหนังสือที่สมควรประโยชน์ยิ่งแก่ชนใน
โอกาสที่ได้อ่านมาแต่เฉพาะฉบับที่ ๒ กับ ฉบับที่ ๔ เพียงสองฉบับเท่านั้น

แผนที่
เส้นทางเสด็จประพาสต้น
ในรัชกาลที่ ๕

จดหมายฉบับที่ ๒

วัดโชติทายการาม คลองดำเนินสะดวก

วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๓

ถึง พ่อประคัมภ์

ฉันได้ออกมาในจดหมายฉบับก่อนว่า จะจดหมายส่งข่าวคราวการเสด็จประพาสมาให้ทราบเนื่องๆวันนี้ประทับแรมอยู่วัดโชติทายการามคลองดำเนินสะดวก ฉันมีเวลาว่างอยู่บ้างจึงได้เขียนจดหมายฉบับนี้ฝากเขามาให้ หวังใจว่าจะไม่ไปหายสูญเสียกลางทาง

เสด็จออกจากบางปะอินเมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ร.ศ. ๑๒๓ ล่องมาตามลำแม่น้ำ เรือฉันมาล่วงหน้า ทราบว่าเสด็จประทับวัดปรโมทัยกวาสครุห์หนึ่งแล้วเลยประพาสสวนสะท้อนของนายบุตรที่แม่น้ำอ้อมแขวงเมืองนนทบุรี วามสะท้อนอย่างดี ๆ ที่สวนนั้นมากกำลังสะท้อนออกผล เจ้าของสวนเชิญเสด็จเก็บสะท้อน ทราบว่าเป็นที่พอพระราชหฤทัย แลทรงพระกรุณาแก่เจ้าของสวนมาก เวลาเย็นเสด็จมาประทับแรมที่หน้าวัดเขมา จอดเรือพระที่นั่งเข้ากับสะพานหน้าวัดอย่างเราไปเทียบกัน ไข้ศาลานาหน้าวัดเป็นทองพระโรง ไม่มีพลับพลาฝาเลือนอย่างใด เจ้าพนักงานเจ้าของท้องที่ทักดูเหมือนจะไม่รู้ตัวว่าจะเสด็จมาประทับแรมที่นั่น การล้อมวงกกก่าจัดกันตามแต่จะทำได้ดูสนุกสนานดี จนเวลา ๒ ทุ่มเศษ

กรมหลวงนเรศวรเสนาบดีกระทรวงนครบาลจึงเสด็จไปถึง ได้ยิน
รับสั่งว่า “อาสน์แข่งๆ กันไม่รู้ พอรู้ก็รับมาจะต้องนั่งอยู่ยั้ง”

วันที่ ๑๕ เวลาเช้าออกกระบวนลงมาเข้าคลองบางกอก
ใหญ่แลคลองภาษีเจริญ ฉันทมากระบวนหน้าตามเคย ประจวบ
เวลาหัวนาง เมื่อนพหนองแขมเจอเรือไฟที่ไปก่อนคิดขวางคลอง
อยู่ลำหนึ่ง ฉันทจึงปล่อยเรือไฟจูงเรือให้คอยตามเรือไฟลำหน้า
ส่วนตัวฉันทเองให้คนแจวเรือล่องเลยไปจอดคอยเรือไฟหน้าลำบ้าน
กระทุ่มแบน รอๆ อยู่เท่าใด าก็ไม่เห็นเรือไฟตามออกมา นา
กแห่งงวดลงไปทุกที พอแน่ใจว่าเรือไฟคงติดเสียกลางคลองแล้ว
ก็พอนกชนได้ว่าคร่อมเสบียงอาหารอยู่ในเรือไฟหมดทั้งนั้น แลดู
นายอัมมวรุณดูท่าจะออกหัว จึงชวนกันขบถเดินไปเที่ยวขอ
ข้าวแกงกินที่ตลาดบ้านกระทุ่มแบน ไปเจอคนผัดหมัด คุยว่ารู้จัก
คุ้นเคยกับเจ้าคุณเทศา ผ่านมาเบ็นต้องแวะกินหมัสมอ ขอ
เสบียงอาหารได้พอกันแล้ว ได้ยินเสียงละครที่โรงบ่อน นาย
อัมมวรุณเกิดอยากดูละคร พวกกันไปดูไปเจอเจ้าของละครเจ้ากรรม
รู้จักว่าฉันทเป็นหุ้มแพรมหาดเล็กต้องรับหน้าปากันมาลงเรือ แต่
กระนั้นก็ไม่พิน พอประเดี๋ยวเจ้าหมัเจ้าหมาปากันตามมารุมมาคุ้ม
พิธแตกเพราะนายอัมมวรุณที่เดียว ถ้านายอัมมวรุณไม่พาไปดู
ละคร ก็คงจะได้นั่งกินข้าวแกงกันในตลาดให้สนุก นกกลับต้องกิน
สำหรับคืบคอนแล้วตอบแทนเขาแทบไม่ไหว

จอตระกัรวนเสดจอยุ่นคำ กลางคนนาชนเรอไฟพวกลวง
 หนาหลุดออกมาได้ทีละลำสองลำ ถามดูก็ไม่ใดความว่กระบวน
 เสดจอยู่ที่ไหน จนยามกว่าจึงได้ความจากเรอลำหนึ่งว่าประทับ
 แรมอยู่ทหน้าวัดหนองแขม ฦกเลยจอตนอนคอยเสดจอยู่ที่
 กระทุมแบนนเอง ครนรุ่งเชาวนท ๑ ๖ ออกเรอล่วงหนามาคอย
 เสดจอยู่ที่ปากคลองดำเนินสะดวก พอประมาณ ๔ โมงเช้ากระบวน
 เสดจมาถึงเลยเข้าคลองต่อมา น้ำกำลังท่วมทุ่งท่วมคันคลองแจ้ง
 ทุ่งสองข้าง แล่นเรอได้สะดวก พอบ่ายสัก ๓ โมงก็มาถึงหลักหก
 หยุตกระบวนประทับแรมที่วัดโชติทายการาม

เวลาบ่ายทรงเรอเล็กพายไปประพาสทุ่ง คือไร่น้ำท่วม
 เจ้าของไร่น้ำกำลังเก็บเอาหอมกระเทียมขึ้นผึ่งตามนอกชานบ้านเรือน
 คลอดจนบนหลังคาเพราะไม่มีทدن น้ำท่วมเป็นทะเลหมด ไปถึง
 บ้านแห่งหนึ่งเจ้าของเป็นผู้หญิง กำลังตากหอมกระเทียม พอเห็น
 เรอกรองเชอเชิญให้แวะที่บ้าน เห็นได้ว่าแกไม่รู้จกว่าใครเป็นใคร
 คงเข้าใจว่าพวกขุนนางที่ตามเสดจ ครนเสดจจนเรอนแล้ว เพียง
 ฦกนรับยายผิงยังไม่พอใจ ยังเข้าไปยกหม้อข้าวกับกระเบไม่ใส่
 ชามกะลา มีผักกาดผัดหมู ปลาเค็ม น้ำพริก กับอะไรอีกอย่าง
 หนึ่งชงแกหาไว้สำหรับแกกินเองในเวลาเย็นมาตงจะเลยงอก

ใครเคยตามเสดจประพาสไปเรอมาแต่ก่อนย่อมเข้าใจได้ว่า
 ถามชองสนุกในการที่จะได้ทรงสมาคมกับราษฎรเกิดขึ้นอย่างนแล้ว

ตั้งแต่พระเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา พวกนั้นเห็นคุณในการทำครัวเลี้ยง
 กันในเวลาเที่ยวหาความสบายเช่นนั้น ว่าเป็นเหตุให้เจริญอาหาร ดี
 กว่าบริโภคอาหารซึ่งถูกทำเป็นอันมาก จึงตกลงกะการใหม่เครื่อง
 ครัวปัจจุบันคิดไปในเวลาเสด็จประพาสต้น ค้อมหม่อมข้าวงเตาไฟ
 ถ้วยชามแลเครื่องครัวบรรทุกไปในเรือมหาดเล็ก กำหนดว่าไปถึง
 คลาดจะมีทชอหาเสบียงอาหารได้แห่งใดจะแวะชอเสบียงอาหาร
 แลไปหาทำครัวเลี้ยงกันในระยะทางทุกโอกาสที่จะมีจะทำได้
 ส่วนพวกทตามเสด็จนั้น ก็แบ่งหน้าที่กันตามถนัด ใครทำกับข้าว
 ของกินเป็น กัมหนาทเป็นหนาเตาสำหรับทำกับข้าวของกิน ทหุง
 ข้าวกุดเป็นพนักงานหุงข้าว ส่วนตัวฉันนั้นอยู่ในพวกที่ทำอะไรไม่
 เป็นแต่ท่านไม่ยอมให้กินเปล่า จึงต้องรับหน้าที่เป็นกองกลางชาม
 กับคุณหลวงรัตนาวุชนายอัยยภูวณแลท่านมหาสม รวมสคนด้วยกัน
 ทจริงนายวงศ์ตวันก็ทำอะไรไม่เป็น ควรจะมาเข้ากองกลางชาม
 ด้วยกันแต่เขาอาย ดูเหมือนจะเห็นว่ากลางถ้วยชามนั้นเป็น
 หน้าที่เลวทรามนัก สู้ไปอาสาพวกหน้าเตาให้เขาใช้สอยขอ
 เกล็ดปลาแลสับหนึ่ไปตามเพลง ทจริงหน้าที่กองกลางชามนั้น
 เป็นการประณีตมาก เมื่อฉันเล่าให้ฟังพอประคยรู้ก็คงจะเห็นได้
 ว่าไม่ใช่การเลวเลย คือในกองนั้นมีสับแปรงผ้าสำหรับเช็ด แล
 ส้อมสำหรับฟอก จัดลงไว้ในหีบขงเที่ยวชอเอาตามคลาดเหมือน
 กับหีบขงกนเป็นเครื่องมือสำหรับตัว เมื่อเสด็จไปถึงที่ใด ชง
 กะว่าจะเป็นที่ทำครัวแลเลี้ยงอาหาร หน้าที่ของพนักงานกองกลาง

ชามในเบื้องต้นจะต้องเที่ยวตรวจหาว่า สถานที่ใดควรจะเป็นที่
 เลียงและเป็นท่าท้าวได้ ยกตัวอย่างดังว่าจะทำครัวเลียงกันทั่ว
 แห่งใดแห่งหนึ่ง พอจอดเรือเข้าไป พนักงานกองกลางชามก็ต้อง
 ขนก่อน ไปเที่ยวหาท้าวจะควรใช้การเปรียญหรือศาลาน่าจะเหมาะ
 ค เมื่อตกลงสมมติแล้ว กองกลางชามจะต้องเที่ยวหาโอ่งอ่าง
 แล่น้ำสำหรับใช้ให้พอการ กระบวนเที่ยวค้นคว้าเหล่านี้เกือบจะ
 ถูกหมากดกหลายครั้ง บางทีก็ไปตกร่อง บางทีหัวโดนชายคา
 มือนตรายต้องการความกล่าหาญอยู่บ้าง ครั้นได้ทีแล้วต้องลงมือ
 ลงด้วยชามฟอกด้วยสบู่ให้สะอาดหมดควา และเรียบเรียงไว้จ่าย
 แก่พวกหนาเตอให้ทันต้องการใส่กับข้าว กองกลางเสร็จแล้วคราวนี้
 ต้องปูเสื่อปูพรมตั่งกะโถนคนที แลยกกับข้าวไปเรียบเรียง เสร็จ
 แล้วพนักงานกองกลางยังมีหน้าที่จะต้องเชื้อเชิญบริษัทให้พร้อม
 กันมาบริโภคออาหาร จึงเป็นเสร็จธุระ ท่นพรรณนามาถึงหน้าที่
 กองกลางชามอยู่ข้างจะยดยาว แต่ถ้าไม่พรรณนาให้เข้าใจ พอ
 ประคิณรู้ก็จะเห็นว่าหน้าที่ของฉันทราชม เพราะทรงชอกกอง
 กองกลางไม่สู้เพราะ มันไปเข้าสภานิตโบริกาทเขาว่า “อัมก่อน
 ดูโชนดูหนั อัมที่หลังล่างด้วยล่างชาม” เรื่องล่างชามออกๆ จะ
 เสียชออยู่ จึงต้องอธิบายให้เข้าใจไว้

เมื่อว่าถึงระยะทางที่เสด็จต่อมา วันที่ ๒๑ กรกฎาคมเวลา
 เข้าเสด็จประพาสตลาดไปพบยายเจ้าของเรือ ทแกลเคยเห็นเจ้าชวด

๓ หน แก่พาลูกมาเฝ้า ทรงพระกรุณาพระราชทานเครื่องแต่งตัว
 แก่เด็กนั้นหลายอย่าง ประพาสตลาดแล้ว ออกเรือพระที่นั่งจาก
 เมืองราชบุรี กระบวนเรือพลับพลาให้ล่องลงไปตามลำแม่น้ำใหญ่
 ไปคอยที่เมืองสมุทรสงคราม เสด็จเรือมาด ๔ แฉว มีเรือตันทขอ
 ใหม่เป็นเรือที่นั่งรองพ่วงเรือไฟเล็กเข้าทางแม่น้ำอ้อม ไปแวะขอ
 เสบียงอาหารที่ตลาดปากคลองวัดประดู่ พวกเราเดินชุลมุนขวักไขว่
 กันไปตามเพลงไม่มีใครจะรู้จัก เขากำลังเล่นลิเกกันหน้าโรงบ่อน
 ฉันทน์เดินไกลไปคู้ ไปพบทหารเรือซึ่งเคยเป็นบ๋อยพระยาชลยุทธ
 รู้จักกันมาแต่ก่อน เห็นมันรู้จักจึงกระซิบบอกอ้ายหมอนันต์ว่า เอง
 อย่าออกทักให้ใครรู้ว่าเสด็จ คุณมันทำนังเฉยอยู่ไม่เห็นมีผู้ใคร
 เห็นว้าว จนกระทั่งเสด็จกลับลงเรือ พอเรือออกจากท่า เจ้า
 วัฒนพาทยลเกกตเพลงสรรเสริญพระบารมีส่งเสด็จ นแลจะเป็นด้วย
 เหตุบ๋อยพระยาชลยุทธไปโจทชนหรืออย่างไรก็หาทราบไม่ ออก
 จากตลาดแจวเข้าคลองเล็กไปจนถึงวัดประดู่ หยุดพักทำครัวเสวย
 เขาทวดนน กองกลางขามเทยวตรวจไปได้ความแปลกประหลาดที่
 วดนว่าเป็นหมอนามนต มีผู้คนทเจ็บไข้ไปคอยรตนามนตรักษาตัว
 อยู่หลายคน ได้ความว่าเป็นโรคฝีเข้าบ้าง ถูกกระทำยาเย็บบ้าง แล
 โรคอย่างอื่น ๆ บ้าง เมื่อเลี้ยงกันเสร็จแล้วจึงพร้อมกันไปดูรต
 นามนต รตนามนตอย่างฉฉฉฉฉฉเห็น คนพูดจากันอยู่ดี ๆ พอ
 เข้าไปนั่งให้พระรตนา ก็มีกริยาอาการวิปลาสไปต่างๆ บางคนก็เฝ้า

แต่จากเสลดพ่นน้ำลายดังจากปู ๆ ไปจนพระหยุตรดนามนต์จึง
 หยุตจาก กลับหันมาบอกเราว่าสบายเบาในอกโล่งทีเดียว ยายแก่
 คน ๑ ตามอดลูกสาวพามาให้พระรตนามนต์ พอรดเขากรอง
 ครวญครางแล้งวอนว่ากลัวแล้ว จะไปแล้ว เท่านั้นเถิด อย่าง
 จนพระหยุต ถามพวกคนไข้ไต่ความว่า ยายคนนั้นเดิมมีผู้มาขอลูก
 สาวแก่ไม่ให้ เขาโกรธกระทำให้ผีสิงจนไม่เป็นสติอารมณ์ ต้อง
 มารักษาตัวที่วัดประคู้ พอได้สติก้อยยังชั่วซนสักหน่อย นั้นและ
 จริงเท็จเพียงใดก็ไม่ทราบ เล่าเท่าที่ตาเห็น แต่พวกเราที่ไปตาม
 เสด็จไม่มีใครรับอาสาเข้าไปให้พระรตนามนต์ถวายตัว จึงไม่มี
 พยานที่จะยืนยัน ถ้าหากว่าพวกเราเข้าไปจากปลงสักคนก็เห็น
 จะน่าเชื่อชมมาก ออกจากวัดประคู้ลองกลับออกมา ได้ยินเสียง
 กลองละครชาตรมอยู่ในสวนรับสั่งให้แะเรอพระที่นั่งเข้าไป จะ
 ใครทรงทราบว่าเขามีกิจการอะไรกัน ไปพบละครชาตรมอยู่ที่บ้าน
 คาหมอสี่เป็นพลเรือนอย่างโบราณลงมาต้อนรับ เห็นตานจะนอน
 ดุละครจนหลับ หน้าตาย้วยตัวยังเป็นรอยเสื่อ แต่แก้ต้อนรับ
 แข็งแรงพูดจาอย่างเก่า ว่ายังงั้นพะยังงั้นพะ ไม่ใช่ขอรับ
 หรือจะจำ นาน ๆ ได้พบอย่างนั้นน่าฟังดี ไต่ความว่าลูกแก่เจ็บได้
 บนนานไว้ ครั้นรักษาหายจึงได้มีละครชาตรมแก้สับบน ออกจาก
 คลองวัดประคู้เย็นมากแล้ว เรือไฟลากลองลงมาถึงแม่น้ำใหญ่
 จวนจะค่ำ หาททำครัวเย็นก็ไม่ได้เหมาะ ลองเรือลงมาเห็นบ้าน

แห่งหงสะอาดสะอาด มเรือนแพอยู่ริมน้ำ รับส่งว่าทนเหนจะ
 พออาศัยเขาทำครัวสักครึ่งหนึ่งได้ ให้กรมหลวงดำรงรับหน้า
 ขนไปขออนุญาตต่อเจ้าของบ้าน กรมหลวงดำรงเสด็จขึ้นไปตาม
 ใต้ความว่าเป็นบ้านนายอำเภอ ๆ ไปจัดฟันเรือไฟตรงบ้านข้าม
 อยู่แต่ภรรยา หารู้จักกรมหลวงดำรงไม่ ขออนุญาตทำครัวที่เรือน
 แพได้ดังปรารถนา พอชนของครัวขึ้นเรือนแพแล้ว กรมหลวงดำรง
 ยังไม่ทันเสด็จลงมาจากบนเรือนใหญ่ นายอำเภอก็กกลับมาถึง
 ไม่ทันเหลียวแลเห็นพระเจ้าอยู่หัวที่เรือนแพ มุ่งหน้าตรงขึ้นไป
 ถวายคำนับเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยที่เรือนใหญ่ นายอำเภอ
 เพ็ดทูลกรมหลวงดำรงอยู่ไม่ทันได้กล่าว นายอำเภอรุกคืบคลานสอกลง
 นำหนังสือรับส่งไปถวายกรมหลวงดำรงว่า ขอให้เขารู้จักแต่กรม
 หลวงดำรงพระองค์เดียวเถิด ถิ่นนั่งดูท่านายอำเภอรุกคืบคลานเข้า
 เผ้ากรมหลวงดำรงทำท่าทางสนทราวกับเป็นข้าไทย แต่กรมหลวง
 ดำรงนั้นพออ่านหนังสือรับส่งแล้วดูพระพักตร์สลด เห็นประทับนั่ง
 ไม่รับสั่งว่าอะไร เป็นแต่พยักพระพักตร์ให้นายอำเภอรุกคืบ
 ลงมา อึกสักครู่หนึ่งจึงได้ยินเสียงรับสั่งกับนายอำเภอแลก้านัน
 ผู้ใหญ่บ้านถึงราชการงานเมืองอะไรต่ออะไรอยู่บนเรือน พวก
 กองครัวก็ทำครัวกันอยู่ที่เรือนแพ ทำเสร็จแล้วแต่งเครื่องให้
 คุณหลวงนายศักดิ์เชิญขึ้นไปตักถวายกรมหลวงดำรงเสวยพร้อมกับ
 เครื่องเคราที่เจ้าของบ้านเขาหาถวาย ครั้นเสร็จแล้วเมือจะลงเรือ

กรมหลวงดำรงเสด็จกลับมาจะลงเรือ นายอำเภอกำนันผู้ใหญ่บ้าน
ตามลงมาส่งเสด็จมารุมมาคุ่ม พวกที่ไปตามเสด็จรับกระแสรีบส่ง
ไวให้หมอบกราบรับเสด็จกรมหลวงดำรงอย่างเป็นข่าในกรม ส่วน
พระเจ้าอยู่หัวเสด็จหลบออกไปบังอยู่เสี้ยหลังเก๋งท้ายเรือ พระ-
ราชทานพระราชอาสน์ไว้สำหรับกรมหลวงดำรงประทับ กรมหลวง
ดำรงเลยทรงไต่ถามว่าเดือนหงายสบายดีจะยืนอยู่หน้าเก๋ง รับให้ออก
เรือ แต่พอพนหนาบานกรับส่งบ้นใหญ่ ว่าเล่นอย่างนเต็มที่ไม
สนุก แต่คนนอนพากันหัวเราะกรมหลวงดำรงท้วงท้วงว่า เวลาสัก
ยามหนึ่งจึงมาถึงที่ประทับเมืองสมุทรสงคราม

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม เวลาเช้าเสด็จไปทอดพระเนตรวัด
พวงมาลัยแล้วเสด็จขึ้นไปประพาสตลาดคลองอัมพวา เสด็จเป็น
อย่างประพาสต้นเหมือนเมื่อเสด็จวัดประดู่ แต่วันนี้เกิดเหตุขัด
ข้องประพาสไม่ได้สะดวก ด้วยในเมืองสมุทรสงครามนั้นเขามข
บังคับกวดขัน ถ้าเรือหรือผู้คนแปลกประหลาดมาในท้องที่
ราษฎร บอกกำนันผู้ใหญ่บ้าน ๆ ต้องรับลงเรือไปทักถามเป็น
ธรรมเนียมบ้านเมืองอยู่ดังนี้ วันนี้ไม่ได้บอกให้ใครทราบว่าจะ
เสด็จอัมพวา เขาคงจะทราบแต่ว่ามีเรือแลคนแปลกประหลาดมา
ก็ทำการตามหนาท จินเรารำคาญแจวกระดิกไปข้างไหนก็พบแต่เรือ
กำนันผู้ใหญ่บ้านออกมาตามว่าเรือใครไปไหน หลบล่านไปเจอ
ลำโน้นเหมือนกับจะถูกล้อมจับ ไล่แต่เท่านั้นเจ้านายที่ไปตาม

เสด็จ ๒ พระองค์กับขุนสวรรควินิต มีญาติวงศ์พงสาแลพวกพ้อง
 อยู่ในแถวอัมพวานมาก ท่านพวกเหล่านั้นพอเลอบแลเห็นกพากัน
 ชนชมยินดีเรียกร้องกันติดตามมารุมมาคุ่ม ยิ่งหนักยิ่งตามลงที่สุด
 พระเจ้าอยู่หัวต้องเสด็จ ลงเรือต้นแยกไป ประพาส แต่ลำเดียว
 ปลอยเรือพระที่นั่งมาไว้ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านแลชาวอัมพวาติดตาม
 ให้ออใจ ฉันทูกอยู่กับเรือมาด นั่งนึกขึ้นในใจที่พวกชาวบางช้าง
 พากันข่มขี้มแถมใส่ติดตามมาเฝ้าเจ้านายที่เป็นญาติ แลหมาย
 จะพบปะขุนสวรรควินิต ไม่มีใครในพวกนั้นจะคิดเห็นเลยว่ามา
 ทำความรำคาญแก่ท่านทั้ง ๒ นินสัักเพียงใด เขามาดี ๆ จะโกรธ
 ขงกยาก ขุนสวรรคจึงออกบัญชาว่า ยายหนูแก่แล้วแดดร้อน
 เอากลับไปบ้านเสียเถิด ยายหนูกลับไปประเดี๋ยวเรือลำนกลับ
 มาอีก ยายหมับแก่ไม่แก่เหมือนยายหนู แลแก่ไม่กลัวแดดจะ
 ทำอย่างไร ช่วยกันคิดอ่านไล่พวกอัมพวาอยู่จนกระทั่งเสด็จกลับ
 จากประพาสคลองอัมพวา แล้วจึงได้ออกเรือเลยไปพักเสวยเช้า
 ทิวคาวตึงส์ เสร็จแล้วแจวต่อไปบางน้อย ประพาสที่บ้านกำนัน
 จัน แล้วกลับทางคลองแม่กลองมาถึงที่ประทับเวลา ๒ ทุ่ม

วันที่ ๒๓ กรกฎาคม เวลาเช้าเสด็จทอดพระเนตรทวการ
 เมือง แล้วเสด็จจวอัมพวากลับมาถึงที่ประทับเวลาค่ำ พรุ่งนี้
 กำหนดจะเสด็จเมืองเพชรบุรีในกระบวนใหญ่ เพราะจะต้องข้าม
 อ่าวทะเลจากปากน้ำแม่กลองไปเข้าบางตุน แต่เนิ่นมากเรือ

กระบวนจะออกอ่าวไคต่อเวลาเที่ยง ไคทราบว่ตอนเช้าจะเสด็จ
ไปทอดพระเนตรจับปลาทะเลมุก่อน แล้วจึงจะเสด็จมาขึ้นเรือ
พระที่นั่งทเมองสมุทรสงคราม

แต่เดิมฉันตั้งใจว่าจะไปเขียนจดหมายต่อเมื่อเสด็จไปถึง
เมืองเพชรบุรี แต่เมื่อมาถึงเมืองสมุทรสงครามได้ข่าวว่ามีเรือมัล
เดินถึงกรุงเทพ ฯ ประจวบเรือมัลจะออกพรั่งนเข้า จึงได้จดหมาย
ฉบับนี้ส่งมา.

นายทรงอาณภาพ

อธิบายศัพท์

ประพาสต้น	การเสด็จเที่ยวไปอย่างสามัญชนโดยไม่ให้ราษฎรรู้จักพระองค์
บางปะอิน	เป็นชื่ออำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพระราชวังและพระที่นั่งไฮศวรรยทิพอาสน์ ซึ่งสวยงามมาก
แม่นาอม	ร่องน้ำเดิมของแม่น้ำเจ้าพระยา อ้อมโค้งทรงจังหวัดนนทบุรี
ท้องพระโรง	ที่เสด็จออกว่าราชการของพระเจ้าแผ่นดิน
ล้อมวง	เฝ้าขามคุกแต่โดยรอบที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน
กง	วงรอบของล้อ
กา	ชัลด
กรมหลวงนเรศรฯ	กรมหลวงนเรศวรฤทธิ
กระทรวงนครบาล	กระทรวงมหาดไทยแลความเรียบร้อยในพระนคร
อาสน์แข็ง ๆ	เป็นสำนวนพจนานุกรมเมื่อนำเรื่องเคอะครอนแก่คนแก่ผู้มั่งคั่งที่ประทับของพระอินทร์ซึ่งตามปรกคือนอนนุ่มสบายและแข็งแรงกว่าคนทั่วไป
หวนลง	ขณะแรกทนาไหลลง
หนองแขม	ชื่อตำบลหนึ่งในจังหวัดธนบุรี
กระท่อมแบน	ชื่อตำบลหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร
ครัวมอ	ครัวชาวคราวทำอาหารระหว่างการเดินทางไกล ๆ
นายอัยยวรรธ	สมเด็จเจ้าฟ้าอัยยวรรคโกเศศวร กรมหลวงนครราชสีมา

เจ้าคุณเทศา พระยาสุรพันธ์เสน สมุหเทศาภิบาล
 พิศแตก เป็นสำนวน แปลว่าเสียเรื่องท่เตรียมไว้
 โรงบ่อน โรงเล่นการพนันต่าง ๆ
 หุ้มแพร บรรดาศักดิ์ของมหาดเล็ก
 สำนับคืบค้อน คืบค้อนเป็นสร้อยของสำรับ หมายถึง สำรับยกข้าว
 เเจ้ง ถิ่น นอง
 หลักหก หลักยอกระยะในคลองทำเนินสระควก ระยะระหว่าง
 หลักหนึ่ง ๆ ห่างกัน ๔ กิโลเมตร
 ชามกะลา ชามคลุ้ม ๆ คล้ายกะลา ทำด้วยดินเผาเคลือบสี
 ไปรเวต เป็นคำอังกฤ แปลว่า เฉพาะตัว ไม่ใช่ทั่วไป
 นายทรงอาณุภาพ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาคำรงราชานุภาพ
 โปธาราม ตำบลในเขตเมืองราชบุรีชยขึ้นเป็นอำเภอ
 เจริญอาหาร รับประทานอาหารไ้มาก
 กูก เป็นคำอังกฤ แปลว่าคนครัว คนปรุงอาหาร
 หน้าเตา คนครัวผู้ปรุงอาหารที่คอยตั้งอยู่หน้าเตา
 หลวงรัตนาวุธ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ท่านมหาสม กรมพระสัสมมทอมรพันธ์
 นายวงศ์ตะวัน เจ้าพระยาสุรวงศ์วัฒนศักดิ์
 ปิณฑ เป็นคำอังกฤ แปลว่า การไปเที่ยวตากอากาศ
 การเปรียญ (ปะ-เรียน) ศาลาใหญ่ของวัดมักใช้เป็นที่แสดงธรรม
 คนที่ หมอนา หมอนามทุ เทานา

เรือพลับพลา

เรือที่ประทับเป็นประจำ

เรือมาด

เรือชนิดหนึ่งชุกจากไม้ทงตนแล้วแขวปากเรือให้ผาย

ชอก

ถูกกระทำยำเยบ

ถูกกระทำด้วยคาถาอาคมต่าง ๆ

วิปลาศ (วิบ-ปะ-ลาด) ผิดปรกติ

เพ็ดทูล

พูดกับเจ้านายผู้ใหญ่

ข้าไทย

คนใช้ของสมเด็จพระรามาธิบดี

พระราชอาสน

ที่นั่งของพระเจ้าแผ่นดิน

เจ้านายที่ไปตามเสด็จ มีสองพระองค์ คือ พระนางเจ้าสุชมลมารศรี

และสมเด็จพระเทพาภิรมหหลวงศรีรัตนโกสินทร

ขุนสวรรณดิศ

กรมพระนครสวรรค์วรพินิต

ละมู

โปะเล็ก ๆ ททาไว้สำหรับขยปลาตามชายฝั่ง

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

๑. อธิบายความ

๑. จกหมายเหตุ ต่างกับ จกหมายเหตุรวมคาวอย่างไร
๒. ใครเป็นผู้แต่ง เรื่องประพาสต้น ผู้แต่งใช้ชื่อในจกหมายเหตุว่าอย่างไร เหตุใดจึงไม่บอกชื่อจริงของบุคคลในจกหมายเหตุนั้น
๓. “ทรงพระกรุณาแก่เจ้าของส่วนมาก” นักเรียนเข้าใจข้อความตอนนี้อย่างไร
๔. ประทับแรม นั้นคืออย่างไร ต่างกับ พระจันทร์แรม อย่างไร
๕. “อาสน์ช้าง ๆ กันไม้รว” หมายความว่าอย่างไร

๒. หากาทเป็นภาษาพูด เช่น มารุมมาตุ้ม แล้วอธิบายด้วย

๓. หากาทอนทสนุกขบขันมาเล่าสู่กันฟังในชั้น

๔. แสดงความสามารถพิเศษ

ให้นักเรียนผลัดกันออกมาบรรยายความมีพิเศษเกี่ยวกับ

ก) เรื่องคนสระทอง (หรือคนไม้ขน)

ข) การพายเรือ ตลอดจนการถือท้าย

ค) การแจวเรือ

ง) การจับปลาทะเลอย่างฉวยโอกาสที่นักเรียนทราบ

จ) การฝึกหัดกรอขบแบบไทย

๕. จัดให้มีการอภิปรายปัญหาว่า “การรคนำนนตรีศึกษาโรคใดอย่างไร”

๖. เต็มคำในช่องว่าง

๑. ที่เมือง มีชื่อยกย ให้ชกถามคนแปลกหน้า

๒. ส่วนศีรษะของ..... อียทเมอชิง
๓. เส้คจทอชพระเนตรละครชาตรทขาน.....
๔. ทกตลกขานกระทุ้มแบน คุยวาร์รักคุ่นเคยกับ
เจ้าคุณเทศา
๕. เข้าไปยกหม้อชาวกยกระยะไต้กยชาวมาทงเตยง
๖. หนาทชองนายทรงชานภาพเจ้ากยภยิกโยราณว่า.....
.....
๗. พระทวัก..... เป็นหม้อ
๘. มานงคพระเจ้าอยทวแลวว่า.....
๙. นายอิมภาววิก..... นำหนังสือรบส่งไปถวาย
กรมหลวงการัง
๑๐. ขางคนกเฝ้าแต่ซากเส้ลคพนนาลายคัง
ไปจนพระหยกครคนามนต

๒ ขุนช้างขุนแผน

บทนำเรื่อง

เสภา คือ การขับลำเป็นเรื่องยาว ประกอบเครื่องดนตรีทำนอง
คือกรับคู่ การเล่าตำนานแต่เกิมนั้นเล่าอย่างธรรมดา แล้วต่อมามีผู้คิดแต่ง
กลอนเข้าประกอบเรื่องตอนสนุก ๆ ต่อมาจึงเล่าเป็นกลอนตลอดเรื่อง ครั้น
เล่าตำนานคำกลอนนานเข้าก็คงเบื่อ จึงคิดทำนองขับเข้าช่วยในบางตอนเช่น
ตอนรบ ตอนรัก ตอนชม เมื่อนั้น รุ่งไถ่ทำเป็นทำนองขับร้องโดย
ตลอด เรื่องทนมขบเสภากันอย่างแพร่หลายคือเรื่องขุนช้างขุนแผน

เรื่องขุนช้างขุนแผนนั้นเข้าใจกันว่า เกิดขึ้นในแผ่นดินสมเด็จพระรา-
มาธิบดีที่ ๒ (พ.ศ. ๒๐๓๔-๒๐๗๒) พระพันวษาในเรื่องก็คือ พระ
รามธิบดีที่ ๒ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนนั้นเกิมนักช่วยกันแต่งหลายคน
และไม่เจ้านามไว้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราช-
านุภาพ และพระราชนัดดา กรมหมื่นกวีนิเทศราช ไก่ทรงชำระ
รวบรวมขึ้นเป็นฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ซึ่งถือกันว่าเป็นฉบับที่ถูกต้อง

เรื่องย่อ

ขุนช้าง พลายแก้ว และนางพิมพิลาไลย เป็นชาวเมืองสุพรรณ
อุทัยธานี โกลาหล กันเคยกันมาแต่เล็ก เมื่อเติบโตขึ้นพลายแก้วก็ไ้
แต่งงานกับนางพิม แต่ขุนช้างซึ่งหลงรักนางพิมอยู่ก็คอยหาโอกาสช่วงชิง

นางตลอดมา บังเอิญมีศึกเชียงใหม่มากเมืองเชียงทองซึ่งมาขอชนค้อไทย
 พระพันวษาโปรดให้พลายแก้วเป็นแม่ทัพไปรบไค้ชัยชนะศึกทัพเชียงใหม่แตก
 ไป และได้นางลาวทองลูกสาวนายบ้านจอมทองเป็นภรรยา พระพันวษา
 ทรงแต่งตั้งให้พลายแก้วเป็นขุนแผนนายค่ายกัญญะบุรี ในระหว่างที่พลาย
 แก้วไปทัพนั้น ทางเมืองสุพรรณนางพิมพาโดยช่วยหนัก จึงเปลี่ยนชื่อ
 เป็นนางวันทอง ชนช้างไค้ท้าวบายหลอกลวงหลายประการ จนนางศรีประ-
 จันแม่นางวันทอง และนางวันทองหลงเชื่อว่าพลายแก้วตายในการรบ แล้ว
 ทรมานสมบัติลูกเมียระดูกริบเป็นของหลวงหมก นางศรีประจันจึงบังคับให้
 นางวันทองแต่งงานใหม่กับชนช้าง จนกระทั่งนางกำลังระแต่งงานนั้นเอง
 ชนแผนก็พานางลาวทองไปถึง เกิดวิวาทกับนางวันทองอย่างรุนแรงชน-
 แผนโกรธก็พานางลาวทองกลับไปกัญญะบุรี ชนช้างจึงไค้นางวันทองวันนั้น
 ต่อมาชนแผนกับชนช้างไค้มาเป็นมหาศึกเล็กเวรอยู่ด้วยกัน ชนแผน
 ทราบว่านางลาวทองช่วย ก็บอกฝากเวรแก่ชนช้างไว้เพื่อไปรักนาง
 ลาวทอง แต่ชนช้างกราบทูลพระพันวษาว่าชนแผนขโมยกำแพงหนีไปหานาง
 ลาวทอง พระพันวษาทรงพระพิโรธสั่งให้เานางลาวทองมาไว้ในวัง
 และให้ชนแผนออกตระเวนค่านไม้ให้เขาเผา ชนแผนไค้ออกท่องเที่ยวไป
 จนไค้ของค ๓ อย่างคือ กุมารทอง ค่ายพาพน และมาลัยหมอก แล้ว
 มาลักพานางวันทองไปจากชนช้าง และได้นางแก้วกรียาเป็นภรรยาอีกคน
 หนึ่ง ชนแผนพานางวันทองไปอยู่ในบ้านนางตังครววิ จึงพาตัวกลับเข้ามา
 แก่คค และชนะความชนช้างไค้นางวันทองไว้ แต่ต่อมาชนแผนไค้กราบ
 ทูลขอโทษนางลาวทอง เป็นเหตุให้พระพันวษารวให้เอาชนแผนไปใส่คุก

ชนข้างเห็นได้โอกาสก็มาลุดเอนางวันทองไปอีก นางวันทองอยู่กับชน
 ข้างจนตลอดคยตร์เป็นชายให้ชื่อว่า พลายงาม ชนข้างรู้ว่า เป็นลูกของ
 ชนแผนจึงลวงพลายงามไปมา แต่พลายงามของชนแผน ช่วยบ่ชกกันไว้
 นางวันทองจึงให้พลายงามหนี และให้ไปอยู่กับยาคอฉางทองประกิรท
 เมืองกาญจนบุรี เล่าเรียนวิชาตามคำราของชนแผนจนเก่งกล้า และไ้เข้า
 ถวายตัวเป็นมหาดเล็ก

ต่อมาพระเจ้าล้านช้างถวายนางสร้อยทองราชธิดาแก่พระพันวษาพระ
 เจ้าเชียงใหม่ยกทัพมาชิงเอนางไป แล้วมีสาส์นมาท้าวพระพันวษาให้แต่ง
 ทัพไปสู้เพื่อชิงนางคืน พลายงามไ้กรวยทูลรับอาสา โดยขอตัวชนแผน
 ออกรากศุกไปด้วย สองพ่อลูกพาทหารคู่มือวิชาเก่งกล้าทางอยู่ยงคงกระพัน
 ไปด้วย ๓๕ คน และทำศึกชนะพระเจ้าเชียงใหม่ ชนแผนไ้เป็นพระยา
 สรินทรฤาไชย เจ้าเมืองกาญจนบุรี พลายงามไ้เป็นหมื่นไวยวรรณารถ
 พระพันวษาประทานนางสร้อยฟ้าให้แต่งงานกับหมื่นไวยพร้อมกันนางศรีมาลา
 คู่หมั้นเดิม ในวันแต่งงาน ชนข้างเมาสุราวิวาทกับหมื่นไวย แล้วนำความ
 ขึ้นฟ้องว่าหมื่นไวยทำร้ายตน พระพันวษาไปรคให้ไ้ส่วน และค่านำ
 พิสูจน์ ชนข้างแพ้ถูกลงโทษจำคุก แต่แล้วนางวันทองก็ขอให้หมื่นไวย
 กรวยทูลขอให้ชนข้างพ้นโทษ ต่อมาหมื่นไวยไ้ไปพานางวันทองมาเสียจาก
 บ้านชนข้าง ชนข้างกรวยทูลกล่าวโทษ จึงไปรคให้ถามนางวันทองว่า จะ
 เลือกรอยู่กับชนข้างหรือชนแผน หรือจะอยู่กับพลายงาม นางวันทองถึงได้
 จึงทรงพระพิโรธว่าเป็นหญิงสองใจให้เอาไปฆ่าเสีย

นางศรีมาลา นางสร้อยฟ้า อยู่กับหมื่นไวย ไม่นานก็เกิดวิวาทหึงหวงกัน นางสร้อยฟ้าไปขอให้เถรชวาค ซึ่งเป็นอาจารย์เวทมนต์ชาวเชียงใหม่ ทำเสน่ห์หมื่นไวยล้มลงและไปพาลกับศรีมาลา ขณะนั้นพลายชุมพล ถูกนางแก้วกรยาซึ่งอยู่กับหมื่นไวย เห็นลึกลับรัก ก็หนีไปบอกขุนแผน ท้าวบุญศรี แล้วเลยไปเล่าเรียนวิชาการอยู่กับตาข่ายที่เมืองสุโขทัย ฝ่ายขุนแผน เมื่อทราบความก็มาหาหมื่นไวย ชี้แจงให้ส่านกคิดว่าถูกเสน่ห์แต่หมื่นไวยไม่ฟัง ชำยงว่าเลกว่าพ่อพันโทเพราะตน ขุนแผนโกรธคึกคักก็ไปกับหมื่นไวย กลับไปท้าวบุญศรี พอได้ข่าวจากพลายชุมพลว่า เรียนเวทมนตร์คาถาเก่งกล้าก็ใจ นึกให้พลายชุมพลทำกลปลอบเป็นมอญยกกองทัพมา ขุนแผนออกไปรบและแกล้งทำแพ้ พระพันวษาไปรักให้หมื่นไวยไปช่วย พอหมื่นไวยเห็นขุนแผนออกมาจะฆ่าตน ก็หนีกลับเข้ามากราบทูลพระพันวษา จึงไปรักให้นางศรีมาลาออกไปรบขุนแผนและพลายชุมพลเข้ามาและได้ส่วนหาหลักฐาน ภัยไฉฉานางสร้อยฟ้าก็ฝังรูปทำเสน่ห์จริง แต่นางสร้อยฟ้าไม่รบ จึงต้องลี้ภัยไปสืบค้น ปรากฏว่านางสร้อยฟ้าผิดจริง จึงถูกเนรเทศไปอยู่เมืองเชียงใหม่ นางไปคลอกับเศรษฐายคนหนึ่งให้ชื่อว่าพลายขง นางศรีมาลา กับเศรษฐายคนหนึ่งชื่อพลายเพชร

ต่อมา เถรชวาคซึ่งหนีไปโคกตง แรกครั้งทำเสน่ห์หมื่นไวยนั้นนักแค่นใจพลายชุมพล ที่เขากระบี่สืบหน้าตน จึงแปลงตัวเป็นพระเชื้อใหญ่อาตวาลงมาดองกรงศรีอยุธยา พลายชุมพลอาสาปราบพระเชื้อเถรชวาคได้ ไปรักให้เขาไปประหารเชื้อแล้ว จึงให้พลายชุมพลเป็นหลวงนายฤทธิเนอความทนกรเรียนระโกธานต่อไปใน โคกคึกคักอนมาจากค่อนที่พลายงามอาสาไปเชียงใหม่

จะกล่าวถึงพลายงามทรมาสวาดิ

เฉลียวฉลาดแกวักกล่าวชาชยัน
 เรื่องฤทธิ์ประสิทธิ์ทุกสิ่งอัน
 หมายประจัญสงครามไม่ขามใคร
 อยู่กับพระหมื่นศรีมาบอกว่า
 เจ้าอุตสาห์ฝากตัวให้รักใคร่
 จนเธอเลี้ยงเป็นลูกด้วยลูกใจ
 สารพัดจัดให้ได้สุขสบาย
 วนนรรคความศก
 คะเนนเห็นจะสมอารมณ์หมาย
 จะอ่อนนอนฟังบุญคุณพระนาย
 เบี่ยงบายให้ได้รับอาสาไป
 ถ้ากระไรจะได้ทุกขอพ่อ
 คิดขณมานาตาคลอสะออนไห
 โอกรรมพ้อทำมาอย่างไร
 จึงต้องไปทนทุกข์ทรมาน
 คิดคุกมาแต่ลูกอยู่ในห้อง
 แมวันทองช่างกระไรไม่สงสาร
 เสียแรงร่วมยากมาเป็นชำนาน
 ครนถึงบ้านแล้วแม่กแซไป
 เป็นหลายบิตดักไม่อินัง

หาคิดถึงความหลังของพ่อไม่
 แต่ตัวลูกจักระແທ່ນจะบรรลัຍ
 เพราะเหตุไ^๕อุ^๕ชน^๕ข้าง^๕เป็น^๕ตัว^๕มาร
 สะ^๕อน^๕พล^๕าง^๕ทาง^๕คิ^๕ด^๕ถึง^๕คุณ^๕พระ
 เด^๕ชะ^๕ความ^๕ส^๕ด^๕ย^๕อ^๕ธ^๕ร^๕ฐ^๕า^๕น
 ข^๕า^๕พ^๕เจ^๕า^๕จะ^๕ค^๕า^๕ริ^๕ต^๕ริ^๕ก^๕า^๕ร
 คิ^๕ด^๕อ^๕า^๕น^๕ข^๕อ^๕โ^๕ท^๕ย^๕ห^๕ี^๕บ^๕ิ^๕ค^๕า
 ข^๕อ^๕ห^๕ี^๕ไ^๕ด^๕ั^๕สม^๕อ^๕า^๕ร^๕ม^๕ณ^๕ค^๕ิ^๕ด
 อ^๕ย^๕า^๕ห^๕ี^๕ผ^๕ิ^๕ค^๕ม^๕ง^๕มา^๕ด^๕ป^๕ร^๕า^๕ร^๕ณ^๕า
 อ^๕ธ^๕ร^๕ฐ^๕า^๕น^๕ส^๕เ^๕ร^๕จ^๕พ^๕ล^๕น^๕แ^๕ล^๕ว^๕ั^๕น^๕ท^๕า
 พ^๕อ^๕เพ^๕ลา^๕พ^๕ล^๕บ^๕ค^๕า^๕เข^๕า^๕ไ^๕ด^๕ี^๕ไฟ
 เ^๕น^๕พระ^๕ห^๕ม^๕น^๕ศ^๕ร^๕อ^๕ย^๕ู่^๕ห^๕อ^๕ก^๕ล^๕าง
 แ^๕ส^๕ง^๕เท^๕ย^๕น^๕ส^๕ว^๕าง^๕ก^๕ระ^๕จ^๕าง^๕ไ^๕ย
 ล^๕ูก^๕เม^๕ย^๕ห^๕ม^๕อ^๕บ^๕น^๕ง^๕สะ^๕พ^๕ร^๕ัง^๕ไป
 พระ^๕ห^๕ม^๕น^๕ศ^๕ร^๕ท^๕ไ^๕จ^๕ไ^๕ม่^๕ส^๕บ^๕า^๕ย
 เ^๕า^๕ค^๕ว^๕า^๕ม^๕ถ^๕ง^๕ก^๕ร^๕ว^๕ด^๕ว^๕ย^๕เร^๕อง^๕ท^๕พ
 ร^๕ิ^๕บ^๕ส^๕ัง^๕ส^๕เ^๕ร^๕จ^๕ส^๕ร^๕ร^๕พ^๕ห^๕ี^๕บ^๕ั^๕ต^๕ร^๕ห^๕มา^๕ย
 เ^๕ร^๕ย^๕ี^๕ม^๕ท^๕พ^๕ห^๕ล^๕ว^๕ง^๕ไ^๕ว^๕ท^๕ง^๕ไ^๕พร^๕เ^๕น^๕า^๕ย
 ว^๕ุ^๕น^๕ว^๕า^๕ย^๕อ^๕ก^๕กะ^๕ท^๕ก^๕ท^๕ง^๕พ^๕า^๕ร^๕า
 พ^๕ล^๕า^๕ย^๕า^๕ม^๕แ^๕อ^๕บ^๕พ^๕ง^๕พระ^๕ห^๕ม^๕น^๕ศ^๕ร^๕
 พ^๕อ^๕ไ^๕ด^๕ั^๕ท^๕ก^๕ค^๕ล^๕า^๕น^๕เข^๕า^๕ไป^๕ห^๕า

พลากร่ายพระเวทให้เมตตา
 วันทาแล้วตามไปทันที
 คุณพ่อเป็นไรไม่สบาย
 ไฉนว่าวุ่นวายทั้งกรุงศรี
 เกณฑ์ทัพจับกันเป็นโกลี
 ลกนอยากรู้เป็นอย่างไร ฯ

พระหมื่นสรว่าเออพลายงามเอ๋ย

รบพุ่งเราจะเคย कहाไม่
 วันนพระองค์ผู้ทรงชัย
 ครัสใดตามทั่วทุกตัวคน
 นิ่งหมดไม่มีใครอาสา
 กรวดง้าวฝ่าโกลาหล
 เสด็จออกพรั่งนเชาทจน
 เอากุศลเสี่ยงสุดแต่บุญกรรม
 ถ้าไม่มีผู้ใดใครอาสา
 พอนเห็นว่าไม่เป็นสำ
 จะพากันวุ่นวายตายระยำ
 หนาดำอยู่ทั่วทุกตัวคน ฯ

พลายงามฟังความก็สมคิด
 หมอบชิดแล้วคอบอนุสนธิ
 คุณพ่ออย่าได้เป็นท้าว

จงผ่อนปรนเปิดเผยทุกใจให้ชอบที่

ลูกนจะรับอาสาไป

๐ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙
ท่าเมืองเชียงใหม่ให้บันบ

จะจับเจ้าเซียงใหม่ไว้ตัว

มิให้ล้มลุกยากแก่ไพร่พล

๕ ๔ ๒ ๑
เสียดแรงลกเรียนร้แต่ครมา

จะอาสาทาศกเสยสัทหน

๑๖๖ ๔ ๕ ๕
ใหม่ชอลอทวทงสากล

๑๗
ว่าเป็นคนชาติทหารอนาญชัย

๕ ๖ ๗ ๘
ครานนพระหมนครผู้ปรีชา

๔ ๑ ๒ ๓
พงพลายงามว่ายังสงสัย

๔ ๑ ๑
ขงเขาจะกลาอาสาไป

พ่อนยังไม่ไวอารมณ์

๒ ๓ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖
ด้วยตัวเขาขงเล็กเตกนกหนา

จะทูลความอาสาเห็นไม่สม

ไม่เคยเห็นวิชาอาคม

^๒เจ้าสะสม^๑ร่าเรียนไว้อย่างไร

ลูกเอ๋ยการศกนลกนกก

เอาแต่โหวดหักกันไม่ได้

ถ้าเหมือนพอกพองจะไวใจ

ฤๅพ่อเจ้าเขาให้ตำรับเรียน

ไปเพ็ดทูลถากกมหน้า
 เคลอนคลาดกจะพากันถูกเขียน
 จะเสียททลามากปากเพียร
 ไปพล้งพลาคแล้วเจียนพากันตาย
 ครอบคุให้คั้นะลุกรัก
 จะหาญหักเพ็ดทูลมิใช่ง่าย
 เอนคอยู่ว่าเจ้าเป็นลูกชาย
 พ่อหมายจะปลุกฝังให้เบนตัว
 มิใช่แกล้งเกียจกันฉันทา
 เกรงแต่ว่าจะไปไม่รอดชั่ว
 ออย่าประมาทคาดได้ด้วยไม่กลัว
 จงถ่ายเทดูให้ทั่วถึงทางความ ฯ

เจ้าพลายนบนอบตอบวาจา

คุณพ่อว่าเพราะรักจึงหักห้าม
 ด้วยยังไม่เห็นคของพลายงาม
 มิใช่ลู่กว่าตามใจคะนอง
 เป็นลูกศิษย์มีครูรู้เที่ยงแท้
 ท่านท่านายไว้นั้นไม่เป็นสอง
 ถ้าจะให้ปรากฏจะทดลอง
 ให้ถ่องแท้ไคเห็นเป็นแก่ตา
 ว่าแลวยกมือชนไหวครู

ให้สิ่งสู่แล้วอ่านพระคาถา
 หายตัวไปพลันมีทันชา
 ต่อหน้าคนผู้อยู่ทั้งนั้น
 พระหมนศรคอยมีนาใจมา
 หัวเราะรำเออเช่น นคขยัน
 พอจะเอาการได้ไม่เสียพันธุ์
 คลายเวทพูดกันเกิดลูกยา
 เจ้าพลายกคลายให้คนเห็น
 กลับเป็นเสือโคร่งตัวคร่ำคร่า
 โดดทะมนยันหยัดดัดกายา
 ทำท่าเหมือนจะโดดโลดไล่คน
 แต่บรรดาลูกเมียพระหมนศร
 ตกใจวิ่งหนีอยู่สับสน
 แต่พระหมนศรรูทกล
 ไม่ร่อนรนหัวร้องงันไป
 พลายงามก็คลายฤทธิ์มนตร์
 กลับกลายเป็นคนลงนั่งไหว
 พระหมนศรเปรมปรีชมขมละไม
 ลูบหลังลูบไหล่เจ้าพลายงาม
 เอาการแน่แล้วลูกแก้วพ่อ
 เจ้าเป็นต่อนักเลงอย่าเกรงขาม

เมื่อแรกพ่อแคลงใจจึงไม่ตาม
 พงเห็นความรู้นั้นเจียว
 อย่างนพระองค์คงโปรด
 ไม่พักทรงพิโรธเป็นสองเที่ยว
 ทงพระหลวงเจ้าพระยาไคหน้าเกรียว
 เพราะเจ้าคนเดียวได้รอดตอน

พูดกันสองคนจนสว่าง
 สรียาเยี่ยงอย่างเยี่ยมสิ่งขร
 ก็เลยเตรียมไปเฝ้าไม่เข้านอน
 ได้เวลาพาจรจากบ้านพลัน ฯ

พระหม่นสรุขคนขคานทาม
 เจ้าพลายเดินตามขมิขมัน
 เข้าไปในศาลาถูกขุนนั้น
 ท่านผู้ใหญ่พร้อมกันอยู่ศาลา
 กำลังท่านกลาโหมจักรี
 จตุสดมภ์ทั้งสี่นั่งปรึกษา
 จึงพระหม่นสรุขผู้ปรึกษา
 ก็พาตัวพลายงามตามเข้าไป
 กราบเรียนความพลันในทันที
 ว่าคนนี้จะเข้ามาอาสาได้
 ลูกขุนแผนแสนสะท้านหลานขุนไกร

ชอพลายงามว่องไวใจคอด
 วิชากล้าแกล้วแคล้วคล่อง
 ล่องหนหายตัวได้ฉวยฉลี
 ท่านผู้ใหญ่ได้ฟังก็เปรมปรีด
 เจ้าพระยาจักรีว่าชอบกล
 หน่วยกานหาญเหยมอยู่เจียวเจ้า
 ลาดเลากเห็นจะเป็นผล
 เป็นลูกหลานทหารถึงสองคน
 ฤทธเดชเวทมนตร์คงได้การ
 ดุคมคายคล้ายกับขุนแผนพ่อ
 ทังนาใจในคอกอาจหาญ
 นแนเจ้าจะเขารบราชการ
 ถ้าเขยวชาญเหมือนนั้นแล้วอย่ากลัว
 เราจะช่วยยกย่องใหม่ยศ
 ปราบกฎเลื่องลือระบือทั่ว
 ถาดไต่เชิงใหม่ไหนครอบครั
 ทังควายวัวเหลือหลายสบายใจ
 พุดจาหารอกันเสร็จสรรพ
 เป็นลำดับแต่ลวนท่านผู้ใหญ่
 จวนเสด็จออกทองพระโรงชัย
 ก็เตรียมเฝ้าเข้าไปได้เวลา ฯ

จะกล่าวถึงพระองค์ทรงสวัสดิ
 เนาในปรางรัตนจักรสีหล้า
 ครนรุ่งแจ้งแสงศรีสุริยา
 พระผ่านพาสระสรงทรงเครื่องพลัน
 ให้เราร่อนพระทัยด้วยไฟ
 พระเสด็จออกทศุทธาสวรรย
 ขุนนางหมอบราบกราบพร้อมกัน
 เสียงแตรแซ่สนั่นเสนาะวัง
 ทอดพระเนตรเห็นข้าราชการ
 พระพักตร์เผือดเดอดดาลดังจะคลั่ง
 เป็นอย่างไรนัยอยู่กุดอยพัง
 ใครจะอาสาฆ่าหรือไม่มี
 อายเลขทาสเลขสมกรมนอกใน
 มันจะอาสาได้กระมังน
 จะได้ตั้งแต่งมันให้ทันที
 ถอดอ้อเจ้าเหล่านลงแทนมัน ฯ
 ครานนจมนครเสาวรกีรราช
 อภิวัตทุกไปมิได้พริ้น
 ขอเดชะพระองค์ผู้ทรงธรรม
 อันช้วนอยู่ใต้พระบาท
 กระหม่อมฉนั้นออกไปไต่ถาม

ได้นายพลายงามจะอาสา
 เป็นบุตรขุนแผนแสนศักดิ์ดา
 ใ้ร่ำเรียนวิชามาเชี่ยวชาญ
 กระหม่อมฉันสงสัยได้ทดลอง
 ก็แคล้วคล่องสามารถอาหาญ
 เป็นคนดีมีวิชาอาการ
 แล้วเหล่าปราชญ์ก็เคยสงครามมา ฯ
 พระองค์ทรงฟังพระหมื่นศรี
 เปรมปรีดิ์ดำรัสตรัสให้หา
 ตัวมันอยู่ไหนอย่าได้ช้า
 เรียกให้くだหน้าให้เต็มใจ
 พระหมื่นศรีเหลียวหลังสั่งให้เรียก
 เจ้าพลายงามสำเนียงหาหาไม่
 ค่อยคลานผ่านหมู่ห่มแพรไป
 นายเวรแหวกช่องให้เบ้นทางมา
 ถิ่นหน้าพระที่นั่งกบงคม
 ปลงอารมณรายเวทพระคาถา
 ผูกพระทัยให้ทรงพระเมตตา
 หมอบนิงภาวนาอยู่ในใจ ฯ
 ครานันพระองค์ผู้ทรงเดช
 ทอดพระเนตรพอเห็นไทรกไกร

จึงมีสหนาทประภาษไป
 เสยไ้อ์พลายงามทราคมคะนอง
 โคตรเค้าเหล่ามิ่งเป็นทหาร
 อุตสาหั้ทำราชการให้แคล้วคล่อง
 แม่นมิ่งท่าลาวได้ตั้งใจปอง
 เงินทองยศอย่างจะรางวัล
 จะได้หรือมิได้ให้วามา
 กุดหน้าตาคคมสัน
 ฐึ้นใจในคอกก้อมัน
 ฐึ้นอันอยู่ไยให้วามา ฯ
 ครานนจึงโถมเจ้าพลายงาม
 พังความรับสั่งใส่เกศา
 ขอเดชะพระองค์ทรงศักดิ์ดา
 อันชวายุไต้ฝ่าละออง
 กระหม่อมฉนั้นจะขอรับอาสา
 เอาพระเดชามาปกบ้อง
 จะจับเจ้าเชียงใหม่ใจคะนอง
 มิให้ต้องร้อนใจแก่ไพร่พล
 ขอพระราชทานโทษโปรดบิดา
 ไปเป็นคั้ปรึกษาแก่นกลางหน
 ฐึ้นที่จะได้ช่วยเหลือเผอับจน

ข้างไม่มีผู้ใดใครชอบพอ
 เหตุด้วยอายนไม่มีทรัพย์
 เนอความมันจึงลี้ไปเจียวหนอ
 ถามังมีไม่จนคนก็ปรอ
 มังขอกุขอไม่เวนวัน

นับประสาหากคนไปสู้ศึก
 ก็ไม่มีใครนึกถึงมันนั้น
 ด้วยอิจฉาว่าวิชาไม่เท่ามัน
 มันได้พันเอาเมอตามขุนช้างไป
 ความกลัววังหัวเป็นดอกกล่อ
 รู้จักฝีมือพ่อฤาษีไม่
 พระยายมฟังว่าชาอยู่ไย
 จึงสั่งให้ไปถอดอ้ายแผนมา ฯ

ท่านเจ้ากรมยมราชได้รับสั่ง

ถวายบังคมคลัดด้วยहरษา
 รีบออกนอกพระโรงรัตน
 ให้หานรบาลแล้วสั่งพลัน
 ไปถอดขุนแผนเป็นการด่วน
 เวลาจวนพามาขมขมน
 ให้ทันเฝ้าองค์พระทรงธรรม
 นรบาลลงกัณรีบออกไป

ถึงคุณเร่งรัดพิสด
 ถอดกันทันทีไม่ช้าได้
 แล้วพาขุนแผนผู้แวนไว
 เข้าในวังนั่งไหวห้านเจ้าคุณ
 ท่านพระยายมราชก็ทักถาม
 บอกความขุนแผนว่าแสนวุ่น
 พลายงามทูลขอพ้อเป็นบุญ
 ทรงการณยกโทษโปรดประทาน
 อนิจจาผมเผ้ายาวเลื่อยดิน
 ผิดหน้าตาสนน้าสงสาร
 เข้าไปเฝ้าเกิดเจ้าจะซักการ
 ว่าแล้วก็กลานพาเข้าไป ฯ
 พระองค์ทรงสดกตึกพระหัตถ์
 ตรัสเรียกขุนแผนเข้ามาใกล้
 หมอบหน้าพลายงามทราวม้วย
 บังคมไหวกราบงามลงสามที
 พระองค์ทรงตรัสประภาษไป
 เออไอ้ขุนแผนไม่พอที่
 มงจาเพาะเคราะห์หรายมาหลายปี
 วนนสนเคราะห์เพราะลูกชาย
 บัดนมศกข้างเขียงใหม่

อายุลูกมันจะไปตกลวายน
 มันจะขอพ่อไปเป็นเพื่อนตาย
 ปรีักษากับลูกชายก็เป็นไร
 ตวมงกุเคยไต่เชือกถ่อ
 ไม่มีมือไม่มีใครหักได้
 กุนขว่มัวเอาจมจำไว้
 ลมไปไขว่จะแค้นเคือง
 มงจะเอาผู้คนสักกัหมัน
 ให้เร่งกะวันคนอย่ารำเรื่อง
 จะเอาไพร่ในกรุงฯ หวังเมือง
 วัวต่างข้างเครื่องให้หมายไป ฯ

๕
 ครานนขุนแผนแสนสูกภาพ

๖
 กัมกราบแล้วทูลเฉลยไข
 ๗
 ขอเดชะพระองค์ผู้ทรงชัย
 ๘
 ชงโปรดให้ไปทัพกับเจ้าพลาย
 ๙
 กระหม่อมฉันพอลูกขออาสา
 ๑๐
 ตีเชิงใหม่มาทูลถวาย
 ๑๑
 มิต้องให้ไพร่ยากไปมากมาย
 ๑๒
 ครนกะเกณฑ์ขุนวายุจะชำระ
 ๑๓
 ขอพระราชทานแต่ไพร่ราบ
 ๑๔
 พอห้ามหาบหาเสียบยงเลียงอาหาร

อันพวกพลจะประจัญประจัญบาน
 ขอประทานคนโทษที่ในคุก
 มีสามสิบห้าคนล้นทนคง
 ยนยงสามารถอาจอุก
 ได้ร่ำเรียนรู้กระบเชิงรบรุก
 เห็นมีทุกความรู้ครุต่างกัน ฯ

ครานนพระองค์ผู้ทรงภพ
 พงขุนแผนพุดจิบเห็นขบขัน
 เออเขตแขวงเขียงใหม่สี่ใหญ่ครัน
 คนมันมากมายเป็นหลายเมือง
 ผู้คนเองจะเอาไปเท่านั้น
 ถึงว่าใดคนดตปราคาเป็รื่อง
 จะรบราฆ่าฟันมันไม่เปลือง
 ภูเห็นเครื่องจะยับกลับลงมา
 มันมีตัวอย่างไรว่าไวว่อง
 มะรนนเอามาลองกันต่อหน้า
 พระยายมว่าไรรอย่าได้ช้า
 ไปถอดทั้งสามสิบห้าให้แก้มัน
 ส่งเสร็จพระเสด็จเขาในท
 ภูมิแสนสุขเกษมสันต์
 พวกขุนนางออกมาพร้อมหน้ากัน

ขุนแผนนั้นไหว้ทั่วตัวขุนนาง
 บางทักทายปราศรัยเป็นไมตรี
 ล้วนยินดีเชยชมกันต่างต่าง
 ให้สลั้ให้พรส่งสอนพลาง
 เเคราะห์ไ้ศกสนต่างแล้วคราวนั้น
 ท่านเจ้ากรมยมราชก็เรียกหา
 ทงพ่อลูกตามมากับจอมนสร
 ใ้หาดหมายรายชอลงบาญชี
 ครอบคนโทษทพระราชทาน
 แล้วสั่งใ้ประแดงไปถอดมา
 ตรวจตัวทั่วหน้าใ้หน้าอ่าน
 ต่อหน้าขุนแผนแสนสะท้าน
 สอบคำใ้การใ้ช้านมา ฯ

ครานั้นพระองค์ผู้ทรงฤทธ
 เสด็จสถิตพระที่นั่งสุทธาศวรยศ
 พระสูตรรุดกร่างกระจำพลัน
 ดั่งองค์พระสุริยันเมือเขยมรถ
 ตรัสเรียกขุนแผนพลายงาม
 ทหารสามสิบห้าเข้ามาหมด
 ต่างคลานเข้าเฝ้าองค์พระทรงยศ
 น้อมประณตดาษดาหน้าพระลาน

ทนายเลอ^๔กต^๔วง^๔ตรง^๔พระ^๔ท^๔น^๔ง
 เอา^๔เชอ^๔ก^๔หน^๔ง^๔ข^๔ง^๔ข^๔อบ^๔ร^๔อบ^๔หน^๔า^๔ฉ^๔าน^๔
 ข^๔าง^๔ใน^๔ล^๔ว^๔น^๔บ^๔ร^๔ร^๔ด^๔า^๔ข^๔า^๔ร^๔า^๔ช^๔ก^๔าร^๔
 ว^๔ง^๔น^๔อ^๔ก^๔ไ^๔พร^๔บ^๔าน^๔พ^๔ล^๔เม^๔อ^๔ง^๔
 เ^๔ส^๔ย^๔ง^๔ระ^๔เบ^๔ง^๔เซ^๔ง^๔แซ^๔ท^๔ง^๔แ^๔ก^๔่^๔ห^๔น^๔ุ^๔ม^๔
 ม^๔า^๔ม^๔ว^๔ส^๔ม^๔ค^๔บ^๔ค^๔ง^๔น^๔ง^๔เ^๔น^๔อ^๔ง^๔
 บ^๔าง^๔ย^๔ง^๔ไ^๔ย^๔แ^๔ย^๔ง^๔แ^๔ย^๔แ^๔ล^๔ข^๔ำ^๔เล^๔อ^๔ง^๔
 บ^๔าง^๔ย^๔ก^๔เ^๔ย^๔อ^๔ง^๔ห^๔ย^๔ก^๔ห^๔ย^๔ก^๔ะ^๔ย^๔ก^๔ัน^๔
 พ^๔ว^๔ก^๔ด^๔ำ^๔ร^๔ว^๔จ^๔เร^๔ย^๔ง^๔ร^๔า^๔ย^๔ถ^๔อ^๔ห^๔ว^๔า^๔ย^๔ห^๔า^๔ม^๔
 ร^๔อ^๔บ^๔ท^๔ง^๔ท^๔อ^๔ง^๔ส^๔น^๔า^๔ม^๔เบ^๔น^๔ก^๔ว^๔ด^๔ข^๔ัน^๔
 ฝ^๔าย^๔ว^๔า^๔พ^๔ร^๔ะ^๔อ^๔ง^๔ค^๔ผู้^๔ท^๔ร^๔ง^๔ธ^๔ร^๔ม^๔
 ส^๔ั่ง^๔ข^๔ุ^๔น^๔แ^๔ล^๔น^๔ไ^๔ห^๔ี^๔ส^๔ร^๔ร^๔ก^๔ัน^๔เ^๔า^๔มา^๔ ฯ

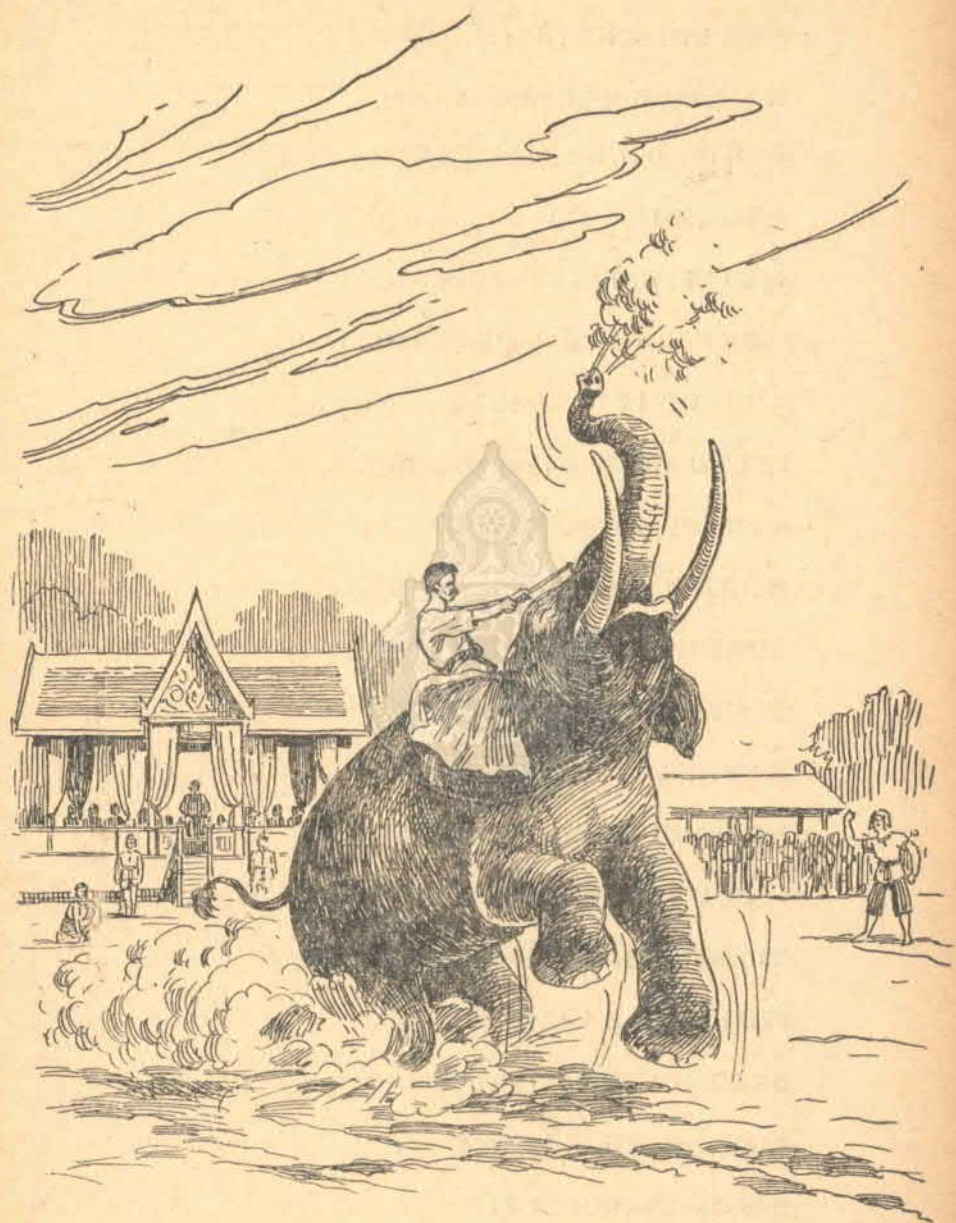
นาย^๔บ^๔ัว^๔ห^๔วั^๔ระ^๔โ^๔ห^๔ล^๔ก^๔ย^๔าน^๔โ^๔ค^๔ก^๔ข^๔า^๔ม^๔
 ถ^๔ว^๔า^๔ย^๔บ^๔ัง^๔ค^๔ม^๔จ^๔า^๔ม^๔แ^๔ล^๔ว^๔อ^๔อ^๔ก^๔หน^๔า^๔
 น^๔อ^๔น^๔ห^๔ง^๔า^๔ย^๔ร^๔ำ^๔ย^๔ม^๔น^๔ต^๔ร^๔ภ^๔า^๔ว^๔น^๔า^๔
 ไ^๔ห^๔เ^๔า^๔ข^๔ว^๔า^๔น^๔ฝ^๔ำ^๔เบ^๔น^๔ห^๔ล^๔า^๔ย^๔ข^๔า^๔
 โ^๔ป^๔ก^๔โ^๔ป^๔ก^๔ข^๔ว^๔า^๔น^๔ก^๔ระ^๔ด^๔อ^๔น^๔น^๔อ^๔น^๔พ^๔ย^๔ัก^๔
 ไ^๔ม^๔แ^๔ต^๔ก^๔ห^๔ัก^๔ล^๔ุ^๔ก^๔มา^๔ห^๔น^๔า^๔แ^๔ด^๔ง^๔ก^๔ำ^๔
 น^๔า^๔ย^๔ค^๔ง^๔เ^๔ร^๔า^๔เ^๔า^๔น^๔ง^๔บ^๔ร^๔ิ^๔ก^๔ร^๔ร^๔ม^๔
 ไ^๔ห^๔เ^๔า^๔ห^๔อ^๔ก^๔ก^๔ร^๔อ^๔ก^๔ด^๔ำ^๔เ^๔า^๔จ^๔ำ^๔เ^๔า^๔ะ^๔
 ถ^๔ก^๔ต^๔ร^๔ง^๔ย^๔อ^๔ด^๔อ^๔ก^๔ไ^๔ม^๔ฟ^๔ก^๔ข^๔า^๔

๕ ๔
 แหงชาหลายททเหมาะเหมาะ
 ๔ ๕
 เสียงอ้ออ้อพยักหนานั่งหัวเราะ
 ๕ ๔
 จนด้ามหอกหักเดาะไม้ทันทน
 ๕ ๔
 นายมอญนอนเปลือยเอาเลื่อยชัก
 ๕ ๔
 เลื่อยหักฟันเข็นพะเนิ่นย่น
 ๕ ๔ ๕ ๔
 ให้เปลี่ยนหนามาเลื่อยก็หลายคน
 ๕ ๕
 เป็นหลายหนไม่เข้าเปล่าทั้งนั้น
 ๕ ๕
 นายช่างดำกำลังดั่งช่างสาร
 ๕ ๕
 ถวายบังคมคลานมาไม่พรั่น
 ๕ ๕
 กระโดดสูงสามวาตาเป็นมัน
 ๕ ๕
 แข่งขันขอลำดำทมิฬ
 ๕ ๕
 นายสีอาดคลาดแคล้วแล้วไม่แตก
 ๕ ๕
 หอกซัดเจ็ดแบกฟ่งจนสน
 ๕ ๕
 ไม่ถูกเพื่อนเขื่อนไถลไปปักดิน
 ๕ ๕
 นายอินอดใจแล้วหายตัว
 ๕ ๕
 นายทองลองให้เอาปืนยิง
 ๕ ๕
 ยนนงคอยรับจับลูกตะกั่ว
 ๕ ๕
 นายจันนั้นแปลกเข้าแบกวั
 ๕ ๕
 นายบัวทำคล้ายเป็นหลายคน
 ๕ ๕
 นายแดงโมทำโตได้เหมือนยักษ์
 ๕ ๕
 คึกคักกลอกตาดูนายขน

นายจั่วหัวหูพิกล
 เอาไฟลนทนได้ไฟวับวับ
 ลองถวายเป็นทั้งสามสิบห้า
 ต่างสำแดงวิชาเป็นลำดับ
 แล้วมาหมอบเรียงเคียงค่านับ
 รับสั่งให้ประธานรางวัลพลัน
 คนหนึ่งเงินตราห้าตำลึง
 กับผ้าสำหรับหนึ่งให้จัดสรร
 ทงเพิ่มนอกออกไปให้ต่างกัน
 ตามไม่มีมอันใครเอกลโท
 ยิ่งอายพลาขงามจะอาสา
 ดิจริงๆว่ามันโยโส
 ดูตัวก็ไม่ใหญ่ใจมันโต
 เฮยอายแผนลองไต่กับลูกดู ๆ
 ครานนขุนแผนพลาขงาม
 ถวายบังคมตามกันทั้งคู่
 ทคนดูลูกย่นตนกันกรู
 คอยดูพ่อลูกจะลองกัน
 เจ้าพลาขงามขออภัยพ่อขุนแผน
 แล้วจับทวนทอดแขนดูขบขัน
 ขุนแผนดาบสองมือถอยนัยน์

ชักทำทางวางหันเข้าสู่ทวน
 กลองแขกตึงตึงตึงเพลงรำ
 ไม่เพื่องพลาถอยทกล้วน
 ชื่นจึง
 ชนเชิงกรดกรายหลายกระบวน
 สืบสวนท่าทางสันตัดกัน
 ดูข้างปลายงามก็ไวว่อง
 ดูท่านองขุนแผนก็แข็งขัน
 ได้ที่หนีไล่พลัดวัน
 กลับแทงแย่งพันกันคนละที
 ถูกลับไม่เข้าเปล่าทั้งนั้น
 เจ้าพลายหันเยี่ยงย่องท่านองหัน
 แต่พ้อห่างวางทวนกับบิณฑ์
 อัญชลีร้ายเวทเป็นไฟกลบ
 ลูกโพลงโผงผางกลางสนาม
 เปลวพู่วามเสียงสนั่น
 ตามไหม้ไล่คนทั้งหลายนั้น
 คนผู้อยู่หนักหนกรู
 ตกใจหน้าซัดทุกตัวคน
 ขุนแผนอ่านมนตร์ฝนตกชู่
 เป็นน้ำไหลไฟดับอยู่ชั่ว
 เสียงคนดูฮาลันสนั่นอง

ชมปรอพออล^๕คนเอาจริง
 วิชาเขายวด^๖ยังไม่^๗ถึง
 ฝาย^๘ขุนแผนเสก^๙ชา^{๑๐}พรา^{๑๑}ตะ^{๑๒}บึง
 ประเด^{๑๓}ย^{๑๔}หนึ่ง^{๑๕}เป็น^{๑๖}งู^{๑๗}ชู^{๑๘}โพน^{๑๙}เพน
 อ้าย^{๒๐}ตัว^{๒๑}ใหญ่^{๒๒}มี^{๒๓}หง^{๒๔}อน^{๒๕}เท่า^{๒๖}ท่อน^{๒๗}ซุง^{๒๘}
 เลอ^{๒๙}ย^{๓๐}พุง^{๓๑}ตา^{๓๒}แดง^{๓๓}ดั่ง^{๓๔}แสง^{๓๕}เสน
 บร^{๓๖}ว^{๓๗}าร^{๓๘}มา^{๓๙}ก^{๔๐}มา^{๔๑}ย^{๔๒}มา^{๔๓}ก^{๔๔}าย^{๔๕}เก^{๔๖}น
 แผล^{๔๗}พัง^{๔๘}พาน^{๔๙}พ่าน^{๕๐}เพน^{๕๑}สั^{๕๒}ก^{๕๓}สอ^{๕๔}ง^{๕๕}พัน^{๕๖}
 เท^{๕๗}ย^{๕๘}ว^{๕๙}เล^{๖๐}ย^{๖๑}ว^{๖๒}ไ^{๖๓}ล^{๖๔}ไ^{๖๕}ซ^{๖๖}ช^{๖๗}อน^{๖๘}ไป^{๖๙}ท^{๗๐}ุ^{๗๑}ก^{๗๒}แ^{๗๓}ห^{๗๔}ง^{๗๕}
 พว^{๗๖}ก^{๗๗}ค^{๗๘}น^{๗๙}ด^{๘๐}ู^{๘๑}แ^{๘๒}อบ^{๘๓}แ^{๘๔}เ^{๘๕}ง^{๘๖}เป็น^{๘๗}จ^{๘๘}า^{๘๙}ละ^{๙๐}ห^{๙๑}ว^{๙๒}น^{๙๓}
 เหล^{๙๔}า^{๙๕}ผู้^{๙๖}ห^{๙๗}ึง^{๙๘}ว^{๙๙}ิง^{๑๐๐}ห^{๑๐๑}น^{๑๐๒}พั^{๑๐๓}ล^{๑๐๔}วัน^{๑๐๕}
 ตั^{๑๐๖}ว^{๑๐๗}ส^{๑๐๘}น^{๑๐๙}ห^{๑๑๐}น^{๑๑๑}า^{๑๑๒}ช^{๑๑๓}ี^{๑๑๔}ด^{๑๑๕}ก^{๑๑๖}ร^{๑๑๗}ด^{๑๑๘}ก^{๑๑๙}ร^{๑๒๐}า^{๑๒๑}ด^{๑๒๒}ไป^{๑๒๓}
 ฝ^{๑๒๔}า^{๑๒๕}ผ^{๑๒๖}อ^{๑๒๗}น^{๑๒๘}ล^{๑๒๙}อ^{๑๓๐}น^{๑๓๑}ห^{๑๓๒}ล^{๑๓๓}ุด^{๑๓๔}ส^{๑๓๕}ะ^{๑๓๖}ด^{๑๓๗}ุ^{๑๓๘}ค^{๑๓๙}ล^{๑๔๐}ม^{๑๔๑}
 เหย^{๑๔๒}ียบ^{๑๔๓}ท^{๑๔๔}ับ^{๑๔๕}ก^{๑๔๖}ัน^{๑๔๗}จ^{๑๔๘}ม^{๑๔๙}อ^{๑๕๐}ก^{๑๕๑}เ^{๑๕๒}ล^{๑๕๓}ว^{๑๕๔}ไ^{๑๕๕}หล^{๑๕๖}
 พ^{๑๕๗}ล^{๑๕๘}าย^{๑๕๙}ง^{๑๖๐}า^{๑๖๑}ม^{๑๖๒}ข^{๑๖๓}ว^{๑๖๔}าง^{๑๖๕}ตะ^{๑๖๖}ก^{๑๖๗}ร^{๑๖๘}ุด^{๑๖๙}ไป^{๑๗๐}ท^{๑๗๑}ัน^{๑๗๒}ไ^{๑๗๓}ด^{๑๗๔}
 เป็น^{๑๗๕}น^{๑๗๖}ก^{๑๗๗}ร^{๑๗๘}ด^{๑๗๙}ตั^{๑๘๐}ว^{๑๘๑}ไ^{๑๘๒}ห^{๑๘๓}ญ^{๑๘๔}ไ^{๑๘๕}ล^{๑๘๖}่^{๑๘๗}ตาม^{๑๘๘}ง^{๑๘๙}
 ด^{๑๙๐}ิน^{๑๙๑}ห^{๑๙๒}ย^{๑๙๓}ิ^{๑๙๔}ก^{๑๙๕}ป^{๑๙๖}าก^{๑๙๗}จ^{๑๙๘}ิ^{๑๙๙}ก^{๒๐๐}ป^{๒๐๑}ก^{๒๐๒}บ^{๒๐๓}อ^{๒๐๔}ร^{๒๐๕}ับ^{๒๐๖}
 ง^{๒๐๗}ู^{๒๐๘}ข^{๒๐๙}ย^{๒๑๐}บ^{๒๑๑}เล^{๒๑๒}ย^{๒๑๓}ว^{๒๑๔}ก^{๒๑๕}ก^{๒๑๖}น^{๒๑๗}ก^{๒๑๘}จ^{๒๑๙}ิ^{๒๒๐}สุ^{๒๒๑}
 ฝ^{๒๒๒}ู^{๒๒๓}ง^{๒๒๔}ค^{๒๒๕}น^{๒๒๖}ก^{๒๒๗}ล^{๒๒๘}่^{๒๒๙}น^{๒๓๐}เก^{๒๓๑}ล^{๒๓๒}อ^{๒๓๓}น^{๒๓๔}ก^{๒๓๕}ัน^{๒๓๖}มา^{๒๓๗}ดู^{๒๓๘}
 น^{๒๓๙}ก^{๒๔๐}ร^{๒๔๑}ด^{๒๔๒}ค^{๒๔๓}า^{๒๔๔}บ^{๒๔๕}ง^{๒๔๖}ู^{๒๔๗}ช^{๒๔๘}ู^{๒๔๙}ร^{๒๕๐}อ^{๒๕๑}น^{๒๕๒}บ^{๒๕๓}ิน^{๒๕๔}
 บ^{๒๕๕}ร^{๒๕๖}ร^{๒๕๗}ด^{๒๕๘}า^{๒๕๙}บ^{๒๖๐}ร^{๒๖๑}ว^{๒๖๒}าร^{๒๖๓}ส^{๒๖๔}น^{๒๖๕}ท^{๒๖๖}ง^{๒๖๗}ห^{๒๖๘}ล^{๒๖๙}า^{๒๗๐}ย^{๒๗๑}

๔ ฟันกระชากหน้าผากระย้าบ ๗ จันทาหลักแห่งนหงายท้ายตตดิน ๗ จิตดิน

[illegible]

สู้กันพนเผื่อนจนเหงวยอย
 ต่างปละปล่อยกลายกลับไปฉับพลัน
 พ่อเป็นนกแก้วแจ้วส่งเสียง
 ลูกเลี้ยงเป็นสาธิกานัน
 บินไปจับต้นไม้อยู่ใกล้กัน
 ระบุดสารพันภาษาคน
 แต่บรรดาคนผู้ดูจนเพลิน
 สรรเสริญสองนายทุกแห่งหน
 เออช่างศกตศัทธิฤทธเวทมนตร์
 ขาศักไหนจะทนฤทธาธ
 พระองค์ตบพระหัตถ์อยู่ฉับพลัน
 เบิกบานทรงพระสรวลสำราญเรอ
 อายกันไซ้ได้ไม่อมเออ
 ฤทธเดชมันเสมอสมานกัน
 ทนจะไคดูอายเขียงใหม่
 มันอวดอทธฤทธิไกรอย่างไรรัน
 จะสู้กับลูกกูดยากคูนัน
 ไม่ถึงวันก็จะวิ่งเข้าบาไป
 สันพุงมึงเท่านั้นแล้วฤทธา
 นกแก้วสาธิกาก็ทูลไข
 ขอเดชะพระองค์ผู้ทรงชัย

ยังไม่สิ้นตำราของอาจารย์
 ทูลแล้วพอลูกกกลายมนตร์
 กลับเป็นคนมาหมอบอยู่หน้าฉาน
 พระพันวษาปราโมทย์โปรดปราน
 ให้เลื่อนเครื่องประทานแล้วตรัสมา
 ฮาเฮยายขุนแผนพลายงาม
 มิ่งลูกพ่อต่อตามกันหนักหนา
 ดุหนานวหวเหน้อยจะเมื่อยลา
 กันขาวปลาเสียทีใหม่แรง
 แล้วจึงตรัสสั่งคลังวิเศษ
 ให้จัดเสื่อโหมตเทศอย่างกานแย่ง
 แพรจีนดวงพุดตาลสำสีแดง
 ทงสมบัติตามตำแหน่งขุนนางใน
 ให้คลังมหาสมบัติจัดเงินตรา
 หาข่งเอามาประทานให้
 มิ่งทงสองไข่ของเหล่านไป
 กว่าจะได้บำเหน็จเสร็จสงคราม
 ขุนแผนพลายงามความยินดี
 ถวายบังคมอยู่ท่ากลางสนาม
 ด้วยทรงพระกรุณาสง่างาม
 คนผู้ดูแลไปทั้งวัง ฯ

ครานัน^๕สมเด็จ^๘พระพัน^๘วษา

ตรัส^๕เรียก^๕โหรา^๕เข้า^๕มา^๕สั่ง

ให้^๕คุณ^๕หา^๕ร^๕ฤๅ^๕ษ^๕ยาม^๕ตาม^๕กำ^๕ลั^๕ง

วัน^๕ไร^๕จะ^๕ต^๕ง^๕ให้^๕ยา^๕ตรา

พระ^๕โหร^๕า^๕หา^๕ร^๕ฤๅ^๕ษ^๕แล้ว^๕ทูล^๕พลัน

ข^๕ณ^๕เจ^๕ด^๕ค^๕าน^๕น^๕เบ^๕น^๕เศ^๕ษ^๕หา

ไ^๕ด^๕ฤๅ^๕ษ^๕เบ^๕ิก^๕พ^๕ยุ^๕ห^๕เส^๕นา

เว^๕ลา^๕สี่^๕โม^๕ง^๕เช^๕า^๕เก^๕า^๕นา^๕ที่

ป^๕ล^๕อด^๕ท^๕ง^๕ผ^๕ี^๕ห^๕ล^๕ว^๕ง^๕ห^๕ว^๕ง^๕วัน

ยาม^๕น^๕น^๕ไ^๕ด^๕เม^๕อ^๕พระ^๕ฤๅ^๕ษ^๕

แ^๕ก^๕ัน^๕ข^๕ัต^๕ม^๕ัต^๕ม^๕ือ^๕ล^๕ง^๕กา^๕ด

จะ^๕ไป^๕ดี^๕บ้าน^๕เม^๕ือ^๕ง^๕ย^๕อม^๕มี^๕ชัย

พระ^๕อง^๕ค^๕ท^๕ร^๕ง^๕ฟ^๕ง^๕ก^๕ี่^๕ส^๕ง^๕พลัน

ไป^๕ให้^๕ท^๕น^๕ฤๅ^๕ษ^๕พา^๕อ^๕ย^๕่า^๕ชา^๕ไ^๕ด

มัน^๕ขอ^๕แต่^๕ไ^๕พร^๕า^๕บ^๕า^๕บ^๕ของ^๕ไป

ก^๕ี่^๕เก^๕ณ^๕ที่^๕ไ^๕พร^๕ให้^๕มัน^๕เจ^๕ด^๕ส^๕ิบ^๕คน

ส^๕่ง^๕เส^๕ร^๕จ^๕พระ^๕เส^๕ด^๕จ^๕เข้า^๕ใน^๕วัง

ขุน^๕นาง^๕ล^๕ุ^๕ก^๕สะ^๕พ^๕ร^๕ง^๕อยู่^๕ส^๕ับ^๕สน

ออก^๕บ^๕อบ^๕แบ^๕บ^๕แ^๕ส^๕บ^๕ท^๕อง^๕จน^๕เต็ม^๕ท^๕น

อล^๕ว^๕น^๕กล^๕ั^๕บ^๕บ้าน^๕สำ^๕รา^๕ญ^๕ใจ

พ^๕ว^๕ก^๕คน^๕ดู^๕โ^๕จ^๕ท^๕ย์^๕ก^๕ัน^๕สน^๕ัน^๕มา

ไม่เลือกหน้าไทยเจ๊กเด็กผู้ใหญ่
 เขาจริงยิ่งยวดในกรุงไกร
 แปลงตัวไปได้ดังเทวดา
 ชั่วพ่อชั่วแม่ไม่เคยเห็น
 แตรำเต้นนนักดูมาหนักหนา
 วันนั้นได้เห็นเป็นบุญตา
 เรากำเนิดเกิดมาไม่เสียที ฯ

ฝ่ายว่าชนแผนแสนสถานที่
 กลับมาอยู่บ้านพระหมนศรี
 ครนรุ่งเช้าเขาไปอัญชลี
 บอกคดีให้ชาวบ้านนั้นมา
 ว่าบัดนี้คุณแม่ทองประศรี
 มาแต่กาญจนบุรีอยู่คนเดียว
 เพราะผาไทเจ้าคุณกรุณา
 ลูกกับบุตรภรรยาจะลาไป
 พระหมนศรีเมตตาสั่งข้าคน
 ให้ช่วยขนข้าวของไปส่งให้
 พ่อลูกกราบลาแล้วคลาไคล
 ภรรยาพาไท้กไปตาม
 พวกทหารสามสิบห้ามาติดกัน
 เดินดาเต็มถนนจนล้นหลาม

ชาวตลาดแลดูไม่รู้ความ
 กระซิบถามเพื่อนกันว่านั่นใคร
 บ้างบอกว่าพวกกนทพน์โทษ
 โปรดให้ไปทัพจับเชิงใหม่
 ขุนแผนมาถึงบ้านวัดตะไกร
 ก็เข้าไปไหวกราบท่านมารดา ฯ

ครานนั้นพลนางทองประศรี

เห็นลูกยงค์เป็นหนักหนา
 ลูบลหน้าลูบลหลังถึงนาคา
 เออเหมือนมาเกิดใหม่ได้พบกัน
 กุชอบใจออแก้วกิริยา
 มั่นอุตสาห์ติดตามผัวขวัญ
 เองจงเป็นพน้องลาวทองน
 อย่าขังเคียดเคียดฉันกันวันไป
 อนิจจานำรักออพลายงาม
 เพียรติดตามทูลขอพ่อจนได้
 นั้แลบุราณท่านกล่าวไว้
 ว่าเป็นชายมิได้ดูหมิ่นชาย
 แล้วหันมาหาขุนแผนแสนสะท้าน
 ยิงสงสารดูไปใจคอยหาย
 ช่างผอมซูบวิปริตผิดทั้งกาย

๑ น้หากว่าไม่ตายเสียในคุก
 ๒ สันเคราะห์โศกโรคภัยเกิดแก้วแม่
 ๓ ตงแต่นมแต่ให้^๔เป็นสุข
 ๕ ร้อยปีพันปีอย่ามีทุกข์
 ๖ จงเป็นสุขตราบเท่าเขานพพาน ฯ

ขุนแผนรับพรของมารดา
 แล้วออกมาเร่งรัดให้จัดบ้าน
 ๑ ขนของขนเรือนเกลื่อนนอกชาน
 ๒ ให้ปลูกร้านพวกไพร่จะได้นอน
 ๓ เรือนเหยาเก่าเกเรจะเชคว่า
 ๔ เอาไม้คาจันดูพอยู่ก่อน
 ๕ ทำกันจนตะวันลงรอนรอน
 ๖ ต่างพักผ่อนล้มทุกข์สุขสำราญ ฯ
 ๗ จะกล่าวถึงขุนแผนแสนสนิท

๑ เรื่องฤทธิ์พร่งเพรีสระเห็ดระหง
 ๒ กับเจ้าพลายทายนางกังกาง
 ๓ หนึ่งปริกษาการณรงค์กับโยธา
 ๔ เห็นผงคลักลุ่มกลบตรหลบบน
 ๕ ชะรอยลาวยกพลมาหนักหนา
 ๖ ขุนแผนนั่งระงับหลับตา
 ๗ พิจารณารู้นั้นในทางปราณ

จะขอหยุดยั้งข้างขุนแผน
 กล่าวถึงทนายแสนรเพชรกล้า
 รีบร้อนตอนขับกองทัพมา
 มาถึงป่าดอนตะแบกจะแยกทาง
 ดูไปไกลประมาณสามสิบเส้น
 แลเห็นค่ายไทยทั้งใหญ่กว้าง
 ทงขวายรายชกบกกากาง
 ขุดค่ายขบบังไปถึงกัน
 ครนถึงทเห่นสนามตามตำรับ
 กหยุดทัพยั้งลงตงมน
 แล้วบกธงยั้งบนเป็นสำคัญ
 ให้โห่สามลาล้นสนั่นไป ฯ

ครานขุนแผนแสนทหาร
 ได้ยินลาวโห่ขานสะท้านไหว
 ร้องประกาศบอกกันนั้นเป็นไร
 ลาวยกทัพใหญ่มากังคับ
 เรากับลูกกรกอันศักดิ์ดา
 จะยกพลโยธาออกเคียวขับ
 ท่านทั้งสองคอยค้อยู่ในทัพ
 เราจะรับมือลาวชาวเขียงอินทร
 แต่บรรดาพวกชาวบ่าวของท่าน

ประจำการอยู่ในค่ายวงสายสัญญาณ
 แต่บรรดาพวกไทยใจหมิ่น
 จงขมามาสนให้ครบกัน
 เจ้าพลายงามยกไปเป็นทัพหน้า
 คุมพวกสามสิบห้าวันแข่งขัน
 เราจะยกทัพใหญ่หนุนไปปล้น
 ถาใดที่ตะบันบุกเข้าไป
 ถาพลลาวเหลอลนพนประมาณ
 เราจะไล่คชสารเข้าลุยไล่
 จะรบราชำนั้นให้บรรลัย
 จงตั้งใจอย่าประมาทต้องอาของ
 สักแล้วขุนแผนกับลูกชาย
 แต่งกายคาดครองเร่องระหง
 นุ่งผ้าตามตำราณรงค์
 เขมขัดลงยันตคาดสะอาดงาม
 เสอลงเลขยันต์ใส่ชั้นใน
 เสอนอกดอกใหญ่ทองอร่าม
 แหวนมณฑปนพเก้าควาววาม
 สักวาลสามสายแย่งตะแบงมาน
 สวมสายประจำทองเข้าคล้องคอ
 หงลูกพ้องอาชาตัทหาร

ใ^๕ห^๕ม^๕ว^๕ก^๕ข^๕ล^๕ิ^๕บ^๕ต^๕า^๕ด^๕พ^๕ร^๕ร^๕า^๕ข^๕า^๕น^๕
 ถ^๕อ^๕พ^๕า^๕พ^๕น^๕ย^๕น^๕ต^๕ร^๕ห^๕ง^๕า^๕น^๕ส^๕ง^๕า^๕ด^๕
 ภ^๕า^๕ว^๕น^๕า^๕ต^๕า^๕ข^๕เ^๕ม^๕น^๕เ^๕ห^๕น^๕เ^๕ม^๕ข^๕ณ^๕าย^๕
 น^๕ม^๕ต^๕เ^๕บ^๕เ^๕น^๕ร^๕ู^๕ป^๕น^๕า^๕ร^๕า^๕ย^๕ณ^๕ร^๕เ^๕อ^๕ง^๕ศ^๕ร^๕
 ส^๕ก^๕ร^๕ร^๕อ^๕น^๕ด^๕ค^๕บ^๕น^๕เ^๕ม^๕ข^๕
 ข^๕ุ^๕น^๕เ^๕า^๕น^๕ย^๕เ^๕ค^๕อ^๕ข^๕ค^๕ณ^๕ก^๕ร^๕ร^๕จ^๕
 เ^๕า^๕เ^๕า^๕น^๕าย^๕เ^๕พ^๕ะ^๕ร^๕เ^๕จ^๕ด^๕ป^๕า^๕น^๕เ^๕บ^๕เ^๕น^๕ค^๕ว^๕า^๕ญ^๕า^๕ย^๕
 ใ^๕ส^๕เ^๕อ^๕ล^๕าย^๕ส^๕เ^๕ด^๕ง^๕เ^๕ด^๕ง^๕เ^๕จ^๕เ^๕ด^๕ณ^๕
 พ^๕ล^๕าย^๕ง^๕า^๕ม^๕ข^๕น^๕ข^๕มา^๕ส^๕จ^๕น^๕ท^๕น^๕
 ส^๕ง^๕ใ^๕ห^๕เ^๕น^๕ข^๕อ^๕ง^๕ก^๕ุ^๕ย^๕เ^๕ล^๕ว^๕เ^๕ล^๕ก^๕พ^๕ล^๕
 ย^๕ิ^๕ง^๕บ^๕น^๕ส^๕ัญ^๕ญา^๕ข^๕น^๕ห^๕ำ^๕ด^๕ง^๕
 ข^๕อ^๕ง^๕ห^๕ง^๕ข^๕า^๕น^๕โ^๕ห^๕ข^๕น^๕ส^๕า^๕ม^๕ห^๕น^๕
 น^๕า^๕ย^๕ป^๕ล^๕อ^๕ด^๕โ^๕บ^๕ก^๕ร^๕ง^๕เ^๕บ^๕เ^๕น^๕ม^๕ง^๕ค^๕ล^๕
 ก^๕ิ^๕ร^๕บ^๕ร^๕น^๕โ^๕ย^๕ธ^๕า^๕ค^๕ล^๕า^๕ไ^๕ค^๕ล^๕ ฯ

พ^๕อ^๕ส^๕อ^๕ง^๕ท^๕พ^๕ล^๕ง^๕ก^๕ั^๕น^๕ป^๕ร^๕ะ^๕จ^๕ั^๕น^๕ห^๕น^๕า^๕
 ล^๕า^๕ว^๕ก^๕เ^๕า^๕ก^๕บ^๕ั^๕ก^๕ก^๕า^๕อ^๕อ^๕ห^๕ว^๕ั^๕น^๕ไ^๕ห^๕ว^๕
 ส^๕เ^๕า^๕น^๕ต^๕ร^๕เ^๕พ^๕ะ^๕ร^๕ก^๕ล^๕า^๕ท^๕อ^๕ด^๕ต^๕า^๕ไ^๕ป^๕
 เ^๕ห^๕น^๕ท^๕พ^๕ไ^๕ท^๕ย^๕ล^๕ิ^๕บ^๕ล^๕ิ^๕บ^๕ส^๕ัก^๕ห^๕ิ^๕ย^๕บ^๕ม^๕อ^๕
 ม^๕ัน^๕เ^๕ห^๕ม^๕อ^๕น^๕เ^๕ม^๕ล^๕ง^๕เ^๕ม^๕ำ^๕มา^๕เ^๕า^๕ไ^๕ฟ^๕
 ัน^๕เ^๕า^๕เ^๕า^๕ไ^๕จ^๕ว^๕า^๕จะ^๕ร^๕อ^๕ด^๕ไ^๕ป^๕เ^๕ล^๕ว^๕ห^๕ร^๕อ^๕
 ส^๕ง^๕ใ^๕ห^๕เ^๕ข^๕บ^๕อ^๕ส^๕ต^๕ร^๕ค^๕อ^๕น^๕พ^๕ล^๕ย^๕อ^๕

คนละมือก็จะยับทั้งทัพไทย
 เอาเหวี่ยงเอาวาทิธาทัพ
 จับเอาตัวมันในหิ้งใต้
 อย่าให้มันพลอดรอดหนีไป
 กระทบมาฝ่าไล่ไพร่พลมา
 เขาล้อมหนาล้อมหลังประดังฟัน
 พวกลไทยตัวกลั่นลวนแกล้วกล้า
 เจ้าพลายสังตังโหชนสามลา
 กระทบมาฝ่าฟันประจันรับ
 ลาวแทงเข้าด้วยทวนสวนสกัด
 ไทยบัตทวนพลาดฟาดฟันจับ
 พวกลาวแร่แก่กันไทยฟันยับ
 โถมจับล้มคะมำคว่ำโก้งโก้ง
 ไล่ตะบันฟันฟัดสกัดสะแกง
 ลาวแทงไทยผลุงสะดุ้งโหยง
 ไม่เข้าไทยไทยกระทบอยู่โกรงโกรง
 ไล่ทันฟันโบ้งเข้าหลังบัง
 ลาวเงอทวนใหญ่แทงไทยปราด
 ไทยฟาดคั่นทวนสวนแทงผิง
 หัวถลาคว่าถลาคถมำตัง
 ยิงตายยงตะบึงเข้าบุกบัน ฯ

เจ้าพลายกับพวกสามสืบหา

ควางควางวางมาดงกนหน

เห็นลาวลอมเข้าใกล้ออกไปพ้น

ลาวเขาร่มตมตมไม่หนัไทย

ลาวทางไทยพื้นตะบันฆ่า

๓ ๔ ๕ ๖
ท่อยเหดยบกันเข้ามาหาถอยไม่

เหินกลุ่มกลุ่มหุ้มหอมลอมเข้าไว้

จนเต็มทพวกไทยหัวไหล้า

๒ ๑ ๔ ๓ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๘ ๘๔ ๘ ๒๔ ๑
ดาบลงยันทพนชาดคงพาวา

๑ ๕ ๖ ๗

ถึงดาวคาดเครื่องอานก้นวานษา

ถกดาบมรณาลงดาตดิน

๒ ๓ ๔ ๕
ดาวกรมกล่มทางเสียงออกอก

ทวนหักหอกขยับบน

๒๔ ข ข
บุกตะบันพนขนาบดาบไม้กั้น

เจ้าพลายฟาดขาดคนสนับเป็นบ่อ

พวกลาวหวาดหวั่นพรั่นชะงัก

ดั่งสุนัขพามหมาเข้าสี่เสือ

รองวาตาบเราบเขาเนอ

๔ ๕ , ๕ , ๖ ๗
กฤษณชนแต่เสือบเขามน

เจ้าพลายแก้วดาบอย่าบวาว

พวกลาวถอยทอยขอขนา
 ดั่งพระยาสี่ทราชกาจฉกรรจ์
 เข้าผกผันแผ่นกว้างกลางผ่องว
 เข้าไหนดาวหน้อยมีดาว
 พวกลาวต่างขยนิสนห
 เกรงสง่าไม้กล้าเข้าใกล้ตัว
 ด้วยความกลัวชวนจะบรรล
 ครานนิจแสนตรเพชรกล้า
 ขบตอนโยธาอยู่หวนไหว
 เห็นไพรพลเรวณปืนบันไป
 เพชรกล้าขคิดใจกระโจนมา
 เทากระทบแสงช่วงผางผางน
 เรงรุกบุกบันชนมาหนา
 เสียงทวาดประกาศกองเป็นโกลา
 มาจนหนามาเจ้าพลายงาม
 เห็นรูปร่างสำอางละอตา
 เพชรกล้าเข้าใกล้แล้วไต่ถาม
 แนะเจ้านายทหารชาญสงคราม
 เจานมนามกรไร
 ฟังร่นหน่มร่างน้อยกะจิริด
 เจ้าเป็นศษยศกษาอาจารย์ไหน

เป็นเผ่าพงศ์วงศ์วานท่านผู้ใด
จงบอกไปให้แจ้งแห่งกิจจา ฯ

ครานนพลายงามทรมคณอง
ร้องตอบคคตตรเพชรกลา

อันตัวเราเป็นทหารอยุธยา
ขอว่าพลายงามมาตามวงศ์
บิดาขอพระยาแผนพิฆาต

พระราชทานตั้งนามตามประสงค
ตัวเราเป็นศิษย์บิดุรงค์

เผ่าพงศ์วงศ์พลายหลายชวมา
ท่านนมนามกรโต

ครนจะถามถึงผู้ใหญ่เกินหนา
ถึงยังมีมตายกเต็มชรา

แต่เรียนรู้ครบาอาจารย์ใด ฯ

ครานนเพชรกลาได้ฟังถาม
กชนชอบตอบความหาษาไม่

ชงถามเราจะเล่าให้เข้าใจ

เจ้าชาวโตไม่รู้จันมา

เราเป็นเชอเจ้าทาวคาแมน

มัยศเป็นแสนตรเพชรกลา

เป็นเชอชาติทหารชาญศกดา

ในลานนาใครใครไม่ต่อแรง
 พระครูผู้บอกวิทยา
 ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 ขอว่าสรแก้วปากลาแข็ง
 สติดยังเขาคำว้าวแดง
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 ทุกหนแห่งเลื่องลือนับถือจริง
 เจ้าหนุ่มน้อยนหรือขอพลายงาม
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 ช่างสมรูปสมนามคungaมยิ่ง
 ตละแกลงหล่อเหล่าเพราพรัง
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 รูปร่างอย่างผู้หญิงพรังพรายดา
 จะเปรียบลูกก็อ่อนกว่าลูกเล็ก
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 จะเปรียบหลานพานจะเด็กกว่าหลานข้า
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 ไม่ควรจะรบสู้กับบุดา
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 กลับไปบอกบิดามารอนราญ
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 จะได้เป็นขวัญตาโยธาทัพ
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 เห็นฉบับแบบไว้ในทหาร
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 ยังเด็กอยู่คอยดูวิชาการ
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 เฮยหลานพ่ออยู่ไหนไปบอกมา ฯ
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 ครานนพลายงามทราคมคะนอง
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 ร้องตอบต่อคดีตรเพชรกล้า
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 แน่เธออย่าเพ้อฮังการ
 ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐
 เจริจาหม่นประมาทเราชาติเชอ

ตัวท่านแก่กายอย่างควายเถา
 อันตัวเราถึงเด็กเล็กลูกเสือ
 ฝีมือใครไพร่ลาวแหวกเป็นเบือ
 อย่าหลงเชื่อว่าผู้ใหญ่จะไม่แพ้
 ถ้าไม่ดีที่ไหนใครจะมา
 จะขอลองวิชากับตาแก่
 ให้ปรากฏฤทธว่าดีแท้
 ฤาเป็นแต่ปากกล่ากว่าฝีมือ
 ขอลอภัยอย่าเพอให้ถึงบิดา
 แต่ลูกยาท่านจะชนะหรือ
 มาลองคู่สักชนในคนถือ
 จะปลกเปลี่ยเสียขอต่อภรรยา
 ครานนแสนตรเพชรกล้า
 โกรธาตาแดงดังแสงกรัง
 เหมอายนหนักหนาว่าไม่ฟัง
 มาโอหังอวดรู้สู้สงคราม
 เท่ากระบี่กระบอบโกนโฉนผก
 มั่นหมกขับคว้างมากดางสนาม
 ท่วงทขมาสง่างาม
 ว่างาวกาวตามกระบวณทวน ฯ

ฝ่ายเจ้าพลายงามทรามสง่า
 เหนตรเพชรขบมามาบนนวน
 กษกมารบรายยายกระบวน
 แล้วหันหวนร้องไว้ในทำนอง
 เพชรกลาร่างาววาววาวว็บ
 เจ้าพลายรำดาบรับสองมือบอง
 สองนายรำรำตามทำนอง
 มาผยองผันผกวกวนเวียน
 แล้วยกราทาทางสสองคอ
 เยงล่อเลียวพินหันเหียน
 แล้วรำทามงกรซอนวเชียร
 ผลัดเปลี่ยนร้องไวไม่เสียที
 เพชรกลาถองาวยาวกว่าดาบ
 เจ้าพลายฉาบเขพนแล้วผนหน
 เพชรกลาขัดใจไล่คลูกกล
 เจ้าพลายรำทำทให้ไล่ทัน
 เพชรกลาไคทาปาลงฉาด
 เจ้าพลายหลบลาวพลาคคะมำหัน
 พลายงามตามซัดตึดตะบัน
 สบท่าผ่าพนลงตาดง
 หย่นเปล่าหาเข้าตริเพชรไม

เยื่องขยับกลับใส่เจ้าพลายผิง
 เจ้าพลายผินพินป่าเพชรกลาง
 เนื้อประหนึ่งหินผาศิลาลง
 แสนตรเพชรกลางางาวกราย
 พินเจ้าพลายงามพรวดดังกรวดแกร่ง
 ราวกับเกาหลังไหยงให้แรง
 พินตะแบงบุกไปไล่ตะครุบ
 เอาดาบฟาดฉาดพินตะบันส่ง
 เป็นหลายหนทนคงไม่ขยับ
 เพชรกลางกลับดาเขาตาหุบ
 ถูกเนอยุบพอย้ายยกหายไป ฯ
 แสนตรเพชรกลางระอาจิต
 สดกตจะเอาชนะได้
 นงนกรกตร้าแต่ในใจ
 ชะเด็กไทยคนนมนัดจริง
 ขางกลาแข่งแรงฤทธนนเกินร่าง
 ดูแต่หน้าท่าทางอย่างผู้หญิง
 มันสู้ผู้ใหญ่ไหวมันจริง
 ด้วยเชิงชงชยชาญชำนาญแท้
 จะรบรันฟันฟาดด้วยศาสตรา
 เห็นทางท่าเอาชัยได้แน่

ต้องไข่มุนตรงทางในในหมันแพ
 กษักมาราแต่ออกย่นไกล
 หลับตาภาวนารายพระเวท
 อันวเสษเขยวชาญอาจารย์ให้
 เรียกมหาอาโปเป้าออกไป
 เป็นนาไหลพลุ่งพลั่งดังท้อธาร
 พลกลนทนต์วมท่วจังหวด
 ลมกพัดเป็นละลอกกระฉอกฉาน
 พวกทัฬไทยต่างคนตะลนตะลน
 ตะเกียกตะกายว้ายชานชนตนไม
 หงขมาหยงขาไม่ลงท
 ดวยนทโชนเขยวเบ้นเกลียวไหล
 เหล่าพวกอาสาระอาใจ
 ต่างร้องบอกนายไปไห้แกมนคร ฯ
 ครานนพลายงามเจ้าความคิด
 เรืองฤทธิ์ล่อแจ้งทุกแห่งหน
 อ่านคาถาเป้าบัดไปบัดดล
 กตตทนนนาแห่งทุกแห่งไป
 แล้วอ่านมนตรดลเรียกเตโฆธาต
 เป้าปราดไปเป็นเพลิงเถิงไหม
 โพล่งพลุ่งท่งเถือกเป็นเปลวไฟ

ด้วยอาคมเกิดเป็นลมเพชรหึง
 ตึงตึงพืดฝนไม่หล่นได้
 ทหยดหยาดขาดสายหายทันใด
 ด้วยพระเวทฤทธิไกรอันชัยชาญ
 แล้วเอาก่อนกรวดมาขัดปราย
 เป็นเม็ดฝนกรวดทรายกระเซ็นซ่าน
 ตกตอลาวพลตะลนตะลน
 อลห่ม่านหนี่ชุกไปทุกคน
 บางขับมาเข้าพุ่มคลุ่มหวัรอง
 บางถูกตองเจ็บปวดเม็ดกรวดฝน
 เป็นแผลเหือดเลือดไหลไปทุกคน
 เหลือทนเต็มประดานกผาคลุ่ม ๆ
 ครานนจงแสนตรเพชรคลา

เห็นโยธาหน้าฟกอกเป็นตุ้ม
 แสนพิโรธโกรธใจดังไฟรุม
 ประชุมนวเหนือเกล้าแล้วเป้าไป
 เกิดเป็นตารางกลางอากาศ
 กนหยาดเม็ดฝนไม่หล่นได้
 เม็ดฝนกรวดทรายหายทันใด
 แล้วส่งไฟร้หลังจากพา
 เราประจัญบนหลังอาชานัย

พวกลาวอาวุธหลดมือ เอาแต่่มือตบสู้ชู้บับปุบ

คัดแต่โลกกับจับหน
 อันจะเขารบรูกันคลุกคลี
 การว่องไวไม่ดีเหมือนเดินเท้า
 ให้เอามาไปชุ่มเสียพุ่มชัญ
 เลอกจัดแต่ลวนทวนแหล่นหลาว
 ให้พร้อมสรรพเครื่องยุทธอาวุธยาว
 สักค้าวหอมลอมให้พร้อมพริก
 พวกเราเอาแต่แรงแทงมันสัง
 ด้งอยู่คงก็ถูกกระตุกหัก
 ด้วยข้างเรากว่าพนมน้อยนัก
 เอาเสียพักเดียวเกิดอายพ่อ ๆ
 ทหารลาวคราวลงจากหลังมา
 ว่างผลุนหมุนมาเป็นหมุ่มหมุ่ม
 เขาล้อมหนาล้อมหลังออกพรังพรู
 เกรียวกรูทมิตากระหน่ำแทง
 เหล่าพวกอาสาเขาฝ่าฟัน
 ถูกลาวขาดสะบั้นสะพายแล่ง
 หัวขาดตัวขาดเลือดสาตแดง
 พวกกองหลังยังแข่งแข่งเข้าไป
 เกลอนกลุ้มหมุ่มไทยไว้เป็นหมุ่ม
 หอกยูแทงเปล่าหาเข้าไม้

พวกอาสาฟันฟอนจนอ่อนใจ
 ยิงบรรลักษ์ขงรมกลุ้มเขามา
 จนไหล่ตกยกมือชนไม้ไหว
 อัดใจเรียกนายพ่อพลายขา
 ลูกฟันมันจนสนแรงระอา
 ตายหนงหนุนมาหาหกคน ฯ

ครานันจึงโถมเจ้าพลายงาม

เชี่ยวชาญการสงครามไม่ย่อชน
 เห็นพวกอาสาบรรดาพล
 เหนอยจนไหล่ตกไม่ยกมือ
 จรุงเอาใบมะขามมาสวมกำ
 เสกษาเป็นต๋อบินปรี้อปรี้อ
 ตั้งโกฏีแสนแน่นบามาย้อฮ้อ
 คูออกกล้าดาบออกไปทุกละเมาะ
 ตวยาวราวก้อยไม่ต้อยไทย
 จำเพาะลาวกราวไล่ไล่เปาะเปาะ
 พิชสงเหล็กในดั่งใครเคาะ
 ถูกเหมาะเหมาะลมหักกันยับยวบ
 พวกลาวอาวูรหลุดมือถ่อ
 เอาแต่มือคบสื้อยยับยวบ
 เหลือทนลูกกลมลงกมฟุบ

โดดผลุบลงในน้ำดำหนึ่ไป
 พอเต็มกลืนสุดพื่อต่อต่อยชา
 ไม่กลับดำต่อยบนทนไม่ได้
 เพชรกลาตาบดพิษเหล็กใน
 หงม้าม้อยต่อยไล่ไปพริ้งพรุ
 หนาตาลวนแต่คาเหล็กในต่อ
 มาลาพาห่อชักไม่ยู่
 บัวนายพายหน่วงกรกรู
 พวกไทยไล่ไล่ตะลุมบอน ฯ
 ครานนทานทาวกรุงกาฬ
 เห็นทหารเพชรกลาวงวาวอน
 กะปลกกะเปลยเสียที่หนชอกซอน
 กไล่ช้างวางตอนโยธามา ฯ
 ฝ่ายว่าขุนแผนแสนสะท้าน
 เห็นกรุงกาฬเขาด้วยช่วยทัพหนา
 กขับกฤษณ์ชرتونโยธา
 ไล่ช้างขวางหน้าเจ้ากรุงกาฬ
 จักรองว่าสาทานฤๅทัพหลวง
 จิงเลยลวงขับช้างมากลางทหาร
 ดขวางมารพลพนประมาณ
 นจะไปรบรานบ้านเมืองใด ฯ

ครานันกรุงภาพชาญกาแหง
 ไตพงคำเสียดแทงให้หมั่นไส้
 สุนพระยาแผนแล้วแม่นใจ
 มายกความถามไถ่ไม่มีอาย
 เขามาลักขางมาพาคนหน
 แลวเขนฆาราคคนทงหลาย
 ซาบกหนังสือทาวาหยาบคาย
 ตัวไม่เป็นผู้รายดอกฤาไร
 อยธยาขางมาไม่มฤา
 จงตงคอมาปลนจนเขยงใหม่
 เรายกพลมาประจัญจับโจรไพร
 ถาคินของกลางให้จระอดตัว ฯ

เหมียนขัณฑ์ขัณฑ์ขัณฑ์ขัณฑ์ขัณฑ์
 กระทำความข่มเหงไม่เกรงใจ
 ยังทำให้ยกพลมาชนช้าง
 เจ้าท่านนั้นแลเป็นโจรป่า
 เอาชีวาแลกสตรีนี่มีอย่าง
 ถูกรักตัวกลัวว่าจะวายว้าง
 ให้ส่งนางคนไปจะไม่ตาย ฯ

กรุงกาพทหรรใหญ่ครันไต้พัง
 แค้นดังอสันบาตฟาดสาย
 จะตอบเหมือนลมไม้ลงทับกาย
 ด้วยเจ้านายทำความไม่งามดี
 จึงแกล้งกลบเกลื่อนเบนเงอนว่า
 อนธยคาอาจเอนเหินเกนที
 เพราะเจ้าเวียงจันทน์นั้นไม่ดี
 เป็นพาลสองหนามาแต่ไร
 มีสารมาถวายองค์สร้อยทอง
 แก่พระผู้ครองเมืองเชียงใหม่
 แล้วกลับขยักขยายถวายไทย
 เราจึงได้อามาตวิวาทกัน
 จนคิดพันประจัญธรรงค์
 มากล่าวไยให้ส่งองค์นางนั้น

อย่า^๒ขามา^๒ชน^๒ข้าง^๒กัน^๒กลาง^๒คัน
 ถ้า^๒ใคร^๒ด^๒ช^๒วัน^๒ไม่^๒บรร^๒ล^๒ย^๒
 ถ้า^๒เม^๒น^๒เร^๒า^๒แพ^๒ท^๒า^๒น^๒ใน^๒การ^๒ณ^๒ร^๒ง^๒ค^๒
 ก^๒ค^๒ว^๒ร^๒ละ^๒จะ^๒ส^๒่ง^๒ส^๒ร^๒อย^๒ท^๒อง^๒ให้^๒
 ถ้า^๒เม^๒น^๒ท^๒า^๒น^๒เส^๒ีย^๒ท^๒า^๒ป^๒รา^๒ช^๒ย^๒
 ส^๒ร^๒อย^๒ท^๒อง^๒ต^๒อง^๒เอา^๒ไ^๒ว^๒ใน^๒เช^๒ียง^๒อ^๒ิน^๒ท^๒ร^๒
 ว^๒า^๒พล^๒าง^๒ท^๒าง^๒ส^๒่ง^๒บ^๒ก^๒ช^๒าย^๒ข^๒ว^๒
 ท^๒ง^๒ก^๒อง^๒ก^๒ล^๒าง^๒ช^๒าง^๒มา^๒ด^๒า^๒ก^๒น^๒ส^๒น^๒
 ให้^๒ร^๒าย^๒ล^๒้อม^๒พ^๒ว^๒ก^๒ไ^๒ท^๒ย^๒ไ^๒จ^๒ท^๒มิ^๒พ^๒
 อย่า^๒ให้^๒ป^๒ล^๒น^๒ห^๒น^๒พ^๒ล^๒า^๒น^๒อ^๒อก^๒ด^๒า^๒น^๒ไ^๒คร^๒ ๑

ครา^๒น^๒น^๒ชน^๒แ^๒น^๒แ^๒ส^๒น^๒วิ^๒เศ^๒ษ

ข^๒จร^๒เด^๒ช^๒ล^๒อ^๒เ^๒ล^๒อง^๒ก^๒ระ^๒เ^๒อง^๒ไ^๒ห^๒ว^๒
 จ^๒ร^๒อง^๒ส^๒่ง^๒ท^๒ห^๒าร^๒อ^๒น^๒ชา^๒ญ^๒ช^๒ย^๒
 อย่า^๒ค^๒ล^๒ุ^๒ก^๒ค^๒ล^๒ต^๒ไ^๒ห^๒เ^๒น^๒ด^๒า^๒น^๒ก^๒น^๒
 ส^๒ำ^๒ม^๒ะ^๒ย^๒ง^๒ร^๒ร^๒บ^๒ก^๒บ^๒ก^๒ข^๒ว^๒
 พ^๒ร^๒ห^๒ม^๒ศ^๒ร^๒ร^๒บ^๒า^๒บ^๒ก^๒ข^๒าย^๒น^๒น^๒
 ฐ^๒ร^๒ร^๒ม^๒เ^๒ย^๒ร^๒ค^๒อ^๒ย^๒ร^๒บ^๒ท^๒พ^๒ห^๒ล^๒ง^๒ม^๒ัน^๒
 ต^๒ัว^๒เร^๒า^๒จะ^๒ป^๒ระ^๒จ^๒ัน^๒เ^๒า^๒ชน^๒ช^๒าง^๒
 ส^๒่ง^๒แ^๒ล^๒ว^๒ไ^๒ส^๒ส^๒ี^๒ห^๒ค^๒ษ^๒เด^๒ช^๒
 ร^๒าย^๒พ^๒ระ^๒เว^๒ท^๒เ^๒า^๒ต^๒ระ^๒พ^๒อง^๒ง^๒า^๒ส^๒อง^๒ช^๒าง^๒
 ให้^๒ค^๒ง^๒ท^๒น^๒ท^๒ง^๒ต^๒ัว^๒ท^๒ัว^๒ส^๒ร^๒ร^๒พ^๒าง^๒ค^๒

แล้วไสวางข้างมุ้งท้าวกรุงกาฬ ฯ

ครานนกรักราชชาญชัยศรี

ไสพลายพลักรณม่าง่านงาน

กรายของ้าวร้าวด้วยชานาญ

คชสารสองปะทะเข้าประงา

ด้วยข้างลาวกำลังทคลังเมา

เมื่อยกออกกรอกเหล่าไวหนักหนา

คชเดชยังยืนชนนัยนตา

บ่มม่นกลั่นกล่าไม่กลัวข้าง

ครนพลายพลักรณรเชาชด

คชเดชกขวัดปลายงาผาง

พอข้างลาวเบนเสียเข้าเกยคาง

ข้างไทยไคล่างเข้าหว่างคอ

นายเจดป่านพานกระแซงแทงตาเฮือก

ถูกข้างลาวหนาเสือกหงายท่ายย่อ

ขุนแผนขยิกใหญ่ไม่รังรอ

ข้างไทยเป็นตอดันตะบึง

ข้างลาวถอยหลังยังไม่ถนัด

เพียรจะจัตข้างไทยใส่ผงผัง

ข้างไทยคั้นแตกกระแทกตึง

ข้างลาวถอยดังทุกทุไป

กรุงกาพเหนียวสับไห้กลับหัน
 ข้างไทยคั่นไม้ฝนคนมาไค
 ด้วยข้างลาวเมาสุราเป็นบาใจ
 ครนเจ็บหนักยักไห้สลดควาง
 ขุนแผนเห็นไคทไ้ไม่รือ
 ราชองาวฟาตลงฉาดผาง

ถูกกรุงกาพชานชบตบคอข้าง
 ไ้ไม่เข้าคอพอเป็นยางออกชาชา
 กรุงกาพพนคนลุกขึ้นมาไค
 ขุนแผนไ้สข้างกระชนไ้ไ้พนร่า
 จนค่นหลุดจากชนกหวบคบา
 ขุนแผนชาลงอกฉาดพลาดตถตง
 ขุนแผนไ้สข้างเขาร่องเอาพ้อ
 ข้างกปรือปราดแปรนแล่นเขาดง
 มวนงวงกลับตาลงางตง
 คตะบิงแทงตะบันคั่นจนแบน
 พอดอนงาควำผชนโยนขวบ
 ตกลงมารับแล่วรื่องแปรน
 ไ้สทะลักหักแหกหัวแตกแตน
 ข้างลาวแล่นหน่ออกนอกโยธา
 สำมะยังคุมไพร่ไล่ชนาบ

ดูกองปราบเมืองแมนข้างบักขวา
 พรหมสรต่อนพลกล่นเกลอนมา
 เขารบราบกษายนายกำกอง
 สองข้างต่างโถมเข้าโถมตี
 ถอยทหนีไล่กันไวว่อง
 ลาวแทงไทยจับเขารับรอง
 ไทยฟันสาวบองจ้องเขารับ
 พวกไทยไล่ทันฟันตะบง
 นนบงนบงข้างหนงบบ
 สำมะยังโถมเข้าเอนายทัพ
 นายปราบรับฟันบงคังเหล็กเพชร
 สำมะยังเป้าไปให้ประจวบ
 เอาดาบฟาดขาดสะบั้นกระเด็นเด็ด
 ตาบล่อนเลือดฝาดคังขาดเซต
 อ้ายลาวเซตคิตขยาดไม่อาจรบ
 พรหมสรเสกคาถาว่าถอนโบสถ์
 โดดแทงกำกองเข้าทองกบ
 ชกกันหยนพันควาญลงชานชบ
 ทพศพนายลงกายกัน
 สอยดาวเหินแม่ทัพอัปรา
 นายทงบกษายขวาอาสาญ

กขบไสขางงาเขามาพลัน
 เองาวพันพวกไทยไล่ตะลุย
 ธรรมเถียรบนคูดุ่ยท่ามกลาง
 ขัดใจไสขางมานุญญ
 อายพลายแควมวงเมืองไม่เงองงุย
 เองาหุ่ยสอยดาวเขาราวนม
 นายสอยดาวทรงกายพอหายขัด
 เอาขอกัดงาหันพันประสม
 ไทยเบาโอพาผามาตามลม
 พันลาวงาวจวมลงครงคอ
 แลวเหยียบโชนโชนทะยานพันควาญท้าย
 อายลาวบ่าวนายไม่เหลือหลอ
 ณะนาดขาดเคตหงสองคอ
 พวกพลยนัยอเขาบาไป ๆ
 จะกล่าวถึงแสนตริเพชรกลา
 สันพิษค่อลมตาขนมาได
 แลเห็นทัพแตกตายกระจายไป
 กขัดใจขบมามาทนท
 รongวาฮาเจ้าพลายนายแผนน
 มีสำคัญคิดเอาว่าเราหน
 ดวยตัวค่อคอยตาเอาพาช

มันเล่นลชักกุดไม่หยุดยั้ง
 เรากลับมากลามาตองฤทธิ์
 อย่าได้คิดว่าเราจะถอยหลัง
 มาตรแมนแพ่นาวายช่วง
 จะให้ชอลอดตงทงแผ่นดิน ฯ

ครานนขุนแผนแสนศักดิ์ดา
 ได้ฟังคำเพชรกลาพูดบารบ
 จึงร้องตอบคำไปให้ไต่ยน
 ยิงเล่นลนล่อยหนามาทำพาย
 เราเห็นทำศักดิ์ดากับทารก
 ยิงตองยกรงดาเข้าป่าหาย
 แพ่ลูกกระจริดไม่คิดอาย
 จะมาหมายต่อสู้ผู้บิดา
 นแท่นนายอายลาวพวกบ่าวไพร่
 จึงช้องแข่งแข่งใจมาแกล้งหน้า
 ด้วยจนตรอกออกไม่ได้แข่งใจมา
 ในกรงนชวาไม่คงชนม ฯ

เพชรกลาตาเขยวให้เกรยวโกรธ
 ดั่งถูกหอกกรอกโสดสักแสนหน
 เดือดดาลไม่ทันอ่านพระเวทมนตร์
 กัขบมาผาพลเข้าชิงชัย

ขุนแผนตวาดอานาจักข^๕
 เพชรกลางา^๖จะงัก^๖ไม่ไหวได้^๖
 แล้วยก^๖เงอ^๖ราว^๖ฟาด^๖ถาด^๖ลง^๖ไป
 ถุก^๖หัว^๖ไหล^๖ลาว^๖ลง^๖จม^๖อาน
 ตา^๖หลอ^๖ว่า^๖คุณ^๖พ่อ^๖ดิ^๖ฉัน^๖เอง
 วง^๖ถ^๖ล^๖น^๖พ^๖น^๖เบ^๖ง^๖ด^๖ว^๖ย^๖ข^๖ว^๖น
 ตา^๖ร^๖ก^๖ว^๖า^๖ฉ^๖น^๖ด^๖ว^๖ย^๖ช^๖ว^๖ย^๖ถ^๖น^๖ถ^๖า^๖
 เอา^๖พล^๖อง^๖กระ^๖ทุ^๖ง^๖พ^๖ง^๖กร^๖า^๖น^๖ใ^๖ห^๖ค^๖ก^๖ม^๖า
 น^๖าย^๖ไ^๖ห^๖ส^๖า^๖ม^๖ห^๖อ^๖ก^๖ร^๖อ^๖ด^๖ว^๖ย^๖ท^๖ว^๖น
 เหล^๖ก^๖ม^๖ว^๖น^๖ไ^๖ม^๖เ^๖า^๖ต^๖ร^๖เพ^๖ช^๖ร^๖ก^๖ลา^๖
 ท^๖ง^๖ท^๖ว^๖น^๖เ^๖า^๖ปะ^๖ทะ^๖ระ^๖ด^๖ว^๖ย^๖พ^๖รา^๖
 น^๖าย^๖ป^๖า^๖น^๖ข^๖ว^๖น^๖พ^๖น^๖เ^๖า^๖ด^๖า^๖บ^๖พ^๖น^๖
 ร^๖า^๖ว^๖ก^๖บ^๖ฟ^๖าด^๖ท^๖อง^๖ด^๖ง^๖แ^๖ง^๖ก^๖อ^๖น^๖ห^๖น^๖
 ห^๖ก^๖บ^๖น^๖ย^๖ย^๖น^๖ไป^๖จ^๖น^๖ก^๖น^๖
 แม^๖ก^๖ระ^๖ด^๖ุ^๖ก^๖ไ^๖ม^๖ห^๖ก^๖แ^๖ด^๖ส^๖ัก^๖อ^๖น^๖
 ค^๖ง^๖กระ^๖พ^๖น^๖ชา^๖ต^๖ร^๖ด^๖ิ^๖ท^๖ว^๖ก^๖า^๖ย^๖
 ตา^๖หล^๖อ^๖ว^๖า^๖ค^๖ุ^๖ณ^๖พ^๖่อ^๖พ^๖่อ^๖พ^๖ลา^๖ย^๖ข^๖า
 อ^๖าย^๖เพ^๖ช^๖ร^๖ก^๖ลา^๖ค^๖น^๖น^๖ด^๖ไ^๖ห^๖า^๖ย^๖
 จ^๖ะ^๖พ^๖น^๖แ^๖ง^๖ส^๖ัก^๖เท^๖า^๖ไ^๖ร^๖ก^๖ไ^๖ม^๖ค^๖า^๖ย^๖
 ย^๖ัง^๖น^๖อ^๖น^๖ห^๖า^๖ย^๖ไ^๖จ^๖อ^๖ย^๖ู่^๖ด^๖ุ^๖ฟ^๖ัก^๖ล^๖
 ข^๖ุ^๖น^๖แ^๖พ^๖น^๖ร^๖อ^๖ง^๖ว^๖า^๖อ^๖ย^๖า^๖ม^๖ฉ^๖าว^๖

เฮยพวกเราเอาหลาวทะเลวงกน

ถึงมาตรแมน้อยู่มั่นคงทน

แยงไ้จนถึงคอคงมรณา

ตาหลอกับตารักยนหยกรง

พวยทะเลดังตงเตงเขาแกเฝ้า

นายไม้กับนายเมาเอาหลาวมา

ผ่าทวารเข้าปรี๊ดตลอดตัว

หลายคนช่วยกันคั่นกระดอ

เอาไม้ตอกกั้งกักระทั่งหัว

หนาเผือดเลือดแดงดังแทงว

ถูกริ้วเลือดราดลงลาดดิน ฯ

พวกโยธาบรรดาที่เหลือตาย

บางหลบหลนหายเขามาสน

พวกมาเรวรบตะบงถบรนทร

บอกระบิลแสนท้าวเหล่าพระยา

ว่าสาธุโยธาทั้งหลายทัพ

ตายยับสนแล้วพระเจ้าขา

เหล่าพวกทหลบหลมมรณา

ไม่ทราบว่ามีได้สักเท่าไร ฯ

ท่านผู้ใหญ่ได้ฟังพวกมาเรว

เอาฝ่ากราบคาดเอวหาข้าไม้

ว่างมางกกดด้วยตกใจ
 ตรงเข้าในท้องพระโรงรอนา
 เห็นจอมนครเศกเศกเชิงอินทร
 สถิตยแท่นมณีนลขางผายหนา
 อามาตย์หมอบยอบกราณกลานเข้ามา
 วันทาทุลปลันในทันใด
 ว่าเพชรกลาสอยดาวทาวกรุงกาพ
 ทหารปราบเมืองแมนทงนายไพร่
 ยกออกไปรบรบกับพวกไทย
 บรรลัยย่อยยับอัปรา
 พวกทหารน้อยใหญ่ทั้งไพร่นาย
 ทเหลือตายหลบลหนีเข้าป่า
 ยังแตกขานซอนเรนไม่เห็นมา
 ไม่ทราบว่ามีมากน้อยกรอยคน ๆ

กรานเจ้าเชยงอินทรบนนครเศ
 ได้ฟังเหตุว่าทพนนียบบน
 ดั่งพระกาลจะผลาญให้วายชนม์
 พระพักตร์หม่นหมองสลดระทดใจ
 แต่มานะกษัตริย์ศรีสประภาษ
 ประกาศสั่งเสนาทงน้อยใหญ่
 ให้เร่งรัดจรรักษาช้างเวียงชัย

ให้ตั้งค่ายรายไปรอบพารา
 บดทวารทองนในหมั่นคง
 ลงเขื่อนไม้แก่นให้แน่นหนา
 บินหามแล่นเอาจุกทุกเสมา
 คาบศิลาใส่ตักล่ำดับไว้
 ทชอบค่ายนั้นให้รายบินจ่ารง
 ท้องตรงประตูกลางวางบินใหญ่
 เอาปะขาวกวาดวัดทั้งฉัตรชัย
 จุกใส่ให้ทุกช่องทวาร
 บนกำแพงทวารข้างด้านใต้
 จงเอาซุงแขวนไว้ให้หนักหนา
 แม่นขาศกฮักโหมโถมเข้ามา
 เอามัดพรัดตักบให้ขับไป
 ในกำแพงถากถางหนทางเดิน
 แลถนนวนนเชิงเทินให้กว้างใหญ่
 ทตรงหว่างวางบินกองพันไฟ
 คักรวดทรายไว้ให้ทุกกอง
 ให้กรมเมืองร้องนำชาวประชา
 ผู้ใดไพร่ให้เข้ามาทุกบ้านช่อง
 นั่งยามตามไฟเที่ยวสอดมอง
 ตมองตรวจตระเวนกะเกณฑ์กัน

ผลัดกันปลูกปลูกกันนั่งระวังไฟ
 ถ้าเกิดชนเรือนใครจะอาศัย
 เหล่าบ้านนอกกำแพงทุกแห่งนั้น
 ให้ผ่อนผันคนมาในธานี
 สรรบ่อต่อธารบ้านของใคร
 ขุดไชนาเข้าให้เต็มที
 ขว่ปลานาไร่ของใครมี
 ให้ชนมาไ้ทนสนทน
 แต่บรรดาแสนท้าวเหล่าเพี้ยกวาน
 คอยระวังการงานให้แข่งขัน
 ถ้าศึกเขาด่านใครอย่าไ้มัน
 เอาไปพันเสียเสียให้สำใจ ฯ

ชมพลงย่างมาพระแท่นใหญ่

ตรงเข้าไปรวบรวดวิสูตรกร่าง
 แด่ลวนเครื่องทองคำดูสำอาง
 พระแสงวางข้างทมหลายองค์
 แลเห็นเจ้าเชียงอินทรบันไ้ศวรรย์
 สถิตยบรรจถรณ์ประเทืองเรืองระหง
 ดูขาวนวลอ้วนกลมสมทรวดทรง
 ควรเป็นวงศ์ยศเรศยศเชียงอินทร์
 กลุ่มประทมถมเถือกด้วยทองชุด

เป็นเครื่องครุฑยุคนาคอุเศศฉิน
 ภูษาทรงพนแดงแยงทรงเขามณฑ
 ดุงามสันสมศกตกษัตรา
 พลายงามกกรายเขาชายองค
 ขุนแผนแสนณรงค์เขาเบองขวา
 หยิบเอาพระแสงวางข้างทมา
 จินตนาวิชาตวาระอนราญ
 แลวสองนายเขาประจำทั้งซ้ายขวา
 ดั่งพระยาสุหราชอาณาจักร
 ขุนแผนเป่ามณครประทับขับกุมาร
 ผกกลานเกลอนตนลงพนองค
 ขุนแผนกระทบเตียงทองรองควา
 ดวยอำนาจพระยาครุฑสุดเสียงส่ง
 ผายวาทาเวหาพามลาววงศ
 สะดุ้งองค์ตกประหม่าส่งาครท
 ลมพระเนตรเห็นไทยอยู่ในท
 พระอินทรยเสียวสันพรนทสุด
 นกมานะจะประจัญรณยุทธ
 กว่าหาอาวุธไม่พบพาน
 ดั่งไครเอาตรีเพชรมาเค็ดเสียว
 พระทัยเจียนจะแยกแตกฉาน

ชีวิตกุดกอยู่ในมือมาร
 ไม่ช้านานมันคงฆ่าชั่วววาย
 จะออกปากงอนง้อขอชีวิต
 ก่ละอายแก่จิตไม่คิดหมาย
 ลูกขนนึ่งนึ่งไม่ตึงกาย
 มาดหมายว่าไม่มีชั่วคง ฯ

คราน^๕นขุนแผนแสนสนิท
 เห็นเจ้าเชยงอินทร^๕สนคิดตะลึงหลง
 หากมานะ^๕นึ่งนึ่งไม่ตึงองค
 ขุนแผนส่ง^๕สรเสี้ยมประเปรียงมา
 ฮาเฮยพระยา^๕ปัจจามิตร
 ตัว^๕เป็นคนพาลผิดริษยา
 องค์พระจอมมงกุฎ^๕อยู่ธยา
 มิ^๕ได้มาย้ายเมืองเชยงอินทร^๕
 เจ้า^๕ฟ้าสัด^๕นาค^๕คนหุต

ถวายนุตรกรุ^๕งไทยตั้งใจถวิล
 ตัว^๕กระทำ^๕จัญไร^๕ใจทมิฬ
 ออก^๕ชิงไว้ให้^๕สนเสี้ยม^๕มิตร
 หง^๕พวกไทย^๕ทมาร^๕บัก^๕จับ^๕จำ
 เขย^๕น^๕ขยับ^๕บระ^๕ยา^๕จน^๕บ^๕น^๕บ
 แล^๕วม^๕สาร^๕ไป^๕ทา^๕ด^๕ง^๕ธา^๕น

ถ้าท่านไว้ชีวิตคิดเมตตา

จะเป็นข้าพระทูลกระหม่อมแก้ว

สร้อยทองขอยบ่ได้ไปแวว

มิได้แผ้วพานพองประเพณี

จะอ่อนน้อมยอมถวายเจ้านายแล้ว

ทงลกแก้วเมยมังมเหสี

ทงเวียงชัยไพรพาชาบุรี

ถวายไว้ได้รู้ลพระบาท ๗

ครานนขุนแผนกับพลายงาม

ได้ฟังความเจ้าเชียงอินทร์สนักขา

เห็นเต็มหวนครนครามความมรรณา

กรว้ายอมตัวกลัวเป็นแพ

จึงตอบว่าวาจาของเจ้าตรัส

ยังจะสัตย์สุจริตสนทน

หรือเห็นเขาทคบจึงรบแพ

แล้วจะเบือนเขื่อนแซคออกกระมัง ๗

เจ้าเชียงใหม่ได้ฟังจึงตอบถ้อย

อันคำขอยเวาแล้วบถอยหลัง

ทุกสิ่งสนสารพัดเป็นสัจจ

ชาติกษัตริย์ตรัสตั้งว่าช่าง

ถ้าชนกตหดเหียนเหมือนเศียรเต่า

ขอให้เราสนข่วงสังขาร
 แลวทนทุกขทั่วมหัวขั้วกัลปา
 ในมหาโลกันต์แต่วันตาย
 จะเชอคาชาเฝ้าเหล่าลูกเมีย
 ยุให้เสียสุจริตอย่าคิดหมาย
 จะถือสัตย์ให้ตลอดจนวอดวาย
 ขอให้ท่านสองนายจงวางใจ ๆ

ขุนแผนฟังท้าวเจ้าเชียงอินทร
 ให้ความสัตย์สมถวิลสนสงสัย
 ทงสองนายคลายขุลงทันใด
 เขานั่งไกลแลวกล่าวววาจาพลัน
 ถาเที่ยงตรงคงสัตย์ปฎิญาณ
 ขงโทษท่านนั้นไว้ให้หม่อมฉัน
 จะเบี่ยงบายทูลองค์พระทรงธรรม
 มิให้ท่านอันตรายวายชีวิต
 แลวพอลูกกถวายพระแสงคน
 จงชูชนเกิดอย่าชำระกำจัต
 จะทูลลาพระองค์ผู้ทรงฤทธ
 ค้นไปทสถิตย์กองทัพไทย ๆ

เจ้าเชียงอินทรคำนับรับพระแสง
 พระพักตร์แดงมัวหมองค่อยผ่องใส

เธอจะตรองอย่างไรให้รู้
 ลูกเมียมาตะบอยอ่อยออง
 เธอตรงไว้ไม่ประวิงไฉนงอย
 ๖ ๔ ๙ ๔ ๖ ๔ ๗ ๖
 ถ้าเชื่อเมียเสียสัจเป็นศัตรู
 เองรีบออกไปบอกกู่ย่านอนใจ
 ๖ ๖ ๖ ๖ ๖ ๖ ๖ ๖
 สักพลางทางแกสะกดคน
 ๖ ๖ ๖ ๖ ๖ ๖ ๖ ๖
 ล่องหนออกทางช่องลูกดาลใจ
 ขุนแผนพลายงามตามกันไป
 ๖ ๖ ๖ ๖ ๖ ๖ ๖ ๖
 ถึงกองทัพไทยมิได้ช้า ฯ

๑ ๒ ๔
อธิบายศัพท์

พลายงาม

บุตรชายคนโตของขุนแผนกับนางวันทอง

ธรรมสวด

นารก

พระมหมุนศรี

เป็นขุนนางผู้ใหญ่ที่ขุนแผนรักและเคารพ ใ้ช่วยเหลื
ขุนแผนมาก

จนแผนมาก

๒
วนทอง

ได้^๒ ลุ^๓ ลว^๔ โล^๕ โดยเป็นลกพันธุ์โยธากษัตริย์ประจัน

၁၂
၂၂၂

๔ ๐ ๒ ๑ ๒ ๐ ๑ ๕
เป็นคำสร้อยพูดต่อท้ายคำว่า หลายบ

๑๕
อนึ่ง

สนใจ เขาใจใส่

จักระแห่ลน

(อ่านว่า จัก-กระ-แท้-ถ่น) จวน เกือบ

๒
วนทา

ไหว

๑
บตรหมาย

ใบกำหนดให้ทำงาน หนังสือเกณฑ์ในทางราชการ

โกดัง

วันวาย โกลาหล

๒๐
หน้าดา

เบนส์จำนวนมากมายความวุ่นเป็นทุกข์มาก

๕
อนสนธิ

สยเนอง ทคคธมา

•
ท้าว

ห่วงใย วุ่นวายใจ

๕ ๔ ๔
เกยจกนฉนทา

รวงเกยร ไม่พอใจ

ถ่ายเท

ย ก ยาย ห ล ก เ ล ย ง ค ว ย อ ยาย

๔๑
เบนต์อ

คกว่า ไคเปริช

สังขาร

សេចក្តី

ท่านกลาโหม

ตำแหน่งข้าราชการชั้นอัครมหาเสนาบดีฝ่ายทหารทรง
โบราณ

โบราณ

จักร เจาพระยาจักร ตำแหน่งสมหนายกกรมหาเสนาบดี
 ฝ่ายพลเรือน
 จตุสดมภ์ ตำแหน่งเจ้ากระทรวงปกครองกรุงโยธาณ คช เวียง
 วัง คลัง นา
 เนา ขย
 สุทธาสวรรย ขยพระทนต์ของพระพนวษา
 เลข (เขียนเล็กไท) คชชายฉกรรรรพพลเมืองชั้นสามัญ เลขทาส คช
 ชายฉกรรรรพชงเป็นทาส และเลขสม คช ไพร่สม
 คชชายฉกรรรรพชา ๑๘ ปี เขาฉกทศการทวารสองบ
 กอนเป็นไพร่หลวง
 เหล่าปราชญ์ เหล่ากษ วงศ์วาน
 สำเนียงก กำหนดค พง
 หัมมแพร ขยของพวกมหาดเล็ก
 สหนาท เลียงคังการเลียงราชสท
 ประภาษ พก
 นเรนทรสุร ฝเย็นใหญ่ พระเจ้าแผ่นดิน
 ลาวทอง ขยกรรยาคคนหนึ่งของขุนแผน เป็นชาวย่านจอมทอง
 เชียงใหม่
 พระยายม พระยายมราช ตำแหน่งข้าราชการฝ่ายปกครอง
 บังคมคัล ไหว้พระเจ้าแผ่นดิน
 นรบาล เพียนมาจากคำ นครบาล คช เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง

พลัด	ผู้คุมในคุก
แว่นไว	คลองแกล้ว ว่องไว
ทรงภพ	ครองบ้านเมือง ครองแผ่นดิน
ประแดง	พนักงานเดินหมากตามคน
ประณต	ไหว
ทนายเลือก	นักมวยมีหน้าที่คอยชกกับพระเจ้าแผ่นดิน
หน้าลาน	หน้าทาบระทัย
บวิกรรม	ร้ายกาจ ภาวนาแมนตร์
พะเนิน	ก้อนใหญ่
หอกขัด	หอกคามสั้นสำหรับใช้พุ่งหรือชักไป
โยโส	ข้างที่ใช้ ยโส ในที่นี้หมายความว่า ขวด
เจดแบก	มีจำนวนมากต้องใช้คน ๗ คนแบกมา
ไฟกล้วย	ไฟที่ไหม้กลางโลก
ขั่มมัน	ลักษณะของช้างที่ตกมันเข้าไปทั่วตัว
หล่อ	สละบักควยกำลังแรง
เครื่อง	อาหาร (ของพระเจ้าแผ่นดิน)
คลังวิเศษ	เจ้าพนักงานรักษาคคลังหลวง
โหมดเทศ	ผาททอดควยเส้นกระคายเงินหรือทองปนกับไหม
กานแย่ง	ชอลายไทยชนิดหนึ่ง
สำน	ผ้าชนิดดี
สมบัติ	ผ้านุ่งของชนนางสมัยโบราณ

ผีหลวง	เป็นข้อทศตามตำราโหราศาสตร์ ถ้าใครไปนั่งหรือทำ อะไรตรงกบทิศนั้นจะเป็นอัปมงคล
ห้วงวัน	วันไมตรี
ทองประศรี	มารดาชนแผนเป็นผลเลี้ยงพลายงามไว้นโต
ถั่ง	ไหลอย่างเท
เคยดณ	รงเกย
ออ	เป็นคำใช้แทนข้อผูกพันหรืออ้างถึง สำหรับใช้แก้ ผูกเสมือกันหรือตักทวงเป็นนัยอย่างตนเอง
เขานพพาน	ตาย
ทายนา	ชื่อขุนนางฝ่ายไทยไปรับนางสร้อยทองจากเมืองล้าน ช้าง
กกากง	ชื่อขุนนางเมืองล้านช้างมาส่งนางสร้อยทอง
บกกา	กายทแถมออกไปทั้งสองข้างจากค่ายกลาง
แสนตรเพชรกลา	นายทหารผมอกของเจ้าเชียงใหม่ เจ้าเมืองเชียงใหม่
แหวนมณฑป	แหวนมณฑปเป็นขอก
คาดเครื่องอาณ	ผูกเครื่องวาง
ตะแบงมาน	ไขว่ พากหรือชักออกทั้งสองข้าง
พาพน	ชื่อกายของชนแผน
เลกพล	เคลื่อนกองทัพออกไป
แผงช้าง	แผนหนังสือช้างมา
อหังการ	ความอดทน ความเข็ดหลาบ

อาโป

นา

เตโช

ไฟ

กัมปนาท

เสียงตึงกึกก้อง

วลาหก

เมฆ

ลูกเห็บ

เมตนาแข่งตกจากฟ้า

วาโย

ลม

ลมเพชรหึง

ลมพายแรงมาก

ท้าวกรุงกาฬ

ซอแมทพทางฝ่ายเชียงใหม่

โมหันธ

หลง มัวเมา

กลางคัน

ครึ่งทาง กลางเวลา

ทัศนกรรม

การลงโทษ

อสุนีบาต

สายฟ้าผ่า

เอน

พด

ตระพอง

ส่วนนูนสองข้างทหน้าผากข้าง

บ่มมัน

ลักษณะหนังของข้างตมมัน

ชนก

เชือกคล้องรอยคอช้าง สำหรับเอาเท้าสอคล้องไว้เวลา

ซบซ้าง

ประจุชาติ

เรียกวิธกล่าวคำลาสิกจากพระว่า ประจุชาติ

กนหย่น

คายสองคมเขย่น

ก่น

แกนอาวุธสำหรับหย่งลงไปในค้ำ

กะจิรต	เล็กมาก
โสต	หู
ระบิล	เรื่องราว
นครเศ	เมืองใหญ่
พระกาล	เจ้าแห่งความตาย
หามแล่น	ช้อยใหญ่โบราณ
เสมา	เครื่องแสดงเขตความเป็นระเบียบกำแพงเมือง
ปะชาวกวาวัด	ช้อยใหญ่อีกชนิดหนึ่ง
ฉัตรไชย	ช้อยใหญ่แบบโบราณ
พยกวาน	ตำแหน่งขุนนางลาว
วิสูตร	มาน
พระแสง	อาวุธ
ไอสวรรย	ความเป็นใหญ่
บรรจรถณ	ทนต์ของพระเจ้าแผ่นดิน
อศเรศ	ผู้เป็นใหญ่ยัง พระเจ้าแผ่นดิน
ทรงเขabinท	ช้อยลายไทยชนิดหนึ่ง ข้างบนและข้างล่างแหลมทรงสูง
มลาว	ลาว
พระอินทริย	ร่างกาย
ครเพชร	ล้ามงามตามสันทากวียเพชร
สัณนาคนหุต	เมืองล้านช้าง

ประจันตประเทศ	เมืองชน	เมืองออก
ขอย	ฉน	ข้าพเจ้า
เวา	พค	ชอก
กัลปา	เวลานาน	ชั่วอายุของโลก
โลกันต์	นรก	ชั้นล่างที่สุด
ทัน	ใช้แทน	คำว่าท่าน เพราะต้องการเสียงสั้นในทัน
ขอขมา	ขอโทษ	
ลูกดาล	เหล็กสำหรับไข	เบ็ดกลอนประค

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

๑) หาคำที่มีความหมายเกี่ยวกับ

บรรลือ ราชเวที สุริยา ธรรมยา อัญชลี การณรงค์ พาส
พยัคฆ์ อานันท์

๒) จงทำเครื่องหมาย (✓) หลังคำตอบที่ถูกต้อง

ก. เมื่อพลายงามบอกพระหมื่นศรี ขอ
อาสาไปตีเชียงใหม่ พระหมื่นศรี	{ คิดไว้กับข้าทนต์ () เตือนให้คิดเสียให้ () ไม่รับฟังเลย () พระพันวษาถาม ()
ข. ชุนแผนถูกจำคุกนานหลายปีเพราะ	{ โกรธกับขุนแผนขอ () นางลาวทอง () ต้องการทรมานชุนแผน ()
ค. ท้าไทยไปตีเชียงใหม่ครั้งนั้นมีคนไป	{ ๑๕๐๐๐ คน () ๑๐๗ คน () ๓๕ คน ()
ง. ภรรยาซึ่งไปอยู่กับชุนแผนในคุกคือ	{ นางแก้วกริยา () นางวันทอง () นางลาวทอง ()
จ. ในการปะทะกันครั้งแรกแสนศรี-
เพชรกล้า	{ เขาชนะพลายงามได้ () เสมอกับพลายงาม () แพ้พลายงาม ()

ฉ. ทำวรุณกาฬทายในทรียเพวระ

ช. พระเจ้าเชียงใหม่เห็นขุนแผน
พลายงาม เข้ามาอยู่ข้างองค์ใน
ห้องบรรทม

ซ. เมื่อพลายงามลองวิชาตนาท่งไต่
แปลงเป็น

ถูกพลายงามฟัน ()

ถูกข้างแทง ()

ถูกขุนแผนฟัน ()

จับพระแสงชนสู้ ()

ยอมแพ้ ()

มอข้านเมืองให้ ()

นกแก้ว ()

นกสาลิกา ()

นกชนทอง ()

๓) จิตไทนนักเรียนอภัยรายในหัวชื่อว่า “คาถาอาคมให้ผลจริง
หรือไม่”

๔) ไทนนักเรียนเล่าเรื่อง แปลกประหลาด ที่ผละไคพบไคเห็นมา
ไทนนักเรียนในชั้นฟัง หรือเชื่อบุญทนายกรมาแลกไค

๕) แข่งขันเขียนภาพ อารวไทยโบราณ และรูปทหารไทยแบบ
โบราณ รูปช้างและม้า สำหรับออกศึก (หรือจะบันทึกด้วย
ก็ได้)

๖) รงอธิบายศัพท์ต่อไปนี้
เหล็กใน อิ่นง บั๊กกา ผงคลี โกลน คงกระพัน เหล็กเพชร
โมหันธ สัณฑาท ลูกตะกั่ว

๐. ๕
บทนาเรื่อง

พระยาอุปทิศศิลปสาร มีนามเดิมว่า นม กาญจนาวะ เกิดเมื่อวันที่
๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๓๒ ได้ศึกษาจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่
บางขุนเทียน จังหวัดธนบุรี และได้สอบสมทบ ณ วิทยาลัยเทพวาราม
ท่านได้ศึกษาพระธรรมวินัยจนได้เปรียญ ๖ ประโยค และได้ศึกษาวิชาครู
ด้วย ในปี พ.ศ. ๒๔๔๓ ก็ได้เป็นครูฝึกหัดสอน ณ โรงเรียนฝึกหัด
อาจารย์สายสวัสดิ์ ณ ฐานาร และต่อมาได้ย้ายไปสอน ณ สถานศึกษาอื่น
อีกหลายแห่ง ท่านได้ลาสิกขาบทเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ และได้เข้ารับ
ราชการในกระทรวงศึกษาธิการ ได้เลื่อนยศและบรรดาศักดิ์ตามลำดับ เมื่อ
ก่อนที่ทรงตั้งองครักษ์ ท่านดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์พิเศษแผนกวิชาภาษาไทย
และภาษาโบราณที่วันออกในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย ท่านถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๔

พระยาอุปทิศศิลปสาร ไต่เต่งหนังสือไว้หลายเล่มนอกจากชุด
 วิชากรรณไทย ๔ เล่ม ว่าด้วย ชกขรวชิ วชิรภาค วากยสัมพันธ์
 และ ฉันทลักษณ์แล้ว ก็มี ขทนต์พจนานุกรม ๗ ชื่อมากมาย ที่เป็นเรื่องใหญ่
 ก็มีสังคราชมหาภารตคำกลอน การที่ท่านใช้นามปากกา ว่า อ.น.ก. ก็
 โดยเอาพยัญชนะตัวต้นในราชทินนาม ในชื่อ และในนามสกุลมาเรียง
 กันเข้า

ชุมนุมมนัพนธ์

อ.น.ก.

๑. “ตาขาวสารกรอก (เฉพาะ) หมอ” ถอยคานยอม
เตือนสติเราผู้เกียจคร้านใดคนนัก ข้าพเจ้าขอโอกาสอธิบาย ณ บัดนี้
ด้วยอาศัยพบตัวอย่างเช่นนี้เอง ๆ จะขอเล่าตัวอย่างที่สำคัญซึ่ง
เป็นเหตุให้ตั้งใจเขียนเรื่องนี้ ถึงแม้ว่าจะเอาเขาเป็นกระตุกโคลง
ไม่เหมาะ ก็จะขอภัยโทษแทรกคำ “เฉพาะ” ลงหลังคำ
“กรอก” เพื่อได้ในทั้งครบเองดังนี้ “ตาขาวสารกรอก (เฉพาะ)
หมอ” แต่จะขอแทรกเพื่อให้เขากระตุกโคลงและกาพย์เท่านั้น
นอกนั้นจะคงไว้ตามเดิม และไม่ควรจะเอาไปเรียกในท่อนให้เสีย
ความศกดิ์สิทธิ์ของถ้อยคำด้วย ตัวอย่างที่จะเล่าดังนี้

เมื่อประมาณ ๑๗-๑๘ ปีมาแล้ว ข้าพเจ้าไปจังหวัดหลังสวน
เมื่อเรือกลไฟถึงแล้ว ก็ลงเรือจ้างไปพักอยู่ที่ปากน้ำหลังสวน
แล้วจ้างให้เรือจ้างไปส่งที่บางยี่ไร ซึ่งศาลาว่าการจังหวัดตั้งอยู่นั้น
เราคิดค่าจ้างเหมาลำเป็นเงิน ๔ บาท เราไป ๔ คนก็แพงพอคุดอยู่
เพราะทางแต่ปากน้ำถึงบางยี่ไรก็ราวจากท่าเตียนถึงถนนตก ตามที่
ข้าพเจ้าคะเน เมื่อไปตามลำแม่น้ำได้ความสันนิษฐานข้อ ๑ ถึง
คำว่า “หลังสวน” จะผิดหรือถูกขอฝากไว้ในทนด้วย คอรัมผ้ง
ทั้งสองของแม่น้ำไม่เห็นมีบานอย่างแม่น้ำเรา มีแต่สวนक्रमทง

สองฟาก มีแต่ทางขณลงจากแม่น้ำเท่านั้น ตามผู้แจวเรือว่า
 “แถวนี้ไม่มีบ้านดอกหรือ” เขาตอบว่า “มีแต่อยู่หลังสวนขึ้นไป”
 ภายหลังข้าพเจ้าไปเที่ยวตามบ้านเหล่านี้ ก็ได้เห็นจริงตามเขาพูด
 จึงสันนิษฐานว่า “เมืองหลังสวน” คงมาจากเคาที่บ้านเมืองอยู่
 ข้างหลังสวนลึกลงไป หาได้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำไม่ ดังนั้นเมื่อข้าพเจ้า
 พักอยู่ทบซยโรหลายวัน อยากไปเที่ยวปากน้ำบ้าง จึงว่าจ้าง
 คนแจวเรือคนเก่า เขาไม่ไป ตอบว่า “เงินยังมีกันอยู่” นัก
 แปลกหรือไม่ ข้าพเจ้าอ่อนน้อมเท่าไรเขาก็ไม่ไป ตอบยืนยันคำ
 อยู่ว่า “เงินยังอยู่จะไปทำไมให้ลำบาก” เล่นเอาข้าพเจ้าต้อง
 งงเพราะไม่ค่อยรู้จักใคร ยังมีอีกเรื่องหนึ่ง คือ เพื่อนข้าพเจ้า
 ไปพบเขาขายขนมจีนน่ายา มีลูกพะเนียงซอยผสมกับถั่วอก
 ใบแมงลัก ลองกินดูมีรสชาติคล้ายคนกรุงเทพฯ ทำจึงซอมาเลี้ยง
 กัน ครั้นรุ่งขึ้นไปช้ออกเขาบอกว่า “ยังไม่ทำเพราะเงินยังอยู่”
 ถามว่าเมื่อไรจึงจะทำ เขาบอกว่า “เงินหมดเมื่อไรก็ทำเมื่อนั้น”
 ทั้ง๒เรื่องนตรึงกับคำว่า “ตาขาวสารกรอกหม้อ” หรือไม่
 กล่าวคือ เขาตาขาวสารไว้กระบุงหนึ่ง แลวกเอาข้าวสารนั้นหุงกิน
 เรื่อยไป เมื่อข้าวสารยังอยู่ก็ยังไม่ปรารถนาทำอีก เทียวเตร็ดเตร่
 เล่นตามสบาย เมื่อข้าวสารกระบุงนั้นหมดลงจึงกูดูก้อนตำกันใหม่
 ดังนั้นได้ชื่อว่า “ตาขาวสารกรอกหม้อ” ที่หมายความว่า “เงิน
 ยิ่งกว่าเงินขึ้นไปอีก ดูเหมือนจะหมายความว่า “เอาข้าวเปลือกมา
 เฉพาะหม้อ” ตาและกรอกหม้อหุงกินกันจะ ننรำไป ดังนั้นเรียกว่า

“ข้าพเจ้าสารกรอกหม้อ” ซึ่งออกจะผิดความจริงอยู่สักหน่อย
 เพราะไม่ค่อยเห็นใครตำข้าวสารเฉพาะหม้อหนึ่งเลย แต่ท่าน
 หมายความดังนี้ เพราะท่านมีความหมายไม่ใช่แต่อาหารการกิน
 เท่านั้น ถึงกิจการอื่น ๆ ก็ใช้พูดได้เช่น (๑) หาเงินมาได้ในวัน
 หนึ่งเท่าใดก็ใช้หมดเท่านั้น (๒) ครุในวันหนึ่งเตรียมวิชาที่จะ
 สอนได้เท่าใดก็สอนหมดในวันนั้น ไม่ยืดยาวไปถึงวันอื่นได้
 (๓) นักเรียนรู่ว่านครุจะสอบวิชาทหารเลข ก็เตรียมวิธีหารเลข
 เขาสอบเป็นเฉพาะสิ่ง ๆ ไป ดังนั้นเป็นต้น รวมใจความว่าเมื่อมีกิจ
 จำเป็นในสิ่งใด ก็เกลือกกลนจับโน้นชนนั้นให้ทันกิจนั้นไปชั่วคราว
 หนึ่ง ๆ เท่านั้น หาใดตระเตรียมไว้โดยรอบคอบไม่ ความประพฤติ
 ขอนยอมให้โทษมาก จึงคิดว่าผู้แจวเรือจ้างกับผู้ขายขนมจันน
 จะได้มีโอกาสร่ำรวยเป็นเศรษฐีกับเขาได้บ้างหรือไม่ ถึงจะมี
 โอกาสร่ำรวยเพราะคนนิยมมาก เขาก็ตัดโอกาสของเขาเองด้วย
 ข้าพเจ้าสารกรอกหม้อดังกล่าวแล้ว บ้านเมืองเราจะมั่งคั่งสมบูรณ์
 ก็ต้องอาศัยราษฎรเป็นฝูงมั่งคั่งสมบูรณ์ แต่การราษฎรตำข้าวสาร
 กรอกหม้อเช่นนั้นไซ้ ก็ไม่ต้องสงสัยว่าบ้านเมืองจะต้องตำ
 ข้าวสารกรอกหม้อคู่กัน

ในเรื่องนี้ ควรให้เกียรติยศแก่กัน ควรถือเอาเขาเป็นครุ
 คือควรจะสังเกตดูเขาตำข้าวสารกรอกหม้อของเขาบ้าง เขาตำ
 ข้าวสารกรอกหม้อจริง แต่เขาท่วหม้อใหญ่ชน ๆ จนเป็นกระทะ
 และไม่ใช่สำหรับวันนั้น เขาเตรียมยืดยาวไปถึงเดือนหน้า ปีหน้า

บโนน ๆ ยิงนานยิงดี และไม่ใช้กรอกหม้อที่เมืองไทยเท่านั้น
 ชานำไปกรอกหม้อที่เมืองจันทวดี

ถ้าเราคิดแข่งขันกับเขา ก็ช่วยกันตำข้าวสารกรอกหม้อ
 กรอกไห กรอกกระทะ สำหรับวัน วันหน้า เดือน บัณฑ์
 บโนน ๆ ถึงไม่มีเมืองจันทจะนำไปกรอกอย่างเขาก็ไม่เป็นไร
 หม้อหม้อของเราเต็มแล้วกัเทยวกรอกหม้อของชาติไทยเราได้เป็น
 อเนก เช่นหม้อรัชูปการ หม้อโรงพยาบาล หม้อพลศึกษา
 หม้อสภาภาษาต หม้ออากาศยาน เป็นต้น หม้อเหล่านี้จะกรอก
 สักเท่าไร ก็ไม่มีใครรังเกียจ และไม่เสียหายไปไหน เพราะ
 กรอกให้ไทยเรากินกิน

ถ้าเป็นเช่นนี้ได้ไซ้ พวกเราก็คงปลื้มใจเป็นล้นพ้น แต่
 เสียใจที่เคยเห็นมันมักจะกลับตรงกันข้าม คือกว่าจะตำเป็น
 ข้าวสารได้ก็หายหกตกหล่นเสียเกือบหมดสิ้น กว่าจะได้หุงกินก็
 ไม่พอม ขอให้พวกเราระวังข้อนี้ให้จงหนัก ที่เป็นอย่างนี้มาก
 ไม่ใช่เล็กน้อยน่าสลดใจ โปรดฟังคำบรรยายของท่านผู้หนึ่ง ผู้ตำ
 ข้าวสารกรอกหม้อเช่นนี้แล้วหุงกินไม่อม จึงร้องทุกข์ว่าดังนี้ ผม
 เป็นคนตำข้าวสารกรอกหม้อ หาได้บาทหนึ่งก็เอามาเลี้ยงลูกเมีย
 วันหนึ่งก็หมดพอดี ถ้าวันใดหาข้าวเปลือกมาตำไม่ได้ก็อด ๆ
 อดยาก ๆ จึงสมัครเขาทำการแห่งหนึ่งได้เงินเดือน ๓๕ บาท แต่
 ท่านนายหน้าชกเอาเสีย ๕ บาท ต้องยอม เพราะไม่ยอมท่านไม่
 รับรองให้ได้ทำงาน แต่ธรรมเนียมการจ่ายเงินเดือนเมื่อทำครบเดือน

แล้วจึงไต่เงินเดือน เพราะฉะนั้นระหว่างที่เงินเดือนยังไม่ออก
 คือดังแคว้นที่ ๑ เป็นต้นไป จำเป็นต้องไปกู้ข้าวเปลือกเขามาค้าหุง
 กู้ใครก็ไม่สะดวก ต้องกู้ผู้ขายเงินเดือน เพราะเขาไม่กลัวโง่ง
 ด้วยเงินเดือนอยู่กับมือเขา เขาเอาดอกเบยบาทละสลึงต่อเดือน
 นแหละขอรับ ครว้ผมกินวันละบาท เดือนหนึ่งกินเป็น ๓๐ บาท
 ดอกเบยของท่านอีก ๓๐ สลึง เป็น ๓ บาท ๒ สลึง ถึงเวลา
 เงินเดือนออกก็ใช้ท่านหมด แต่ยังไม่พอยังค้างดอกเบยอีก หนัก
 เขาต้องรอนดงสายสร้อยแม่ย่านหนุ ก้าไลของย่านหนุ ยิ่งที่ท่าน
 ดำกรอกหม้อ มันยังหกหล่นร่อยหรอเขาไป กินก็ไม่อิ่ม เคยวัน
 ท่านยอมให้กูเพียง ๒๕ บาทเท่านั้น ท่านสงสัยคิดเอาดอกเบย
 เพียง ๕ บาทเท่านั้นแหละขอรับ เมื่อเงินเดือนออกก็ต้องใช้ท่าน
 หงตันทงดอก ๓๐ บาทพอดี ต้องอด ๆ อายาก ๆ ไปตามกัน ไม่รู้ว่า
 จะทำอย่างไรให้หอมไต่เลยเจ้าพระคุณเอ๋ย

นขอรับรองว่าเขาเล่าจริง และเชื่อว่าเป็นจริงด้วย และขอ
 รับรองอีกว่า ผู้ที่ค้าไม้พอมเช่นนี้ยอมมีอยู่มากในพวกเรา ขอ
 สำคัญในการที่ไต่ลงทุนพูดมาดยาวนักหวังจะไม่ให้พวกเราค้า
 ข้าวสารไม้พอม และอยากจะให้ค้าอย่างพวกจีนเขาบางเท่านั้น
 แต่จะทำด้วยวิธีไหน เห็นว่าควรจะศึกษาต่อครูบาอาจารย์จึงจะ
 เหมาะ เขาใจว่าครูบาอาจารย์ท่านจะแนะนำไต่ดีกว่าที่เขาจะ
 อธิบายเพื่อเจอมามากไป หงนเขาพาเขาขอเอาความชอบแต่เพียงว่า
 พบข้อบกพร่อง พบโจรผู้ร้าย พบโรคระบาด ฯลฯ ถึรายงานให้

ทราบ หวังว่าเขาเป็นลูกศิษย์มครุ ควรจะศึกษาในทางป้องกัน
 ใตสำเร็จด้วยกันทุกคนจึงขอยุติรวมความว่า การค้าขายสารกรอก
 หมอนเบนของไม่ควรทำ สิ่งไหนอาจจะทำได้ตลอดกรบทำเสีย
 ให้เสร็จ แล้วเริ่มกิจการอื่น ๆ ต่อไป ไม่ควรปล่อยเวลาให้เสียไป
 เปล่า ๆ การค้าขายสารกรอกหมอนนั้นเป็นมารยาทของผู้เกียจคร้าน
 เช่นลูกจ้างรู้ว่าพรุ่งนี้วันจันทร์นายท่านจะนั่งเฝ้าสนวล ก็กลัวจ้อ
 เอาเฝ้าสนวลมาแต่งทำให้ท่านนั่งไป เฝ้าสำหรับวันอื่นไม่ควรตั้ง
 นอนเสียก่อน คอยกันเสียก่อน หรืออะไร ๆ เสียก่อนด้วยความ
 เกียจคร้าน ต่อเมื่อน้องการจึงได้ตั้งตั้งทำใหม่ นั่นแหละค้าขายสาร
 กรอกหมอน ไม่ควรทำเพราะมีความเสียหายดังกล่าวแล้วข้างตน

นิคมพจน์ ภาพยนตร์โคลง

คำ	จนเจอะเฉพาะต้อง	การหุง
ขาว	เปลือกหลายกระbung	งดไว้
สาร	พดกจิปรับปรุง	เปรียบแบบ นแส
กรอก	เฉพาะหมอใด	ขอผู้เกียจการ
คำ	ขาวเอาพอหุง	ขาว ตั้งยังไม่พอการ
สาร	พดกจิเกียจคร้าน	กรอกเฉพาะหมอ ส่อหลังยาว

๒. “หนเสือปะจระเข้ ขันต้นไม้ประ้งแตน” ขอความ
 ข้างบนเป็นคำโบราณใช้กล่าวเปรียบเทียบถึงคนที่หนักร้าย
 อย่างหนึ่ง แล้วไปพบอันตรรายอีกอย่างหนึ่งเข้าอีก เช่นในกรุงบั้ง

เกิดโรคหวัดชุกชุมมีผู้หนีไปพักเสียที่หัวเมืองชั่วคราว แต่กลับ
ไปเป็นไข้มาเลเรียจนทนไม่ได้ ย่อมกล่าวได้ว่า “เขาหนีเสือปะ
จระเข้ ขนต้นไม่ประังแดน” ทจริงเขามักจะพูดเพียงประโยค
ต้นเป็นภาษาชาวบ้านว่า “หนีเสือปะตะเข้” เท่านั้น (จระเข้
เป็นภาษาหนังสือ) ประโยคทายว่า “ขนต้นไม่ประังแดน” เป็น
ประโยคเสริมท้าย พูดให้เพราะ ๆ เท่านั้นนอยคนที่จะพูดเต็มทั้ง
สองประโยค

ความหมายของข้อความที่ว่า ในครั้งโบราณเขาหมายลัก
ขงยงกวาน กล่าวคือเขาหมายถึงผู้ประสบอันตรายรอบด้าน พน
ที่จะเอาตัวรอดได้ทีเดียว เพราะขออุปมาที่ว่ายังไม่หมดกระแส
ความของเขาคือเดียว ในเรื่องของเก่าเขามักว่า เหมือนคนหนีเสือ
รับขนต้นไม่ แต่ไปพบต่อแดนต่อย พบบงเห่า อยู่บนบกไม่ได้
ต้องโจนลงน้ำไปพบจระเข้เขาก ก็เป็นอันว่าหมดหนทางรอดที่
เดียว ร้ายยิ่งกว่าที่เปรียบว่า “สุนัขจิ้งจอก” เสียอีก เพราะ
สุนัขที่หนีภัยไปจิ้งจอกนั้น เพราะจิ้งจอกมันไปอีกไม่ได้ แต่
จิ้งจอกมันคงไม่ทำร้ายมัน มันยังมีโอกาสหันหน้ากลับมาต่อสู้กับ
ผู้ที่ไล่มันทางเดียว ยังจะเอาจิ้งจอกนั้นเป็นที่พักต่อสู้ได้ แต่
ที่ไปพบจระเข้เขานั้น จะเอาจระเข้เป็นที่พักต่อสู้ศัตรูทางบกหาได้
ไม่ เป็นอันว่าต้องต่อสู้ทั้งทางบกและทางน้ำ หมดที่พักพิง ถ้า
เหนื่อยหนักเขาคงต้องจมน้ำตาย ข้อความที่ว่าโบราณท่านใช้ใน
โวหารเกี้ยวผู้หญิง ดังจะเห็นได้ในบทดอกสร้อยกรงเก่าของ
หอสมุดพระนครดังต่อไปนี้

บทขายรองลายของเห้ง

“หน้อยหน้อยเสื่อ ขนต้นไม้กตอแต่นขบ ครันขนสูกเขาเทา
ทบ มาสบแรดรายราว กรนลงมาสู่แผ่นดินเล่า กพบงเห่าวงหน
กรันโถมลงนันท พมาพบทาวพ่นวง เรือนองน้อยเจ้าพายมา
เมตตามารับพมวง พนสนสูลูกกลาง รอยซังจงได้ปราน”

ขอความข้างบนนี้จะเห็นได้ว่า เขาเปรียบกับผู้ที่มกลยรอบ
ด้าน ถึงแก่เอาตัวไม่รอดทีเดียว ทนมาไว้ในสำนวนเกี้ยวสาว
ก็เพื่อจะแสดงว่าเมื่อเขารักเจ้าสาวผู้นั้นเขาแล้ว ก็เกิดไขใจอาการ
หนักถึงแก่ความตายหมดทางแก้ไข อย่างเดียวกับผู้หน่เสื่อและ
กระโจนลงนันท ม้อย่างเดียวที่แม่สาวนั้นจะเมตตาคือรับรัก
เขาเท่านั้นที่จะรอดได้ ซึ่งเขาเปรียบว่า มาพบหล่อนพายเรือมา
ถ้าไม่กรุณารับเขาขึ้นเรือ ก็กลัวคอรับรักเขา เขาก็ต้องตายอยู่ใน
น้ำเช่นเดียวกัน

ทนเอาตัวอย่างมาอย่างไว้น เพื่อแสดงว่าขอความนบนของ
เก๋ามาแต่ครั้งโบราณแล้ว และมีความหมายลึกซึ้งกว่าที่ไซ้กัน
อยู่บัดนี้

กรันเมอร่าว ๒๐ บมาม ได้มีผู้แต่งเป็นบทเพลงตามขอ
ความนั้นบ้าง ตามที่ไคยนั้นมาเป็น ๒ สำนวนดังนี้

๑) สำนวนหนึ่งรองเป็นลำสวด เนื้อเพลงคล้ายกับกลอน
แปด แต่สัมผัสเคลื่อนไหวคลาดอยู่มาก จะเป็นด้วยจำกันมาผิด
หรืออย่างไรไม่ทราบดังนี้

“.... หอบเสื่อหนขนตนมั พักขนไม่ได้แต่นต้อยตก

(แต่นต้อยขบ ?) พักเลอนลงมายังค่าคบ เจอถูกนขบด้วยาวรี

โจนไหนโจนลงยั้งนี้ ปะชาละวันกุ่มกิลท้าวพันตา พวายนามา

จนถึงฝั่ง สาวนอรรอยซ่งพายเรือมา มารับพด้วยราแม่โอบบุญ

ถ้าแม่พไม่ตายจะแทนคุณ เบนผิวแม่เนออ่อนจนวันตาย

(มหา ช. กรมธรรมการสั่งมาให้ ขอขอบใจ)

๒) อีกสำนวนหนึ่งร้องกันแพร่หลาย จะเป็นเพลงอะไร

ไม่ทราบ ข้าพเจ้ายังจำไว้ได้แต่ไม่จบ เนื้อเพลงนั้นถ้าเอาคำซ้ำ

ที่แทรกใส่ตามทำนองบ้างออกเสีย ก็น่าจะเป็นกาพย์ยานี ดังนี้

๑. หนเสื่อขนตนมั ขนไม่ได้แต่นต้อยขบ

ถอยหลังยังค่าคบ พบงูเห่าด้วยาวรี

๒. โจนลงยั้งนี้ พบกุ่มกิลท้าวพันวัง

วายเขาขมริมฝั่ง พบรอยซ่งพายเรือมา

๓. จงรับพด้วยรา โปรดเมตตาเถอะโอบบุญ

ไม่ตายจะแทนคุณ แม่เนออ่อนจนวางวาย”

หมายเหตุ ทว่า “แต่นต้อยขบ” นั้น ร้องกันเป็นแต่นต้อยตก

คงไม่ถูกแน่ ข้าพเจ้าจึงแก้ตามบทดอกสร้อยเดิมเขา เพราะเขา

ใจว่าน่าจะถูกต้องกับคำ “ค่าคบ” ในบาทต่อไป ที่จริงจำได้

เพียงจบบทที่ ๒ (...พายเรือมา) บทที่ ๓ นี้ก็ไม่ออก ถาม

ใคร ๆ เขาก็จำไม่ได้ จึงเอาตอนท้ายของสำนวนต้นมาปรับปรุง

ติดต่อเข้าใ้จบข้อความของเขา เพราะไม่ชอบคาราคาซัง ถึงบท
 ท ๑-๒ ทหาพเจ้าปรับปรุงมาเขียนไว้น ก็น่าจะเคลอนคลาดจาก
 สำนวนที่ท่านเจ้าของเดิมเขาแต่งไว้ แต่หวังว่าถึงท่านเจ้าของยัง
 อยู่คงให้อภัย เพราะสืบหาสำนวนที่แท้ไม่ได้

นิคมพจน์ กาพย์ห่อโคลง

หน	พยัคฆ์กรังว	วาม
เสอ	ยังแล่นไล่ตาม	ตติกระชน
ปะ	คลองใหญ่ใจหวน	โจนว่าย น้าแฮ
จระเข	โผล่กน	เกดรารอบทาง
หน	พยัคฆ์กรังว	เสอ กิ่งไล้มีวาง
ปะ	คลองจ้องโจนผาง	จระเข้ ขวางหมดทางไป
ชน	บนต้นไม้เพื่อ	พนเสอ
ตน	ใหญ่บายบนเจอ	จดจ้อง
ไม	เปลาต่ายตามเครือ	เถากระทั้ง ยอดนา
ก*	ปะรังแตน ต้อง	ไต่ตอยถอยหลัง
ชน	พฤกษหนเสอไล่	ตน มันใหญ่ไซ้เห็นยวรัง
ไม	เถาเต่าสมหวัง	กัปะรังแตน ต้องหน

* ที่ตกคือ “ปะรังแตน” แต่ในต้นต้องเดิม “กั” ลงข้างหน้าก็เพื่อจะ
 ให้คำ “ปะ” ตรงกับคำเอก ตามข้อบังคับของโคลง.

๓. “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว” สุภาษิตว่า “เห็นกงจักร
เป็นดอกบัว” นี้โดยมากรู้จักความหมายกันแพร่หลายอยู่แล้ว
คือว่า เห็นผิดเป็นชอบ เช่นตัวอย่าง เห็นเพื่อนของตนค้าฟัน
เถื่อน ห้ามเท่าไรก็ไม่ฟัง จนเพื่อนผู้นั้นถูกจับเสียเงินเสียทอง
มากมาย เช่นนมกกล่าวตเคยนท่านผู้นั้นว่า “เห็นกงจักรเป็น
ดอกบัว” ดั่งนี้เป็นตน แต่ขอความทว่าทำไมเอาเรื่องชั่วร้ายเช่น
นี้มาเปรียบว่าเบ็นกงจักร แล้วเอาเรื่องที่เขาเห็นว่าดีไปเปรียบ
กับดอกบัว ขอนนากล่าวจะไม่ค่อยทราบกันทั่วถึง ดั่งนั้นจึงขอ
อธิบายตนเรื่องของสุภาษิตที่กล่าวนี้ให้พิสดารสักหน่อย ดังต่อไปนี้

สุภาษิตบทนี้เกิดจากเรื่องนทานทางพุทธศาสนาเรื่องหนึ่งดัง
จะนำมาเล่าย่อ ๆ ไว้ข้างท้ายนี้ แต่จะต้องเล่าถึงเรื่องกงจักรเสีย
ก่อน ว่าทำไมเอาเปรียบกับของไม่ดี ซึ่งผิดกับสมัยนี้ที่ใช้เป็น
เครื่องหมายทหารบก และถามตร คือรูปพระขรรค์สามเล่มตาม
เดียวกันสอดไขว้อยู่ในจักรกเป็นเครื่องหมายของพระราชวงศจักร
แห่งพระมหากษัตริย์ของเราในปัจจุบันนี้ ซึ่งนับว่าเป็นมงคลทั้ง
นั้น ทงนเป็นด้วยความนิยมไปคนละแง่ ทางหนึ่งนับว่าจักรเป็น
เครื่องหมายแห่งการมงคลนั้น นิยมตามไสยศาสตร์ คือว่าจักร
เป็นอาวุธแห่งพระนารายณ์เป็นเจ้าซึ่งใช้ปราบปรามหมู่ปิศาจมิตร
จึงใช้เป็นเครื่องหมายแห่งทหารบกของเรา

ส่วนเรื่องทักกล่าวเป็นสุภาษิตว่า “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว”
 หมายความว่าถึงจักรกรดที่ทาโทษสัตว์นรก มีกล่าวไว้ในหนังสือ
 มาลัย ซึ่งท่านนักปราชญ์โบราณกล่าวไว้เป็นคำกาพย์ คัดข้อ
 ความจากคัมภีร์พุทธศาสนา เรียกว่าคัมภีร์มหาวิปาก อันกล่าว
 ถึงผลบาปได้รับทุกข้ออย่างนั้น ๆ และผลบุญได้รับสุขอย่างนั้น ๆ
 และหนังสือมลายีน เป็นเล่มสมุดไทยใหญ่ยาวเกือบ ๒ ศอก
 กว้างเกือบคืบหนึ่ง เขียนเป็นตัวอักษรขอมแต่เป็นภาษาไทย ข้าง
 ต้นเขียนคำบาลี อภิธรรมย่อ บรรจุไว้ในหีบ เขียนลายรดนา
 งดงาม ซึ่งเรียกกันว่าหีบพระอภิธรรม ซึ่งบันทึกใช้ในการสวดพระ
 อภิธรรมหน้าศพอย่างเดียว แต่ท่านโบราณเล่าว่า ครึ่งก่อนใช้
 หีบนำไปสวดมาลัยในการกล่อมหอนำสาวด้วย เพราะหนังสือ
 มาลัยนั้น แต่งไว้สำหรับสั่งสอนคู่บ่าวสาวผู้จะออกเรือนไปเป็นพ่อ
 บานแม่บาน จึงควรรูปร่างบุญคุณโทษ แต่มาสมัยนี้พระอภิธรรม
 ใช้ในการสวดศพอย่างเดียวเท่านั้น ชาถือว่าเบื่อนวมงคลเสียด้วย
 กล่าวคือถามผู้นำหีบนั้นไปบ้านใคร ก็เป็นเครื่องหมายว่าบ้านนั้น
 มีคนตาย เรื่องสวดพระมลายีนจึงเป็นอันลืมนานมาแล้ว

เรื่องกงจักรเป็นเครื่องทำโทษสัตว์นรกมาจากหนังสือมาลัยที่
 ว่าง คือท่านกล่าวไว้เป็นตอน ๆ เช่นคนที่เป็นชู้กับเมียท่านต้อง
 ตกนรก ขมบาลเอาหอกไล่ทิ่มแทงให้ไปขึ้นต้นงวมหนามคมเป็น
 กรด คนที่ด่า พ่อ แม่ และภิกษุสามเณร ตายไปตกนรกมี

กงจักรพัดอยู่บนหัว ช่างข้าพเจ้าเมื่อยังเป็นเด็กเคยอ่าน บदनยัง
จำได้กระต่อนกระแท่น ดังจะนำมาเขียนไว้ใน (ไม่มีเวลาคัดมา
ให้ครบครัน)

“ผู้ใดดีพ่อแม่ บัวย่าแก่แลตายาย ตัดาสงฆทั้งหลาย ตักกษ
และเจ้าเณร ฯลฯ เลือดไหลลงยะหยด กงจักรกรดพดมลาย เร่ง
ร้องเรงครางตาย กงจักรเรงพดผ่น ต้นมอสันอยู่ระเริม ตัวสัน
เหมอย่งก้น ยืนตรงอยู่ทุกวัน เหนอยลำบากยากนักหนา ฯลฯ

เรื่องสัตว์นรกได้รับทุกต่าง ๆ ท่านมักเขียนไว้ตามวัดทั่วไป
คนโบราณย่อมเข้าใจกันโดยมาก เมื่อได้ฟังว่า “กงจักร จิตก
นิกไปถึงเมืองนรกด้วยกันทั้งนั้น แต่ส่วนขอทว่าเห็นกงจักรเป็น
ดอกบัวนั้น เนื่องมาจากเรื่องนทาน ดูเหมือนว่ามีในคัมภีรมงคล
ทีปนี ในขอทว่าควยมาตามคูปัญฐาน คือการบำรุงบิดามารดา
แต่ในนทานเรื่องนทานชักตัวอย่างผู้ททารายบิดามารดาแล้วไปรับโทษ
ต่าง ๆ แต่น่ากลัวว่าข้าพเจ้าจะจำคลาดเคลื่อนไปบ้าง เพราะเป็น
เวลาดัง ๔๐ ปีมาแล้ว ครั้นจะกลับไปค้นดูให้ถูกต้องก็ไม่มีเวลา
จึงขอภัยในการคลาดเคลื่อนเพราะต้องการ จะกล่าวพอเป็นเค้า
เรื่องเท่านั้น ถ้าใครจะทราบความพิสดารและแน่นอนต้องค้นเอา
เอง และเรื่องนทานนั้นมอ่ยว่า มีมานพผู้หนึ่ง มีนามว่ามิตตวินทุ
เป็นลูกเอกมะเหรกของอุบาสกหาหมายผู้มั่งมีผู้หนึ่ง เขาต้องการ
จะไปเที่ยวทางทะเลกับพ่อค้าสำเภา แต่มารดาห้ามเป็นที่สุดทแล้ว
ด้วยความรักลูก แต่เขากลับได้บิดามารดาผู้ขัดขวางเขาลมคว่ำไป

แล้วหนีไปเที่ยวทางทะเลจนได้ ด้วยผลกรรมที่กระทำแก้มารดา
 เช่นนั้น เผอิญให้เรือแตก เขาต้องว่ายน้ำไปพบเกาะ ๆ หนึ่ง ซึ่ง
 เป็นที่อยู่ของพวกเปรตเศษนรก เมื่อมิตวันทูลขึ้นเกาะนั้นได้
 ก็เผอิญไปพบเปรตผู้หนึ่ง ซึ่งเคยทูลต่อพ่อแม่แล้วไปตกนรก เมื่อ
 พ้นจากนรกแล้วกลับมาเป็นเปรตอยู่ที่เกาะนี้ บนศีรษะมีกงจักรหมุน
 ควางฝาศีรษะ มีเลือดกระเซ็นเป็นฝอยรองครวญคราง พร้อมด้วย
 ยกมืออันสั้นขวัดแกว่งด้วยความเจ็บปวดอันแสนที่จะทนทานได้
 ด้วยผลกรรมที่กระทำแก้พ่อแม่ของตน มิตวันทูลกลับเห็นกงจักร
 ที่พัดอยู่บนศีรษะเปรตนั้นเป็นดอกบัว ซึ่งข้างดอกไม้ประคิณ
 เป็นเครื่องสวมศีรษะอันงดงาม และสังเกตเห็นครวญครางพร้อม
 กับการยกมืออันสั้นกวัดแกว่งไปมานั้นว่า เป็นเสียงร้องรำทำเพลง
 พร้อมกับการพ้อนรำทำเพลงอันนารนเร้งขงนัก ถึงแก่หักใจไว้
 ไม่ได้เขาไปขอกงจักรของตนเห็นเป็นดอกบัว ต่อเปรตผู้นั้น และ
 เปรตนั้นก็ทราบได้ทันทีว่า เขาผู้นั้นจะทำกรรมอันแสนชั่วเช่นเรา
 กรรมจึงบันดาลให้เขานิยมอย่างนี้ และเราก็น่าจะพ้นจากกรรมนี้
 แล้ว เปรตนั้นจึงได้มอบกงจักรว่าเป็นดอกบัวนั้นให้แก่มิตวันทูล
 แล้วก่อนตรธานหายไป และต่อจากนั้นไปมิตวันทูลก็ได้รับขง
 กงจักรของตนสำคัญว่าดอกบัวนั้นพร้อมด้วยทุกขเวทนา ไม่ผิดแผก
 กับเปรตผู้มอบให้แก่ตนจนสิ้นกรรม และเรื่องมิตวันทูลยังมีต่อ
 ไปอีก แต่ไม่เกี่ยวกับปัญหา จึงขอยุติเพียงเท่านี้ รวมความว่า
 คำสุภาษิตที่กล่าวไว้ว่า “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว” นั้น มาจากเรื่อง

มิตตวันทุ^๕น และใช้^๕พูดเปรียบเทียบใน^๕เรื่อง^๕ที่^๕เห็น^๕ผิด^๕เป็น^๕ชอบ^๕
ดัง^๕กล่าว^๕มา^๕แล้ว

ข้อ^๕สังเกต^๕ ตาม^๕ที่^๕กล่าว^๕กัน^๕ใน^๕ภาษา^๕ไทย^๕เรา^๕ทั่ว^๕ๆ^๕ไป^๕ว่า^๕ อา^๕วู^๕ธ^๕
ของ^๕พระ^๕นาราย^๕ณ์^๕ ที่^๕ใช้^๕ปร^๕าบ^๕ปร^๕าม^๕พว^๕ก^๕ชา^๕ศ^๕ก^๕ น^๕น^๕เร^๕ย^๕ก^๕ัน^๕ว่า^๕
“จ^๕กร^๕” น^๕ับ^๕ว่า^๕เป็น^๕ช^๕ย^๕ม^๕ง^๕ค^๕ล^๕ แต่^๕เ^๕ร^๕อง^๕ก^๕ร^๕ร^๕ม^๕ก^๕ร^๕ณ^๕ท^๕พ^๕ด^๕ห^๕ว^๕ส^๕ต^๕ว^๕น^๕ร^๕ก^๕
น^๕น^๕เร^๕ย^๕ก^๕ว่า^๕ “ก^๕ง^๕จ^๕กร^๕” ช^๕ง^๕น^๕ับ^๕ว่า^๕เป็น^๕อ^๕ป^๕ม^๕ง^๕ค^๕ล^๕ ถ^๕า^๕ถ^๕อ^๕ตาม^๕ที่^๕เร^๕ย^๕ก^๕
ต^๕าง^๕ก^๕ับ^๕ภาษา^๕ไทย^๕เร^๕า^๕ด^๕ัง^๕ว^๕า^๕น^๕ ก^๕ิ^๕พ^๕อ^๕จะ^๕แ^๕ย^๕ก^๕ “ม^๕ง^๕ค^๕ล^๕” ก^๕ับ^๕ “อ^๕ว^๕ม^๕ง^๕
ค^๕ล^๕” อ^๕อก^๕จ^๕า^๕ก^๕ัน^๕ไ^๕ด้

นิคมพจน์ กาพย์ห่อโคลง

อย่า	นิยมสั่งรายชอบ	ชมชั้ว
เห็น	สนุกทุกขถึงตัว	จิงรู้
กง	จักร ว่าดอกบัว	บอกรับ เร็วแฮ
จักร	พดเศียรรองอุ	จิงรู้ผิดตน
อย่า	นิยมสั่งทุกข	เห็น สนุกกลับทุกขทน
กง	จักรว่าบัวจน	จักร พดตนจิงรู้ตัว
ว่า	โอ้เรานชั้ว	ชอบกรรม ชั่วนา
เป็น	อกตัญญูทำ	โทษไว้
ดอก	บัวยวเนตรนำ	นิกชอบ
บัว	กลับเป็นจักรไ	ดั่งกรรมสนอง
ว่า	โอ้ตัวเราเน	เป็น อกตัญญูมัวหมอง
ดอก	บัวยวจิตของ	บัว ผิดปองเป็นจักรไป

อธิบายศัพท์

กรอก

เทลงในช่องแคบ ๆ

กระทู้โคลง

คำที่เขียนแยกออกมาอยู่หน้าโคลงทุกบรรทัด

กาพย์

คำประพันธ์ประเภทหนึ่ง มีหลายชนิดด้วยกัน

บังคับจำนวนคำและสัมผัส

หลังสวน

ชื่ออำเภอหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

กะเน

คำประมาณ

สันนิษฐาน

ลงความเห็นโดยการคาดคะเน

ลูกพะเนียง

ลูกไม้ชนิดหนึ่งชาวขมไทยเรียก ลูกเนียง

เตร็ดเตร่

เที่ยวไปไม่อยู่เป็นที

กุกกูกอ

ชุลมุน เร่งทำ

เกลือกกลด

กลด

รัชชูปการ

เงินช่วยบำรุงราชการแผ่นดินที่เก็บจากชายชัง

มิใช่เป็นทหาร

พลศึกษา

เงินช่วยบำรุงศึกษา ปกติเราเรียกว่าศึกษาพล

นายหน้า

ผู้ช่วยจัดการเรื่องหนึ่งเรื่องใดให้

แม่ยายหนู

เมียซึ่งเป็นแม่ของลูกชาย

เพื่อเจ้อ

พูดไม่จกหมาย พูดไม่ไต่เรื่อง

มารยาท

ในท้นหมายถ้ง กริยา ความประพฤติ

นิคมพจน

คำขอทกล่าวหาความผิดเพื่อให้เข้าใจ

ยัง

ส่อ

หลังยาว

แต่น

โรคคอหอย

มาเลเรีย

อุปมา

บทดอกสร้อย

ลำ

ของเหงด

เทาทบ

แรด

นท

ท้าวพันวัง

รอยชัง

งูกันขบ

สิ่งปลูกสร้างสำหรับเก็บข้าวเปลือก

แสดงให้รู้

เก็บครานมาก

แมลงชนิดหนึ่งมีปีก มีพิษต่อยปวด

โรคระบาดชนิดหนึ่งทำให้ผู้ป่วยท้องแข็งและ

อาเจียนอย่างร้ายแรง

โรคไข้ป่า ไข้จับสั่น

ข้อความที่ยกมาเปรียบเทียบ

คำประพันธ์ชนิดหนึ่งเป็นกลอน บทหนึ่งมี

๘ วรรค วรรคแรกคำที่สองใช้คำว่า เอย

ลงท้ายบทด้วยคำว่า เอย

เพลง

ชื่อเพลงไทยเดิม

ทวน เลี้ยวไปมา

สัตว์ชนิดหนึ่งหนานามาก มีนอตสันจมูก

แม่น้ำ

ชื่อพระเชืใหญ่ ตามเรื่องเล่ากันว่ามอดยงพน

แห่ง หมายถึงมีอำนาจเป็นใหญ่ตลอดท้องนา

เป็นคำเรียกชื่อหญิงสาวงาม เปรียบความคาว

ถึงรอยชัง

งูชนิดหนึ่ง ตัวเป็นปล้องคำ ไม่มีพิษ

๒
ชาตฉวน

ชัชวาลย์ เขียว
ตามนายพันเมืองว่าแปลงควยเป็น
คนได้

កុំភិត

၁၁၁၁၁

๒ ๘
ท้าวพันทา

๕
๔๐ พระเชษฐาใหญ่ ออกทวนหง
ตามเรื่องเล่ามีข้อ
๑
คณกษัตราพวง

คาราคาซัง

ค้างอยู่ไม่จบ

พยคณ

၁၆၁

เปลา (อ่านปลกลากัน) ลำต้นสูงขึ้นไปไม่มีกิ่ง

พฤษภ

๒๗๒
ต้นไม้

២
ពោ

๗๒

พระบรมค

๕๕๕
กายนมัสการคุณ

๒๒๒ ไชยศาสตร์ ๘

วิชาวาทะวิทยาเวทมนตร์คาถาต่าง ๆ

พระนารายณ์

พระเป็นเจ้าองค์หนึ่งในศาสนาพราหมณ์ เป็น
ผู้พยากรณ์เหตุการณ์ในโลก พระนารายณ์มี
๔ กร ๑๖ ทิศ ๑๖ อวัยวะ ๑๖ อวัยวะ และสิ่ง

๔
บัจจามิตร

๒
ศักราช

๔๔
หนังสือมาลัย

เป็นคณกรเลขาหนึ่งในศาลนาพทช ก้าวอง
พระมาลย์เถระซึ่งมอทธิฤทธิมาก

๑
อักษรขอม

๒๔
ทวทนต์สอภาษาเขมร

คำบาลี

คำภาษามคธ ใช้จารึกคำกริยาต่างๆ ในศาสนา

พทธ

อิทธิธรรม

ขอพระธรรมอันสูงและลึกซึ้ง

ลายรดนา

วิจิตรลายทองลงบนไม้ เป็นศิลปะของไทย
ในสมัยก่อน

กล่อมหอ

การสวด หรือบรรเลงเพลงที่เรณูหอก่อนทูล
บ่าวสาวจะเข้าไปอยู่

อวมงคล

ไม่เป็นมงคล

ขมบาล

ผู้รักษานรก

๑๕
ตบงวคนไม่ซนคหنگคล้ายนั้น ทคนมีหนามแหลมคม
คมกริเลมหนงในศาสนาพุทธ ว่าควยสังก
เขนมงคล

มงคลที่ป็น

ชายหนุ่ม

มาณพ

อุบาสิกา

หญิงผู้ถือศีล

เปรต

สัตว์นรกจำพวกหนึ่ง มักมีร่างกายพิกลต่างๆ

อันตรธาน

หายไป

กรรมกรรม

การลงโทษ

ชมชัว

ชื่นชม ชอบใจ

อกตัญญู

ไม่รู้จักคุณที่ผู้อื่นทำแก่ตน

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

๑. ตอบคำถาม

- ก) อ.น.ก. มาจากคำอะไร
 - ข) กลักรูกับเกลือกกลน มีความหมายต่างกันอย่างไร
 - ค) หม้ออากาศยาน หมายถึงอะไร
 - ฅ) ไครระบาท คืออะไร ยกตัวอย่างมาสักสองชนิด
 - ง) กงจักรคืออะไร
 - จ) กรอกหม้อต้มของจีน หมายความว่าอย่างไร
๒. ให้นักเรียนหาภาพหรือ สำนวนที่ใช้แพร่หลายในภาษาไทย มาอธิบาย เช่น หมานจวนตรอก ฯลฯ
๓. หัดเขียนภาพประกอบกัน เช่น เขียนแผนที่ภาคใต้ของประเทศไทย เขียนภาพกงจักร คอกบัว จระเข้ เสือ ฯ
๔. ให้นักเรียนเล่าเรื่องการสวดพระอภิธรรมหน้าศพ ให้แสดงถึงความรู้สึกของแต่ละคนด้วย
๕. ถ้าทำไคควรเชิญวิทยากรมาสวดมาลัยสูตร หรือ สวดลำต่าง ๆ หรืออ่านโคลงและกาพย์เป็นทำนองเสนาะให้นักเรียนฟัง และให้นักเรียนลองอ่านหรือสวดตาม

รามเกียรติ์

บทนำเรื่อง

บทละครเรื่องรามเกียรติ์เป็นพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เรื่องรามเกียรติ์เป็นเรื่องเล่ากันมานาน และได้นำมาเล่นเป็นหนังและโขนตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรงพระราชนิพนธ์เป็นบทละครไว้เป็นบางตอน แต่ไม่แพร่หลาย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงเกรงว่าเรื่องรามเกียรติ์จะสูญเสีย จึงได้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้น และได้โปรดเกล้าฯ ให้ไว้ในรัชสมัยของพระองค์รวมนิพนธ์ด้วยหลายคน รามเกียรติ์ฉบับของรัชกาลทรงแท่งจึงมีหลายตอนที่ไพเราะด้วยถ้อยคำ สำนวน และความเปรียบเทียบต่าง ๆ กัน

ตอนที่คิดมาเป็นบทเรียนนี้เป็นตอนที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า ตอนศึกทรวพิ ตอนองค์ตศัสสารและตอนศึกโมยราพ เป็นตอนที่มีเรื่องสนุกสนาน มีสำนวนโวหารในการเจรจาโต้ตอบคมคาย และมีคติทั้ง

พระราชประวัติย่อของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกประสูติเมื่อวันที่ เดือน ๔ แรม ๕ ค่ำ ปีมะโรง จ.ศ. ๑๐๙๘ (พ.ศ. ๒๒๗๙) มีพระนามเดิมว่า ทองคอง เมื่อพระชนม์ได้ ๒๑ พรรษาได้ทรงผนวชอยู่พรรษาหนึ่งแล้วลาสิกขามารับราชการเป็นมหาดเล็กหลวงในแผ่นดินพระเจ้าอภัยมรเมือกรุงศรีอยุธยาแตกแล้ว และพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรงพระราชสมภพ จึง

พระอิศวร ทรงโคชื่อนนทีกาล

พระราม

ทศกัณฐ์

หุนมาน
๑

ไ้เส้กั้มารั้ราชการอยู่กั้พระเจ้ากรุงธนบุรี ตำแหน่งพระราชวรินทร์
 เจ้ากรมพระตำรวจนอกขวา ไ้ทรงทำสงครามมีความดีความชอบหลายครั้ง
 เมื่อพระชนมไ้ ๓๕ พรรษาไ้เป็นเจ้าพระยาจักรี และเมื่อพระชนมไ้ ๔๑
 ไ้เป็นสมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก เมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีไม่สามารถ
 บริหารราชการแผ่นดินไ้ ประชาราษฎร์จึงไ้กราบทูลเชิญเชิญขึ้นครองราช
 สมบัติ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ เป็นต้นราชวงศ์จักรี

ตลอดรัชกาล พระองค์ไ้ทรงทำสงครามปราบปรามอริราชศัตรูจน
 รบคาบ ทรงชนะบารุงพระศาสนา และโดยเฉพาบรรณคดี พระองค์
 ทรงเกอกลุ่ขบเลียงกั้และฝุ่มความรู้เข่นอนมาก ไ้ร่กเกลา ๖ ไ้แต่ง
 เรืองต่าง ๆ ขึ้นไ้ทรงเรียบเกว และเรียบกรอ พระบาทสมเด็จเจ้าพระพร
 ยอทัพฟ้าโลกเส้กั้สวรรคตในไ้ พ.ศ. ๒๓๕๒ พระชนมายุไ้ ๗๓
 พรรษา

เนื้อเรื่องย่อ

ตอนศึกทรพ

ทรพา พญาภาสร์ เข้มเป็นยักษชอ นนทกาล นายทวารของพระ
 อิศวร เห็นนางฟ้าชอ มาลี ในสวนสวรรค์ เกิดความรักไ้จึงเกิดคอกไ้
 ฆ่าไปเข่นเชิงเกว นางมาลีเห็นยักษทาลวงเกนไก้โกรธ นำความไปฟ้อง
 พระอิสวร พระอิสวรกรว ล้ายไ้เป็นกระบชชอ ทรพา เมื่อไ้คมลชชอ
 ทรพและถูกล็กมาตาแยงจะฟันคำสาปกลับเข่นนายทวารไ้ตามเกิม

ครนเป็นกระบชชอ มนางภาสร์หาพนเข่นบรวาร ถ้ามล็กเข่นตัวมทรพา
 กฆ่าเส้ เพราะเกรงว่าจะเข่นศัตรูฆ่าตนตาย ครวหนง นางกระบชชอ

ตอนศึกทรว

บัดนั้น

เป็นข้าพระสยามภวญาณ
 ไร้คู่อยู่เดียวถึงหมัน
 เห็นนางมาลเคยกออกไป
 อรชรอ่อนแอวิไลวรรณ
 นังยมอยู่ริมทวาร

ครั้นถึงทสวนอุทยาน

เห็นนางนักรองมาลัย
 ยิงพศยงพศวาสกลัม
 อสุรากัดเคดเอามา
 เมื่อนั้น

ตกใจตั้งใครมาฟาดฟัน
 จิงชะเง้อแลรอบอุทยาน
 ความโกรธความแค้นแสนทวี
 ครั้นถึงจึงกราบลงกับบาท

ทูลพลางทางแสนโศกา
 ว่านทกาลอาของ
 นางแจ้งแต่ต้นจนปลายไป
 เมื่อนั้น

ได้ฟังกรวโกรธตั้งไฟกลับ

นทกาลอสุราใจหาญ
 เผาทวารกำแพงชนใน
 จะรู้รสสตรีกหาไม่
 เกบพรรณดอกไม้ทุกเวลา
 มีใจผูกพันเสน่หา
 นางเดินออกมาติดตามไป ฯ
 นทกาลเข้าแฝงไพรใหญ่
 งามดั่งไขในราตรี
 ให้เรารอนริงรุดังเพลิง
 ทงอกเทวีวิไลวรรณ ฯ
 นางเทพมาลสาวสวรรค์
 กัลยาร่องหวดชนทันที
 ก็เหินนทกาลยักษ
 หยบมาลได้กริบมา ฯ
 พระอิศโรธรราชนาถา
 ชลนาคลอเนตรรำไร
 จะเกรงบาทของสูกหาไม่
 แล้วถวายดอกไม้เป็นสำคัญ ฯ
 พระอิศวรบรมรังสรรค์
 เหม่เหม่กุ่มกันท้อหังการ

จิตบุทจงเร่งลงไป

พาเอาตัวมันขึ้นมา

บัดนั้น

นอมเศียรรับสั่งพระทรงญาณ

ครนดงจงแกลงแจ้งเหตุ

ให้กุมมาหาอสุรี

บัดนั้น

ไคแจ้งแห่งเทวบัญชา

ครนดงจกคลานขึ้นไปเฝ้า

นอมเศียรนบนิ้วก้มคล

เมอนน

ทอดพระเนตรแลเห็นอสุรี

ดูก่อนอสุรีนนทกาล

จึงทำอาของทะนงใจ

ซึ่งเป็นคนในไซซัด

หยาบซาหส์ไซพอด

บัดนั้น

ไคฟังเทวราชบัญชา

นอมเศียรทูลอภกภูวนาถ

โทษาถสังขวัน

เมอนน

ยังอายนทกาลยักขา

จะถามก็จทำให้แจ้งการ ฯ

จิตบุทผู้มีปรีชาหาญ

กริบไปยังทวารหนัก ฯ

ว่าอิศเรศเรื่องศรี

ไปเฝ้าธูลีบาทา ฯ

จึงนนทกาลยักขา

ตกลใจก็มาด้วยเทวัน ฯ

พระเป็นเจ้าสามภพรังสรรค์

กุมภณทค้อยฟังพระวาที ฯ

พระสยมภูวนาถเรื่องศรี

มีเทวบัญชาถามไป

ตัวเองคิดอ่านเป็นไฉน

เอาดอกไม้งามเทพมาลี

ไม่คิดเจียมตัวยักข

ม่งนไม่กลัวอาญา ฯ

จึงนนทกาลยักขา

ดั่งสายฟ้าฟาดกุมภณท

ซึ่งบังอาจหยอกนางสาวสวรรค์

ทรงธรรมจึงโปรดปรานี ฯ

พระสยมภูวนาถเรื่องศรี

ไฉนพึงกรวโกรธคืออัคคิ
จึงสาปด้วยวาจาสิทธิ์

อย่าช้าจงเร่งลงไป
ขอว่ากำแหงทรพา

เมื่อได้มีบุตรชาตฤทธกรจ
ผลาญชีวิตมึงบรรลัย
สนทุกขมาเป็นนายทวาร

บัดนั้น

ไฉนพึงเร่าร้อนในวิญญาณ
ความทุกข์ความกลัวด้วยตัวผิด
ลาองค์พระผู้ทรงภพไคร

เดินพลางทางแสนโศกา

โอ้ว่าตัวกูไม่ดี

ไร้การภริยสมสวาท

รักหญิงหมายสนิทไม่คิดกาย

ต้งแต่นั้นไปจะได้ทุกข

จะสัจจรนอนพงดงดาน

แล้วคิดมานะขบขัน

ถึงตัวแล้วจะกลัวด้วยอันใด

ครั้นถึงหมวันตพนาเวศ

ขอว่าพระยาทรพา

จะไหม้ตรีโลกให้บรรลัย
ตัวมึงทำผิดเป็นโทษใหญ่

เป็นกาสรอยู่ในพนาวัน

สาใจที่มึงโมหันธ์

ขอว่าทรพอันชั้ยชาญ

จึงให้พนชาติเดียรราน

ในสถานไกรลาสบรรพต ๗

จึงนนทกาลยักขา

อสุราเพียงสนชั่ววาลัย

สุดคิดที่จะขอโทษได้

ไปจากไกรลาสศรี ๗

ชลนาอาบพักตร์ยักข

เสียททเกิดมาเป็นชาย

ชั่วชาติกว่าบุรุษทั้งหลาย

กลับกลายเป็นความอประมาณ

เสอมสุขจากทเกษมสถาน

ขุนมารครวญคร่ำรำไร ๗

กรรมมาตามทันไม่หนีได้

คิดพลางตรงไปอริญา ๗

ก็กลับเพศไปเป็นมเหสีสา

มกำลังฤทธาเชียวชาญ

ใหญ่ส่งพวงพื้องอา
 กายาเผือกสีสดาน
 บรวารลวนนางกาสร
 แม่นว่าตัวใดมีครรภ
 ภาเหวนางมหิงสา
 ไม่อาลัยหมายใจว่าศัตรู
 ด้วยความรงเกียจเคียดฉนท
 มหิงสัตว์ผู้ใดไม่แปลกปน
 เมื่อนน

ทรพาร่วมสัตว์สมจร
 จงคิดคำนึงถึงตัว
 แม่นกจะคลอดลูกยา
 อย่าเลยจะหนีไปจากหมู่
 คิดแล้วลอบหลีกออกไป
 มาถึงตาแก้วสุรگانต์

ก็ไต่ศุภฤกษ์ยามดี
 จงตกลงมาเป็นตัวผู้
 คอลำกำลังมหมา
 ไทกนนมแล้วปลอบลูกรัก
 แม่นพ่อของเจ้ารู้ไป
 จงเล่าให้ฟังถวนถ

หยาบคายร้ายกาจกล้าหาญ
 ใจพาลอิจาอาธรรม
 ห้าพันสัญญาจรอยู่ไพร่สณฑ์
 ทรพานนหม่นระวังดู
 คลอดลูกออกมาเป็นตัวผู้
 เสียวเสียวจากหมู่ให้วายชนม์
 หวงแหนสัตว์นบนตน
 ตนเดียวเที่ยวอยู่ในดงดอน ๆ
 จิงนางนิลกาสร
 กมอุทรจำเริญมา
 ด้วยกลัวพระยามหิสา
 เป็นผู้กระทำจะบรรลย์
 ช่อนคลอดในคุหาใหญ่
 เข้าในแนวเนินคีรี ๆ

พอพระสุริยฉานจรัสศรี
 พรอมทงคติเวลา
 ดาคุองอาจแกล้วกล้า
 ก็โลมเลียงลูกยาสำราญใจ
 แม้จะอยู่ชานกกก็ไม่ได้
 จะพากันบรรลย์ไม่พริบตา
 แต่ฆ่าชั่วลูกเสียหนักหนา

เจ้าจงระมัดกัยา
 สั้พลางนาตาไหลพราก
 แลวออกจากถาลองกรณั
 เมอนน
 ฟังนางกาสรกัลลั
 จังชวนกันเขารักษา
 อยู่ทุกทิวาราตรี

กำพร้าแม่อยู่สดาวร
 ขอฝากเทพไททุกสิ่งขร
 บทจรตามฝูงเทวไป ฯ
 เทวาอยู่ในคุหาใหญ่
 มีใจกรุณาพันทวี่
 สองเขาบาทาทังสี่
 ให้ขอทर्फ้าญฉกรรจ์ ฯ

มาจะกล่าวบทไป
 เทวารัักษามาช้านาน
 เหมือนได้กินนมมารดร
 จำเรียววัยใหญ่ขึ้นทุกวัน
 ลองเชิงเร้งรองคะนองไพร
 ตามสะกดบทจรทรวา
 เห็นเท่าเคียบใหญ่คล้ายคลึง
 หมายเขมนจะเป็นศัตรู
 จะได้ลองฤทธิ์ขวิดกัน
 คิดแล้วแอบพุ่มขุ่มกัยา
 บัดนั้น
 นอนอยู่กับฝูงบริวาร

ถึงทर्फ้าใจหาญ
 ในถาสัรگانต์พรายพรรณ
 มีกำลังฤทธิ์รอนแรงขัน
 ก็เทวสัญจรออกมา ฯ
 โล่เสียวเสียวขวิดหินผา
 วัตรอยบาทาบิดา
 กางงพอจะตอบต่อสู
 วันนตัวคู่กับบิดา
 ประจัญคูกำลังให้หนักหนา
 จีบกลนกินหญ้าอยู่ริมธาร ฯ
 ฝ่ายพระยาทรวาใจหาญ
 สूरียนานสองฟ้าพรายพรรณ

จึงนำคณาการ

บันเท็งเรงสัตว์พลัน

บัดนั้น

ครั้นเห็นพญาทรพา

โลดโผนโจนคะนองลงเขา

สกัดทางขวางหน้าแล้วร้องไป

ตัวท่านโอบาปหยาบคาย

เราก็คเป็นบุตรในอุรา

บัดนั้น

ได้ฟังกรวโกธคือไฟกลับ

ตัวมึงนฤเป็นลูก

ฝ่ายกูผู้มีฤทธิ์ไกร

แสนมหาพระยาสารสัมมัน

มึงสู้รู้จะสู้บิดา

บัดนั้น

ฟังทรพากล่าวอหังการ

ตัวท่านฉันทาทูจิต

เทวาก็ไม่อวยชัย

บัดนั้น

ได้ฟังกรวโกธโกธ

โก่งหางวางว้างสายเขา

ช้อนดักกลับกลอกว่องไว

สัญจรไปในพนาสัตต

พากันไปตามมรคา ฯ

ทรพฤทธแรงแข่งกล้า

ปรีดาที่จะได้ชิงชัย

โก่งหางวางเข้ามาใกล้

รู้จักเราหรือไม่ทรพา

มาแล้วตัวตายเสียหนักหนา

หมายมาจะล้างช้วน ฯ

ทรพฤทธแรงแข่งขัน

โก่งหางหุ้้นแล้วร้องไป

มาดูลูกเจรจาหยาบใหญ่

เลื่องลือทั้งในอรัญวา

ไม่อาจหาญกัดกินขวางหน้า

กูจะล้างช้วนให้วายปราณ ฯ

คำแห่งทรพโองาณ

โผนทะยานเยาะเย้ยแล้วตอบไป

ฤจะรอต่อฤทธเราได้

ที่ไหนจะรอดช้วน ฯ

พญาทรพาแกล้วกล้า

สองตานนแดงดั่งแสงไฟ

ตาโถมโถมเข้าขวิดไขว่

หมายใจจะล้างช้วน ฯ

บัดนี้

ไถ่ค้อย่อย่ายนประจัญ
อันเขาต่อเขาเข้าประหาร
ได้ท้าววิดฤทธพา

ครนว่ามีชัยแก่บิด
ลองเชิงเบ่งมาด้วยยินต์

ตระหลบจบกลืนถวิลสั่ว กำหนดในความสงสาร
ชนเรighbันเทิงเบิกบาน
ชีวิตไขว่ไล่เลียวโลมเลีย
ยกหูชูหางเรีงรน

ครนแล้วระเห็จเตร็ดเตรัง
ล่าพองคะนองฤทธิ์ไกร

ครนถึงหิมวาพนาถ
แล้วรื่องว่าเหวยเทว
เมื่อนั้น

ได้ฟังมโหรีสาอาธรรม
ตัวมันเป็นชาติเดียรถาน
ถ้าจะออกต่อฤทธิ์
แมนมาตรว่าพ่ายแพ้มัน
คิดแล้วจึงตอบว่า
ตัวท่านสิทธิ์ศักดิ์ดา

กำหนดแห่งเทพแข่งขัน

เสียวชีวิตติดพันกระชนมา
เสียงสะท้อนเปรี๊ยะเปรี๊ยะดังฟ้าผ่า
กม้วยชวด้วยฤทธิ์ ฯ

กาสรชนเรีงเกษมศรี
ยังท่อนางบริวาร ฯ

กำหนดในความสงสาร
ร่ำร่ายร่วมรักกามกล
สัพยอกหยอกเมียสับสน
วิ่งเลียวเวียนวนสำราญใจ ฯ

ลองเชิงออกจากฝูงใหญ่
เที่ยวไปด้วยใจหังการ ฯ

กเสียวชีวิตครีพฤษา
ใครมีศักดิ์มาสู้กัน ฯ

เทพเจ้าหิมพานต์ไพรสณฑ์
เทวนร่าพึงคะนึ่งคิด

มาเที่ยวพาลด้วยใจทุจริต
มาชวตมันใดก็ไม่ดี

จะอับอายเทวนทุกราศี
เรานไม่มีฤทธิ์ไกร

อันจะต่อฤทธิ์ด้วยไม่ได้

ถ้าจะใคร่ชิงชัย

บัดนี้

เห็นเทวณครันคร้ามขามยศ

ครนถิงเบญจครนทร

เป็นประกายพรายแสงดังเปลวไฟ

เหวี่ยงเหวี่ยงดูก่อนเทเวศ

กว่าเทพไทในหิมพานต์

เมื่อนั้น

ฟังคำทรพพิลา

อันตัวของเราทั้งหลาย

เทพเจ้ารักษาสมุทรไท

ตัวท่านจงไปรณรงค

จึงจะไต่เห็นฤทธิ์

บัดนี้

ได้ฟังยนิตปรีดา

ครนถิงโถมลงในสมุทร

ขุนขึ้นไปทงสายชล

เหวี่ยงเหวี่ยงดูก่อนเทวา

เลื่องช่อล่อเดชเกรียงไกร

เมื่อนั้น

ได้ฟังพญาทรพิ

จงไปยังเบญจบรรพต ฯ

ทรพิโจกล่าสาหส

รณเร้งแล้วบทธรไป ฯ

ก็เข้าขวิดก่อนเขาใหญ่

แล้วรอนไปด้วยคำอหังการ

ลือว่ามีเดชกำลังหาญ

มารอนราญด้วยกู่ผู้ศักดิ์ดา ฯ

เทพบุตรครทงหา

จึงมีวาจาตอบไป

จะต่อกำลังกายท่านไม่ได้

ฤทธิ์ไกรเลิศลบชาติ

กับองค์พระสมุทรเรืองศรี

ว่าแล้วกษมรคา ฯ

ทรพิผู้ใจแกล้วกล้า

ระเห็จมาด้วยกำลังฤทธิ์รณ ฯ

ขวิดนาอูดลุดกลาหล

แล้วรอนการนประกาศไป

ซึ่งอยู่รักษาสมุทรใหญ่

มาชิงชัยให้เห็นฤทธิ์ ฯ

พระสมุทรเทวณเรืองศรี

พาต้องอาจอหังการ

จึงว่าตัวเราไม่มีฤทธิ์
ผู้ใดใครอื่นสัจจมา
ตัวท่านหยาบข้าทารุณ
แม้ว่าจะใครชิงชัย

บัดนี้

ได้ฟังดังอมฤตรส
จึงเห็นโผนขนจากฝั่งสมุทร
ชันหุชูหางวางมา

ครั้นถึงหิริญไกรลาส
ยืนอยู่แล้วกล่าววาที่
ตัวท่านผู้อัศวิน
เป็นใหญ่อยู่ในทศทิศ
เมื่อนั้น

ได้ฟังมโหรีส่อหังการ
เหม่เหม่ดุคอุยัยทรพิ
ตัวมิ่งหยาบใหญ่ใจพาล
ฆ่าพ่อตายแล้วมิหน้า
มิ่งจะสู้ก็ไม่คู่พักตร์
เอ็งจรรีบไปยุทธชย
ให้มิ่งสนขฬชว

ตั้งจิตอยู่ในอุเบกขา
ให้สบายกายาสำราญใจ
จะรู้คุณเรากี่หาไม่ว่าง
จงไปไกรลาสบรรพต ฯ
ทรพีใจกล่าสาหัส
ไม่คิดเกรงยศเจ้าโลกา
ด้วยฤทธิ์รุทรแก้แล้วกล่า
โดยมรคาพนาถี ฯ

เห็นพระตรีภูวนาถเรื่องศรี
ว่าดูก่อนพระศูลมฤต
ปราบได้ถึงชนดุสิต
มาลองฤทธิ์ด้วยเราผู้ศักดิ์ดา
พระอิศวรบรมนาถา
ผ่านพ้ามเทวโองการ
มาอ้างอวดฤทธิ์ว่ากล้าหาญ
อัยชาติเคียรฉานทรลักษณ์
จะฆ่าเอาคอมารอจักร
แม้รักจะใคร่รวี
ด้วยพาล์ลูกองค์โกสัย
ด้วยฤทธิ์พระยาพานร

แล้วจึงไปเฝ้ากษัตริย์
ขอมังกรกรรณฤทธิรอน

บัดนั้น

กรณต้องคำสาปเจ้าโลกา

ขวิคคัฏไกรลาสสังขร

ระเห็จมาในป่าพนาลัย

กรณถึงเขาสวนอุทยาน

ชนไม้หักล้มไม้สมประดี

บัดนั้น

เห็นมิ่งสัไล่มากตกใจ

ต่างตนต่างกลัวตัวสั่น

บางกลานบางลมอลวน

บัดนั้น

ไม่มีใครรอดต่อฤทธา

จึงร้องว่าเหวฬพานริน

เขาลือว่ามีฤทธิไกร

ตัวเรายู่ในหิมเวศ

เทวารกษทงจักรวาล

ถึงพระอิศวรบรมนาถ

เองดจึงเร่งลงมา

บังเกิดเป็นบุตรพระยาขร

ให้ตายด้วยศรพระจักรา ฯ

ทรพิฤทธิแรงแข่งกล้า

เพอญให้โมหบาใจ

สำแดงฤทธิรอนแผ่นดินไหว

ตรงไปขีดจีนธานี ฯ

ของลูกมัมขวานเรื่องศรี

ไต่ขวิดกระบี่วุ่นไป ฯ

ฝ่ายพลวานรน้อยใหญ่

ผู้ใดไม่อาจจับประจัญ

เรียกรอหากันกุลาหล

วังพะปะปนกันมา ฯ

คำแหงทर्फ็ใจกล้า

วางมายังหน้าพระลานชัย ฯ

เจ้าเมืองขีดจีนกรุงใหญ่

ผู้ใดไม่อาจจะต้านทาน

ก็ทรงเดชฤทธากลาหาญ

สะท้านท้อไม่ต่อศักดา

กษยาตฤทธิคุณแก้วกล้า

เข่นฆ่าลอบดูฤทธิรอน ฯ

เมื่อนั้น

เสด็จเหนือสิงหาสนบัณฺฑร
กรวโกรพพิโรธคือไฟกลับ
โชนจากปราสาทแก้วแว้วพา

บัดนั้น

โลดโผนโชนประจัญท์ทันที
สองหาญต่อหาญไม่ลดกัน
หลบหลีกพลวันกระชั้นชิด

เมื่อนั้น

ต่อสู้ด้วยทพแต่เข้ามา
จึงคิดว่ากาสรนสามารถ
ยิ่งกว่าทศเศียรกุ่มภักท
อย่าเลยจะลงเข้าไป
เห็นจะขัดขวางทางต่อสู้
คิดแล้วจึงมีวาจา
แต่เราบรรณประจัญบาน
มีเองก็จะมีม้วยมิต
บัดนั้นแสงอโณทัย
ฝ่ายเราก็จะส่งฝูงองค
พรุ่งนี้จงไปรอนราญ

พระยาพาล์ชาญสมร

ได้ยินกาสรร้องมา

ฉวยชักพระขรรค์อันคมกล้า

ลำแดงฤทธาเข้ราวี ฯ

พญากาสรเรื่องศรี

ต่างชนต่างดีลำแดงฤทธ

ยุทธแย่งแทงฟันเสี้ยวชีวิต

ต่างคนไม่คิดชีว่า ฯ

พาล์ฤทธิแรงแข่งกล้า

จนถึงเวลาสายัณห์

องอาจฤทธิแรงแข่งขัน

จะฆ่ามันกลางแปลงไม่ได้ที่

ชิงชัยในถ้ำครีศรี

ก็จะล้างชวีมันวายปราณ

ศราทพพิโรธหาญ

ก็รู้จักประมาณฤทธิไกร

ที่จะรอดชีวิตนั้นหาไม่

จงกลับไปส่งฝูงบริวาร

ทั้งสุริยวงศ์โยธาทวยหาญ

ในถ้ำแก้วสุรگانต์พรรณราย

ให้ลับมนุษย์ครุฑา

มาตรแมนชวตจะวอดวาย

บัดนั้น

กำเรปฤทธคิดแต่จะราญรอน

ซึ่งจะสู้กันในคร

จะคอยอยู่ปากถ้ำอำไพ

เมื่อนั้น

เห็นกาสรหลงกลมารยา

ครนถนงเหนือบัลลังก์อาสน

แล้วมีพจนารถว่า

กาสรตัวนมนมฤทธ

พรุ่งนี้ลงให้ไปชิงชัย

แมนวาพตอสูมน

ตัวเจ้าผู้ปราชชาญ

ถาเลอดขนนเลอดดมหิงสา

จงขับพวกพลโยธี

อย่าให้ผู้ใดใครมาพบ

สั่งแล้วลูกท้าวหสนัน

ครนรุ่งแสงศรวิวรรณ

แต่งองค์ทรงพระขรรค์ศักดิ์

วิทยาารักษ์ทั้งหลาย

ก็ไม่อายไพร่ฟ้าประชากร ฯ

ทรงพิไหาญาญสมร

หลงกลวานรก็ตอบไป

ทงนกดตามอชฌาสัย

ว่าแล้วกลับไปอรัญวา ฯ

ลูกท้าวโกสัยแก้วกลา

ก็กลับมาด้วยความยินดี ฯ

อันโอภาสจรัสรัสมิ

แก่ศรสุครีพผู้ร่วมใจ

จะหมายกลางชวตยังไม่ได้

ทในถ้ำแก้วสุรگانต์

เจดวันไม่คณราชฐาน

ไปคูทธารคร

เลอดไหลเหลวมานนเลอดพ

ชนครีบดปากถ้ำไว

เห็นซากอสถนนั้นได้

เสด็จไปเข้าที่ไสยา ฯ

สุริยันเยยมยอดกฤษ

ก็เหาะมาด้วยกำลังฤทธิ ฯ

ลอยลือปลิวไปในคณานต์
จึงเห็นคำแห่งทพ

เหวยเหวยคู่อ้อมหึงสา

จงเร่งเข้ามาชิงชัย

บัดนั้น

ไต่พังลูกท้าวหมัฆวาน

เมื่อนั้น

โอดโพนโจนจับทพ

ต่างหาญต่างกล้าไม่ละกัน

ต่างชีวิตต่างแขวงวนไป

บัดนั้น

ชนเสี้ยวเดียวไล่ตะลุมบอน

เขาคู่เท้าถีบโถมทะยาน

ถอยทีถอยมิถุทธา

เมื่อนั้น

สั้ประยุทธต่อยุทธถึงเจ็ดวัน

ก็ตรกไปด้วยไวยัญญา

จึงมีถุทธาเกรียงไกร

จำจะอธิบายด้วยความคิด

คริแล้วไม่รบติดพัน

ถึงปากถ้ำสุรگانต์คริคร

ขุนกระบี่กวักกรเรียกไป

เอ็งอหังการหยาบใหญ่

ที่ในถ้ำแก้วสุรگانต์ ฯ

คำแห่งทพใจหาญ

แผ่นทะยานเข้าถ้ำคริ ฯ

พระยาพานรินเรืองศรี

ท้วงทีกลับกลอกว่องไว

เสียงสนั่นครั่นครนภูเขาไหว

ต่างถอยต่างไล่ราญรอน ฯ

ทพใจหาญชาญสมร

ชีวิตก่อนกลับกลอกไปมา

ต่อต้านยืนยันประจัญหน้า

หมายเขม่นเข่นฆ่าชีวิตกัน ฯ

พาลถุทธแรงแข่งขัน

เสมอกันถอยที่ไม่มีชัย

มหิงสาตัวนั้นเป็นโดน

ฤาจะได้อำลัฏฐ์

ลวงลางชีวิตให้อาสัญญ

หันออกมากล่าววาทา

เหวี่ยงเหวี่ยงดูก่อนทรพ

เทวน้องค์ใดมืหมา

บัดนั้น

ได้ฟังจึงรองตอบไป

เทวน้องค์ใดไม่สังสุ

เอียงอย่าสูริตเบา

เมื่อนั้น

ได้ฟังถ้อยคำทรพ

ร้องว่าดูก่อนเทเวศ

ซึ่งสังสู้อยู่ในกายา

มิได้คารพรู้คุณ

เสียทัตทานเลียงดู

เชิญไปสู่ทิพยพิมาน

ฟังเราว่าเกิดนะเทวัน

เมื่อนั้น

ได้ฟังพาล์เฮอร์จา

จึงว่ากาสรนทรลกษณ

ต่างองค์ต่างคิดน้อยใจ

แกล้งสำแดงองค์แก่พาล์

หกองค์ผู้ทรงเดชา

ซึ่งเรื่องฤทธแกล้วกล้า

ให้ศกดาเอ็งถว่าไร ๆ

ทรพผู้ใจหยาบใหญ่

เป็นโณมาตามกำลังเรา

ตัวกุมฤทธด้วยสองเขา

ก็จะเอาชีวิตเสียบัดนี้ ๆ

พระยาพานรินเรื่องศรี

ขุนกระบอบุบายด้วยวาจา

อันเรื่องเดชฤทธแรงแข่งกล้า

มึงสามันนอกตัญญู

กลับกล่าวทารุณลบหลู่

อย่าอยู่รักษาอายุอาชรรมี

สำราญด้วยนางสาวสวรรค์

จงชวนกันออกจากกายา ๆ

เทเวศซึ่งอยู่รักษา

สุรารักษเห็นจริงทุกสิ่งไป

จะรู้จักคุณเรากี่หาไม่

เทพไทออกจากกายา

รศมีสว่างทงศทา

ก็พากันไปยังวิมาน ๆ

เมื่อนั้น
 รณรงค้องอาจผาดโผนมา
 มือซ้ายจ้างเขายืนขึ้น
 ฟาดด้วยกำลัฏห

พระยาพานรินทร์ใจกล้า
 เทียบเขพญาทรที่
 กรขวานถ่วงพระวรคัษย์ศร
 ทรพักมีวียนบรรลัษ

เมื่อนั้น

เห็นหกเทเวศชัยชาญ

ขุนกระบี่สำแดงแผลงฤทธิ์

ผาดโผนโจนจองว่องไว

เทาช่ายถบกายกาสร

แทงด้วยพระขรรค์อันศักดิ์ดา

บัดนั้น

โกรธาดาโถมโถมประจัญ

ล้มลุกคลุกคลานไม่ทันคิด

กำลังน้อยถอยท้อสลดใจ

เมื่อนั้น

รณรงคองอาจผาดโผนมา

มอช่ายางเขายืนยัน

ฟาดด้วยกำลังฤทธิ์

เมื่อนั้น

เห็นลูกโกสีย์ฤทธิ์ไกร

ต่างองค์ชนชมโสมนัส

อวยชัยให้พรแก่พาล

ทั้งหกองค์เทเวศลาห

ฝูงเทพนิกธทุกตำบล

พระยาพาลใจหาญ

ไม่อยู่พยามาลกดีใจ

ทศทิศกัมปนาทหวาดไหว

ทะลวงไล่ด้วยกำลังกายา ฯ

กรหนิงฉวยข้างเขาวา

กลับกลอกเปลี่ยนท่าติดพัน ฯ

ทรพฤทธิแรงแข็งขัน

ขวิดชนพลันวิ่งไป

จะต่อฤทธิ์วานรก็ไม่ได

เลือดไหลหยดย้อยทงกายา ฯ

พระยาพานรินทร์ใจกล้า

เหยียบเขาศญาทรพิ

กรขวาแกว่งพระขรรค์ชัยศรี

ทรพกัมวัยบรรลั ฯ

เทวาชั่งอยู่ในเขาใหญ่

มีชัยแก่พญาทรพิ

ตบพระหัตถ์ลดมานองมี

สรรเสริญฤทธิ์องอล

บันดาลตกโปรยปรายสายฝน

ทั่วทั้งไพรสณฑ์ทุกปรีดา ฯ

อธิบายศัพท์

นนทกาล

ยักษ์ เป็นนายประตูกำแพงชั้นใน ในวิมานไกรลาส
ของพระอิศวร ถูกสาปไปเกิดเป็นทรพา

อสุรา

ยักษ์ มาร

พระสยามภูวนาถ

เป็นชื่อหนึ่งของพระอิศวร เป็นพระเจ้าผู้เกิดเองเป็นเอง
สถิตยอกเขาไกรลาส โดยปรกติทรงโค ข้างทักษิ
ทรงช้าง

พรณ

ชนิก สี่

อรร

งาม

วิไลวรรณ

ตั้งงาม ผิงงาม

ทวาร

ประตู

อุทยาน

สวน

ไทร (ไซ)

สี่ต้นไม่ใหญ่ชนิกหนึ่ง

กรองมาลัย

ร้อยดอกไม้

แข

พระจันทร์ ดวงเดือน

พิศวาส

ความรักใคร่ ความชื่นชม

สาวสวรรค์

นางฟ้า

กัลยา

นางงาม

พระอิศโรธราช

พระราชาผู้ยิ่งใหญ่

นาถา

ทพง ผู้เป็นทพง

แสน	มาก
โสกา	ร้องไห้
ชลนา	น้ำตา
บาทบงสุ	ละอองเท้า
ไฟกัลป์	ไฟล้างโลก
กุ่มกัณฑ์	ยักษ์
อหังการ	เยื้องหยิ่ง ทรนงตัว ก้าวร้าว
จิตบุบ	ซื่อเทวดารับใช้ของพระอิศวร
กิจจา	เรอกราว ซื่อความ
ปรีชา	ความรอบรู้ ความรอบคอบ
พระทรงญาณ	หมายถึง พระอิศวร
อิสเรศ	ความเป็นเจ้าเป็นใหญ่ ในตนหมายถึง พระอิศวร
รุติ	ละออง ฝุ่น
เทวบัญชา	คำสั่งของเทวดา
พระเป็นเจ้าสามภพ	หมายถึงผู้เป็นใหญ่ทั้งสามโลก คือ โลกสวรรค์ โลกมนุษย์ และโลกยาบาล
รังสรรค์	สร้าง แต่งตั้ง
นบนิ้ว	พนมมือไหว้
กัล	เฝ้า
พระวาที	คำพูด
คนใน	คนใกล้ชิด คนในวัง

สาหัส	ร้ายแรง รุนแรงเกินสมควร ยิ่งนัก
อาญา	อำนาจ โทษ เช่น พระราชอาญา
ภูวนาถ	เทพของแผ่นดิน หมายถึงพระเจ้าแผ่นดิน
ทรงธรรม	พระเจ้าแผ่นดิน พระพุทธเจ้า ในทนต์หมายถึง พระ อิศวร
อัคคี	ไฟ
บรรลัษ	มอคม้วย บันย ้วยยับ
กาสร	ควาย
ทรพา	เป็นบิดาของทรว ุฒเป็นยักษ์ ชอนนทกาล เป็นนาย ประตของพระอิศวร ได้ไปเกยวนางพา ึ่งถูกพระ อิศวรสาปให้เป็นกระบือ
พนาวัน	ป่า
กร	เขา ภูเขา
ภิรมย์	คไยง ยนคยง
อประมาณ	การคหมัน การคค
เกษมศานต	สนชมยนค
สัจจร	เดินไป เทยวไป
ตงตาน	บาทย
หิมพานต	ชื่อป่าหาวแดงเห็นอินเีย
สาลาน	สเลทองปนแดง
อาธรรม	ไม่เียงธรรม ไม่เป็นธรรม

ไพโรสณฑ์	แนวป่า
เสียว	เฉียวชวึก
ดงดอน	ป่าสูง
นางนิลา	ช่อเมยทรพา แม่ทรพา
สุรگانต์	ช่อดา ทอຍทรพา
สุริยฉาน	พระอาทิตย์สว่าง แสงอาทิตย์ท่งออกไป
ศฤกษ	ฤกษ
คติ	วันตามจันทร์คติ เช่น คำหนึ่ง สองคำ
สถาวร	ยืนยง มั่นคง
สังขร	ภูเข
พรายพรรณ	มัสแสงแวววาว
จำเรญ	เคียบโต
ผา	เขาหิน
จับกลั่น	คมกลั่น
เห็นเท่าเดิบใหญ่	เห็นโตเท่ากัน
ก้าง	เกอยเท่า ๆ กัน ไล่เลี่ยกัน
เขมน	เพ่ง มิ่ง
ประจัญ	สรว ทอຍ
ธาร	น้ำ ลำธาร ห้วย
บริวาร	ผู้ห้อมล้อมติดตาม
คณา	หมู่ฝูง พวก

ปรีดา	อิมใจ ปลมใจ ยินคิ
อุรา	ชก
อรัญญา	ป่า
สับมัน	ตกมัน
คำแหง	แข่งแรง กล้าหาญ
ฉันทา	ลำเอียงเพรารักใคร่ชอบใจ
กำหนด	ความยินดี กระวนกระวายด้วยความรัก
ระเห็จ	ไปโดยเร็ว
เตร็จเตร็จ	ไปโดยไม่มีความหมาย
ราศี	หมู่ กอง ชน
เบญจบรรพต	เขาห้ายอด คือ ภูเขาหิมาลัย
บทจร	เดินไป
เบญจคีรีนทร	เขาห้ายอด คือ ภูเขาหิมาลัย
รอนราญ	สู้รบ
เทพเจียรกษาสมูทร	หมายถึง พระสมุทร
ไท	ผู้เป็นเจ้าเป็นใหญ่
ชาติรี	โลก
ฤทธิธรณ	มีฤทธิในการรบ

อมฤต	ทิพย์ ไม่ตาย
หิริญไกรลาส	เขาไกรลาส เป็นชื่อเขาที่พระศิวะหรือพระอิศวรอยู่ มีสีขาวเหมือนเงิน
พระศุภ	พระอิศวร
ดุสิต	สวรรค์ชั้นที่ ๔ ในสวรรค์หกชั้น
ทศทิศ	ทิศทั้งสิบ คือทิศเบื้องขวา ๘ เบื้องบน ๑ เบื้องล่าง ๑
พาล	เป็นพญาวานรเจ้าเมืองชิตขันธ์ มนของชื่อ สุคริพ
โกสีย์	พระอินทร์
พระจักรา	หมายถึง พระราม คือ พระนารายณ์ผู้ทรงจักรอวตาร ลงมาเกิด
มัทวาน	พระอินทร์
กระบี่	สิ่ง
พานรินทร์	พลูแดง
จักรวาล	เทือกเขาในนิยาย เป็นกำแพงล้อมรอบโลกและเป็นเขต กันแสงสว่าง และความมืด
สิงหาสนับนัษ	หน้าตาที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จออกประทับรับแขกเมือง
พระขรรค์	อาวุธชนิดหนึ่ง มีคมสองข้าง กำมสัน
อโณทัย	เวลาเช้าตรู่ พระอาทิตย์เพิ่งขึ้น มาจากคำ อรุโณทัย
อารักข	เทวดาผู้พิทักษ์รักษา

อำไพ

มารยา

โอภาส

อสม

รวรรณ

มहिมา

ศักดา

สุรารักษ์

งาม ไสว สุกสว่าง

เล่ห์เหลี่ยม การล่อลวง

แสงสว่าง สุกใส เปล่งปลั่ง

ซากศพ

แสงพระอาทิตย์ รวี รวี — พระอาทิตย์

ใหญ่โต

อำนาจ

เทวาคุมครอง

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

ก. จงเขียน ✓ หน้าข้อความที่ถูก

๑. กาส์รหมายถง ก. เกสรคอกไม้ ข. ควาย ค. ไค
๒. นนทกาลเป็น ก. ยักษ์ ข. ลิง ค. เทวดา
๓. นนทกาลมีหน้าท ก. ล้างเท้าให้เทวดาทเซ่งเขาไกรลาส
ข. เฝ้าประตูวิมานไกรลาส ค. บรรเลงดนตรี
๔. ผุสสาปนนทกาลให้เป็นกระบอ คอ ก. พระอิศวร
ข. พระนารายณ์ ค. พระพรหม
๕. กระบอมความหมายอย่างใดวกบ ก. พฤษภ ข. มฤคา
ค. มหิงสา
๖. นนทกาลถูกสาปเเนองมาจาก ก. ละทงหน้าท
ข. ความมรท ค. ทะเลระวิวาทกับพวทเทวดา
๗. นนทกาลซ่งมาเกกเป็นทรวพ เมอมลท
ก. ไคเลียงคหมคทกทว ข. ฆาตายหมคทกทว
ค. เลียงเฉพาวทวทมลทษณะค
๘. สาเหตุททาเซ่นน เพราะ ก. ระไคมผลสยคระกลค่อไป
ข. ระไคเป็นใหญ่แตผเคยว ค. ระไคไม่แพ้ลูกชองตนเอง
๙. นางนลาลูกทวทวทว ซอ ก. ทรวพล ข. ทรวพ
ค. ทรวพา
๑๐. นวทนลาคไค้นำลูกไปไว้ ก. ในถ้ำ ข. ในเมือง
ค. ในป่า

ข. จงเติมคำในช่องว่าง

๑. พระอิศวรสาปนนทกาลให้เป็นกระบองเนื่องจาก
๒. ผู้เฒ่าคนหนึ่งเห็นนนทกาลถูกสาป ชอ
๓. นนทกาลระพณคำสาป เมื่อ
๔. ลูกทวหงทวอศตาย ชอ
๕. สาเหตุทวอศตาย เพราะ
๖. ผู้หญิงผู้รักของนางนิลางนเคียโต คอ
๗. ทวอศตามคัพท มีความหมายว่า
๘. พระศลิ หมายถึง
๙. ผู้ทวอศตาย คอ
๑๐. เมื่อทวอศตายใดเกิดเป็นขกย ชอ

ค. จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้

๑. แช —
๒. กรองมาลัย —
๓. ไฟกัลป์ —
๔. ลำลาน —
๕. สังขร —
๖. อเบกขา —
๗. ชาธรรม —
๘. พจนารถ —
๙. มรคา —
๑๐. กคณานต —

ง. ตอบคำถามต่อไปนี้

๑. ใครเคยทราบบ้างว่า เหตุใดจึงเรียกลูกที่^๑ไม่มีความกตัญญู^๒ ว่าเป็น^๓ลูกทรพ^๔
๒. พระสยามภูวนาถ^๑ ทัก^๒กล่าวในหนังสือรวมเกียรติ^๓ หมายถึงใคร
๓. เพราะเหตุใดในนทกาล^๑ จึงถูกสาป^๒
๔. เมื่อใดในนทกาลจึงจะพ้นคำสาป^๑
๕. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่^๑ผู้ทำความดีมาช้านาน^๒ แต่เมื่อทำความผิด^๓ เพียงครั้งเดียว^๔ ต้องไคร่^๑รับโทษร้ายแรงถึงเพียงนั้น^๒
๖. นางนิลาเลียงลูกจน^๑เคียด^๒โต^๓โตอย่างไร
๗. การทพวกเทวตา^๑ไม่ยอม^๒สมัคร^๓รับ^๔โทษ^๕ มีเหตุผลอย่างไร
๘. ตามธรรมเนียมทั่วไป^๑พ่อแม่ย่อมรักลูก^๒ แต่เหตุใดพ่อในเรือนจึงมี^๓จิตใจแตกต่างไปจากพ่อโดยทั่วไป^๔
๙. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร^๑ในการที่ทรพ^๒ฆ่าพ่อของตนตาย^๓ ทำถูก^๔หรือผิด^๕ จึงให้เหตุผล
๑๐. จากการอ่านเรื่องรวมเกียรติ^๑ของคน^๒นี้ ไคร่^๓คิด^๔สอ^๕ใจอย่างไรบ้าง

๕ ๕
เนอเวองยอ

๕
ตอนองคตสื่อสาร

องคต พญาวานร ลูกพาล เกิดกับนางมณฑา ครันพาลตายแล้ว
 สักครุพนำถวายตัวแก่พระราม เมื่อพระรามให้หนึ่มานและสมพพานไป
 ส้ารวทางระไปลงกา และถวายแหวนนางสีดา ได้ให้้องคตไปด้วย
 พยภยภกหลนตามทาง เกิดรบกัน ยักษ์ยอมแพ้ เมื่อพระรามยกพลไป
 ทงชัยภูมิขยทเชิงเขามรกต ให้้องคตไปเป็นทูตเจรจาความเมื่องให้ทศกัณฐ์
 สั่งนางสีดาคณ ไคไคคอบกยทศกัณฐ์หลายครั้ง ทศกัณฐ์กรวมมาก สั่งให้
 ส้เสนาจบองคตฆ่าเสีย แต่้องคตกลับฆ่าส้เสนาตายหมค
 เสร็จศึกลงกาแล้ว พระรามให้สมญาศักดิ์ เป็นพญาอินทรนภาพ
 ตำแหน่งอุปราชเมืองขคชน

๕
ตอนองคตสอสาร

เสร็จแล้วจึงกล่าววาจา
ตัวเราเป็นทูตพระจักรี
คือน้องพระนารายณ์อวตาร
บัดนี้ยกพวกพลากร
ตั้งอยู่ยังเขามรกต
จึงให้เราถือสอสาร
เมื่อนั้น

ฟังลูกพาลี่ชาญกรรจ
จึงร้องว่าเหว่ยทูตา
มีรูปร่างดุดี
เองเป็นแต่ชาติวานร
ไยจึงหยาบชาศาธารณ์
กผู้สุริยวงศ์พรหมเมศ
ถึงมนุษย์ครุฑนาคเทวัญ
บัดนั้น

เห็นขุนมารอ้างอวดฤทธิ์รอน
ดูก่อนทศพัคค์รัยักษ์
กูเป็นทูตพระตรีภูวไนย

ดูก่อนพระยายักษ์
ผู้โมเล่โลกสถาวร
จะล้างหม่มมารด้วยแสงศร
ขามฝังสาครสมุทรมา
พระทรงยศปราชญ์กษ
เข้ามาเจรจาโดยธรรม ๆ
ทศเศียรสุริยวงศ์รังสรรค์
กุมภัณฑ์ขัดแค้นแน่นใจ
คิดว่าใครมาแต่ไหน
เหตุใดจึงทำอหังการ
จำทูลอักษรราชสาร
อีกหาญมิได้บังคมคล
ลือเดชทั่วภพสรวงสวรรค์
ทั้งนกกยอมขลุกร ๆ
องคตใจหาญชาญสมร
วานรจึงตอบคำไป
เองอย่าพาทัหยาบใหญ่
จะไหว้อสุราอย่าฟังคิด

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

จนอมเศียรเกล้าลงฟังสาร
ว่าแล้วกระษัตริย์ผู้ฤๅ

ราชสารสมเด็จพระหริวงศ

เอาพระยาอนันตนาคร
สถิตยังกระษัตริย์ราชธาร
ฤๅษีเทววิชาธร

ประชุมเชิญเสด็จไวคุณ
มาลงอสุราอาธรรม

ทรงนามสมเด็จพระรามศ

หน่อท้าวทศรถภูมินทร

อนันางสดาอุพาพักตร

ท้าวทศเศียรอสุร

จึงยกแสนยาพลากร

ตามมาจะผลาญชีวลัย

จึงแต่งร่างราชทูตอสาร

จงเชิญนางทูนเศียรอสุรา

เมอนน

ฟังสารดลโกรธตั้งอัคค

เหม่ออายองคตทรลักษณ์

เขามาพ้อม้วยชวน

มณโฑกเป็นชนน

โองการพระบรมจักริศ

ก่อาณลิจิตด้วยปรีชา ฯ

ผู้ทรงครุฑราชบัลลัง

มาเป็นบัลลังก์อลงกรณ์

แทบเชิงจักรวาลสิงขร

สโมสรแซ่ซ้องบังคมคล

ยังประยูรจักรพรรดิรังสรรค์

ทมนเป็นเสยนแผ่นดิน

มงกุฎเกศไตรภพจบสน

เป็นบนทวารวดี

คือองค์งลักษณ์พระลักษมี

ไปลักเทวีมาไว้

ขามมหาสาครสมุทรใหญ่

แล้วมพระทัยกรุณา

หวังประทานชีวิตยักษา

ไปถวายบาทาพระจักรี ฯ

ท้าวยศบกรยักษ

อสุรขบเขยวเคียวฟัน

อปลักษณ์มดมัวโมหันธ

กลับว่าสัจธรรมมาให้ไซ

เอ็งนี้ไซ้จะเสียได้

ส^๕ดาน^๕นม^๕ม^๕ม^๕ม^๕ม^๕ม^๕ม^๕
 คร^๕ง^๕ก^๕อน^๕ก^๕ม^๕ว^๕าน^๕ร^๕น^๕อ^๕ย^๕
 บ^๕อ^๕ก^๕ว^๕า^๕เบ^๕น^๕ท^๕ุ^๕ต^๕ล^๕อ^๕ส^๕า^๕ร^๕า^๕
 อ^๕ิน^๕ท^๕ร^๕ช^๕ิต^๕แ^๕ผ^๕ล^๕ง^๕ศ^๕ร^๕น^๕า^๕ค^๕บ^๕า^๕ศ^๕
 ห^๕า^๕ก^๕ค^๕ิ^๕ว^๕า^๕ท^๕ุ^๕ต^๕จะ^๕เส^๕ย^๕ก^๕าร^๕
 ก^๕ุ^๕เ^๕ห^๕น^๕จะ^๕ต^๕าย^๕เส^๕ย^๕ก^๕ล^๕าง^๕ท^๕าง^๕
 ม^๕น^๕น^๕เ^๕า^๕พ^๕ง^๕ศ^๕ว^๕ง^๕ศ^๕ไ^๕ค^๕ร^๕
 บ^๕ั^๕ด^๕น^๕น^๕

จ^๕ิง^๕ค^๕อ^๕บ^๕ว^๕า^๕จ^๕าก^๕ก^๕ุ^๕ม^๕ภ^๕ณ^๕ท^๕
 อ^๕ัน^๕ช^๕ง^๕ค^๕ำ^๕แ^๕ห^๕ง^๕ว^๕าย^๕ุ^๕บ^๕ุ^๕ต^๕ร^๕
 ล^๕ุ^๕ก^๕ม^๕ง^๕ท^๕ง^๕พ^๕น^๕ก^๕ว^๕าย^๕ป^๕ร^๕า^๕ณ^๕
 แ^๕ก^๕ล^๕ง^๕ไ^๕ห^๕อ^๕ิน^๕ท^๕ร^๕ช^๕ิต^๕จ^๕ั^๕บ^๕มา^๕
 ย^๕ั^๕ง^๕ช^๕าง^๕ด^๕าน^๕ห^๕น^๕า^๕พ^๕า^๕ท^๕
 เ^๕ห^๕ม^๕อ^๕น^๕เ^๕ม^๕อ^๕ม^๕ง^๕ย^๕ก^๕ไ^๕กร^๕ลา^๕ส^๕
 ไ^๕ม่^๕ค^๕ิ^๕ด^๕เจ^๕ียม^๕ต^๕ัว^๕ก^๕ล^๕ว^๕ั^๕ภ^๕ย^๕
 แ^๕ล^๕ว^๕ต^๕อ^๕ง^๕เช^๕ญ^๕อ^๕ง^๕ค^๕พ^๕ร^๕ะ^๕แม่^๕เจ้า^๕
 ค^๕ิ^๕น^๕ไ^๕ป^๕ด^๕ว^๕าย^๕พ^๕ร^๕ะ^๕อ^๕ศ^๕ร^๕า^๕
 ค^๕ร^๕ง^๕น^๕ไ^๕ป^๕ล^๕ัก^๕อ^๕ั^๕ค^๕เร^๕ศ^๕
 พ^๕ิ^๕เ^๕ก^๕ท^๕า^๕น^๕ท^๕ัด^๕ด^๕ว^๕ย^๕ส^๕ัจ^๕ช^๕ร^๕ร^๕ม^๕
 มี^๕แ^๕ต^๕่^๕ท^๕ำ^๕ช^๕ว^๕ทุ^๕จ^๕ริ^๕ต^๕
 ร^๕เ^๕ง^๕เช^๕ญ^๕น^๕าง^๕ไ^๕ป^๕ด^๕ว^๕าย^๕พ^๕ร^๕ะ^๕จ^๕ั^๕กร^๕

ค^๕อ^๕ไ^๕ค^๕ร^๕ไ^๕ป^๕ล^๕ัก^๕เ^๕า^๕น^๕าง^๕มา^๕
 ก^๕ล^๕า^๕ว^๕ถ^๕อย^๕ฮ^๕ัก^๕ฮ^๕ัก^๕ห^๕น^๕ัก^๕ห^๕น^๕า^๕
 ส^๕ม^๕ญ^๕า^๕ม^๕ัน^๕ช^๕อ^๕ห^๕น^๕ู^๕มา^๕น^๕
 ม^๕ัด^๕มา^๕จะ^๕พ^๕ิ^๕ฆ^๕า^๕ต^๕ไ^๕ห^๕ั^๕ง^๕ข^๕า^๕ร^๕
 จ^๕ิ^๕ง^๕ไ^๕ห^๕ั^๕ป^๕ระ^๕จ^๕า^๕น^๕แ^๕ล^๕ว^๕ป^๕ล^๕อย^๕ไ^๕ป^๕
 เ^๕อ^๕ง^๕ย^๕ั^๕ง^๕จะ^๕ร^๕ู^๕บ^๕าง^๕ฤ^๕า^๕ห^๕า^๕ไ^๕ม่^๕
 อ^๕ำ^๕ย^๕ล^๕ิ^๕ง^๕จ^๕ิ^๕ญ^๕ไ^๕ร^๕พ^๕น^๕ว^๕ัน^๕ ฯ
 ห^๕ล^๕า^๕น^๕ท^๕ำ^๕ว^๕ั^๕ห^๕ั^๕ส^๕น^๕ย^๕ัน^๕ร^๕ั^๕ง^๕ส^๕ร^๕ร^๕ค^๕
 ว^๕า^๕ห^๕เว^๕ย^๕ท^๕ศ^๕ก^๕ั^๕ณ^๕รู้^๕ไ^๕จ^๕า^๕ล^๕
 ฤ^๕ท^๕ธิ^๕ร^๕ุ^๕ท^๕ร^๕ด^๕ั^๕ง^๕อ^๕ค^๕พ^๕ร^๕ะ^๕สุ^๕ริ^๕ย^๕า^๕น^๕
 ห^๕ม^๕ู^๕มา^๕ร^๕ต^๕าย^๕ก^๕ล^๕า^๕ด^๕บ^๕ั^๕ด^๕พิ^๕
 ด^๕ว^๕ย^๕จะ^๕เ^๕า^๕พ^๕า^๕ร^๕า^๕ย^๕ัก^๕ษ^๕
 ไ^๕ม่^๕มี^๕ค^๕ว^๕า^๕ม^๕า^๕ย^๕อ^๕ด^๕สุ^๕ใจ^๕
 พ^๕ร^๕ะ^๕อ^๕ิ^๕ศ^๕ว^๕ร^๕ป^๕ระ^๕สา^๕ท^๕พ^๕ร^๕ไ^๕ห^๕
 ห^๕ย^๕า^๕บ^๕ไ^๕ห^๕ญ^๕อ^๕อ^๕ง^๕ค^๕พ^๕ร^๕ะ^๕อ^๕ู^๕มา^๕
 ท^๕ุ^๕น^๕เ^๕ห^๕น^๕อ^๕เ^๕ศ^๕ย^๕ร^๕เ^๕ก^๕ล^๕ำ^๕ย^๕ัก^๕ษ^๕า^๕
 ท^๕ัง^๕โ^๕ก^๕ก^๕ัก^๕แ^๕จ^๕ง^๕อ^๕ย^๕ู่^๕ด^๕ว^๕ย^๕ัก^๕ษ^๕
 พ^๕ร^๕ะ^๕ร^๕า^๕เม^๕ศ^๕สุ^๕ริ^๕ย^๕ว^๕ง^๕ศ^๕ร^๕ัง^๕ส^๕ร^๕ร^๕ค^๕
 ก^๕ิ^๕ด^๕ง^๕ค^๕ัน^๕ข^๕ับ^๕น^๕อ^๕ง^๕ไ^๕ม่^๕ไ^๕ย^๕ดี^๕
 ไ^๕ม่^๕ค^๕ิ^๕ด^๕ร^๕ัก^๕ด^๕ว^๕ย^๕ัก^๕ษ^๕
 อ^๕สุ^๕ริ^๕จะ^๕ร^๕อ^๕ด^๕ช^๕ี^๕ว^๕า^๕ ฯ

เมื่อนั้น

ได้ฟังยงกรวโกรา

อันนางสดาคนน

ก็ไปเที่ยวบาปนาลัย

สงสารจึงพามาด้วย

ที่จะส่งองค์นางกัลยา

กททรศักดิ์ดาวราฤทธ

ทำไมกับมนุษย์สาธารณ

เอ็งอย่าสรรเสริญให้เกินหน้า

พนองสองคนนจนนัก

คบได้แต่อายเหล่าลิง

สู้จะสู้กมภณท์

อันโยธชงมีผลทด

กับอายหนุมานอัปรี

พวกพานรินทรกระบิลป่า

พาแต่เหล่าลิงมาชิงชัย

บัดนั้น

จึงตอบไปด้วยใจชาญฉกรรจ์

อันโยธราชขององค์พระจักรีศ

จตุจากทิพยวิมาน

แต่มีมังกูแก้วแพรวพราย

ทศเคียรสุริยวงศ์ยกยา

จึงมีวาจาตอบไป

ลูกผัวจะมีกหาไม้

พบเขาร่องให้ตามมา

หาไม้จะมีวัยสังขาร

มีงอย่าพกว่าให้บ่วยการ

ทศทศเลื่องชอลอหาญ

กับอายเคียรณานทรลักษณ

ไซ้ว่าตัวกูไม่รู้จัก

อัปลักษณเที่ยวอยู่พนาวัน

เยอหยิ่งเจรจาโมหันธ

อวดกลาสาคัญว่าตัวดี

จัดได้แต่เอ็งกระบศร

สองตัวเท่านั้นฤว่าไร

มีมามากน้อยเป็นไฉน

จะบรรล้วยด้วยมอญมณฑ

องคตฤทธิแรงแข่งขัน

ว่าเหวยกมภณท์สาธารณ

ล้วนเทเวศม์ฤทธกลาหาญ

มาเป็นบรืวารพระทรงครุฑ

ตัวนายกันับหลายสมุค

เหล่าพวกพหลพลุฑ
 ถึงจะชอบเฝ้าพระเมรุสวริน
 อันองค์พระศรีภูวไนย
 จึงสู่สละนักรเศ
 เองอย่าดูหมิ่นพระจักร
 เหวยเหวยทาวราพณาสุร
 ตวมังพ่ายแพศศดา
 อันพระอรชุนเทเวศ
 ฝ่ายรามสูรมาซึ่งชัย
 ถึงทูลณขรตรเศียรกากนา
 หม่อมมารตายกลาตบัพ
 เมื่อนั้น
 ได้ฟังดังตรมาแทงกรณ
 อันสรพระรามเล่มไร
 ทมาทูลณขรกากนา
 มันเป็นบ้านนอกขอบชนบท
 อันชาวลงกากรุงมาร
 แต่ละตนพนมฤทธา
 เหาะเหินเดินสมุทรได้ครบ
 ทำไมกับมนุษย์สองคน
 หน้เขาออกมาอยู่ไพร

สุดที่จะคนนาไป
 พลิกคว่ำแผ่นดินก็ทำได้
 ตั้งใจบำเพ็ญบารมี
 ออกมาทรงเพศเป็นฤาษี
 ไซ้ที่จะไร้ศวรรยา
 ครึ่งพระอรชุนได้ย่นว่า
 เธอจับมัดพาเอาไป
 รามสูรมิเดชะจึงฆ่าได้
 แพ้ฤทธิไกรพระจักร
 มารัสสวาหุยกษ
 ด้วยฝีมือใครโรมรัน ฯ
 ทาวยสภกรรณสรค
 กุมภณทงจึงตอบวาจา
 ซึ่งเรื่องฤทธิไกรแก้วกล้า
 ตรีเศียรสวาหุยาปราบ
 ไม่ปรากฏศักดากล้าหาญ
 ล้วนแต่เชียวชาญชำนาญรบ
 ศรสิทชวทยากรูบ
 ไตรภพไม่รอดต่อฤทธิไกร
 ฤาจะประจัญด้วยกูได้
 เทยวลวงแต่อายวานร

แม่นว่ามีอานุภาพจริง
 ถ้าได้ครอบครองพระนคร
 บัดนั้น
 ได้ฟังยักษาพาที
 จึงขหนาวาเหวยทศพักตร์
 อันสรสมเด็จพระอวตาร
 ถึงตรัสเคียรมาสู่ศากนา
 ว่าชาวชนบทด้วยอันใด
 อันซึ่งพระพรตผู้เป็นน้อง
 ตามสัตยบุตรทรงธรรม
 พระองค์เสด็จออกเดินป่า
 จนรอนถึงฤกษ์เทวัญ
 รักษาไพร่ฟ้าประชาชี
 แต่พระจักรีศฤทธิไกร
 กับองค์พระลักษณอนุชา
 ไตรโลกก่แข็งอยู่ด้วยกัน
 เมื่อนั้น
 ได้ฟังจึงตอบด้วยคำพาล
 ไม่มีความอภัยสอต่ออาย
 ชวชาทรลักษณกาล
 จะใคร่ได้สมบัติของพตน

กลับไปจึงขยัพระพรตก่อน
 จึงมาต่อกรอสูรี ๆ
 ลุกพระยาพาลเรืองศรี
 มีแต่ทรลักษณ์อหังการ
 เองอย่าฮักฮักก่อวตหาญ
 ชงผลาญทูลณชรบรรลัษ
 นองนายายมิ่งฤมิไซ
 เองอย่าใส่ไคลพาที
 ผ่านฟ้าให้ครองบุรีศรี
 มิได้มีความฉันทกัน
 พระพรตตามมากันแสงศัลย์
 ว่าพระน้องนุให้กลับไป
 เสน่สุริยวงศ่น้อยใหญ่
 ให้เดินไพร่เทียวปราบอาชรม
 ให้สนโคตรอสุราโมหันธ
 มิ่งอย่าเสกสรรอ้ายสาธารณ
 ทศกัณฐ์ฤทธิไกรใจหาญ
 เหว่ยอ้ายเดียรณานอปรีย
 ช่างนับหน้าว่านารายณเรืองศรี
 ทงกระบสุครพผู้เป็นอา
 จึงคบคนอาชรมมาเช่นฆ่า

ตัวมึงกลูกในอุรา

กูเป็นผู้อนยังคิดแค้น

ชาติอายเคียรณานจัญไร

บัดนี้

ได้ฟังจึงตอบอสุรี

ไซ้จะประสงค์จ้านงมา

เหตุด้วยทำผิดคิดตัวไว

สาบานว่าให้ต้องสร

พระองค์จะประทานชั้ว

หากบิตุเรศกูสู้ตาย

จึงถวายกูไว้กับพระอา

เหตุไฉนจึงเอามาว่าขาน

เมอบดาถูกยังอยู่นั้น

มันนสนสับเศียรสับหน้า

ผูกมัดทรมานประจานไว้

หากว่าเอาชาวเดนกันัล

เอ็งอย่าจองหองอสุรี

ถึงลสเตยนพอมึง

มาช่วยก็จะม้วยวายปราณ

เมอนน

ได้ฟังกรวโกรธโกรธา

ไม่รู้คุณบิดาด้วยอันใด

แน่อนอกบมเลือดตาไหล

คือใครจะนับว่าดี ๆ

องค์คผู้ชาญชัยศรี

อันองค์พระศรีภูวไนย

ฆ่าบิดากู้หาไม่

โทษใหญ่แต่ดักดาบรรพ

พระสักรัชรราชรังสรรค์

แต่ให้ม้สำคัญในกายา

มิให้แผลพานกายเท่าเกศา

ในเบองบาทาพระทรงธรรม

แก่งกล่าวประจานเสกสรร

จับได้กุมภกันทนต์หนึ่งไป

กายาเหมือนเอ็งยังจำได้

ให้ลูกเล่นต่างปู

ให้กวันละบนจรงรอดอยู่

ต่อสู้ด้วยองค์พระกาล

ซงมฤทธากลาหาญ

อายสาธารณอย่าพักอหังการ ๆ

ทศเศียรสุริยวงศ์ยกยา

อสุราเช่นเขยวเคียวฟัน

ลูกชนชหน้ากระทบบาท

จับอายองคตใจฉกรรจ์

ผ่าปากกลางกลนวานร

เสียบไวทนอกทวาร

บัดนั้น

รับสั่งพระยาอสุรี

ต่างพันต่างแหงแย้งยุทธ์

ต่างถาต่างโถมโถมประจัญ

บัดนั้น

รับรองบองกันพันฟอน

กกกองพสุธาอากาศ

สองเท่าจับสองเส้น

ดั่งพระยาครุฑราชฤทธิรงค์

พาเหาะขนบนเมฆา

ฟาดลงพร้อมกันทั้งสถน

หัวขาดตัวขาดกลาไป

แล้วตบมือร้องเยยหยัน

กูจะใคร่ตัดเศียรของมึงน

เกรงจะเกินราชบรรหาร

จึงไว้วางมือสุรา

ส่งส้อมาตยแข็งขัน

หมั่นองอาจอหังการ

ตัดกรตัดเกล้าเกศา

ให้สมนาหน้าอายอภัย ๗

สเสนามารักษ์

ก็เขาจับกระบะทองสถน ๗

สัประยุทธ์อ่อนองกุลาหล

อลวนไม่คงคดกร ๗

ลูกพระยาพาล์ชาญสมร

วานรโรมลูกคลุกคลี ๗

องอาจจับสยัก

กรกระบจับสองอสุรา

โถมจับภูซงคตวกล่า

ยังยอดมหาปราสาทชัย ๗

พรหมพักตร์หักโค่นไม่ทนได้

ตกลงในพินบดพิ ๗

ว่าเหวยทศกัณฐ์ยักษ์

ไปเสียบไวทพลับพลา

องค์พระอวตารนาถ

ว่าแล้วก็เหาะขนอัมพร ๗

๔
 เลื่อนลอยมานนอากาศ
 ลงยังฟ้างพนดินดอน
 ๕ ๕ ๕
 ครนถงนอมเคียรบังคม
 ทูลว่าข้าถอสารไป
 ๕ ๕ ๕
 อหังการพาทยกษัตริ
 ๕
 หยาบชาสามานยชาญณกรรจ
 ๕ ๕ ๕
 เขากลัมมรมลอมจับข้า
 ๕ ๕ ๕
 ตายสนทงสอสุร

หมายมาตมรกดสังขร
 ด้วยกำลังฤทธิรอนว่องไว ฯ
 ๖
 พระบรมบิณฑกพสบสมัย
 เจริญด้วยอายุกุมภณ๖๓
 ๖
 ถ้อยคำทรลักษณ์โมหันธ์
 แลwm๖๓ใช้สเสณ
 ๖
 ได้ต่อฤทธาด้วยยักษ์
 ๖
 ขุนกระบิ๖๓ทูลแจ้งทุกประการ ฯ

อธิบายศัพท์

องค์	พญาวานร ลูกพาลี เกิดด้วยนางมณฑา
โมลีโลก	จอมโลก
สถาวร	ยั่งยืน มั่นคง
ปรานี	เอ็นดู เผื่อแผ่
สารา	ถ้อยคำ หนังสือ จกหมาย
ทูตา	ผู้สื่อสาร ผู้รับใช้ไปเจรจาแทน
ภพ	โลก แผ่นดิน
พระบรมจักริศ (บอ-รม-มะ-จัก-กริด)	พระผู้ทรงจักร หมายถึง
ลิขิต	พระราม
กระเษียรชลธาร	หนังสือ จกหมาย
	ทะเลนานนม ที่สถิตยของพระนารายณ์ มี
	พระยาอนันตนาคราชซึ่งเป็นนาคร ๙ เศียร
	เป็นปลาลงก
ไวคุณฐ	พระนารายณ์ทแบ่งภาคลงมา ทออยู่บนสวรรค์
	ของพระนารายณ์
ประยูร	เผ่าพันธุ์ เชื้อสาย
จักรพรรดิ (จัก-กระ-พัต)	พระราชาริราช
ทวาราวดี	เขื่อนครอโยธยา
ทลักษ์ณ	ลักษณะชั่ว ลักษณะไม่งาม
ชนนี้	มารดา

สมญา

นาคบาศ

พิฆาต

พนาลัย

ศักดา

อัปรีย์

กระบิลป้า

นัคเรศ

ศวรรรยา

ราพณาสุร

พระอรชุน

กรรณ

กันแสง

ศัลย์

ชอ

บ่วงที่เป็นงู เป็นชอครอินทรวชิท ที่แปลงไป
เป็นงู

ฆ่า ทำลาย ทำกั

การอยู่ป่า ที่อยู่ในป่า

อำนาจ

ไม่น่ารัก ชั่วช้า คำช้า

ถึงป่า

เมือง

 ความเป็นใหญ่ของพระเจ้าแผ่นดิน

ทศกัณฐ์

เทวดา อยู่มาณยชกเขาจักรวาล มีสวน
สำหรับเที่ยวเล่น คราวหนึ่งเป็นเทศกาลสวน

พวกเทวดานางฟ้าจิบระบำกัน พระอรชุนก็ไป

เล่นบ้าง พยัคฆ์รามสูรไต่รบกัน ในที่สุด

เสียที รามสูรจับสองเทพาฝากลง จนเขาพระ-

สุเมรุเอียงทรุด พระอรชุนก็สิ้นชีวิต

หุ

ร้องไห้

ลูกศรและซองมีปลายแหลมอ่อน ๆ ต่อมาความ
หมายเลือนไป หมายถึง ร้องไห้

ประชา

ช

โคตร

ก้านัด

พสุธา

ภูซงค

บัลพิ

สาบานย์

หมู่คน

นักบวช

วงศ์ สกล เฝ้าพันธุ

ของทให้

แผ่นดิน

นาค

แผ่นดิน

เลว ท่า ไพร์

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

ก. จงวงรอบตัวอักษรของข้อที่ถูกต้องที่สุด

๑. เหตุที่องค์ใดรับเลือกเป็นทูตไปเมืองลงกาเพราะ

ก. มีสติปัญญาเฉียบแหลม

ข. มีสติปัญญาเฉียบแหลมและมีความรู้รอบตัว

ค. มีเวทมนตร์คาถา สามารถปลอมแปลงตัวได้

๒. พระรามใช้อะไรเป็นทูตไปเมืองลงกา เพื่อ

ก. ขอเป็นมิตรกับทศกัณฐ์

ข. ใกล้เคียงทำสัญญาสงบศึก

ค. ไว้ชีวิตทศกัณฐ์ โดยมีสัญญาแลกเปลี่ยน

๓. องค์ใดเป็นหลานของ

ก. พระอาทิตย์

ข. พระอินทร์

ค. พระพาย

๔. พระนารายณ์มีพระนามอื่นว่า

ก. พระธาดา

ข. พระจักร

ค. พระตรีเนตร

๕. พลากร หมายถึง
- ก. ผทมอมกำลังมาก
- ข. ฉายตรงกันข้าม
- ค. กองทัพ
๖. พระรามและพระลักษมณ์ออกเดินป่า
- ก. เพื่อให้เป็นไปตามที่โหรทำนายไว้
- ข. เพื่อให้หนีเข้าไพร่ของราชสมบัติ
- ค. เพื่อบำเพ็ญศีลสมาธิให้ไว้แก่พระบิดา
- ง. เพื่อติดตามนางสีดา
๗. อินทรชิตไถ่ถามเช่นนั้น เพราะ
- ก. รัชณะพระอิศวร
- ข. รัชณะพระนารายณ์
- ค. รัชณะพระพรหม
- ง. ไม่มีข้อใดถูกต้อง
๘. ตรัสเป็นข้อของ
- ก. ยักษ์
- ข. มนุษย์
- ค. ลิง
๙. ฤๅษีคหมายถึง
- ก. ครุฑ
- ข. นาค

ก. ง
ข

ง. นก

ข. จงเลือกตัวเลขที่อยู่ทางขวามือ ใส่หน้าข้อความทางซ้ายมือ
ให้ถูกต้อง

สัปรรณ

ภูมินทร

กระบิล

พนาวัน

พารา

สุริยะ

กัมภณช

๑. ปราณ

๒. อรัญ

๓. กษัตริย์

๔. คุรุท

๕. ทนกร

๖. ขัณ

๗. วานร

๘. อัสรา

๙. บุร

ค. จงเติมคำหรือข้อความในช่องว่างให้ถูกต้อง

๑. ผู้ที่เสนอให้องค์คตเป็นทูตไปเมืองลงกาชื่อ.....

๒. พ่อแม่ขององค์คตได้แก่.....

๓. องค์คตมาลงเมืองลงกาได้โดย.....

๔. ทศกัณฐ์นอกจากจะมีชื่อเรียกว่า ท้าวสัปรกรหรือท้าวทศพักตร์
แล้วยังมีชื่อเรียกอย่างอื่นใดอีก ชื่อ.....

๕. สุริยวงศ์ แปลว่า.....

ง. จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ :-

รังสรรค์ —

ไวคุณฐ์ —

ไตรภพ —

โมหันธ์ —

สาธารณ —

อปริย —

ศัลย —

โมลีโลก —

ทรลักษณ์ —

จ. ท่านมีความรู้ในข้อและเรื่องต่อไปนี้บ้าง จงเล่าอย่างสังเขป

๑. “เขาพระยาอนันตนาคร มาเป็นขลลงกลองกรณ”
๒. “อินทวิชิต แผลงศรนาครบาศ มัดมาระพิฆาตให้สังขาร”
๓. “อินโสภาขององค์พระจักรีศ ล้วนเทเวศมีฤทธกลาหาญ
รจิตจากทิพย์วิมาน มาเป็นบริวารพระทรงครุฑ”
๔. “.....”
ระใคร่ไค้สมบัตของพคน ทงกระบี่ศรพิณเป็นอา
ทวมังกลักในธรา จึงคบคนอาธรรมมาเช่นฆ่า
ไม่รักคุณบิดาด้วยอันใด
พระอิศวรประสาทพรให้
ไม่คิดเจียมจิตกลัวภัย หยายใหญ่ขององค์พระอุมา”

๕ ๕
เนือเวองยอ

ตอนศึกไมยราพ

ไมยราพ พญายักษ์ลูกท้าวมหายมยักษ์ เป็นเจ้ากรุงบาดาล รมนตร์
สะกดทัพและเครื่องสรรพยาเบ้ากลอง เมื่อไมยราพประพาสป่า พยมัจฉาน
ทชายทะเล บังเกิดความกรณารักใคร่ จึงนำมาเลี้ยงไว้เป็นบุตรบุญธรรม
ทุกคืนผู้ให้ไมยราพไปตักศพพระราม ไมยราพจึงลอบเข้าไปใช้
กลองเป่ายาวเคาะสะกดหลับหมดทั้งกองทัพ แล้วอุ้มพระรามลงไปบาดาล
ใส่กรงเหล็กไว้ที่คงคาล หนุมานตามลงไปบาดาล ได้ทำลายท้าวต่าง ๆ หมด
ถึงท้าวสระใหญ่ท้าวจกษณฤชอยู่ ไ้รบกันพักใหญ่ไม่แพ้ชนะกัน
ครั้นไต่ถามกันได้ความว่าเป็นพ่อลูกกัน มัจฉานจึงยอมปล่อยให้ผ่านไป
เมื่อหนุมานคนพบกรงที่ขังพระรามแล้ว แยกกรงพาข้ามภูเขาบาดาล
ขึ้นมาไว้ที่เขาสวรรคต แล้วกลับลงไปรบกับไมยราพ เมื่อฆ่าไมยราพ
ไม่ตายก็ไต่ถามนางพิรากวน นางบอกว่าเพราะไมยราพถอดดวงใจไว้ที่เขา
ตรกฏ หนุมานจึงเหี้ยมขอกไมยราพไว้ นรมิตกายใหญ่เอื้อมไปล้วงเอา
ดวงใจซึ่งเป็นแม่ลูกมาชย ไมยราพก็ถึงแก่ความตาย.

ตอนศึกไมยราพ

เมื่อนั้น
ครั้นเสร็จแกว่งกลองมณี

พระยาไมยราพยักษ์
อสุรก็เหาะกลับมา ฯ

ว ๒ คำ ฯ

ครั้นถึงยืนอยู่แต่ไกล
เห็นหมู่วานรโยธา
ทั้งนั่งยามตามไฟเงียบสัน
บางคนบางหลบเคียวพน
เห็นพลกระบบางหมู่
เดินไปเดินมาไวไว

แอบพุ่มพระไทรใบหนา
มิได้ตรวจตราแก่กัน
น้องกลองพาทย์พิณก็ไม่วุ่น
กุมภกัณฑ์ค่อยย่องเข้าไป
พุดจกัณฑ์อยู่หาหลบไม้
ตกใจก็ถอยออกมา ฯ

ว ๖ คำ ฯ

จึงหยุดยืนอยู่เห็นอลม
เทยาสะกดินิทร

ทำตามอาคมยักขา
ใส่กลองรัตนาแล้วเบาไป ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

ต้องหมู่โยธาวานริน
ก็กลับสนิททั้งทัพชัย

มัวเมาไปสิ้นไม่ทนได้
ไม่เป็นสถิติสมประดี ฯ

ว ๒ คำ ฯ

แล้วเขานุดลากกระซาดู
เห็นนอนนิ่งไม่ดิ้งอินทรย์

กลางหมู่โยธากระบี่ศรี
อสุรก็เดินเข้ามา ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

ครุฑปางกวางายุมิตร
จักรายเวทสะกคณทรา

หยุดยุดไปชายขวา
เพยาใส่กลองแควเบาไป ๆ

ครน^๕ถึง^๕ชง^๕ป^๕าก^๕ว^๕าย^๕น^๕ุ^๕ต^๕
จ^๕ร^๕าย^๕เว^๕ท^๕ส^๕ะ^๕ก^๕ด^๕น^๕ิ^๕ท^๕ร^๕

ห^๕ย^๕ด^๕อ^๕ย^๕ู่^๕ด^๕ู^๕ไป^๕ช^๕าย^๕ข^๕ว^๕
เท^๕ย^๕า^๕ใ^๕ส^๕ัก^๕ล^๕อง^๕แ^๕ล^๕ว^๕เป^๕้า^๕ไป^๕ ฯ

ว ๒ คำ ฯ

ต^๕อง^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ย^๕า^๕ส^๕ุ^๕ค^๕ร^๕พ^๕น^๕ั^๕ง^๕ห^๕ล^๕ับ^๕
อ^๕ส^๕ุ^๕ร^๕ม^๕ั^๕ค^๕ว^๕าม^๕ดี^๕ใจ^๕

ก^๕ับ^๕ท^๕ง^๕ห^๕น^๕ุ^๕มา^๕น^๕ท^๕ห^๕าร^๕ไ^๕ห^๕ญ^๕
ก็^๕เ^๕้า^๕ไป^๕ใน^๕โ^๕ธ^๕ร^๕ู^๕ว^๕า^๕น^๕ร^๕ ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

คร^๕น^๕ถึง^๕พ^๕ล^๕ับ^๕พ^๕ลา^๕ส^๕ุ^๕ว^๕ร^๕ร^๕ณ^๕ร^๕ต^๕น^๕
เ^๕็น^๕ห^๕ม^๕ุ^๕โย^๕ธ^๕า^๕พ^๕ลา^๕ก^๕ร^๕
ย^๕ัง^๕แ^๕ต^๕พิ^๕เ^๕ก^๕ข^๕ุ^๕น^๕ย^๕ก^๕ษ^๕
น^๕ั^๕ง^๕อ^๕ย^๕ู่^๕แ^๕ท^๕บ^๕า^๕ท^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ร^๕า^๕มา^๕
จ^๕เ^๕า^๕ย^๕า^๕ส^๕ะ^๕ก^๕ด^๕น^๕เ^๕น^๕ใ^๕ส^๕ัก^๕ล^๕อง^๕
แ^๕ล^๕ว^๕ร^๕าย^๕พ^๕ร^๕ะ^๕เว^๕ท^๕อ^๕น^๕เ^๕ร^๕ย^๕ิง^๕ไ^๕กร^๕

อ^๕น^๕โ^๕ธ^๕า^๕ส^๕จ^๕ำ^๕ร^๕ั^๕ส^๕ป^๕ร^๕ะ^๕ภ^๕ัส^๕ส^๕ร^๕
น^๕อ^๕น^๕ห^๕ล^๕ับ^๕ท^๕ั^๕บ^๕ก^๕ัน^๕ด^๕า^๕ษ^๕ด^๕a
ก^๕ับ^๕อ^๕ง^๕ค^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ด^๕ั^๕ก^๕ษ^๕ณ^๕ก^๕นิ^๕ย^๕ฐ^๕a
อ^๕ส^๕ุ^๕ร^๕า^๕ก็^๕ย^๕อ^๕บ^๕เ^๕้า^๕ไป^๕
ด^๕อ^๕ม^๕ม^๕อง^๕แ^๕ง^๕มา^๕ใ^๕ห^๕เ^๕ก^๕ล^๕
ก^๕ล^๕น^๕ใจ^๕เป^๕้า^๕ช^๕ำ^๕อ^๕ก^๕ส^๕า^๕ม^๕ที่^๕ ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

ต^๕อง^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ย^๕า^๕พิ^๕เ^๕ก^๕ข^๕ุ^๕น^๕ย^๕ก^๕ษ^๕
ห^๕ล^๕ับ^๕ไ^๕ห^๕ล^๕ไ^๕ม^๕ไ^๕ด^๕เ^๕ส^๕ม^๕ป^๕ร^๕ะ^๕ด^๕

ท^๕ง^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ร^๕า^๕ม^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ด^๕ั^๕ก^๕ษ^๕ณ^๕ร^๕เ^๕อ^๕ง^๕ศ^๕ร^๕
ด^๕ว^๕ย^๕เว^๕ท^๕อ^๕ส^๕ุ^๕ร^๕า^๕ณ^๕ญ^๕ก^๕ร^๕ร^๕จ^๕ ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

ม^๕ั^๕ค^๕ว^๕าม^๕ข^๕ัน^๕ข^๕ม^๕โ^๕ส^๕ม^๕น^๕ัส^๕
แ^๕ก^๕ว^๕ง^๕ก^๕ล^๕อง^๕ย^๕อ^๕ง^๕ย^๕ำ^๕จ^๕ร^๕จ^๕ร^๕ล^๕

ด^๕บ^๕ห^๕ั^๕ด^๕ด^๕ส^๕ำ^๕ร^๕ว^๕ล^๕ส^๕ร^๕ว^๕ล^๕ส^๕ัน^๕ต^๕
ข^๕น^๕ย^๕ัง^๕ส^๕ุ^๕ว^๕ร^๕ร^๕ณ^๕พ^๕ล^๕ับ^๕พ^๕ลา^๕ ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

พิ^๕ศ^๕เพ^๕ง^๕เ^๕ิง^๕ด^๕ู^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ด^๕ั^๕ก^๕ษ^๕ณ^๕
ผ^๕ว^๕เ^๕ล^๕อ^๕ง^๕ร^๕เ^๕อ^๕ง^๕ร^๕อง^๕ด^๕ง^๕ท^๕อ^๕ง^๕ท^๕a

ด^๕ว^๕ง^๕พ^๕ร^๕ะ^๕พ^๕ัก^๕ต^๕ร^๕เพ^๕ย^๕ง^๕เท^๕พ^๕เล^๕ข^๕a
โ^๕ส^๕เ^๕า^๕พ^๕ร^๕ม^๕พ^๕ร^๕อม^๕ท^๕ง^๕ก^๕าย^๕

แล้วเลอบแลดูพระราม
 สืบเขยวนวนนิลพรรณราย
 ไฉนจงองค์พระมารดร
 มาเสียก็จะม้วยขวัญ
 คิดแล้วผาดแผลงลำแดงเดช
 ขนใส่เหนือบ่าอสุรา

สง่างามพร้อมเพริศเจดฉาย
 สองขายน้อยน้อยแต่เท่านี้
 ว่ามฤตธีรอนกว่ายักษ์
 แต่ในนาที่ไม้พริบตา
 ข้อนพระราเมศผู้เชษฐา
 ก้อออกมาจากป่ากวนร ฯ

๖๘ คำ ๖ กราว

ข้าแรกแทรกพนสุธาธาร
 ข้ามด่านผ่านทางพนาคร

ด้วยกำลังขุนมารชาญสมร
 พาจรเร่งรีบไปธานี ฯ

๖๙ คำ ๖

ครนถึงจอมพจนารถ
 จงเอาจมยุรน้อยน
 แล้วให้เกณฑ์หม่อสุรา
 รักษาในราตรีกาล
 อันอพิรากวโนสุรี
 ตั้งไว้อย่างหน้าพระลานชัย
 กุจะตมมณุษย์กับลูกมัน
 ส่งเสร็จเสด็จยาตรา

สั่งมหาอำมาตย์ยักษ์
 ไล่กรงเหล็กไว้ตงดาล
 โกลีหนึ่งฤทธากลาหาญ
 ระวังเหตุเภทพาลอย่าไว้ใจ
 ให้ตักน้ำใส่ที่กระทะใหญ่
 ต่อปัจจุสมัยเวลา
 ให้ม้วยขวัญสังขาร
 เขาทไสยาสำราญ ฯ

๖๙ คำ ๖ เสมอ

บัดนั้น
 รับสั่งเข้ากรุงบาดาล

เสนาผู้ใหญ่ใจหาญ
 ก็ให้นครบาลชาญฉกรรจ์

ยกเอากรงเหล็กอันใหญ่
ไปไว้ยังดงตาลนั้น

มาใส่พระรามรังสรรค์
ตามพระยาภูมิภักตบัณฑูชา ฯ

๖ คำ ฯ เสร็จ

บัดนี้

แต่ต้องละอองอายยา
ครนลมพัดกตปนพนกาย
อัสจรรยเป็นพนพนทวิ
ถาว่าไมยราพชาญฉกรรจ์
พระน้าอัยนังนอนใจ

วายุบุตรฤทธิไกรใจกล้า
หลับตาเมามัวไม่สมประดี
เรียกสุครีพนาชายกระบศรี
เมือกขาเคลมหลับไป
มันลอบสะกดเข้ามาได้
จงไปคูองค์พระจักรา ฯ

๖ คำ ฯ

บัดนี้

แว่วเสียงหนูมานเรียกมา
ตกใจนั่งขงตะลึงคด
อารมณ์ไม่เป็นสมประดี

ลูกพระอาทิตย์ฤทธิไกร
ก็ผวาตนขนทันท
รอนจิตตงหนงเพลิงจ
ขุนกระบะกริบไปพลับปลา ฯ

๖ คำ ฯ เสร็จ

เห็นหมู่โยธาพลากร

หลับไหลไม่พินตนา
ทงพระยาพิเภกขุนยักษ
หลับข้างแท่นแถวแพรวพรรณ
ตกใจจงเรียกหนูมาน
แล้วเดินโศกาอาลัย

พวกพลวานรชายขวา
เกลื่อนกลาดดาตาทับกัน
กับองค์พระลักษณรังสรรค์
แต่พระทรงสุบรรณนั้นหายไป
ทงวานรทหารน้อยใหญ่
เข้าไปปลุกพระอนุชา ฯ

๖ คำ ฯ เสร็จ

เมื่อนั้น
 ผวาตนพ้นจากนิทรา
 ตกใจตงพระยามัจจุราช
 สติไม่เป็นสมประดี

พระลักษณสุริยวงศนาถา
 แลมาไม่เห็นพระจักรี
 มาฟันฟาดเศียรเกล้าเกศ
 กโศกักรวญคร่ำรำพัน ฯ

๖ ๔ คำ ฯ

โอ้ว่าสมเด็จพระเชษฐา
 ได้ยากลำบากด้วยกัน
 ทศพักตร์มันลักพินางไป
 แต่พนองสองคนทรมาน
 จนได้โยธาพลาก
 ยกข้ามมหาชลธิ
 ยังมีทันจะได้ธรรงค์
 ควรฤาพวกพาลชาณฉกรรจ
 บานพระจอมมงกุฎเกศ
 มันจะทำลำบากตรากไว้
 แมนพระหรรษจักรแก้ว
 นองจะอยู่ไปโยให้ทรมาน

ให้พ้นอภัยสอดดู
 ราชปางแสนโศกโศกา

เราจากพาราเขตจันท์
 ที่ในอรัญญันดาร
 ไว้ในลงการาฐฐาน
 ตามมาจะผลาญสุริ
 วนรทงสองบุรศรี
 จะตอดแก้แค้นแทนมัน
 ปราบพงศราพณ์รายโมหันธ
 มาลอบลักทรงธรรมพาไป
 จะแสนทุกข์แสนทเวชเป็นไฉน
 ฤาจะฆ่าฟันให้บรรลัยลาญ
 ล่วงแล้วสุดสิ้นสังขาร
 จะวายปราณตามเสด็จไป
 เมืองฟ้า

แก้ห่มุใดโรลกถ้วนหน้า
 ตั้งว่าจะสนสมประดี ฯ

๖ ๑๔ คำ ฯ

บัดนี้
ทั้งสิบแปดมงกุฏเส็น

สุครีพหนุมานกระบี่ศรี
ก็โศกก็รำลึกพระจักรา ฯ

๖ ๒ คำ ฯ

โอ้ว่าพระปิ่นโลกศ

ควรฤาอสุรพาลา
เสียแรงตัวข้าเป็นทหาร
เสียทั้งสี่ฤทธิ์ไกร
ให้ไตรโลกนนั้นล่องตลิน
เสียชาติสุริยวงศ์พานร
รำพลางโศกาอาลัย
เสียงแซ่สนั่นเป็นโกลี

พระเดชแผ่ทั่วทุกทิศา
ลอบมาสะกดพระองค์ไป
จะรักษาบทมาลัยก็ไม่ได้
มาขายไต่เบองบาทพระสักร
ประมาทหมิ่นพระองค์ทรงศร
ใครห่อนจะนับว่าดี
ทุกหมู่พลไกรกระบี่ศรี
เพียงหนึ่งชั่วจะมรณา ฯ

๖ ๘ คำ ฯ โยค

บัดนี้

แสนวิโยคโศกเศร้าโศกา
จึงน้อมเศียรถวายอภิวาทน์
อันว่าสมเด็จพระจักรี
จรงะบังคับความทุกขร้อน
ขอให้หนุมานชาญฉกรรจ์
อันอายไมยราพอสุรา
พระเกียรติสมเด็จพระอวตาร

พระยาพิเภกยักขา
อสุราค่อยได้สมประสงค์
ทูลพระนุชนาถเรื่องศรี
ไซ้ที่จะม้วยชีวัน
อย่าอวรณ์วิโยคกันแสงศัลย์
ตามพระทรงธรรมไปบาดาล
ก็จะม้วยชีวาสังขาร
จะแผ่ผ่านไปทั่วชาติ ฯ

๖ ๘ คำ ฯ

เมื่อนั้น

ได้ฟังพิเภกอสรี
จึงส่งคำแหงวายุบุตร
เร่งตามพระองค์ลงไป

พระลักษมณ์ทรงสวสตรศม
ภูมิค่อยคลายโศกาลัย
ท่านผู้ฤทธิรุทรแผ่นดินไหว
ยังในนครบาดาล ฯ

๖ ๔ คำ ฯ

บัดนั้น

รับสั่งน้องพระอวตาร
แล้วถามวิถีทางจร
แก่พระยาพิเภกอสรี

โอรสพระพายใจหาญ
กราบกับบหมาลยด้วยภักดี
ซึ่งจะไปนครยักษ์
ถวณถมให้แคลงวิญญาน ฯ

๖ ๕ คำ ฯ เรไร

เสร็จแล้วประณตบทงสุ
ออกจากสุวรรณพลับพลา

ดลองค์พระลักษมณ์นิฐา
สำแดงศักดาแล้วรีบไป ฯ

๖ ๖ คำ ฯ เชิด

จึงพนจพิศดูสำคัญ
ถึงตนมรคาพนาลัย
มีบัวดอกหนึ่งเท่าทรงรถ
ขุนกระบิผู้ปรีชาชาญ

ซึ่งพิเภกภูมิภักทบอกลให้
แลไปเห็นสระปทุมมลาย
บานสดกลนเกลยงหอมหวาน
ก็หักกานลอดไปด้วยฤทธา ฯ

๖ ๗ คำ ฯ เชิด

แลเห็นกำแพงแสงล้อม
ถ้วนแล้วไปด้วยศิลา

บ้อมค่ายคูเขื่อนแน่นหนา
หมุ่ยักษ์รักษานับพัน

จึงชักตรึงเพชรออกกวัดแกว่ง
เข้าไล่หักโหมโรมรัน

สำแดงฤทธิ์ไกรไหวหวั่น
บุกบันตัด้านอสุรี ฯ

๖ ๕ คำ ฯ เชิด

บัดนี้
เห็นวานรเผือกผู้มาราว
ต่างตนพิโรธโกรธนัก
กรุกกันโลดโผนโจนทะยาน
พุ่งซัดอาวุธกลาหล
แทงด้วยแหลนหลาวโตมร

ฝ่ายหม้อสุรยักษ
ตั้งค่ายทำลายปราการ
ฉวยชักอาวุธสำแดงหาญ
ออกไล่รอนราญวานร
ต่างตนก็ยิงธนูศร
ฟันฟอนอูดลุด่วนไป ฯ

๖ ๖ คำ ฯ

บัดนี้
หลบหลีกเกล้าคล่องว่องไว
ถุกัดฟันแทงสับสน
ตายยับยับกันไม่สมประดี

กำแพงหนุมานทหารใหญ่
เดียวไล่สังหารอสุรี
ด้วยกำลังฤทธิ์ธรรณกระบี่ศร
สนพวกโยธกุมภกันต์ ฯ

๖ ๕ คำ ฯ เชิด โขก

ครั้นเสร็จทำลายกำแพงด่าน
ขุนกระบี่กริบจรรจรัด

ฆ่าหม่อมมารม้วยอาสัญ
ตัดตนไปตามมรคา ฯ

๖ ๕ คำ ฯ เชิด

เหลือบแลไปเห็นกฤษณ
เรียกมันครั้นครึกเป็นโกลา

งานอนสูงใหญ่ขวางหน้า
สองตาดั่งแสงอโณทัย

จึงทำสหภาพทวดเสียง
แกว่งตร์โศดโผนโชนไป

สำเนียงกักก้องแผ่นดินไหว
เข้าโล้โจมจับคชกรรม ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เชิด

บัดนั้น

ฝ่ายข้างอสุราตัวขยัน
วิ่งเข้าประจัญด้วยวานร ฯ

بابุกอกอาจเหมายมัน

๖ ๒ คำ ฯ เชิด

สเทถถนัดทางฟาด

ทำอำนาดังคชไกรสร
ด้วยกำลังฤทธิรอนราว ฯ

วงกว้างาแทงตะลุมบอน

๖ ๒ คำ ฯ

บัดนั้น

หนุมานผู้ชาญชัยศรี
ขุนกระบี่เหยียบงาคาชาชาญ
องอาจหักคอคชสาร
วายุปราณสนัษพัชรา ฯ

หลบหลีกว่องไวในที
บนชนด้วยกำลังสามารถ
ล้มลงกับพนสุธาธาร

๖ ๔ คำ ฯ เชิด โศก

ครั้นเสร็จสังหารกฤษณ

อันเป็นด่านนครยักษ์
ด้วยกำลังศักดิ์ดาว่องไว ฯ

ก็เร่งรีบไปตามมรคา

๖ ๒ คำ ฯ เชิด

รวดเร็วดังลมพัดพาน

ถึงสถานพร้อมทางใหญ่
แลไปเห็นเขากระทบกัน
เสียงก้องโกโลาเลอนลั่น
รอนดังสุริยฉัตรบรรลัยกาล

ให้คิดฉงนสนเท่ห์ใจ

เป็นประกายเพลิงแรงแสงกล้า

เปลวพลุ่งรุ่งโรจน์ไม่มีควัน

จึงตรงเข้าไปยังศรี

ผาดแผลงฤทธิ์ไกรชัยชาญ

ไม่เกรงอัคคีจะสังหาร

แผ่นทะยานชนยอดบรรพต ฯ

๖ ๒ คำ ฯ เชิด

ต้นถับมือหักด้วยกำลัง

ถนัดเลื้อยสะเทือนถึงโศภส

ภูเขาก็จังคดหมด

เพลิงกรดดับสนั่นทันท ๑

๖ ๒ คำ ฯ เชิด

ครันเสร็จหักเขากระทบกัน

กริบเร่งมาในราตรี

ซึ่งเป็นด่านขัณฑ์ยกย

ตามทิวแถวทางรัตยา ๑

๖ ๒ คำ ฯ เชิด

แลไปเห็นยุงเท่าแม่ไก่

ขุนกระบผู้มศักดิ์ดา

ฝูงใหญ่บินว่อนขวางหน้า

เข้าไล่เข่นฆ่ารอนราญ ๑

๖ ๒ คำ ฯ

บัดนั้น

โกธราดั่งไฟบรรลัยกัล

จึงฝูงยุงใหญ่ใจหาญ

บินทะยานเข้ากลุ่มรุมตี ๑

๖ ๒ คำ ฯ เชิด

ลำเนียงเสียงร้องกองอากาศ

จุโจมโถมเข้ารว

หมายมาดกินเลือดกระบี่ศรี

ทั่วทงอินทรีขวานร ๑

๖ ๒ คำ ฯ

บัดนั้น

เห็นยุงกลุ่มเข้ามาราญรอน

คำแหงหนุमानชาญสมร

สองกรจับขยุ้นไป ๑

๖ ๒ คำ ฯ เชิด

หวั่นหว้านแบ่นบกขาด
ผู้ยงกสินชวาลย์

ตกลงเกลอนกลาดไม่นับได้
ด้วยฤทธิ์ไกรชัยชาญ ฯ

๖ ๒ คำ ฯ โศก

ครนเสร็จหักด่านย่งราย
มุ่งหมายมรคาบาตาล

จึงลูกพระพายใจหาญ
กระเห็จเตร็ดทะยานรีบจร ฯ

๖ ๒ คำ ฯ เชิด

เห็นสระสั้เหลยมกว้างใหญ่
ทรงคอกออกฝั่กอรชร
พระพายชายพัดมาเรื่อยเรื่อย
ให้สงสัยไม่รู้สำคัญ
เหลือบซ้ายแลขวาทุกทิศ
ไม่เห็นร่องรอยก็จใจ

ดาบไปด้วยปทุมเกสร
ตุมบานสลอนสลั้บกั้น
หอมเฉยซาบจิตเกษมสันต์
ว่าจะจรจรลั้ไปแห่งใด
พินิจรอบทั่วสระใหญ่
แต่เวียนเที่ยวไปเที่ยวมา ฯ

๖ ๖ คำ ฯ เชิด

บัดนั้น
ข้งอยู่ในสระคงคา
ราตรเที่ยงคนเคยเที่ยว
กั้สาแดงแผลงฤทธิ์เกรียงไกร

มัจฉาผู้ใจแกล้วกล้า
เป็นด่านรักษาชนใน
ลดเลี้ยวกระเวนทางใหญ่
ชนไปจากท้องชลธาร ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เชิด

ถึงที่ขอบสระก็หยุดอยู่
เห็นวณรเผลอกู้่อหังการ

แลดูไปทั่วทุกสถาน
ลั้วงด่านผ่านทางเข้ามา

มัจฉานุสัฏกับหนุมาน

โลดโผนโจนรุกบุกบัน เข้าไล่โรมรันราวี่ ฯ

โกธราชบัพพันกระทบบาท
แล้วร้องประกาศด้วยวาจา
ตัวเองมานะจะไปไหน
องอาจล่วงด่านกุ่มก้นทั

ทำอำนาจออกยืนขวางหน้า
เหวี่ยงอายพาลาใจฉกรรจ์
ไม่กลัวข้าจะอาสัญ
กูจะหันให้ยับลงกับกร ๗.

๖ คำ ๖

บัดนี้

เห็นลงนอยชนจากสาคร
จึงคิดว่าวานร

รูปทรงองอาจประหลาดตา
จึงร้องว่าเหวี่ยงอายลงเล็ก
มึงอย่าขวางหน้ากูไว้

คำแหงหนุมานชาญสมร
อ้างอวดฤทธิ์รอนอหังการ
เหตุใดมีหางเป็นมัจฉา
ถ้อยคำหยาบชาตะนางใจ
จะเจียมตัวว่าเด็กก็หาไม่
ถอยไปให้พ้นอายสาธารณ ๗

๖ คำ ๖

บัดนี้

ได้ฟังกรวโกธคือไฟกาล
ถึงตัวกุน้อยเท่านั้น
อย่าพักอาของพะนางใจ
ว่าแล้วสำแดงเดช
โลดโผนโจนรุกบุกบัน

มัจฉานฤทธิไกรใจหาญ
ตบมือนัดฉานแล้วตอบไป
จะกลัวฤทธิ์เองก็หาไม่
ใครดีจะได้เห็นกัน
พสุธาบาดาลไหวหวั่น
เข้าไล่โรมรันราวี ๗

๖ คำ ๖ เช็ด

บัดนั้น

กรวโกรธพิโรธตั้งอัคคี
เกล้าคล่องว่องไวทั้งสองข้าง
ถ้อยที่ถ้อยมีฤทธิ์รอน

หนุมานผู้ชาญชัยศรี
ขุนกระบี่รับระปะทะกร
ต่างตนต่างหาญชาญสมร
ต่อกรไม่ละลดกัน ฯ

๖ ๔ คำ ฯ

บัดนั้น

ปลาปลุกคลุกคลีตีประจัญ
ถีบกัดวัดเหวี่ยงอุตลุด
กอดรัดพัดกันเป็นโกลี

มัจฉานุกูลิแรงแข่งขัน
พลวันหลบหลีกไปในที่
ทะยานยุทธ์ไม่ทอดยหนี่
เปลี่ยนท่าเปลี่ยนที่รอนราญ ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เชิด

บัดนั้น

รับรูกบูกบันประจันบาน
ถูกมัจฉาชวนไป
ฟาดลงกับแผ่นศิลา

วายุบุตรวฤโกรโองหาญ
แผ่นทะยานโถมถีบด้วยบาทา
ฉวยรวบเท้าไต่ทองชายขวา
ด้วยกำลังศักดาราวี ฯ

๖ ๔ คำ ฯ

บัดนั้น

มิได้ชอกช้อนทริย
ผูกผูกขนไต่กระทบบาท
วงผลุนหมุนเขามุกบัน

มัจฉาผู้ชาญชัยศรี
โกรธตั้งอัคคีบรรลัยกลับ
ทำอำนาจผาดเสียดังฟ้าลั่น
โรมรันไม่คิดชีวา ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เชิด

บัดนี้
โถมรับกลับกลอกไปมา

วายุบุตรวุฒิไกรใจกล้า
หันเหียนเปลี่ยนท่าราว ๗

๖ ๒ คำ ๖ เชือก

รบพลางรำพึงคะนังคิด
เหตุใดวานรน้อยน

สงสัยในจิตกระบศรี
จึงต่างชวไม่บรรลย์

ทรหดอดทนสามารถ

องอาจต่อสู้ด้วยกุได้

คิดแล้วจึงร้องถามไป

เหว่ยอายลึงน้อยเท่าแมลงวัน

เป็นไฉนมาอยู่รักษาด่าน

ไมยราพขุนม้ารโมหัน

เชอชาติสุริยวงศ์พงศ์พันธุ์

นามนั้นขอไฉนาร ๗

๖ ๒ คำ ๖

บัดนี้

มัจฉานุกุมารชาญสมร

ฟังความถามถึงนามกร

พงศ์พันธุ์มารดรแลบิดา

จึงคิดว่าวานรตัวน

ฤทธิธองอาจแกล้วกล้า

หักด่านผ่านทางลงมา

ถึงมหานครบาตูล

รูปกายก็คล้ายกับกุ

สองหุพรรณรายนายฉาน

ฤาจะเป็นกมลพลสุรกานต์

เหมือนมารดาส่งความไว

ครั้นว่าจะนั่งเสียบคน

จะแจ้งเหตุร้ายดักหาไม่

คิดแล้วจึงร้องตอบไป

ตัวเรานี้ไฉนนามกร

ขอมัจฉานุกุม

บุตรนางมัจฉาตวงสมร

สำรอกไว้ริมสาคร

ไมยราพฤทธิธอนได้มา

เลข ๖๗
 เลียงไวเป็นบุตรบุญธรรม
 บุตรเรของเรผู้ศักดา
 ตัวท่านเป็นวานร
 ลวงมาถึงมอพระกาล

ไต่อยู่ด่านชั้นตึกษา
ชอวาคาแห่งหนุมาน
นามกรชอไรจงอาจหาญ
ไม่กลัววายปรานณาว่าไรร

๖๑๕ คำ

๒๕
บทสนทนา

ฟังความจะแจ้งไม่แคลงใจ
 พินิจพิศดูดวงพักตร์
 ตบมือสำรวลไปมา
 จึ่งว่าดูก่อนมัจฉานู
 เจ้าอย่าโกรธราวี
 บุญแล้วจึ่งมากันไม่ตาย
 หงเหวเศผัวปรีชาชาญ

คำแหงหนุมานทหารใหญ่
ย่นดั่งไผ่ปากฟ้า
แสนรักพูนเพมเสนาหา
อนิจาเบ็นไผ่ดงเพียงน
ดวงจักษุพ้อเนลิมศรี
เรานคอสรหนุมาน
สายสวาทพ้อยอดสงสาร
บันดาลให้มาพบกัน ฯ

१६ का १ रेखा

๖๕
บุคคล

ฟัง^๔ลูก^๑พระ^๑พาย^๑เทว^๑ญ
 เหม^๑เหม^๑ค^๑ด^๑กร^๑บ^๑ศ^๑
 ถอย^๑ค^๑า^๑ห^๑ย^๑า^๑บ^๑า^๑ไม่^๑เกร^๑ง^๑ใจ^๑
 แมน^๑ห^๑ว^๑เบ^๑น^๑ด^๑า^๑ว^๑เด^๑อ^๑น^๑ต^๑ะ^๑ว^๑น^๑
 เรา^๑ง^๑จ^๑ะ^๑เช^๑อ^๑ว^๑า^๑บ^๑ด^๑ร^๑

มีฉันทุทธแรงแข็งขัน
ขบฟันขนาแล้วร้องไป
มุสาพาตกเป็นไฉ
ใครจักเชื่อฟังวานร
ให้เห็นสำคัญประจักษ์ก่อน
ทหารพระสักรอวตาร ฯ

๗ ๒ คำ ๗

บัดนั้น

ฟังมัจฉานุกุมาร
รับขวัญแล้วกล่าวพจนารถ
ว่าพลางก็เหาะขึ้นไป

วาขุนทรผู้ปรีชาหาญ

ว่าขานกินแห่งแกล้งใจ
สุดสวาทของพ่ออย่าสงสัย
อยู่ในอากาศด้วยฤทธา ฯ

๖ ๔ คำ ฯ เชิด

หาวเป็นดาวเดือนทินกร
เสร็จแล้วก็กลับลงมา

เขจรสว่างเวหา
ยังพนพสุธาทันที ฯ

๖ ๒ คำ ฯ คูกพาทย์

บัดนั้น

เห็นประจักษ์เหมือนคำชนัน
ขอรชนเหนือศรีโรเทศ
ตัวลูกไม่แจ้งประจักษ์ใจ
อันโทษหนักใหญ่หลวงนัก
อย่าให้เป็นกรรมเวรา

มัจฉานผู้ชาญชัยศรี

ยन्दกวงเข้าไป
นอมเกศบังคมประนมไหว้
จึงชงชยกับพระบิดา
ลูกรักจักขอโทษา
แก้ชานอยนสืบไป ฯ

๖ ๖ คำ ฯ เรว่า

บัดนั้น

สวมสอดกอดลูกเข้าไว้
รับขวัญจุมพิตแล้วพศพัศตร
ซึ่งเจ้าตอยุทธบิดาน
ถอยถอยรักษาดัว
อันชงผลพลงทองน

คำแหงหนุมานทหารใหญ่
ลุดไล่ไปทั่วทั้งอินทรี
ดวงจักษุพ่อเฉลิมศรี
เพราะมิได้รู้จักกัน
ด้วยกลัวชวาจะอาสัญ
ไม่ถือโทษทัณฑ์แก้ลูกรัก

พอจะอยู่ซักไม่ได้
สังหารไมยราพขุนยักษ
ตัวเจ้าค่อยอยู่เป็นสุขก่อน
อันทางบาดาลนครา

จะรีบไปตามองค์พระทรงจักร
ซึ่งมันไปลักพระองค์มา
อย่าอวรณ์เสราโหม่นสา
แก้วตาจงบอกให้พ่อไป

๖ ๑๐ คำ ๖ เรรา

บัดนั้น
ได้ฟังอัถอันตันใจ
ขอขึ้นขัดสนเป็นพันคิด
ด้วยพระยาไมยราพอสุริ
พระคุณตั้งคุณบิดุเรศ
อันซึ่งจะบอกมรคา
บิดาลงมาทางไหน
จงเร่งพินิจพิศดู

มีจณานุผู้มีอชฌาสัย
บังคมไหวแล้วตอบว่าที่
พระบิดาจงโปรดเกศ
ไต่เลยงลูกนจนใหญ่มา
ซึ่งบังเกิดเกศเกศา
ตั้งข้าไม่มีกตัญญู
ทางนั้นจะไปยังมีอยู่
ก็จะรู้ด้วยปรีชาชาญ ฯ

๖ ๘ คำ ๖

บัดนั้น
ฟังมีจณานุกุมาร
ขุนกระบี่ผู้มีกำลังฤทธ
จึงหักกานบุษบงด้วยว่องไว

วายุบุตรวุฒิไกรโองหาญ
ว่าขานหลักเลียวเป็นค่านัย
นั่งคิดกคคชนใด
ลอดไปตามไส้ปทุมมา ฯ

๖ ๔ คำ ๖ เชก

๕ ๔ ๓
ครนถึงขงสระชดธาร

ใกล้ทวารนิเวศของยักษา

เห็นหมู่สุริโยธา

ตรวจตรารอบราชธานี

จึงหยุดราฟงคะนังคิต

จะตรงไปต่อฤทธด้วยยักษ

ไหนจะรู้ข่าวพระจักรี

ว่าอยู่ที่แห่งหนตำบลใด

จำจะทำอุบายกล

แอบตนฟังความให้จงได้

คิดพลางยืนอยู่แต่ไกล

สำรวมใจกำบังกายา ฯ

๗ ๖ คำ ฯ

แล้วเขาแอบตนโศกอยู่

คอยฟังคำห่มุยักษา

เขาออกบอกกันจันรรจา

ริมท่าสระโบกขรณี ฯ

๗ ๒ คำ ฯ คุกพาทย์ ฯ

๔ ๕
เมื่อนั้น

ฝ่ายนางพิราภวนัยกษ

ต้องจำลำบากพันทวี

กับด้วยอสุรลูกรัก

อยู่ในเรือนตรึงกันดาร

แสนทุกข์ทรมานเพียงอกหัก

ไม่ยราพอสู่พระยายักษ์

ใช้ให้ไปตักคงคา

ใส่กระทะจะตมลูกชาย

ให้ตายด้วยพระรามนาถา

ก็กระเดียดกระออมเดินมา

ออกจากทวารราชธานี ฯ

๗ ๖ คำ ฯ เพลง

๕ ๔ ๓
ครนถึงที่สระบุษบง

นั่งลงริมท่าวารีศรี

คิดถึงลูกรักร่วมชั่ว

ด้ทรงเขารำโศกา

โอ้อวไววิกของแม่เอ๋ย

ทรมเซยผู้ยอดแสนหา

เสียแรงบำรุงเลี้ยงมา

จนชั้นษาจำเริญว้ย

ควรฤๅไมยราพขุนมาร
โทษกรไม่มีเท่าของโย
อนิจจาสงสารตัวเจ้า
กับองค์พระรามด้วยกัน
สุดทแม่แลวนะแก้วตา
แมนเจ้าสนขพชว
ก้มหน้าไปตามทรมาสวาท
ถึงอยู่ไปจะทรมานกาย
พรุ่งนี้ก็จะจากอกไป
รำพลางแสนโศกโศกา

บัดนี้

เห็นนางโศกาจาบัลย์
ว่ารุ่งเช้าชีวิตจะวายปราณ
จึงคลายพระเวทกำบังตา

นั่งลงแล้วกล่าววาท
เราเป็นทหารพระภูวไนย
ขอว่าหนุมนานชาญณรงค์
ด้วยอายุไมยราพฤทธิรอน

คิดการพาลผิดก็เป็นได้
ใส่ไคลจะล้างชวัน
รุ่งเช้าก็จะม้วยอาสัญ
ใครจะช่วยได้นั้นก็ไม่มี
ซึ่งจะพนอาญาภัย
แมนไม่อยู่จะสูญตาย
ให้ประจักษ์โลกธาตุทั้งหลาย
จะพุ่มพ่ายชลเนตรทุกเวลา
ที่ไหนแม่จะไคเห็นหน้า
คงว่าจะสนชวัน ฯ

๖ ๑๔ คำ ๖ โศก

ฝ่ายลูกพระพายรังสรรค์
รำพันออกนามพระราม
กับไววิคขุนมารรักษา
เดินเข้าไปหาทันใด ฯ

๖ ๑๕ คำ ๖

ยายอย่าโศกละห้อยให้
ผู้ใดไม่รอดต่อกร
มาตามพระองค์ทรงสร
มันพาภูธรลงมา

ไม่รู้ว่ายู่ตำบลใด
จงพาเราไปในพารา
จะช่วยไวยวิกให้พ้นตาย
เป็นเจ้าแก้มหูกู้

จนใจที่จะเสาะแสวงหา
จะมามันให้ม้วยขวัญ
ตัวยากก็จะสุขเกษมศรี
ในทันคราบาดาล ฯ

๗ ๘ คำ ฯ

เมื่อนั้น

ได้ฟังคำแหงหนุมาน
มีความชื่นชมโสมนัส
จึงว่าไมยราพชาณูกรรจ
ดงตาลทายเมืองอสุรี
อสุรารักษาทางนอกใน
ด้วยว่ากุมภณัฏนายประตุ
ถึงจะเหาะข้ามกำแพงยักษ
มาตรแม้นจะแปลงเป็นแมลงวัน
ขุนกระบผู้ปรีชา

พิรากวณผู้ยอดสงสาร
นงคราญค่อยคลายจาบฉวี
ดังได้สมบัติในสวรรค์
มันเอาพระองค์ไปไว้
อยู่ที่ในกรงเหล็กใหญ่
ซึ่งจะพาเข้าไปนั้นยากนัก
ซึ่งดูมิให้เบาหนัก
ก็จะต้องจักรกรดมรณา
อย่าสำคัญจะพ้นยักษ์
ตรึงตราอย่าให้เสียการ ฯ

๗ ๑๐ คำ ฯ

บัดนั้น

ฟังพิรากวณางมาร
จึงว่าเพียงนี้ไม่ยากนัก
จะแปลงเป็นโยบวัตติสไป

วาญบุตรผู้ปรีชาหาญ
บอกขานจะแจ้งไม่แคลงใจ
ตัวข้าพ้อจักคิดได้
เข้าไปมิให้สงดา

แม้นว่า^๒ซ่งหนักจะหักลง
 คั้นซ่งอยู่^๒คร้งบูรณมา
 ข้ามไ้^๒ไ้พาผู้ใด
 จงดูเอาเถิดนะขุนมาร

จงเอาสำนวน^๒นั้นว่า
 เก่าแก่คร่ำคร่าช้านาน
 มาในพาราราษฎฐาน
 อย่าแส^๒รงมาพาลพาที่ ๑

๖ ๘ คำ ๖ เรรา

เมื่อน^๒น
 ได้^๒ฟังทหารพระจักรี
 อันความคิด^๒นประเสริฐนัก
 จง^๒เร่งนิมิตกายา

นางพิรากวณัย^๒กษ
 ยินดีแล้วตอบว่าจา
 เราจัก^๒ตอบตามท่านว่า
 ตัว^๒ข้าจะพาบทจร ๑

๖ ๘ คำ ๖

บัด^๒น
 ประนม^๒หัตถ์ถวายเวทฤทธ^๒รอน

คำ^๒แห่งหนุมานชาญสมร
 สัจ^๒จวโรจนิมิตอินทรีย์ ๑

๖ ๒ คำ ๖ ตรี

เป็น^๒ไยบัวติตสไบบาง
 ด้วย^๒เดชพระมนตรอันฤ^๒ทธิ

นางพิรากวณัย^๒กษ
 อสุ^๒รีไม่เห็นกายา ๑

๖ ๒ คำ ๖

เมื่อน^๒น
 เอา^๒กระออม^๒น^๒น^๒ดักคองคา

นางพิรากวณัย^๒กษา
 ขน^๒มากระเดียด^๒เดินไป ๑

๖ ๒ คำ ๖ เพลง

บัด^๒น
 เห็น^๒นางพิรากว^๒น^๒อ^๒ร^๒ทัย

อสุ^๒รย์^๒รักษาทวารใหญ่
 ไป^๒ตัก^๒ซัง^๒ชล^๒ธ^๒มา

จึงเอากระออมกับตัวนาง
ซึ่งดุกับลูกศิลา

วางเหนือตราชู้ยักษา
ที่เคยตรวจตราทุกที่ ฯ

๖ ๕ คำ ฯ เสร็จ

ครั้นตราชู้ยักษานก
กระออมแตกยับไม่สมประดี

กลิ่นเดาหักลงกับที่
อสุรีเข้าจับวันไป ฯ

๖ ๒ คำ ฯ เสร็จ

แล้วตั้งกระทู้ชู้ถาม
พาใครเข้ามาฤว่าไร

นางนทาความเป็นไฉน
จึงบอกไปแต่โดยสัจจา ฯ

๖ ๒ คำ ฯ

เมื่อนั้น
ชนเสียงเถียงตอบอสุรา
เรามาผู้เคยวกเห็นอยู่
คร่ำคร่ำมานานกว่าแสนปี
อนิจจาเห็นว่าถูกตยยาก
จะทำกระไรก็ตามใจ

นางพิรากวณย์กษา
เหตุใดมาว่าดังนี้
เมื่อตราชู้ยักษของยักษ
ไม่ดีหักเองจะโทษใคร
นาท่อมปากแล้วกว่าได้
ไม่อาลัยแก่ชีพชีวัน ฯ

๖ ๖ คำ ฯ

บัดนั้น
ฟังนางว่าซังดังคัน
ต่างตนต่างเห็นเป็นจริง
แต่เหลียวดูหน้ากันไปมา

นายประตุม่มารตัวขยัน
ไม่ทันรักกลมารยา
ทุกสิ่งมิได้กัษา
ไม่ตอบวาจาเทวี ฯ

๖ ๔ คำ ฯ

๕ ๕
เมื่อนั้น

เถียงพลางทางรับจรล

นางพริกกวนยักษ์

เข้ามายังททวารชัย ฯ

๖ ๒ คำ ๖ ชย

๕ ๔ ๔ ๖
ครนถึงซงหน้าพลาญ

อันพระยาไมยราพฤทธิไกร

แต่ตัวไวยวิกุมภณท์

นั้นดงตาลท่ายพารา

๕ ๕
ชบอหนุมานทหารใหญ่

หลบอยู่ในที่ไสยา

ใส่ศรจามัน้อยข้างหน้า

ซงยักษ์ามันไวพระจักรี ฯ

๖ ๔ คำ ๖

๕ ๕
บัดนั้น

ยอกรเหนือเกล้าเมาลี

๕ ๕
วายุบุตรวุฒิไกรชัยศรี

ขุนกระบี่รายเวทกำบังกาย ฯ

๖ ๒ คำ ๖ ๓ระ

๕ ๕
เดชะด้วยวิทย์ยามนตร

๕ ๕
รับไปตามองค์พระนารายณ

๕ ๕
ทงตนแลเงาสุญหาย

๕ ๕
ยังท่ายพาราคุมภณท์ ฯ

๖ ๒ คำ ๖ เชก

๕ ๔ ๔
ครนมาถึงทดงตาล

๕ ๕
นั้นนอนล้อมงหลายชน

๕ ๕
ขุนกระบี่ผู้มฤทธรอน

๕ ๕
จึงร้ายพระเวทวิทยา

๕ ๕
เห็นหม่อมารรักษากวดขัน

๕ ๕
ผลัดกันตระเวนตรวจตรา

๕ ๕
ยอกรเหนือเกล้าเกศา

๕ ๕
สะกดนิทรามุมุมาร ฯ

๖ ๔ คำ ๖ ๓ระ

เสียงสนั่นครื้นครื้นโพยมหน มีดมนท้าวทิสาน
เยือกเย็นไปทงบาดาล ปานดังฤดูเหมันต์ ฯ

ว ๒ คำ ว กกพาทย์

บัดนั้น
ต้องเวทหนุมานชาญฉกรรจ์
ล้มหลักทับกันทงไพร่นาย
บางกรนบางครั้งางวันไป
ฝ่ายพวกอสูราพลฉันท
บันดาลมัวตามัวใจ
จะเกร็นกรายตรวจตราก็หาไม่
ไม่เป็นสดีสมประดี ฯ

ว ๔ คำ ว

บัดนั้น
ครันเสร็จสะกดอสูร
ลูกพระพายผู้ชาญชัยศรี
ขุนกระบิกเดินเข้าไป ฯ

ว ๒ คำ ว กกพาทย์

จึงเห็นสมเด็จพระหริวงศ
กราบลงแทบบาทภูวไนย
หลับอยู่ในกรงเหล็กใหญ่
ซบพักตร์รำไห้โศกา ฯ

ว ๒ คำ ว โฉก

โอ้อ่าพระจอมมงกุฎเกศ
เป็นทพมณุษยเทวา
อนิจจาเป็นน่านาถจิต
ไร้ทงกุษาณทมทรง
เสียแรงเลียงทหารชำนาญยุทธ์
แจ้งว่าไม่ยราพอสูร
ลือเดชทั่วทิศทิสา
ควรฤาแมนอนอยู่ในกรง
พระกายติดไปด้วยรูฉิ่ง
ใบไม้จะรององค์ก็ไม่มี
นับสมุติไว้ไต่บทศรี
ในราตรีจะลอบขื่นไป

ทำการสะกดแต่เพียงนั้น

เสียทัตมฤทธิกร

มันจึงได้พาพระจักร

หาไม้ที่ไหนดอสุรา

จะพิฆาตฟาดฟันด้วยตรีเพชร

จึงจะสมนาหนายาสาธารณ

ร่ำพลางฟุ้งฟายชลนา

ดังหนงจะสนชวาลัย

ช่วยกันรักษาไว้ไม่ได้

มาหลับไหลด้วยเวทวิทยา

มาถึงบุรีรักษา

จะรอดลงมายังบาดาล

ให้เศียรเด็ดเสียบไว้กับ

หนานาน

తోหังการกำเรบใจ

ชบพักตร์โสกาสะอนให้

ไม่เป็นสติสมประดี ฯ

ว ๑๔ คำ ฯ โศก

ครันคล้ายแสนโสกาจาบลิย อภวันทเหนือเกล้าเกศ

ทำลายกรงขออนองคพระจักร ด้วยกำลังฤทธิพาจร ฯ

ว ๒ คำ ฯ เชิด

รีบออกมาจากเมืองมาร

ตรงลงยังเชิงคีรีนทร

เห็นแท่นสุวรรณบัลลังก์อาสน

เอกเยี่ยมเทียมทิพยไสยา

ถึงเขาสุรگانต์สังขร

วานรเพ่งพิศไปมา

อยู่ในนพมาศคหา

กว้างพระจักราดด้วยยินดี ฯ

ว ๔ คำ ฯ ทระ

แล้วจึงบังคมกัมเกศ

การพจบพนพระธรณ

กราบเบองบทเรศทั้งสองศรี

ชุลกรประกาศด้วยวาจา

ขอฝูงเทวาสุราฤๅ
 หงก^๕หอง^๖สวรรค^๘ชน^๕พา^๖
 ตัว^๖ข้าจะ^๖ไป^๖สัง^๖หาร
 ฝาก^๖แล้ว^๖กร^๖บ^๖จร^๖จร^๖ล

ซึ่ง^๖สถิต^๖สิ่ง^๖สู่^๖ใน^๖ภู^๖ผา
 มา^๖ช่วย^๖รักษ^๖า^๖พระ^๖ทรง^๖ธ^๖รร^๖ม
 ไม่^๖ย^๖รา^๖พ^๖ขุน^๖ม^๖าร^๖ไ^๖ห^๖้อ^๖ส^๖ัญ
 ฝน^๖พ^๖ัก^๖ตร^๖ค^๖ิน^๖เข^๖า^๖ย^๖ัง^๖ธ^๖า^๖น ๙

๖ ๖ คำ ๖

มา^๖จะ^๖กล^๖่า^๖ว^๖บ^๖ท^๖ไป
 อัน^๖สถิต^๖ธ^๖า^๖ธ^๖า^๖ร^๖ค^๖ิ^๖ร^๖
 เเล^๖ง^๖มา^๖เ^๖น^๖ล^๖ูก^๖พ^๖ระ^๖พ^๖าย
 อ^๖อก^๖จ^๖า^๖ก^๖กร^๖ง^๖เ^๖ล^๖ก^๖อ^๖สุ^๖รา
 บ^๖ั^๖ด^๖น^๖จะ^๖กล^๖ั^๖บ^๖ไป^๖ซ^๖ิง^๖ซ^๖ัย
 ก^๖ิ^๖พ^๖า^๖ฝ^๖ู^๖ง^๖เท^๖พ^๖บ^๖ริ^๖ว^๖ร

ถึง^๖เท^๖พ^๖ไ^๖ท^๖เ^๖ร^๖เ^๖ง^๖ศ^๖ร^๖
 มี^๖ท^๖พ^๖ย^๖โ^๖ส^๖ถ^๖น^๖ย^๖นา
 พ^๖า^๖อ^๖ง^๖ค^๖พ^๖ระ^๖น^๖า^๖ร^๖า^๖ย^๖ณ^๖า^๖ถ^๖
 มา^๖ไ^๖ว^๖ไ^๖ป^๖าก^๖ถ^๖า^๖สุ^๖ร^๖ก^๖า^๖น^๖ต^๖
 มา^๖อ^๖าย^๖ไ^๖ม^๖ย^๖รา^๖พ^๖ไ^๖จ^๖า^๖ห^๖ญ^๖
 เ^๖ห^๖ะ^๖ท^๖ะ^๖ย^๖า^๖น^๖มา^๖ย^๖ัง^๖พ^๖ระ^๖จ^๖ั^๖ก^๖ิ ๙

๖ ๖ คำ ๖ เ^๖ห^๖ะ

คร^๖น^๖ถึง^๖จ^๖ึง^๖เ^๖า^๖แ^๖ว^๖ด^๖ล^๖อ^๖ม
 จ^๖ำ^๖เ^๖ร^๖เ^๖ย^๖ง^๖เ^๖ย^๖ง^๖ท^๖พ^๖ย^๖ค^๖น^๖ต^๖ร^๖
 บ^๖้าง^๖โ^๖ก^๖บ^๖ั^๖ด^๖พ^๖ั^๖ว^๖เ^๖ร^๖ว^๖ัง^๖อ^๖ง^๖ค^๖
 พ^๖ิ^๖ท^๖ก^๖ษ^๖ร^๖ก^๖ษ^๖า^๖ภ^๖ว^๖ไ^๖น^๖ย

ข^๖ับ^๖กล^๖อ^๖ม^๖บ^๖ำ^๖เ^๖ร^๖อ^๖ด^๖ด^๖ส^๖
 ฉ^๖ำ^๖เ^๖เ^๖ย^๖เ^๖ร^๖เ^๖ย^๖ร^๖จ^๖ับ^๖จ^๖เ^๖
 บ^๖้าง^๖ล^๖อ^๖ม^๖ว^๖ง^๖ค^๖า^๖ม^๖เ^๖ิง^๖เ^๖า^๖ไ^๖ห^๖ญ^๖
 มี^๖ไ^๖ห^๖ร^๖าค^๖ี^๖บ^๖ิ^๖ท^๖า ๙

๖ ๔ คำ ๖ กล^๖อ^๖ม

บ^๖ั^๖ด^๖น^๖
 เ^๖ม^๖เ^๖น^๖ห^๖มา^๖ย^๖จะ^๖ล^๖ำ^๖ง^๖อ^๖สุ^๖รา

ว^๖า^๖ย^๖บุ^๖ต^๖ร^๖ว^๖ุ^๖ฒ^๖ิ^๖ไ^๖กร^๖ไ^๖จ^๖ก^๖ล^๖ำ
 ก^๖ิ^๖ต^๖ร^๖ง^๖มา^๖ย^๖ัง^๖ห^๖น^๖ำ^๖พ^๖ลา^๖ญ^๖ ๙

๖ ๒ คำ ๖ เ^๖ก^๖ิ

ครันถึงปราสาทอลงกรณ์ วานรสำแดงกำลังหาญ
กระทับบาทผาดโผนโชนทะยาน ถีบบานสับัญชรชัย ฯ

๖ ๒ คำ ฯ เชิด

เสียงสนั่นครันครนกลาหล พังลงไม้ทนกำลังได้
แล้วมีวาจาประกาศไป เหวยอายไมยราพกุมภันท์
เป็นไฉนตัวมึงไปลอบลัก องค์พระหริรักษ์รังสรรค์
กูเป็นทหารชาญณกรรจ์ ตามมาโรมรันอสูร
ชื่อว่าหนุมานชาญณรงค์ ออาจองค์พระยาราชสีห์
ตัวมึงดังหนมฤๅ วันนี้จะม้วยวายปราน ฯ

๖ ๖ คำ ฯ

เมื่อนั้น
ผวาตนจากแท่นอลงการ
เห็นวานรเข้ามาถึงปราสาท
โกรธฉวยคว้าพระขรรค์ชัย
เหม่เหม่คูดูอย่าขาดถึง
ตัวกูผู้ทรงศักดิ์ดา
มึงดังหง่ห้อยน้อยแสง
ว่าพลางขบเขี้ยวเคียวฟัน

พระยาไมยราพใจหาญ
ขุนมารก็เหลือบแลไป
องอาจกล่าวคำหยาบใหญ่
ผุดลุกขึ้นไคกรองมา
เยื่อหึงอวดฤทธิ์ว่าแกล้วกล้า
ได้ฟ้าไม่มีใครเทียมทัน
ฤาจะแข่งกับดวงสุริยฉัตร
แกว่งพระขรรค์ออกไล่ราญรอน ฯ

๖ ๘ คำ ฯ เชิด

บัดนี้

รับรองป้องกันประจัญกร

คำแหงหนุมานชาญสมร

วานรโถมถีบด้วยฤทธา ฯ

๖ ๒ คำ ๖

ถ้อยดีถ้อยรับสับสน

พันทางแย่งยุทธกันไปมา

ไล่ประจัญถอยประจัญเข่นฆ่า

ต่างหาญต่างกล้าไม่ลดกัน ฯ

๖ ๒ คำ ๖ เชิด

เมื่อนั้น

รับรองบ่อดโรมรัน

ไมยราพฤทธิแรงแข็งขัน

ขบฟันโลดโผนโจนมา ฯ

๖ ๒ คำ ๖

เท่าหน้เหยียบเข้าวานร

กลอกกลับจับกันเป็นโกลา

กรแกว่งพระขรรค์เงอ่า

หันเหียนเปลี่ยนท่าในที่ ฯ

๖ ๒ คำ ๖ เชิด

บัดนี้

รบซัดคึดพันประจัญดี

หนุมานผู้ชาญชัยศรี

ได้ท้โจมจับกุมภักดิ์ ฯ

๖ ๒ คำ ๖

โผนแผ่นขนขนเหยียบบ่า

กลอกกลับสัประยุทธ์พลวัน

กรขวาดวยชิงพระขรรค์

ฟาดฟันตองกายขุนมาร

พระขรรค์หักเป็นสองท่อน

วานรถีบด้วยกำลังหาญ

เอสรุ้ล้มลูกคลุกคลาน

ขุนกระบี่ทะยานตามตี ฯ

๖ ๔ คำ ๖ เชิด

เมื่อนั้น

เสียดพระขรรค์เพชรอันฤทธิ์
กวัดแกว่งแสงวาบปลาทา
ผาดแผดแสงสำแดงฤทธิ์รุทร

ไมยราพสัทธศักดิ์ยักษ์
อสุริ์ควาไม้คทาวุธ
กระทับบาทาหองอด
กลับเข้าสั้ประยุทธิ์ชิงชัย ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ

ต่างตนต่างรับต่างดี
จนกระบองนั้นหักกระเด็นไป

เข้าออกเป็นทีหนึ่งไล่
ฉวยได้หอกใหญ่เข้ารอนราญ ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เชิด

บัดนั้น
หลักหลบรบนันประจัญบาน

วายุบุตรวุฒิไกรโองาญ
โถมทะยานเข้าไล่ราวี่ ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ

มือขวาวฉวยชิงโคตร
แทงตอ้งกุมภันฑเป็นหลายที
แล้วชักตรเพชรออกจากกาย
หวดซ้ายป้ายขวาว่องไว

ได้ด้วยฤทธิ์รอนกระบี่ศรี
จนหอกอสุรินันหักไป
ลูกพระพายฟอนพันกระชั้นไล่
มิได้ดำรงกายทัน ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ เชิด

เมื่อนั้น

สิ้นสุดอาวุธโรมัน
วานรตนนสามารถ
ยิ่งกว่าเทวัญในชั้นฟ้า

ไมยราพฤทธิ์แรงแข็งขัน
กุมภันฑ์ถวิลจินดา
ฤทธิ์รึงคองอาจแกล้วกล้า
นักสิทธิ์วิทยานาคี

จำเป็นจะคิดอุบายกล
 ถึงมาตรนั้นจะกลับ
 ด้วยดวงจิตไม่อยู่กับกาย
 คิดแล้วจึงรองว่าไป
 ตัวเราทั้งสองประลองยุทธ์
 ถ้อยที่ไม่แพ้ยุทธา
 ให้เป็นธรรมยุทธ์สุจริต
 จะเอาตาลสามตนมาพัน
 ผลัดกันตตนละสาม
 ให้ปรากฏไว้ในไตรคาถา

บัดนั้น

ไต่พังกัถารไตรไตร
 มันคิดเปรียบเทียบดั่ง
 กุกไม่เกรงยุทธา
 ถึงจะตายแมนตองพระพายพัด
 อันตัวของอายุนุมาร
 คิดแล้วจึงรองตอบไป
 เกลือกจักไม่เหมือนหนึ่งพาท

ด้วยแยกบยลลงฆ่ากระบี่ศรี
 กุนไม่ครั้นคร้ามใจ
 อนที่จะตายนั้นหาไม่
 เหวยไอลิงไพรพาลา
 สัประยุทธ์ขับเคียวกันหนักหนา
 มาตังสัจจาสัญญากัน
 ต่างตนอย่าคิดผิดผัน
 ตะบิตฟันให้เป็นกระบองตาล
 ไกรกตไม่ม้วยสังขาร
 ตัวท่านจะเห็นประการใด ๆ

ว ๑๔ คำ ฯ

คำแห่งหนุมานทหารใหญ่
 อันอายโมรพาพอสุรา
 เห็นจะมีอุบายยักษ์
 จะซ่อนกลฆ่ามันให้วายปราณ
 กออุบตคนขพสังขาร
 นัยจะแหลกลาญด้วยยุทธ์
 ว่าจริงฤาไฉนยักษ์
 ทักอสูรสัญญา ๆ

ว ๑๕ คำ ฯ

เมื่อนั้น

ได้ฟังจึงตอบวาจา
 แม้นมาตรมึงในสัจ
 กับฝูงเทวาทั้งนั้น
 แต่เราจะตีสามทีก่อน
 ตัวเองจงลุกขึ้นตีไป

พระยาไมยราพยักษ์
 อันคำเราว่านโดยธรรม
 ของหงส์นัยน์รังสรรค์
 สंहารจันท์ให้บรรลย์
 ครบแล้วจะนอนลงให้
 ตามที่เราได้ปฏิญาณ ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

บัดนั้น

ฟังคำไมยราพขุนมาร
 ไฉนจึงมาเลือกกว่า
 ตัวเราเป็นแขกมาแต่ไกล
 ชงวาทงนแต่พुरु
 เองจะตีก่อนก็เร่งตี

วายุบุตรวุฒิไกรโองาญ
 ตบหัตถ์ถัดดานแล้วตอบไป
 สัญญาเอาเปรียบก็เป็นได้
 ชอบให้ตีก่อนนอสุรี
 ไข่มุจะโง่กว่ายักษ์
 ใครดีจะรอดชีวะ ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ เสร็จ

เมื่อนั้น

ได้ฟังกระบอกปรีดา

พระยาไมยราพยักษ์
 อสุราเข้าถอนเอาต้นตาล ฯ

ฯ ๒ คำ ฯ เชิด

เท้ายันบ่าตนกระชากรุด

สามตนสูงเทียมคณานต์

ก็หลุดขนด้วยกำลังหาญ
 ขุนมารบิดเป็นคทาธร

แล้วร้องว่าเหว่ยอายลงบ้าง
ใครดีจะได้เห็นกร

มิ่งอวดฤทธาว่าชาญสมร
จงนอนลงใหญ่ดี ๆ

๗ ๔ คำ ๗

บัดนั้น
ได้ฟังอสุราพาที

หนุมานผู้ชาญชัยศรี
ขุนกระบิร่ายวิทยามนตร์ ๆ

๗ ๒ คำ ๗ ทวี

ครั้นครบเจ็ดคาบก็เข้าไป
ให้ทรงทรหอดอดทน

กลืนใจดูบกายสามหน
แล้วทอดตนกวักเรียกอสุรา ๆ

๗ ๒ คำ ๗

เมื่อนั้น
เห็นกระบินอนทอดกายา
กวัดแกว่งสำแดงแผลงฤทธ
สองเท้ากระเหยงแผ่นทะยาน

พระยาไมยราพยักขา
ก็ปรีดาเงียดเงอกระบองตาล
เสียงสนั่นครรชิตทุกทิศาน
ขุนมารก็ตกลงไป ๆ

๗ ๔ คำ ๗ เช็ก

สามที่สนั่นดังฟ้าฟาด
อังกายหนุมานชาญชัย

บัดพิภพปนาทหวาดไหว
ก็จมลงในพนพสุธา ๆ

๗ ๒ คำ ๗

บัดนั้น
มิได้เจ็บชากายา

วายุบุตรวุฒิไกรใจกล้า
ผูกผูกขนมวดววยว่องไว ๆ

๗ ๒ คำ ๗

ร้องว่าเหวี่ยงเหวี่ยงขุนมาร
 เร่งนอนลงเกิดอายจัญไร
 แม่นมรักตัวกลัวตาย
 กราบลงทนต์ของขุน

รู้จักพระกาลฤาหาไม้
 ส่งกระบองมาให้กูดี้
 จะถ้ายชั่ววัยก็
 จังจะไวชั่วสุรา ฯ

๗ ๔ คำ ฯ เกราะ

เมื่อนั้น
 เห็นวานรไม้สนชวา
 ให้ประหวัดครันครามขามฤทธ
 แลวโรมานะหักใจ
 คิดแล้วจึงตอบวาจา
 กูไม่ประณตบทมาดล
 ว่าแล้วก็ทอดกายลง
 ตัวเองจงเร่งมาตี

พระยาไมยราพยักษา
 อหังการเฝ้าเย้ยไยไพ
 รอนจิตดงหนิงเพลิงไหม้
 กูจะเกรงมันไยอายสาธารณ
 เหวี่ยงอายพาลาเคียดรัจฉาน
 มึงอย่าอวดหาญพาตี
 ส่งกระบองให้กระบะศรี
 ตามทงใดสัญญา ฯ

๗ ๘ คำ ฯ

บัดนั้น
 ฉวยจับกระบองตาลมา
 ตาหมายเขม้นจะพิฆาต
 สองมือกวัดแกว่งคทาธร

วายุบุตรวุฒิไกรใจกล้า
 เองอาจดวยกำลังฤทธรอน
 อดอาจดั่งพระยาไกรสร
 วานรก็ฟาดลงสามท ฯ

๗ ๔ คำ ฯ เชิด

เสียงสนั่นครั่นครนอากาศ กระทบแหกกายขาดไปกับที่
แล้วฉกแขนขาอสุรี ขุนกระบี่ขว้างไปด้วยฤทธา ฯ

ว ๒ คำ ฯ

เมื่อนั้น
เทวกรกลับตตเป็นกายา
ลูกชนกระทบบาทผาดรอง
โผนไปด้วยกำลังว่องไว
พระยาไมยราพยักขา
อสุราไม่ม้วยบรรลัย
กักกองกัมปนาทหวาดไหว
เข้าไล่ประจัญประจัญบาน ฯ

ว ๔ คำ ฯ เชิด

บัดนั้น
หักเอาด้วยกำลังชัชชา
ล้มลงกับพนพสุธา
โลดโผนโจนไปทันที
วายุบุตรวุฒิไกรโองาญ
โถมทะยานด้นต่องอสุรี
ด้วยศกดาเดชเรืองศรี
ขุนกระบี่เหยียบบอกลงไว้ ฯ

ว ๔ คำ ฯ เชิด

จึงถามพราภวนนงลักษณ์
หมำม้นจึงไม่บรรลัย
ไมยราพขุนยักษน์โผน
สงสัยเป็นพนพรณนา ฯ

ว ๒ คำ ฯ

เมื่อนั้น
ฟังวายุบุตรกปรีดา
ซึ่งว่าหมำม้นไม่ตาย
ถอดจิตออกเป็นภุมรี
นางพราภวนยักขา
จึงรองบอกมาทันที
เพราะด้วยอุบายยักษ์
ใส่กล่อมนฉีกลงกรณ

แล้วเอาจไปซ่อนไว้
ท่านจงคิดฆ่าตัวอมร

ในยอดตรีภูฏสังขร
ไมยราพฤทธิรอนจะวายปราณ ฯ

ว ๖ คำ ฯ

เมื่อนั้น
พจนางบอกแจ้งทุกประการ
เทาเหยียบบอสุราไว้มัน
กรายพระเวทอันศักดิ์ดา

วายุบุตรผู้ปรีชาหาญ
ยินดีปานได้ฟ้ากพา
กรนนประนมเหนือเศสา
นิมิตกายกายาวานร ฯ

ว ๔ คำ ฯ ตรี

รูปนั้นใหญ่เท่าพรหมาน
พร้อมทั้งสพกตรแปดกร
เทาช่ายเหยียบบอสุร
เทาชวานนกาวทะยานไป

สูงตระหง่านดั่งหงส์สังขร
สาแดงฤทธิรอนเกรียงไกร
มิให้เคลื่อนจากทขณมาได้
ยังในตรีภูฏบรรพตา ฯ

ว ๔ คำ ฯ

มอหนงางยอครนทร
จับได้แมลงภุมรา
เหวี่ยงเหวี่ยงไมยราพยักษ์
ว่าแล้วขยเป็นจุมไป

กรหนงนคนควหา
ก็เอาขนมมาชูไว้
न्हัวใจมิ่งถามมิใช่
ตัดเศียรลงให้พร้อมกัน ฯ

ว ๔ คำ ฯ เชิด

ดั่งหงษ์พระกาลพาลราช
กายตนระด้าวแดนัน

มาฟันฟาดด้วยคมพระแสงขรรค์
กุมกัณฑ์กัณฑ์ม้วยขวัญ ฯ

ว ๒ คำ ฯ โศก

ศัพท์

คำอธิบายศัพท์

พระยาไมยราพ

เป็นพญายักษ์ เจ้ากรุงบาดาล รมนตร์สะกดทัพ ออก
ดวงจิตไว้ที่เขาคงกฏ ไ้มีเจ้านุไปเลี้ยงเป็นบุตร

บุญธรรม

กลองมณี

กลองที่ไมยราพใช้เป่าวิเศษสะกดทัพพระรามให้หลับ
ทั้งกองทัพ

โยธา

กองทัพ

ตามไฟ

จุดไฟไว้

พาทย

เครื่องประโคม

อาคม

เวทมนตร์

นิทรา

นอน หลับ

พานรินน้ำ

สิ่ง

อินทรี

ร่างกาย

วายุบุตร

ลูกพระพาย (ลม) หมายถึง หนุมาน แม่ชื่อนาง
กาดอินนา

โอษฐ์

ปาก

พลับพลา

เรือนมหลังคา ที่ประทับชั่วคราวสำหรับพระเจ้า
แผ่นดิน

สุวรรณ

ทอง

รัตน

แก้ว

โอภาส

แสงสว่าง สุกใส

จักรัส

รุ่งเรือง สว่าง

ประภัสสร

๕ ๕
 สเลอมพราย
 ๕
 แรกชน

๕
 แดงพราว ๆ เหมอนแดงพระอาทิตย์

พลากร

กองทหาร

ดาษดา

๕
 เกลชนกลาต

กนิษฐา

น้อง

ยอบ

หมอบ ทรดลง ขอลง

เวท

๕ ๕ ๕
 มนตร ถอยคำตลกเป็นคาถา

โสมนัส

๕ ๕
 ปลายปลม เขกยาน

ลำรวล

๕ ๕
 หวีเราะ รินเว้ง

พระพักตร์

หน้า

เลขา

งามต่งเขียน

โสภา

งาม

๕
 พรหมเพริศ

งามแซลม

พระราเมศ

พระราม

เชษฐา

๕
 พชาย

ชำนาญ

แทรก แหวกลงไป

สุธา

๕
 พัสภา คอแผ่นดิน

สุธาธาร

๕
 แผ่นดิน

พนาคร

๕
 ปา

ธาน

๕
 เมฆ

พจนารถ	คำพูด
โกฏ	จำนวนสิบล้าน
เกทพาล	เหตุไม่คิดต่าง ๆ
พิรากวน	พลาวของไมยราพ
ปัจจุสมัย	เวลาเช้ามืด
สังขาร	ร่างกาย
ยาตรา	เดิน
นครบาล	ผู้มณฑลในการปกครองบ้านเมือง
บัญชา	คำสั่ง สั่ง
อัศจรรย์	แปลก ประหลาด
ลูกพระอาทิตย์	สุริย
พระทรงสุบรรณ	พระผู้ทรงครุฑ หมายถึง พระนารายณ์ แต่ในทนต์ หมายถึง พระราม เพราะพระนารายณ์ชวตาร (แบ่งภาค) ลงมาเกิดเป็นพระราม
สุริยวงศ์	วงศ์พระอาทิตย์
พระยามัจจุราช	เจ้าแห่งความตาย คือ พระยม
พารา	เมือง
ขัณฑ์	เขตแดน
อรัญ	ป่า
กันดาร	ลำบาก อืดคั่ง ผดเคือง

ทศพิศตร

รณรงค

ราพณ

โมหันธ์

พระหรริณ

ไตรโลก

สิบแปดมงกุฏ

พระบันโลเกศ

พระสักร

อภิวาหน

รุทร

ประณต

ปทุมมาลย์

แดง

ปราการ

หลาว

โคมร

กุญชร

สิบหน้า หมายถึง ทศกัณฐ์

รบ

ทศกัณฐ์

ความมคณด้วยความหลง

พระนารายณ

สามโลก หมายถึง โลกสวรรค์ โลกมนุษย์ โลก
บาดาล

เสนาวานร ๑๘ คน ทศกัณฐ์เคยเป็นท้าว

ผู้เป็นยอดของโลก หมายถึง พระราม

พระนารายณ มสักร ทรงสังข์ คทา จักร ศร

สถิต ณ เกษบรรทมพร มมเหลสขอ พระลักษมณ์

การกราบไหว้

นากลวยงนก

น้อมไหว้

คอกบัว

ข้อหินชนคทนต์ สันคางอย่างอิฐเผา ปูเป็นรูป

กานพ

เหล็กหรือไม้ทเสียมปลายแหลม

หอกซัด

ข้าง

ลีหนาท	เสียงกกก้องกังวาลสี่
ตรี	สามงามสามสน
คชกรรม	กิจการในทางปฏิบัติอันเกยวดยาว เช่นการชั่ง การ คล่องจับ เป็นต้น
ไกรสร	ราชสี่
บรรพต	ภูเขา
โสฬส	สิบหก ชนพรหมโลกสิบหกชน ถอนกว่าเป็นทมสี่
	อย่างยิง
เพลิงกรด	ไฟทมิฬขณะร้อนแรง
รติยา	ทางเค้น
จรรจล	เค้นไป
พินิจ	พิจารณา ตรวศร
มัจฉานุ	ลูกหนุมานกับนางสีสุพรรณมัจฉา ตัวเป็นลิง หาง เป็นปลา
กระเวน	กระเวน เทียวไป
ทองชลธาร	ทองนา
พาลา	โง่ เซลา ชั่ว ร้าย
มัจฉา	ปลา
สาธารณ	คำ เลว
ชัยศรี	ความสง่าผ่าเผยด้วยความชนะ

วุฒิไกร	ขังควมควมรุควมเรณู
กฤตผลสุรگانต์	เครื่องประดับหูเป็นแก้วมค
สาคร	แม่น้ำ ทะเล
บุตรบุญธรรม	ลูกเลี้ยง
พระกาล	พระยม เจ้าแห่งความตาย
เทเวศ	เทวดาผู้ใหญ่
อวตาร	การแบ่งภาคลงมาเกิดของพระนารายณ์
ทินกร	ผู้กระทำน้ หมายถึงพระอาทิตย์
เขจร	ขึ้นไป เหาะไป
ศิโรเพศ	ศรณะ
กรรมเวรา	บาปกรรม
จุมพิต	จูบ
โทรมน้ำสา	เสียดใจ
อชฌาสัย	นิสัยใจคอ มนัสยัค
บุษบง	คอกไม้
ชลธาร	ลำน้ำ ลำคลอง
นิเวศ	ที่อยู่
สระโบกขรณี	สระบัว
จันทรจา	เงาจันทร์ พด กล่าว
ตรุ	ทชงคน ตระวาง คุก

กระเดียด	เขา ^{๒๒} เข้าข้างสระ
กระออม	ภาชนะ ^{๒๒} ใส่น้ำทำด้วยไม้สาน
ทวาร	ประตู
ท้าว	ท่าน
ไวยิก	ยักษ ^{๒๒} ลูกนางพิราภวน
โทษ	โทษ
ของ	ของ
โลกธาตุ	แผ่นดิน
ภูใน	พระเจ้าแผ่นดิน
ภูธร	พระเจ้าแผ่นดิน
สำนวน	ทำนองพูด
นิมิต	เครื่องหมาย
สังวร	ระวัง
อรไท	นางผู้เป็นใหญ่
ลูกศิลา	ลูกหิน
เคาะ	ราว
พลาญ	ลาน (โบราณ)
เมา	หอม
โพยม	ทองฟ้า
ฤดูเหมันต์	ฤดูหนาว
พระหรรวศ	พระรวม

ยุทธ

การรบ

พิฆาต

กำจัด ฆ่า ทำลาย

หน้างาน

หน้าที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน

เชิงครันทร

เชิงเขา

นพมาศ

ทองเนื้อเก้า

คำรพ

เคารพ

ชลักร

ประนมมือไหว้

หกห้องสวรรค์ชั้นฟ้า สวรรค์ ๖ ชั้น รวมเรียกว่า อภามาพร ไท่เก

๑. จาตุมหาราชิก

๔. กสิศ

๒. ทาวตงส์

๕. นมมานรค

๓. ยามะ

๖. ประนมมือทวสวตค

ทิพย์โสदनัยนา

หุดากพย

บชา

เขยยกเขยน

สัทบัญชร

หน้าต่างทพระเจ้านั่งบนเสด็จประทับรับแขกเมือง

กุลาหล

โกลาหล เสียงกุกกของ วนวาย

มฤคิ

กวาง เนอ

สัประยุทธ

รบพุ่งชิงชัยกัน

คทาวัธ

กระบอง

นกลัทธ

ฤษี ผู้สำเร็จ

วิทยา

คิอวิทยาริ เทพบุตรพวกหนึ่งมีหน้าที่เล่นดนตรี

บนสวรรค์

ลิงไฟร

ลิงป่า

สัประยุทธ์

ในทณอาน สัประยุทธ์

ธรรมยุทธ์

การต่อสู้กันโดยทางธรรม เช่น แก่ปัญหาหลักธรรม
หรือสร้างพระเกียรติแข่งกัน

ตะบิต

บิต

ไตรดาล

๓ โลก

ตรีไตร

คิดให้แจ้ง

หัตถ์ยัน

(สัทหัตถ์) พนตา ฝ่าพนตา หมายถึง พระอินทร์

ปฎิญาณ

การให้คำมั่นโดยสุจริตใจ

ถกนาค

ทองฟ้า

ครุฑ

กกกของ กระหม

ทิสาน

ถาน ข้าง ทศ

กัมปนาท

เลียงทวนไหวทวไป

โยไฟ

เขารเย้ย พกให้อาย

ภุมร

แมลงภู่ แมลงผิง

อลงกรณ์

เครื่องประดับ เครื่องแต่ง

ตรีกุญสังขร

ข้อเขาสามยอก

พรหมาน

พรหม พระเป็นเจ้าผู้สร้างโลกตามศาสนาพราหมณ์

จุณ (อ่านจุน)

ผิง ของทบน

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

ก. จงเติมคำลงในช่องว่างต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

๑. ไมยราฟไปลงพลับพลาของพระรามพระลักษมณ์โดยทาง ...
.....
๒. พระรามถูกรับไปขังที่.....
๓. “หลบข้าง แทน แก้ว แพรว พรณ แต่ พระ ทรง สัขรณ นน
หายไป” พระทรงสัขรณ หมายถึง.....
๔. เมื่อนหานไปลงเมืองบาดาล ได้พบสิ่งแปลกตวหนึ่ง ชื่อว่า
.....
๕. นหานและสิ่งแปลกตวนมีลักษณะทางกนคือ.....
.....
๖. สิ่งแปลกเชื่อว่าหานเป็นนยาของนคน เพราะ.....
.....
๗. การทตราชยันตหัก นางพราภวนให้เหตุผลว่า.....
.....
๘. พระนารายณ์อวตารลงมาเกิดในโลกมนุษย์ มีนามใหม่ว่า...
.....
๙. ไมยราฟออกอธิบายให้หานไปถอนตนไม้อ้อ
มาต่อสู้กัน

ข. จงขีด ✓ หน้าข้อความที่ถูก และ × หน้าข้อความที่ผิด

๑. บัณฑิตมีหมายถึงเวลาในปัจจุบัน
๒. ไมยราพสะกดทัพพระรามให้หลยทั้งกองทัพ โดยใช้ควนรม
๓. พระรามและพระลักษณเยนพันองต่างมารตากัน
๔. เจ้ากรุงบาดาลในเรื่องรามเกียรติ์ตอนศึกไมยราพ หมายถึง
พญานาคราช
๕. ไมยราพจับพระรามโดยมุ่งหมายจะฆ่าให้ตาย
๖. ชาติร และ ราชรมมีความหมายเหมือนกัน
๗. พิเภกเป็นผู้บอกทางที่จะไปสู่เมืองบาดาลให้แก่หนุมาน
๘. เมื่อหนุมานรบกับถึงเผือกที่เมืองบาดาล ผลปรากฏว่า
หนุมานรบชนะ
๙. นางพิราภวนเป็นมารดาของนนทกาล
๑๐. นางพิราภวนมีหน้าตาทักน่า
๑๑. หนุมานแปลงตัวเป็นไรศิสไบของนางพิราภวน เพื่จะไ้ผ่าน
ประตูเข้าไปในเมืองอย่างปลอดภัย
๑๒. พระอินทร์และพระนารายณคอบคดกลคนเกียวกัน
๑๓. หนุมานและไมยราพผลัดกันดักขยกระของกันละ ๓ ที ผล
ปรากฏว่า ไม่มีใครแพ้ใครชนะ
๑๔. ไมยราพถอคองวิธซ่อนไว้นยอกเขาหิมาลัย
๑๕. ในที่สุดไมยราพถูกหนุมานฆ่าตาย

ค. จงขีด ✓ หน้าข้อความที่ถูก

๑. ไมยราพเจ้าเมืองขาคาล เป็น ก. ขกษ
ข. มนุษย์
ค. พญานาค
๒. พระรามมชอกชอหนึ่ง คอ ก. พระอิศวร
ข. ท้าวทศรถ
ค. พระจักร
๓. วายบุตรในเรื่องรามเกียรติ์ เป็นช่อชอง ก. หนุมาน
ข. วงคนตรี
ค. ลม
๔. มัจฉานมิลักษณะแตกต่างจาก ก. นางเบญจกาย
ข. นางสุวรรณมัจฉา
ค. นางพราภวน
๕. มัจฉานมิลักษณะแตกต่างจาก ก. มหิวเป็นลิง ควเป็นช้าง
ข. มหิวเป็นลิง หางเป็นปลา
ค. มหิวเป็นปลา หางเป็นลิง
๖. ไมยราพออกอุบายให้ หนุมานไปถอนต้น ก. กระบองเพชร
ข. มะพร้าว
ค. คาล
๗. ไมยราพลอคดวงใจเป็นคว ก. แมลงหว
ข. แมลงผง
ค. แมลงวัน
๘. ไมยราพสะกดทัพพระราม ให้หลบทั้งกองทัพด้วยการ ก. รุมคว้น
ข. เข้ายาให้หลับ
ค. ใส่ยาพิษลงในนาคม

๙. ไมยราพช่อนกล่ลงควงไหว่ที่

ก. ยอดเขาตฤกฏ

ข. ยอดเขาหิมาลัย

ค. ยอดเขาไกรลาส

๑๐. ทิวากร หมายถึง

ก. พระจันทร์

ข. พระอาทิตย์

ค. ดวงดาว

๑๑. ไตรโลกในวรรณคดี หมายถึง

ก. สวรรค์ มนุษย์โลก นรก

ข. สวรรค์ มนุษย์โลก ขาคาล

ค. อากาศ แผ่นดิน มหาสมุทร

ง. จงจับคู่คำต่อไปนี้ โดยเอาตัวอักษรทางขวามือ

เขียนไว้ข้างหน้าตัวเลขทางซ้ายมือ

๑. พระอินทร์

ก. ราชนิ

๒. นางพิรากวน

ข. อวราชนิคทนาง

๓. พระราม

ค. บรรพต

๔. พิเภก

ฌ. คอกบัว

๕. ทศกัณฐ์

ง. ศษสาร

๖. ทินกร

จ. พระจักร

๗. กุณชกร

ฉ. ไทร

๘. ศิร

ณ. สหสนัน

๙. ปัทมา

ญ. พระอาทิตย์

๑๐. ตรีเพชร

ฎ. ไวยวิก

จ. จงตอบคำถามต่อไปนี้

๑. ไมยราฟมีความสำคัญแก่เจ้ากรุงลงกาอย่างไร
๒. กล้อง มณี มีความสำคัญอย่างไรในเรื่อง รามเกียรติ์ ตอนศึก
ไมยราฟ
๓. นักเรียนมีความเชื่อใจในเรื่องเวทมนตร์อาคมหรือไม่ เพราะ
เหตุใด
๔. เหตุใดหนุมานจึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่ง ว่า “วายุบุตร”
๕. “ครุโลก” มีความหมายอย่างไรในทางศาสนาและวรรณคดี
๖. เหตุใดมีเจ้านางยอมนเชื่อว่า หนุมานเป็นบิดาของตน
๗. หนุมานนำพระรามกลับคืนมาได้โดยวิธีใด จงเล่าเรื่องย่อ ๆ
๘. หนุมานมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากลิงทั่ว ๆ ไป
อย่างไร
๙. กระธอมเป็นช่ออะไร เคยเห็นหรือไม่
๑๐. “สียแปดมงกุฎ” ท่านเข้าใจว่าอย่างไร
๑๑. เพราะเหตุใดไมยราฟซึ่งเป็นผู้มฤตมากจึงถูกฆ่าตาย

၅၅၆၆၆

๗ ล้ามกก

๘ บทนำเรื่อง

ล้ามกกเป็นนยายทเลาสืบกันมา ตามเค้าเรื่องจากจดหมายเหตุทาง
ประวัติศาสตร์ตอนหนึ่งของจีน ต่อมาโตมณีน้าเอาเรื่องนโปเสตงงว งาม
การเรียบเรียงขึ้นเป็นเรื่องราวและพิมพ์เป็นหนังสือแพร่หลาย

ล้ามกกฉบับภาษาไทยนี้ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) กวีเอกผู้หนึ่ง
ทันยุคทันโกสินทร์ ได้เป็นผู้แปลและเรียบเรียงขึ้น

๙ ความตอนต้นในเรื่องล้ามกก

ตั้งแต่พระเจ้าฮันโกโจได้ปราบปรามกัศัตราภัย และตั้งตัวเป็น
กษัตริย์แห่งประเทศจีนราว พ.ศ. ๕๖๘ แล้ว ก็โตมณีน้าสืบราชวงศ์
ต่อมาเรียกว่าราชวงศ์ฮั่น เมื่อตกมาถึงรัชสมัยของพระเจ้าเลนเต้ บ้านเมือง
กระส่ำระส่าย เนื่องจากพระเจ้าเลนเต้อ่อนแอ และหย่อนความสามารถ
ในการปกครอง ทรงหลงเชื่อบรรดาขันทีคนสนิท ซึ่งมุ่งหวังกอบโกย
ผลประโยชน์ ครั้นพระเจ้าเลนเต้สิ้นพระชนม์ หองจื๊อเป็นพระราชโอรส
องค์ใหญ่ก็ปกครองราชสมบัติต่อมา เนื่องจากยังทรงพระเยาว์มาก พระนาง
โฮเฮาพระราชมารดาจึงต้องว่าราชการแทน พวกขันทีได้ก่อความวุ่นวาย
ขึ้น ทำให้บ้านเมืองกระส่ำระส่าย พระนางโฮเฮาจึงได้มีหนังสือไปขอรับรอง
ให้ตงโทะเจ้าเมืองซ่งหลงเข้ามาช่วยปราบขันที แต่พวกขันทีได้ทราบเรื่อง
เสียก่อน จึงลอบฆ่าโฮเจินพี่ชายของนางซ่งกุนอำนาจทางทหารเสีย

ครนตงโตะปรายรลาลไคแล้ว กกลบมีไกรำเรยลงกบปลงพระชนม์
 หองรูเบยเนและพระราชมารดาเสีย แล้ววกหองรูเทียบพระราชโอรสของ
 พระเจ้าเลนเตชนครองราชย์ มีพระนามว่าพระเจ้าเหียนเต และตงโตะไค
 เข้าดำรงตำแหน่งมหาอุปราช ต่อมาไคก็ออกการกำเรยทรวิตต่าง ๆ เพราะ
 มีนิสัยเป็นพาลมาแต่เดิม พระเจ้าเหียนเตจึงลอบมีหนังสือไปเรียกโจโฉ
 เจ้าเมืองตงกุนและบุคคลอื่น ๆ อีกหลายคนให้มาช่วยปราย แต่ทำการไม่
 สำเร็จ เพราะแก่งแย่งแตกสามัคคกันเสีย

ในเมืองหลวงมีขุนนางคนหนึ่งชื่อนำ อองอินเป็นคนมีความคึก เมื่อ
 เห็นว่าจะใช้กำลังคนกำรคตงโตะไม่ไค จึงใช้ใหนางเตยวเสียนบุตรเลี้ยง
 ไปทำอบายไห้ลโอบตวยธรรมของตงโตะมาตงโตะตาย แต่สถานการณ์
 บานเมืองกยงไม่เรยบรอยลงไค เพราะลดยกยกนายทหารผู้ใหญ่ของ
 ตงโตะไคก็ออกการรลาลของอินมา แล้วบังคยพระเจ้าเหียนเตให้อย
 ในอำนาจตน พระเจ้าเหียนเตจึงขอความช่วยเหลือไปยังโจโฉ โจโฉ
 ไคยกกองทัพมาปรายลดยและยกไคไคสำเร็จ และไครับตำแหน่งเป็น
 มหาอุปราชแทนนมา

เมื่อโจโฉไคเป็นมหาอุปราชแล้ว ก็พยายามปรายปรามเมืองต่าง ๆ
 ชงตงแ่งเมืองมาตงแต่ครวาวรลาลไคหลายแ่ง แล้วเลยเหลงอำนาจ
 ถึงกยบงอาวลงเกินพระเจ้าเหียนเต พระเจ้าเหียนเตทรงคยแคนพระทัย
 เป็นอันมาก ถึงกยทรวงกรตพระโลหิตเขียนหนังสือไปยังเมืองต่าง ๆ ขอให้
 มาช่วยปรายโจโฉ โจโฉรับหนังสือลยไคก็ยงแสดงอาการกระต้างกระเคอง

มากขึ้น ถึงยกยอพระนเรศวรพระเจ้าเหินเต แต่ปรกษาทกทานไว้ เพราะ
เกรงว่าเป็นการเพาะศัตรูมากขึ้น โจโลได้ยกทัพไปปราบปรามเมือง
ต่าง ๆ โดยอ้างว่าเมืองเหล่านั้นเป็นกบฏต่อพระเจ้าเหินเต จนในที่สุด
เหลือพวกเมืองสำคัญซึ่งโจโลปราบไม่ลงคือ บรรดาเมืองที่อยู่ในความ
ปกครองของเล่าปี่ ซึ่งเป็นเชื้อพระวงศ์ของพระเจ้าเหินเต กับเมืองที่อยู่ในความ
ปกครองของชนกวน กงนึ่งเกิดเป็น "สามก๊ก" ขึ้น คือ
โจโลก๊กหนึ่ง เล่าปี่ก๊กหนึ่ง และชนกวนก๊กหนึ่ง

เล่าปี่มีศักดิ์เป็นอาพระเจ้ายเหินเต ได้รบแต่งตั้งเป็นเสนาบดีผู้ใหญ่
ฝ่ายกรมวัง เติมนิอาชพทางทอเสื่อและขายเกือกในเมืองตนกวน เมื่อ
บ้านเมืองเกิดจลาจลเล่าปี่ก็ช่วยเหลือปราบปราม เล่าปี่มีทหารเอกซึ่งมีฝีมือ
เก่งกล้าสามารถเป็นทล่องลือคือ กวนอู เตียวหุย และซ่ง เล่าปี่ต้อง
เร่ร่อนอยู่ไม่เป็นที จนกระทั่งไท่ซ่งเป๋ง (มีฉายาว่าอาจารย์ชกหลงแห่งเขา
โง่ลงกิง) ซึ่งเป็นผู้สืบทอดวิชาสามารถมาเป็นทปรกษาออกอธิบายในการศึก
ให้ จนสามารถตั้งหลักแหล่งไคมนคงในแคว้นเสฉวน ก๊กเล่าปี่มีชื่อว่า
จ๊กก๊ก

ฝ่ายชนกวนนั้นเป็นเจ้าเมืองกังตง ซึ่งเป็นเมืองใหญ่และอุดมสมบูรณ์
มีเมืองขึ้นน้อยใหญ่มากมาย มีกำลังทหารและทปรกษาทกทาน ๗ พรกพรอม
ก๊กของชนกวนมีชื่อว่าอ๊กก (ชนกวนเป็นบุตรชนเกียนซึ่งไท่ตงทวเป็น
ใหญ่ในแคว้นกังตง เมื่อชนเกียนถึงแก่กรรม ชนเซ็กพี่ชายของชนกวน
ก็ไท่เป็นใหญ่สืบต่อมา ครั้นชนเซ็กถึงแก่กรรมชนกวนจึงไท่เป็นใหญ่ใน
เมืองกังตง) เมื่อโจโลยกกองทัพติดตามเล่าปี่มาลงเมืองกังตง โจโลได้

พยายามผูกมิตรกับชนกวน เพื่อยะเกลยกล่อมไว้เป็นพรรคพวกของตน
แต่ขงเบ้งไ้ไ้ขยายเกลยกล่อมชนกวนและวิชัย ให้ปลงใจเข้ากับเล่าป้าทำการ
สู้รบโจโฉไ้สำเร็จ ชนกวนจึงเป็นศัตรูต่อโจโฉ และไ้ทำการรบพุ่งกัน
เรื่อยมา จนกระทั่งภายหลังโจโฉไ้ไ้ขยาย ทำให้ชนกวนมาเข้าด้วย
ช่วยกันรบเล่าป้า

การรบพุ่งฆ่าฟันกันระหว่างก๊กทั้ง ๓ นี้ ไ้ดำเนินมาเป็นเวลานานถึง
๖๐ ปี ทางฝ่ายต่างก็ใช้กลยุทธ์กลวิธีต่าง ๆ ซึ่งไหวชิงพริบกันอย่าง
แยบคาย ชงคนชั้นหลังไ้ยกถือเป็นแบบฉบับในการรบพุ่งต่อมา

โจโฉไ้ครองอำนาจมาจนอายุไ้ ๖๖ ปี ก็ถึงแก่กรรม โจ้บุตร
ชายคนโตไ้เป็นผู้สำเร็จราชการแทน โจ้ณร่ายการมากไ้ในเรเทศ
พระเจ้าเหียนเต้ และตงคนชั้นเป็นกษัตริย์ เล่ายและชนกวนต่างก็ไ้ยอม
รับนบถโจ้เป็นกษัตริย์ โจ้ตั้งราชวงศ์ด้วยชน ชื่อว่า "วุยก๊ก" แผ่นดิน
จีนในยุคนั้นเป็น ๓ ก๊กอย่างแท้จริง เพราะมีพระเจ้าแผ่นดินถึง ๓ องค์
คือพระเจ้าโจ้กกกหนง พระเจ้าเล่าแห่งแคว้นเสฉวนกกกหนง และพระเจ้า
ชนกวนแห่งเมืองกังตงกกกหนง ต่างเป็นอิสระแก่กัน และทำการรบพุ่ง
กันเรื่อยมา แต่ภายหลังพระเจ้าชนกวนไ้ยอมอ่อนน้อมต่อพระเจ้าโจ้

ฝ่ายพระเจ้าเล่าเสวยราชย์ไ้ ๓ ปีก็สิ้นพระชนม์ ขงเบ้งไ้ไ้เชิญ
อาเต๊า ราชบุตรองค์ใหญ่ขึ้นครองราชย์สืบแทน ทรงพระนามว่าพระเจ้า
เล่าเสี้ยน ส่วนขงเบ้งไ้รับตำแหน่งเป็นมหาอุปราชมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการ
แผ่นดิน ในตอนนั้นขงเบ้งสามารถเกลยกล่อมให้พระเจ้าชนกวนกลายเป็น
มิตรกับเสฉวนไ้ไ้

พระเจ้าโศภิตครองราชสมบัติได้ ๗ ปี ก็ประสูติพระชนม์ พวก
ขุนนางทั้งปวงจึงพร้อมใจกันเชิญไยอโย พระราชโอรสขึ้นเถลิงเศวตฉัตร
เถลิงขัตติยราชสมบัติสืบแทน ทรงพระนามว่าพระเจ้าไคยอโยองค์ การศึก
ยังคงดำเนิน ต่อมา ส่วนมากเป็นการทำสงคราม ชัยเคียวกันระหว่าง
พระเจ้าไยอโยกับพระเจ้าเลาเลี่ยน พระเจ้าไยอโยแต่งกองทัพออกไปทำศึก
และเสียดหลายครั้ง ต่อมาจึงไค้แต่งตั้งให้สุมาอโยเป็นขุนนางผู้ใหญ่ และ
รับสั่งให้รักษาแคว้นทัพไปสมทบกับกองทัพหลวง ทมเมืองเตยงอนเพื่อ
ทำศึกกับซ่งเบ้ง ก่อนที่สุมาอโยจะยกทัพไปเมืองเตยงอนก็ไค้ทราญข่าวว่า
เบ้งตักเจ้าเมืองซ่งหยงศึกกบฏจะไปเข้ากับซ่งเบ้ง อันจะทำให้ซ่งเบ้งตักเอา
เมืองเตยงอนไค้ง่าย สุมาอโยจึงยกทัพไปเมืองซ่งหยงเสียก่อน เมื่อ
เมืองซ่งหยงไค้แล้วสุมาอโยก็เกลี้ยกล่อมชาวเมืองให้สามัคคี แล้วยกกองทัพ
ไปสมทบกับพระเจ้าไยอโยที่เมืองเตยงอน

พระเจ้าไยอโยทรงสรรเสริญสุมาอโยว่าเป็นผู้ทรมลบุญญาหลักแหลม
และทรงมอบอำนาจสิทธิ์ขาดในการลงโทษทัณฑ์ให้แก่สุมาอโย พร้อมทั้ง
พระราชทานเครื่องยศสำหรับยศกรียให้เขื่อนอันมาก แล้วการสั่งให้ยก
กองทัพไปรบกับซ่งเบ้ง โดยมีเคียวคั๋วร่วมไปด้วย ทั้งสองปรึกษากัน
ว่า ควรมีหนังสือไปแจ้งโจโฉเจ้าเมืองไปเสียให้ระมัดระวังรักษาเมืองอย่าให้
ซ่งเบ้งได้ ฝ่ายสุมาอโยก็ยกทัพไปตั้งค่ายอยู่ปากทางทะเลเข้าเมืองฮันตัง
เพื่อสกัดทัพซ่งเบ้งที่จะยกมาทางค่ายลเกเต้ง และไค้แต่งทหารไป
คอยสกัดกั้นที่ทหารซ่งเบ้ง ทอดหาเสบียงอาหารไว้หลายทาง เพื่อล่อให้
ซ่งเบ้งพาทหารไปเมืองฮันตัง กองทัพสุมาอโยและเคียวคั๋วก็ไค้โจมตีไค้ง่าย

เรื่องย่อตอนต่าง ๆ ที่นำมาเป็นบทเรียน

เมื่อขงเบ้งทราบข่าวว่าสมเด็จพะนางเจียงไฉน งามประภาศรัยสมครมจะ
ไปรักษาตำบลเกเต้ง เพื่อบริหารให้สมเด็จพะนางเจียงไฉนมาช่วยรักษาทางใต้ มาเจ็กไค
ชั้นอาญาโดยทำหนังสือทูลขอขงเบ้งว่าถ้าท่านทำการไม่สำเร็จ ก็จะ
ยอมให้ประหารชีวิตตนพร้อมทั้งบุตรภรรยา ขงเบ้งจึงให้มาเจ็กไคไปทำการ
พร้อมด้วยของเบ้งและทหารอีกสองหมื่นห้าพันคน ทั้งยังให้เจ็กกวงทงท้าว
คอยช่วยเหลือด้วย

เมื่อมาเจ็กไคยกทัพมาถึงตำบลเกเต้ง ก็สำรวจดูภูมิประเทศ เห็นว่า
เต็มไปด้วยชอกเขาและห้วยธาร คิดว่าทหารสมเด็จพะนางเจียงไฉน คงไม่กล้ายกมา ของเบ้ง
ก็เตือนมิให้มาเจ็กไคประมาท และให้เขาตั้งค่ายใหญ่ครอบปากทางไว้ แต่
มาเจ็กไคไม่เห็นด้วย กลับไปข่มทัพไว้บนยอดเขา โดยไม่ฟังคำเตือนของ
ของเบ้ง ทว่าอาจะถูกกองทัพสมเด็จพะนางเจียงไฉน หมายจะชิงเอาไป ของเบ้งก็ขอแบ่ง
ทหารมาตั้งค่ายอยู่ห่างจากเขาประมาณร้อยเส้น เพื่อกอยตาค้นและเฝ้า
แผนทั้งสองไปให้ขงเบ้งทราบ

เมื่อสมเด็จพะนางเจียงไฉนยกทัพมาถึงเกเต้งก็เข้าล้อมเขาไว้ และให้เจ็กกวงทง
ท้าวคอยช่วยไปคอยสกัดมิให้อองเบ้งมาช่วยมาเจ็กไค ทั้งให้ชนคำ
ชั้นหนึ่งยกทหารไปปิดทางที่ทหารมาเจ็กไคจะลงมาดักหน้าด้วย

ฝ่ายมาเจ็กไคเมื่อเห็นสมเด็จพะนางเจียงไฉนยกทัพล้อมเขา ก็โยกกองให้สมเด็จพะนางเจียงไฉน
เข้าโจมตี มาเจ็กไคในทางทหารเขารบพุ่งเป็นสามารบ แต่ก็ไม่สามารถหักออก
ได้ จึงต้องยกทัพถอยกลับขึ้นไป อองเบ้งก็ถูกสกัดมาช่วยมาเจ็กไคไม่ได้

ทหารมาแจกเป็นจำนวนมากไต่ลอยหนึ่มาขอจ้ำนนต่อสุ่มาอ เพราะทน
อดน่ายอยู่ไม่ไค สุ่มาอไคส่งให้ทหารทุกไฟเผาล้อมเขา มาแจกทนอยู่ไม่ไค
จึงพาทหารค้มาลงมา สุ่มาอก็แกล้งเบคทางให้หนีไปไค มาแจกพาทหาร
หนีไปยังค่ายยังเบงก๊วน บรรคากองทัพทงเบงจิดไวให้คอยช่วยเหลือ
มาแจกบ่ของเบง ก็ถูกค้แตกพากันหนีไปยังค่ายยังเบงก๊วนเช่นกัน

ส่วนซงเบงเมื่อไครบแผนทของของเบง ก็รู้ว่าฝ่ายตนเลียบ่เปรียบซ้าคัก
จึงให้เอียวห้งยกทัพไปเปลี่ยนเอามาแจกกลับ พอค้ไคทราบข่าวว่าเก้ตัง
และเมืองหลวงเซียบเสียบแกซ้าคักแล้ว จึงส่งให้กว้นหนึ่กับเอียวเปาคุมทหาร
ไปซุ้มทางริมเขาบ่ก้องสัน คอยสกัดทัพสุ่มาอแต่ไม่ให้เขาทำการรบพุ่ง
ถ้าเห็นทหารสุ่มาอมากให้ค้มาล่อหรือซงมขวญ เมื่อทหารสุ่มาอถอยก็อย่า
ค้คตาม ให้รบยกทัพไปยังค่ายยังเบงก๊วน

เมื่อซงเบงตระเตรียมเสบียงอาหารพร้อมแล้ว ก็แบ่งคนไปแจ้งแก่
ผู้รกษาเมืองไทยนชัย เมืองลาอน และเมืองเสียบ่ให้ทงเมืองเสียบ่ แล้ว
ซงเบงยกทัพไปค้งอยู่ ณ เมืองเสียบ่ และเกณฑ์ทหารทงหน้งไปชนชาว
ปลาอาหารทุกค่ายล ชณะนั้นมาใช้เข้ามาแจ้งว่า สุ่มาอยกทหารมาแล้ว
ซงเบงตกใจไม่รู้จะสู้รบประการไค เพราะกำลังทหารของสุ่มาอเหนือกว่า
มาก จึงส่งให้ร้อดอนธงบนกำแพงลงเสียบ่ แล้วเบคประตูเมืองไว้ทง ๔ ค้าน
จ้คทหารและชาวบ้านไว้ตามปกติประตูละยี่สิบคน ส่วนทหารอื่น ๆ ก็ซุ้มค้ว
เจียบอย แล้วซงเบงก็ค้แ่งแ่งค้วโอ้อาชนไปนั่งค้คกระเจียบเล่นอยู่บน
หอรบหน้าทบซ้า

ฝ่ายกองหน้าของสุมาอเห็นดังนั้นก็ไม่กล้าเข้าเมือง เพราะเกรง
 ถูกกลของเบ้งจึงกลับไปรายงานต่อสุมาอ สุมาอมีใ้รู้เท่าทันอุบายของชงเบ้ง
 จึงดลยทหารออกไปทางริมเขาของสัน ประทะกับกองทัพของกวนทั้น
 เตียวเป่าซุ่มอยู่ ก็แตกกันตกใจกลับไป ทิ้งศาสตราวุธและ
 เสบียงอาหารไว้มากมาย

ชงเบ้งเมื่อเห็นสุมาอดลยทัพไปแล้ว ก็กวาดต้อนครอบครัวอพยไป
 ยิงเมืองฮันตง ฝ่ายโจโฉซึ่งใคร่คบค้าสั่งให้มาจับตัวชงเบ้ง ก็เสียทีเกลียดชัง
 ทัพมาต่ายดลยหนีไป

ฝ่ายรุ่งกับเตงจิเมื่อได้ทราบว่าชงเบ้งเลิกทัพไปแล้ว ก็คิดว่าสุมาอ
 จะต้องยกทัพติดตามมาแน่ จึงเตรียมแผนการซุ่มทัพไว้โดยที่กองทัพสุมาอ
 ฝ่ายเขาหุบทัพหน้ามาถึงตำบลกักกเห็นทัพเตงจิหนีไปก็ไล่ติดตาม รุ่งจึง
 ใ้ให้ทหารรุกประทะให้ร้องขึ้น เขาหุบทัพก็มากลั้บมาจะต่อสู้ จึงถูกรุ่ง
 แห่งด้วยทวนตักมาต่าย แล้วยกทัพตามเตงจิไปลงเมืองฮันตง โกลยไคยั้น
 เสี่ยงให้ร้องกักกอง จึงสั่งให้ชนแวงยกทหารติดตามรุ่ง ไปทันกันที่
 ชอกเขา ชนแวงเสียทีแต่รุ่งไว้ชีวิตและให้กลับมายกโกลยให้ออกไป
 ต่อสู้ โกลยกลัวรุ่งจึงไ้พาทหารไปสมทบกับโจโฉ เพื่อยกเข้าตีเมือง
 เทียนชัย ล่าอนและฮันตง

สุมาอยกทัพมาถึงกลางทาง ก็แจ้งว่าชงเบ้งยกทัพไปจากเมืองเสฉวน
 แล้ว จึงยกพลคนเขาเมืองเสฉวน แล้วสืบตามความจริงถึงกลางทหารของ
 ชงเบ้งจากชาวเมือง รวบรวมคนเสียทัพชงเบ้ง เมื่อจัดแวงบ้านเมืองเสร็จแล้ว

สุม้าอกยกทัพไปยังเมืองเตยงอัน

กราบทูลให้พระเจ้าโจยอยทราบ

ทุกประการ

สุม้าอสนาสาระยกทัพใหญ่ไปตีเมืองฮันตัง พระเจ้าโจยอยก็เกณฑ์ทหารทุกหัวเมืองให้สุม้าอ แต่ขุนโจกห้ามไว้ มิให้ยกไปตีเมืองฮันตัง เพราะลำบากและอันตรายมาก พระเจ้าโจยอยจึงให้สุม้าอยกกองทัพไปตั้งรักษาด่านไว้ทุกตำบล

ฝ่ายขงเบ้งเมื่อมาถึงเมืองฮันตัง ได้ข่าวว่า รุ่งกับเตงเจ็กมทหารตามมาก็คใจออกไปรบถึงประตูเมือง แล้วขุนบำเหน็จให้รุ่งในฐานะททาคักชนะ แต่รุ่งไม่ยอมรบอ้างว่าคนแตกทัพมา ชนระณพอกทหารมาแฉ่งวามาแจกของเบ้ง โกเสียง และอเยียนมาถึงแล้ว ขงเบ้งจึงให้มาแจกเข้ามาว่ากล่าว มาแจกรู้สึกทราวมืดมัวเองเข้ามาหา ขงเบ้งสั่งให้นามาแจกไปประหารชีวิตตามสัญญา มาแจกร้องไห้ohonวอนขอชีวิต ขงเบ้งไม่ยอม แต่ไ้โรบปากจะเลี้ยงดูบุตรภรรยาของมาแจกต่อไป

ขงเบ้งได้แต่งตั้งอกรายทูลพระเจ้าเล่าเสี้ยน ถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ตนทำไป และขอถอนตัวจากตำแหน่งมหาอุปราชในฐานะที่ไ้ททการเสียดขาดัก พระเจ้าเล่าเสี้ยนจึงประชุมขุนนาง ซึ่งต่างก็เห็นพ้องต้องกันให้ถอดขงเบ้งจากตำแหน่งมหาอุปราชลงมาเป็นอจรงกัน ลดตำแหน่งลงสามชั้น แต่มีอำนาจบังคับบัญชาทหารทั้งปวงเหมือนกับมหาอุปราช เมื่อขงเบ้งไ้โรบตราถอดตัวจากตำแหน่งมหาอุปราชแล้ว ก็เริ่มซ้อมสมุททหารฝึกซ้อมรบเพื่อเตรียมการแก้แค้นศัตรูต่อไป

ขงเบ้งไ้ทำศึกกับฝ่ายวุยก๊กเป็นหลายครั้ง ในบางครั้งพระเจ้า
 ชุนกวนหัวหนางออกกั้เขารวมด้วย ขงเบ้งไ้ใช้กลอุบายล่อลวงโจมนั้ชาคก
 ไ้โดยชนะเกือบทุกครั้ง แต่กั้ต้องเสียทหารไปมไ้ใช่น้อย ครั้งสุดท้ายก่อนท
 ขงเบ้งจะบ๊วย กั้ไ้คิดกลอุบายทำศึกกับสุมาจันสุมาเอี๊ยตแตกทัพไป

สุมาเอี๊ยไ้มาทงค่ายใหม่ แล้วประกาศแก่ทหารทงป่วงไ้รักษาค่าย
 ไ้มั่นคง ถ้าทหารขงเบ้งยกมาท้อย้าออกไปรบด้วย ขงเบ้งไ้ไ้ให้ทหารไป
 ทำทายตลอดเวลา สุมาเอี๊ยไ้ยอมออกรบด้วยเลย แม้ขงเบ้งจะไ้ใช้วิธีการ
 เขาระเยี่ยสยประมาทต่าง ๆ นานากั้ตาม ขงเบ้งแค้นใจถึงกั้นาตาตก เพราะ
 ตนทงใจจะทำศึกไ้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ฝ่ายสุมาเอี๊ยถูกนายทหารของตน
 รุกเร้าไ้ให้ออกรบกับขงเบ้ง เพื่อกั้แก้แค้นที่ถูกสยประมาท สุมาเอี๊ยจึงทำหนังสือ
 ทูลพระเจ้าโจยอยไ้ทรงทราบ พร้อมกั้ขอรับคำสั่งให้ออกรบ พระเจ้า
 โจยอยเข้าพระทัยทุกประสงค์ของสุมาเอี๊ย จึงมีพระราชโองการมไ้ให้สุมาเอี๊ย
 ออกรบ ไ้ทงมนรักษาค่ายอยู่กั้เดิม ขงเบ้งไ้ใคร่รบรบช้วนด้วยความ
 ตกใจ ถึงกั้สยไปและลั้มเจ้บลงอย่างหนัก ยงเห็นควาประจําทวมั้หมอง
 กรั้ทว่าจจะตองตายในเร็ววันแน้เกียงฮุยจึงแนะไ้ให้ขงเบ้งทำพิธีเส้เกาะเคระหะ
 ขงเบ้งไ้ทำพิธีอยู่ถึงหกคน เห็นโคมใหญ่ท้ทุกเส้ียงทายอายุส่ว่างสุกไ้
 กั้คิดว่าตนคงจะมีอายุสยไป จึงสั่งไ้ให้เกียงฮุยคอยระมั้กระวังอย่าไ้ใคร
 ผ่านเข้าออกในหองพิธี

ฝ่ายสุมาเอี๊ยมีความสังสัยททหารขงเบ้งมไ้ไ้โดยออกรบหลายวัน ครันสังเก
 เห็นควาประจําทวมั้หมอง กรั้ทว่าซาตาของขงเบ้งกำลังจะถึงฆาตทงไ้

แสร้งว่าคุมทหารไปทำทัณฑ์โทษของเบ้ง ฝ่ายช้อยเขียนเมื่อใดคุมทหารสู่มา
มาร้องทักไกรธ จึงผละผละเข้าไปบอกของเบ้งและสะกดคอมเสียงทนายช้อย
คืบไป ของเบ้งตกใจและรู้ตัวว่าหนีความตายไม่พ้นก็สลับไป เมื่อพ้นชนมา
จึงสั่งให้ช้อยเขียนพาทหารออกมาหน้าค่าย เพราะรู้เท่าทันความคิดของสู่มา
เมื่อแสร้งว่าเห็นช้อยเขียนยกทัพออกมาถอยทหารกลับเข้าค่าย ช้อยเขียน
ติดตามไปไม่ทันจึงยกทัพกลับ

เมื่อรู้ตัวว่าจะตาย ของเบ้งจึงมอบตำราพิชัยสงคราม ตำราดุ๊กและ
ตำราหน้าไม้ให้แก่เกียงฮุยไว้เล่าเรียน เพราะเห็นว่าเกียงฮุยเป็นฝีมือ
บุญญาช้อยสยพากเพียรมาก พร้อมทั้งกำชับให้ระวังรักษาค่ายล้อมเบ้งไว้
เพราะเป็นทางทศกัณฐ์เขาคืบเล็ดลอดได้ง่าย แล้วแสร้งเรียกมาค่ายเข้าไป
กระซิบ สั่งให้คอยหาทางกำกัดช้อยเขียนเสีย เพราะต่อไปจะเป็นกบฏต่อ
พระเจ้าเล้าเสียน และไต่ถามเรื่องนั้นให้โดยทั่วทั้งทราบด้วย พร้อมทั้งมอบ
หนังสือลับไว้ให้อ่านเมื่อถึงเวลาคืบขึ้น ครั้นถึงการเสร็จของเบ้งก็สลับไปเป็น
เวลานาน พอพ้นชนก็รีบส่งข่าวไปทูลพระเจ้าเล้าเสียนถึงอาการป่วยของตน

พระเจ้าเล้าเสียนทรงทราบข่าวก็ตกพระทัย จึงส่งลัทธิไปเยี่ยม ของเบ้ง
ได้ส่งเสียดลัทธิให้ตั้งหน้าทำราชการโดยสุจริตและรอบคอบ ส่วนการทหาร
และตำราพิชัยสงครามของตนได้มอบให้เกียงฮุยไว้ ของเบ้งจึงให้ลัทธิไปทูล
พระเจ้าเล้าเสียนว่าตนขอกราบถวายบังคมลา

ของเบ้งออกไปตรวจหน้าค่ายแล้วกลับมาสั่งเสียดลัทธิให้ทนาย
ทหารให้ เมื่อจะเกิดการส่งไปให้ปรึกษาเกียงฮุย แล้วของเบ้งก็มาเขียน
หนังสือถวายพระเจ้าเล้าเสียนเป็นใจความว่า ขอให้พระเจ้าเล้าเสียนทรง

ปลักรองพลเมืองให้ร่มเย็นเป็นสุข ตั้งอยู่ในความสัตย์ ตนเสียใจทำการ
ปรายศัตร์ยังไม่สำเร็จทั้งประสังศ และขอกราบถวายบังคมลาพร้อมทั้งขอ
มอบทรัพย์สินของในบ้านนำไปแจกจ่ายแก่ทหาร

ต่อจากนั้นขงเบ้งได้ส่งเฉียวหงมาให้ทหารไวทกษเมือตนตาย และให้
รักษานาตามปรกตเพื่อมิให้ข้าศึกล่วงรู้ แล้วให้ท้าวพรรักษาวายมาให้
หายไ้ เพราะถ้าท้าวอายยังอยู่ข้าศึกก็ไม่กลายกายาย ระหว่างนั้นให้ยก
กองทัพกลับไป ถ้าข้าศึกตามมาก็ให้ทหารตั้งรับพร้อมกระบี่หั้นขงเบ้ง
ออกมากลางทหาร สีม้าเห็นกระตักใจและถอยทัพกลับไปเอง

ตอนคำขงเบ้งออกมาท้าวเห็นรีบหรรเทมทกสันสัดไปพกหนึ่งเมือพ
ชนกพอคลยมาเยี่ยมและแจ้งว่า พระเจ้าเล่าเรียนให้มาถามว่าเรตงใคร
เป็นมหาอุปราชแทน ขงเบ้งจึงตงให้เจียวอวนเป็นมหาอุปราชแทนตน และ
ถ้าเจียวอวนตาย ก็ให้ยอยเป็นแทน สั้งแล้วขงเบ้งก็สันใจ ขณะทขงเบ้ง
ตายมอายหาสยสย

สรุปเรื่องสามก๊กในตอนจบ

เมือขงเบ้งตายแล้ว ยอยเขียนกเป็นกษฏและถูกฆ่าตาย ทางฝ่าย
พระเจ้าเล่าเรียนและพระเจ้าซุนกวนก็ปรองคองกันเป็นอนค ส่วนสีม้าครน
เลิกทัพกลับไปแล้วก็ไ้เป็นมหาอุปราชของพระเจ้าโจยอย เมือพระเจ้า
โจยอยสันพระชนมกโตคำรงตำแหน่งน ในสมัยของพระเจ้าโจยอยเช่นกัน
ต่อมาสีม้าตาย สีม้าและสุม้าเจียวผบครกไ้รบแดงตงเป็นเสนาบดีใหญ่
ฝ่ายพระเจ้าซุนกวน ครองราชย์ มาไ้ย สยสยบก็ประตวรสันพระชนม

ชนเหลียงราชโอรสจึงไต่ครองราชย์สืบมา เมื่อสุมาตราเข้าวกคกระยก
 กองทัพมาตเมืองกังตงโดยไม่ฟังคำทักท้วงใดๆ แต่สุมาตราตเมืองกังตง
 ไม่ได้ ทางเมืองเสฉวนส่งทัพไปช่วยเมืองกังตง ต่อมาสุมาตราได้ลอบ
 พระเจ้าโจซองออกจากกษัตริย์เพราะทราบดีว่ากักรายต่อตน แล้วตั้งให้โจมอ
 หลานพระเจ้าโจศครองราชย์แทน ครั้นสุมาตราตายสุมาเจียวน้องชายก็ได้
 เป็นมหาอุปราช เกิดมีวเฒ่าในยศศักดิ์คึกคักแย่งราชสมบัติ ต่อมาพระเจ้า
 โจมอถูกปลงพระชนม์ สุมาเจียวจึงเชิญโจซวนหลานโจโจชนครองราชย์
 การศักระหว่างวุยก๊กกับจ๊กก๊กยังคงดำเนินอยู่ ต่อมาสุมาเจียวได้ให้เตงงาย
 ยกทัพไปตีเมืองเสฉวนได้ และพาพระเจ้าเล่าเสี้ยนไปอยู่เมืองวุยก๊ก
 สุมาเจียวได้เป็นทนายของอยู่ไม่นานก็ตาย สุมาเจี้ยนบุตรชายจึงได้ดำรง
 ตำแหน่งแทนบิดา และคิดการชิงราชสมบัติจากพระเจ้าโจซวน พระเจ้า
 โจซวนยอมยกราชสมบัติให้แก่สุมาเจี้ยนโดยดี สุมาเจี้ยนได้เป็นพระเจ้า
 จินฮองและคิดการจะไปตีเมืองกังตง

ทางฝ่ายเมืองกังตงเมื่อพระเจ้าซุนเหลียง ถูกลอบออกจากกษัตริย์
 ชนฮิวฮวนซางก็ได้รบแต่งตั้งแทน ครั้นพระเจ้าซุนฮิวทราบดีว่าสุมาเจี้ยนจะมา
 ตเมืองกังตงก็ตรอมพระทัย ประสวรสนพระชนม์ลง ชนนางทงปวงโคเชญ
 ชนโฮราชบุตรพระเจ้าซุนเหลียงชนครองราชย์ เมื่อสุมาเจี้ยนยกทัพไป
 ล้อมเมืองกังตง พระเจ้าซุนโฮเห็นไม่มทางต่อสู้จึงยอมอ่อนน้อมต่อ
 สุมาเจี้ยน เป็นอันว่าแผ่นดินจันทไคแตกแยกออกเป็นก๊กต่าง ๆ นั้น ก็ได้
 กลบรวมเข้าเป็นก๊กเดียวกันอีกมีชื่อว่า ไตจิน ในสมัยพระเจ้าสุมาเจี้ยนนั่นเอง
 เรืองราวสามก๊กจบบริบูรณ์ลงเพียงน.

๖๗ มาเจกรับอาสาขงเบ้งไปรักษาดำบลเกเตง ต่อสู้สู้อ

ขงเบ้งได้แจ้งตงนนักตกใจ จึงว่าสู้อออกทหารมาครอง
เห็นจะลวงเข้าไปตงสกัดอยู่ดำบลเกเตง จะขัดต้นทางเราเสีย ผู้ใด
จะอาสาไปรักษาเกเตงไว้ได้ มาเจกจึงว่า ข้าพเจ้าจะรับอาสา
ไปเอง ขงเบ้งจึงว่า ช่งท้านจะไปรักษาดำบลเกเตงนั้นก็ชอบใจ
อันทเกเตงนตาบลน้อยก็จริงแต่ว่าเป็นที่สำคัญนักแล้วหากำแพงไม่
จะบอกรักษาที่ยาก ถึงว่าท่านมีฝีมือเข้มแข็งก็จะประมาทไป
บาง ถ้าเกเตงตาบลเดียวจนเสียแก่ข้าศึก ทหารทงปวงก็จะเป็น
อันตรายสิน

มาเจกจึงว่า เสียแรงข้าพเจ้าเป็นทหารเรียนวิชาการมาแต่
น้อยจนใหญ่ ทำศึกมากชานานแต่ตาบลเกเตงเท่านั้นรักษาไว้มิได้
ก็ตายเสียดีกว่าอยู่ ขงเบ้งจึงว่า ท่านอย่าประมาท อันสู้ออน
มบญญาคิดมาก ฝีมือเข้มแข็ง อนึ่งเคยคบทหารเอกก็
เป็นกองหนามาด้วยแต่ลวนคนดี ช่งท้านจะไปรักษาเกเตงไว้นั้น
ยังกระไรอยู่หรือ

มาเจกจึงว่า อย่าว่าแต่ว่าสู้ออกบแต่ยัคับมาเลย ถึงโจยอย
จะยกมาเองข้าพเจ้าก็มกล้ว แล้วทำหนังสือทานบนไว้ให้ขงเบ้งว่า
ถ้าทำการมิได้เหมือนปาก ให้ประหารชีวิตข้าพเจ้าทงบุตรภรรยา
เสียให้สิ้น ขงเบ้งรับเอาหนังสือทานบนแล้วจึงเกณฑ์ทหารสอง
หมื่นห้าพันให้แก่มาเจก แล้วส่งอองเบ้งให้ไปด้วย จึงว่าตัวท่านมี

สติปัญญาอย่าได้ประมาทช่วยกันตรึกตรองคิดอ่านผ่อนผันให้จึง
 ด้และจะตั้งค่ายคูทำการทั้งปวงจงปรึกษาปรองดองให้พร้อมกันอย่า
 แก่งแย่งให้เสียการ จงทำแผนที่มาให้แก่เรา ถ้าท่านช่วยกันรักษ
 ตำบลเกเตงไว้ได้ก็จะมี^๕ความชอบ มาเจ็กอองเบ้งรับค่าของเบ้งแล้ว
 ก็ค่านับลาคุณทหารยกไปตำบลเกเตง^๖

ครั้นมาเจ็กอองเบ้งยกไปแล้ว^๗ ขงเบ้งจึงว่าแก่โกเสียงว่า
 อันมาเจ็กกับอองเบ้งจะไปรักษากะเตงนั้น^๘ เราก็มความวิตกอยู่
 มิวางใจเลย ด้วยเมืองหลวเซียนนั้นใกล้กับกะเตง แล้วเป็นชอก
 เขาป่าดงรักษ^๙ มหะจะชุ่มทแกลวทหารไว้ได้มาก ท่านจงคุมทหาร
 หมั่นหนังกยกไปตง ณ เมืองหลวเซียนชุ่มททหารไว้ ถ้าเห็นกะเตงจะ
 เป็นประการใด จงยกทหารมาช่วยมาเจ็กอองเบ้งให้ทันที โกเสียง
 คำนับลาแล้วยกทหารไปตงอยู่ตามสั่ง^{๑๐}

ขงเบ้งจึงให้หาอุยเอียนเขามาว่า บัดนี้เราให้โกเสียงไปตง
 ณ เมืองหลวเซียนนั้นก็ยังมิwangใจเลย ด้วยการครั้นเห็นจะใหญ่
 หลวอยู่ ท่านจงยกทหารไปตงชุ่มไว้ ณ หลังกะเตง ถ้ากองทัพเรา
 เสียก็จะได้ช่วยกัน อุยเอียนจึงว่า ข้าพเจ้าเป็นทพหนา ชอบ
 แต่ท่านจะใช้ให้ข้าพเจ้ายกไปทำความชอบก่อนอีก แลบัดนี้มหา
 อุปราชให้มาเจ็กอองเบ้งโกเสียงยกไปเอาความชอบแล้ว จะกลับ
 ใช้ข้าพเจ้าเป็นกองหน้าไปภายหลังก็จะเปล่าอยู่ จะเอาความชอบ
 ประการใด

ขงเบ้งจึงว่า ท่านอย่าน้อยใจเลย อันม้าเจ๊กแลองเบ้ง
โกเสียงนั้นเห็นจะสู้เคียวคัมมิได้ ท่านยกไปเป็นกองหลังครั้น
เห็นจะได้ทำการมีความชอบอีกแล้ว ตำบลเกเต็งนั้นท่านอย่าคิด
ว่าเล็กน้อย เป็นที่สำคัญอยู่ อย่าได้ประมาทอุตสาหะตรวจตรา
ป้องกันเป็นกวดขันอย่าให้เป็นอันตรายได้ อยู่เยี่ยงนี้ค่านับลาออก
มาจัดแจงทหาร พร้อมแล้วก็ยกไปตั้งชุมนุมอยู่ ณ หลังเกเต็ง

ขงเบ้งจึงสั่งจูล่งกับเตงจิ๋วว่า ท่านจงคุมทหารไปล้อมทัพสุมา
ในตำบลก๊ก มาตราจะมีใครบ่วงกิด แมกกองทัพสุมาเห็นเข้า
ก็จะตกใจ แลตัวเราก็จะยกกองหลวงไปเมืองไปเซียงทีเดียว ถ้า
ได้เมืองไปเซียงแล้วก็จะได้เมืองเตยงอันด้วย เตงจ๊กกับจูล่งรับคำ
แล้วก็ยกทหารไป ขงเบ้งจึงตั้งเกียงอยู่เป็นกองหน้า แล้วก็ยก
ทัพหลวงออกจากค่ายเขากิสาน

ฝ่ายมาเจ๊กครั้นยกมาถึงเกเต็ง ก็พิเคราะห์ดูภูมิฐานแล้ว
หัวเราะ จึงว่าตำบลเกเต็งนี้มชอกห้วยธารเขาเป็นอันมาก ที่ไหน
ทหารสุมาจะยกมาได้ มหาอุปราชนปรารมภ์หาต้องการไม่
องเบ้งจึงว่า อันตำบลเกเต็งนี้มหาอุปราชกำชับมาว่าเป็นที่ค้ำขัน
อยู่ เรออย่าประมาท ขอให้ท่านตั้งค่ายใหญ่ครอบปากทางกลงไว้
ด้วยมีทางน้อยแยกเป็นห้าทางเขามารวมกันในต้นทางนี้ เกลือก
จะมีข้าศึกแต่งกองทัพแยกมาบรรจบกันจะไว้วางใจมิได้

มาเจ๊กจึงว่า อันจะตั้งค่ายลงในกลางทางนี้หาอันตราย
ไม่ แลเขาริมทางนั้นก็ติดอยู่เขาเดียว ข้างต้นเขาเล่าก็มีป่าไม้

รชัญ เหมือนเทพตามาแต่งทัชชชนะไว้ให้เรา เราจะยกทหาร
 ขนไปตั้งข่มอยู่บนยอดเขาจะมดกว่าหรือ อองเบ้งจึงว่า จะตั้ง
 ทัสาคัญเสียไม่เห็นด้วย แมตงค่ายปิดปากทางนกลงไว้แล้ว ถึงว่า
 ขาศกจะยกมาสักสิบหมื่นก็เห็นจะไม่หักทางลวงเราไปได้ ถ้าท่าน
 จะคุมทหารขนไปตั้งอยู่บนเขานั่น ขาศกรู้ยกทหารมาล้อมไว้ทั้ง
 สี่ด้านจะมีจนเสียหรือ

มาเจ้หัวเราะแล้วจึงว่า ท่านว่าครั้นเหมือนความคิดผู้หญิง
 โบราณว่าไว้ถ้าจะรบศึกให้อยู่ที่สูงถึงจะต่อด้วยศัตรูกะได้เปรียบ
 อาจเอาชนะชนะได้โดยเร็วเหมือนฝ่าไม้ไฟ แม้ทหารสุมาออกมา
 เราจะไล่ให้แตกหนีไป มิให้ม้เกราะติดตัวเลย

อองเบ้งจึงว่า โบราณว่าทำสงครามให้อยู่สูงก็ชอบอยู่
 ถ้าและตั้งอยู่บนเขานั่น ขาศกยกมาล้อมไว้รอบทางนาเสีย ทหาร
 เราจะอดนาระหาอยู่ เมื่อเป็นฉะนั้นแล้วจะคิดประการใด มาเจ้
 จึงว่า ท่านหารู้จักทำการศึกไม้มั โบราณว่าจะทำสงครามให้ตั้ง
 ท้ายก่อนแล้วจึงตั้งทัพเป็น แม้ขาศกล้อมเราไว้ให้ทหารทั้งปวง
 อดนากเหมือนทำโทษใส่ตัวเอง ด้วยทหารเราอดน้ำแล้วหรือจะ
 สู้ตายกับที ก็จะมีใจกำเริบโกรธมุขจนถึงมาตรว่าคนหนังกจะสู้
 ได้ตั้งร้อยคน จะหักออกไปให้จงได้ ขาศกก็จะแตกกระจายไป
 ตัวเราก็ดูเรียนรูในกลสงคราม ทำการศึกมากหลายครั้ง ถึง
 มหาอุปราชก็ได้ปรึกษาหารืออยู่เนื่อง ๆ เหตุไฉนตัวท่านเพียงนี้
 จะมาดุษมนขัดขวางเรา

อองเบ้งจึงว่า ถ้าท่านมพองจะยกทหารขึ้นไปตั้งบนเขาก็ตาม
 ใจ ขอแบ่งทหารให้ข้าพเจ้ากองหนึ่งเถิดจะไปตั้งค่ายอยู่ข้างทิศใต้
 แม่น้ำสาครยกมาล้อมท่าน ข้าพเจ้าจะใคร่รับพุ่งดำนท่านไว้ แลขณะ
 เมื่อพูดกันอยู่พอชาวบ้านป่าพวกหนึ่งแตกมาบอกว่า บัดนี้ทหาร
 สุมาอัยยกกองทัพมาจะใกล้ถึงตำบลนั้นแล้ว มาเจกแจ้งดังนั้นจึงว่า
 แก่อองเบ้งว่า เราจะแบ่งทหารให้ท่านห้าพันจะไปตั้งค่ายอยู่เถิด
 เราจักยกทัพขึ้นไปตั้งบนเขา ถ้าแลทำการกำจัดข้าศึกเสียได้ม
 ชัยชนะแล้ว เราก็มบอกความชอบให้แก่ท่าน อองเบ้งรับเอา
 ทหารแล้วยกไปตั้งค่ายอยู่ใกล้เขาทางประมาณร้อยเส้น จึงทำ
 เป็นแผนทรบให้คนเอาไปแจ้งแก่ขงเบ้ง

ฝ่ายสุมาอัยจึงใช้ให้สุมาเจียวผู้บุตรคุมทหารยกไปสอดแนมดู
 สืบว่าถ้าไปถึงตำบลเกเต้งอย่าเพ่อว่าความจริงยับยั้งช้าช้ารบดู แม่
 เห็นขงเบ้งให้ทหารยกไปตั้งอยู่แล้วจึงรีบมาบอกให้แจ้ง ขณะนั้น
 สุมาเจียวยกไปสอดแนมดูเห็นทหารขงเบ้งไปตั้งอยู่ จึงกลับมา
 บอกแก่สุมาอัยผู้บิดา

สุมาอัยแจ้งดังนั้นทอดใจใหญ่ว่า ขงเบ้งนับบุญรู้ตลอดดวง
 ไปประจักษ์แห่งเทพดา เรานรู้ถึงเลย สุมาเจียวจึงว่า เหตุใด
 บิดามาเตือนเสียใจฉะฉนั้นเล่า ข้าพเจ้าเห็นว่าตำบลเกเต้งนั้นแม่จะ
 รบเอาได้ง่าย ไม่พักวิตกเลย สุมาอัยถามว่า เหตุไฉนจึงมา
 เกรธาประมาทละนั้น สุมาเจียวจึงว่าข้าพเจ้าไปสอดแนมดูเห็นตำบล
 เกเต้งนั้นทหารขงเบ้งจะไดตั้งค่ายอยู่ในที่สำคัญหาไม้ใด ขึ้นไปตั้ง

อยู่บนเขา สุมาอไถยन्दงนนักยन्दงจว่า แมะนนักเหมือน
เทพดาช่วยเรา จะให้ไคความชอบเป็นมั่นคง แล้วสุมาอแต่งตัว
ใส่เกราะขนมาคุมทหารประมาณ ร้อย เศษ รับ ไปถึง ตำบล เกเตง
เที่ยวดูท่าทางจะเข้าออกรอบเขานนแล้วกลับมาก

ขณะนั้นมาเจกจึงสั่งทหารทงปวงว่า ถ้าเห็นทหารสุมาอยก
มาถึงตำบลนแล้ว เราโบกธงสำคัญชนเมื่อใด ก็ให้กรุกนลงจาก
เขาเข้ารบพุ่งตทหารสุมาอให้แตกไปจงได้

ฝ่ายสุมาอครนกลับมาแล้วก็ยังไมแจ่งว่า ที่ตำบลเกเตงนนั้นผู้
ใดมาตงอยู่ จึงใช้ให้ทหารคนหนึ่งไปสืบดู ทหารกลับมาบอกว่า
ตำบลเกเตงนนั้นมาเจกนองมาเหลียงคุมทหารมาตงอยู่ สุมาอ
แจ่งดงนนักหวัระะ จึงวามาเจกคนนปรากฏแต่ขอ เป็นคนหา
ปัญญาไม ขงเบ้งใช้คนใดคนหนึ่งจะเสยการเบนมั่นคง แล้ว
จึงถามทหารว่า จะยกมาตงอยู่แต่มาเจกกองเดียวหรือ ๆ มีทหาร
ตงอยู่แห่งใดบ้าง ทหารจึงบอกว่า อองเบ้งคุมทหารตงอยู่ไกลเขา
ออกไปทางประมาณร้อยเสนนคนายหนึ่ง

สุมาอจึงให้เตยวคับกไปตงสกัดตันทงไว้ หวังมิให้อองเบ้ง
มาช่วยกันไค แล้วให้ชนตาชนทงสองนายยกทหารไปตงบดทาง
ทงทหารมาเจกจะลงมามากนักนนเสย จึงสั่งว่าถ้าเห็นเราทำการ
ไคทงทงแล้วก็ให้ช่วยกัน สุมาอจัดแจ่งกองทัพเสร็จไว้แต่ใน
เวลากลางคน ครนเวลารุ่งเชากก็ให้ยกทหารมา กองทัพสุมาอ
ตงล้อมเขาไว้

ฝ่ายมาเจ็กเห็นสุมาอียกเขาล้อมไวคังน กโปกธงสัญญา
 จะให้ทหารทงปวงลงมัตทพิสุมาอ ทหารมาเจ็กเห็นทหารชาศก
 มาล้อมอยู่เป็นอันมากกักลวมืออาจลงมารบพุ่งได้แต่เรวณอยู่ มา
 เจ็กเห็นทหารทงปวงย่อท้อแก่ชาศกมิไคลงมารบพุ่งก็โกรธ จีบ
 นายกองทหารสองคนฆ่าเสีย ทหารทงปวงเห็นคังนก็กลัว มาเจ็ก
 จึงลงจากยอดเขาเขารบพุ่งด้วยทหารสุมาอเป็นสามารท ทหาร
 สุมาอรบตันทานไวไม่เบ็ดช่องให้ ทหารมาเจ็กจะหักออกมามิไค
 เหลือกำลังกลอยกลับชนไป มาเจ็กเห็นออกมามิไคก็เสียใจ จึง
 ให้ตังมันไวบนเขาคอยกองทัพอจะยกมาช่วย

ฝ่ายอองเบ็งเห็นสุมาอให้ทหารเขาล้อมเขาไว ก็ยกมาจะ
 ช่วยมาเจ็ก พอพบกองทัพอเดียวคืบตังสกัดทางอยู่ ก็เขารบพุ่งกัน
 เป็นสามารท ทหารเดียวคืบกัตตันทไวมามิไค จึงถอยกลับไป สุมาอ
 กำชับตรวจตราทหารให้ล้อมเขาไวเป็นกวดขัน แต่เวลาเขาจน
 เียงทหารมาเจ็กจะลงมัตกนากนมิไค ต่างคนเรวณระส่ำระสาย
 นก อยู่มิไคกลอบหนึลงมาเข้านบนอบสุมาอเป็นอันมาก ทหาร
 ชิงยังอยู่บนเขามิลงมานน สุมาอก็ส่งทหารให้เอาไฟจุดเผาล้อม
 ชนไป ทหารมาเจ็กก็คณรนเป็นอลหม่าน มาเจ็กเสียที่จะอยู่ต้าน
 ทานมิไคก็พาทหารหักลงมา สุมาอก็แกลงให้ทหารแยกทางให้
 มาเจ็กหนีไป

เดียวคืบเห็นมาเจ็กแตกมา ก็ขับทหารไล่ติดตามกระชั้น
 จะจับเอาตัว พออุยเอียนรุษยกทหารรับมาช่วย พบมาเจ็กแตกมา

ก็แหวกทางให้ออกไปข้างหลัง อูยเอียนก็ขับทหารเข้ารบพุ่งด้วย
 เติงคับ ๆ สุ่มได้กลอยหนี อูยเอียนได้ตกไล่ตามรบพุ่งกระชั้นไป
 จะตคนเอาเกเตงด้วย ครนรบตามมาทางประมาณหาสิบแสนสูมา
 กับสูมาเจียวพ่อลูกยกทหารมาตั้งชุมนุมอยู่ก็ออกกระหนาบตอูยเอียน
 หงสองข้างทาง เติงคับเห็นดังนั้นก็กลับรบสวนทางลงมา อูยเอียน
 เขาอยู่ในหว่างกลางรบพุ่งฆ่าฟันตลุมบอนกันเป็นอลหม่าน

ขณะนั้นทหารอูยเอียนตายในทริบกงหนง พออองเบ้งยก
 ทหารมาทันเห็นสูมาอลอมอูยเอียนเข้าไว้ ก็ตกระทบเข้าไปช่วย
 อูยเอียน ๆ เห็นอองเบ้งก็มีความยินดีจึงว่า ทนเราไม่ตายแล้ว
 สองนายก็คุมทหารบรรจบกันระดมตบองทัพสูมา มาฟันทหารลม
 ตายลงเกลื่อนหงสองข้าง สูมาก็กับสูมาเจียวเติงคับกลอยทหาร
 พ่ายออกมา อูยเอียนกับอองเบ้งก็พากันกลับไปจะเข้าค่าย พอมา
 จะใกล้ถึงค่ายไปเห็นธงปักไสวอยู่ปลายค่าย ก็รู้ว่าข้าศึกเข้าเชิงเอา
 ค่ายได้แล้ว จึงให้ทหารรออยู่

ฝ่ายชนตาชนหงซึ่งเขาอยู่ในค่าย เห็นอูยเอียนอองเบ้งกลับ
 มาจะเข้าค่าย ก็คุมทหารยกออกมาตันทานไว้ อูยเอียนอองเบ้งก็
 พาทหารหนีจะไปหาโกเสียง ณ เมืองหลิวเซี่ย ขณะนั้นโกเสียง
 แจ้งว่าเกเตงเสียดียกทหารมาช่วย พอพบอูยเอียนกับอองเบ้งแตก
 มา ก็ไล่ตามแจ้งเหตุทั้งปวงทุกประการแล้วจึงว่า เวลาคำนัน
 เราจะช่วยกันยกทหารเข้าปล้นเอาค่ายเกเตงคืนให้จงได้ ครั้น

ปรึกษาพร้อมกันแล้ว เวลาค่ำก็แยกทหารออกเป็นสามกอง ให้
อยู่เฝ้ายนกลงไปเป็นกองหน้า โกลเสียงก็ยกทหารตามไป

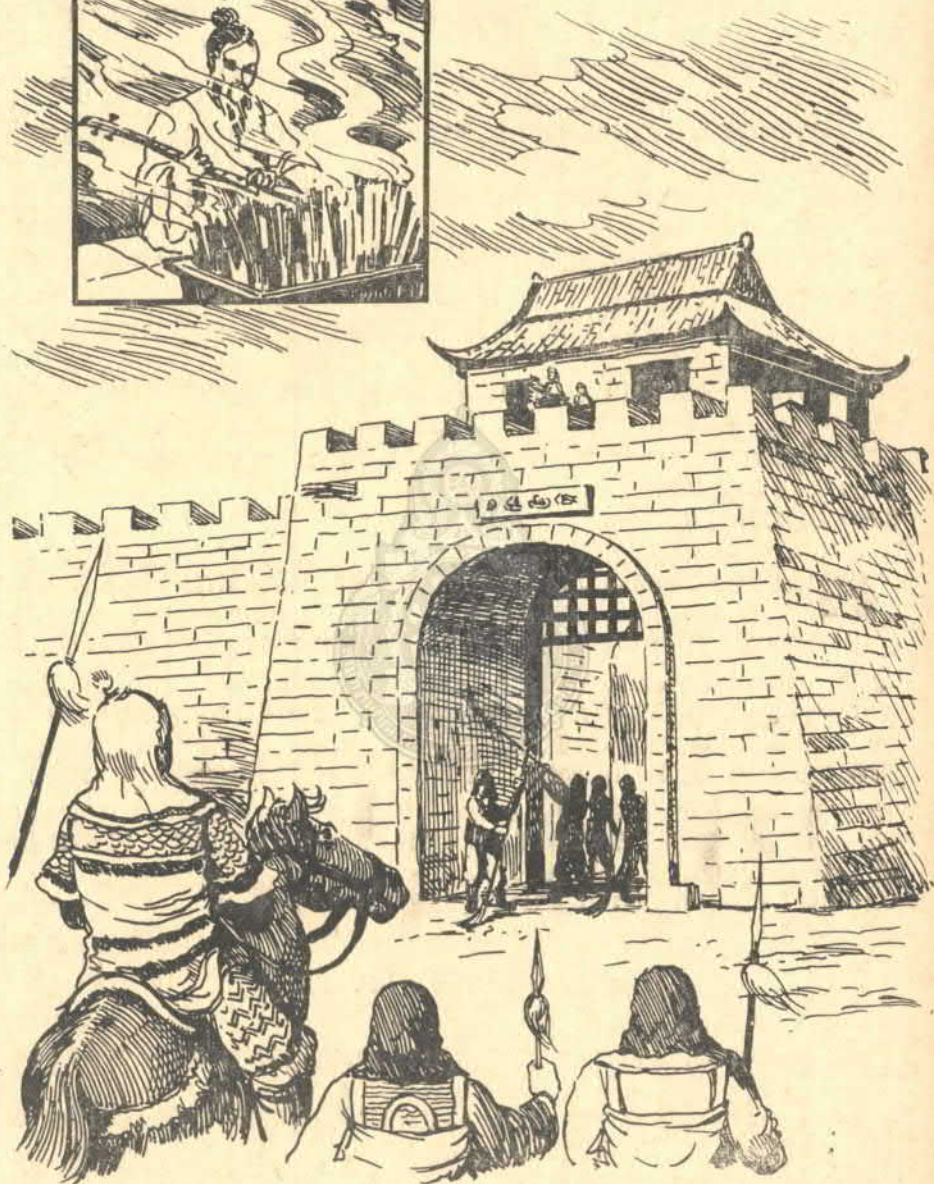
ครั้นอยู่เฝ้ายนกลงมาถึงตำบลเกเต้ง เห็นค่ายเปล่าอยู่ มิได้มี
ผู้คนรักษา ก็คิดว่าสุมาเอ่แก่ลงทำกลไว้ จึงให้รื้อทหารอยู่แต่่นอก
ค่าย โกลเสียงก็รบยกทหารตามมาทันเข้า จึงปรึกษากันว่า บัดนี้
เรายกมาเห็นแต่ค่ายเปล่ามิได้เห็น ทหารสุมาเอ่จะตั้งอยู่แห่งใด
ตำบลใดก็ยังไม่รู้ อนึ่งอองเบ่งก็ยังมีมาถึงพร้อมกัน ว่ายังมีทัน
ขาดคำก็ได้ยินประต๋ตจุดชนทหารโห่ร้องเอ็กเกร็กก็ตกใจ แลไป
เห็นแสงเพลิงจุดใหม่มาริมสองข้างทาง ทหารทั้งปวงก็รีบเข้าหา
กัน ฝ่ายสุมาเอ่ก็ให้ทหารล้อมโกลเสียงกับอยู่เฝ้ายนเขาไว้ อยู่เฝ้ายน
กับโกลเสียงก็ขับทหารเข้ารบพุ่งตะลุมบอนกันอยู่ พออองเบ่งยก
ทหารมาตามเนินเขา เห็นโกลเสียงกับอยู่เฝ้ายนรบพุ่งกับสุมาเอ่ดังนั้น
ก็ให้จุด ประต๋ต สัญญา ขับทหารเข้า โจมตี หักกลางเข้า ไปช่วย
โกลเสียงกับอยู่เฝ้ายน ทหารล้มตายเป็นอันมาก ก็พาอยู่เฝ้ายนกับ
โกลเสียงออกจากที่ล้อมได้ จะหนีกลับไปเมืองหลิวเซีย....*

ขงเบ้งให้อองเบ่งเข้ามาแล้วถามว่า ตัวท่านเป็นผู้ใหญ่ เรา
ไว้วางใจให้ไปรักษาตำบลเกเต้งด้วยม้าเจ๊กได้กำชับว่ากล่าวไป เหตุ
ไฉนมิได้ห้ามปรามและให้มาเจ๊กชนไปตั้งค่ายอยู่บนเขาให้เสียการ
ทั้งนี้ อองเบ่งคำนับแล้วจึงบอกว่า ชิงมหาอุปราชกำชับแก่ข้าพเจ้า

* ข้อความตอนนี้ได้ตัดตอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการลงโทษม้าเจ๊กออกเสียบ้าง
เพื่อให้กระชับขึ้น

ไปนั้นจะได้ละลมเสียหามิได้ เมื่อไปถึงตำบลเกเตงนั้นข้าพเจ้า
ได้ทอดทานเป็นหลายครั้ง มาเจ้กขิงโกรธมิได้ฟังข้าพเจ้า จึงเสียการ
ไป แล้วอองเบ้งก็แจ้งเนื้อความให้ฟังสนทุกประการ

ขงเบ้งแจ้งแล้วกับอองเบ้งออกไปเสีย จึงให้หามาเจ้กๆ
รู้ว่าโทษตัวผิดใหญ่หลวง จึงมัดตัวเองเข้ามาหาขุนนางทั้งปวง
ขงเบ้งจึงถามว่า ตัวท่านมีสติปัญญาใดเรียนรู้ในกลสงครามมาแต่
น้อยจนใหญ่ แลขึ้นอาสาไปครั้งนี้ เราก็คงจับเป็นกวดขันว่า
ตำบลเกเตงนั้นเป็นที่สำคัญอยู่ ท่านอวดรู้ทำทานบนให้แก่เรา บัดนี้
ก็ไม่เหมือนทานบน ทำให้เสียการทั้งนี้โทษท่านก็ใหญ่หลวง
ครั้นจะมีเอาโทษตามพระอัยการศกนั้น สืบไปเบื้องหน้าทหาร
ทั้งปวงก็จะดูเบาแก่ราชการ แม้นท่านตายเสียผู้เดียวก็จะเป็น
กฎหมายอย่างธรรมเนียมไป ราชการก็จะไม่แปรปรวนพันเพือน
เสีย ท่านอย่าน้อยใจเราเลย อันบุตรภรรยาอยู่ภายหลัง เราจะ
ช่วยทำนุบำรุงเลี้ยงไปดังตัวท่านยังอยู่ เกิดมาเป็นชาติทหารแล้ว
อย่าได้อาลัยแก่ชีวิตเลย จงสู้ตายตามโทษานุโทษนั้นเถิด แล้ว
ก็สั่งให้เอามาเจ้กไปฆ่าเสีย มาเจ้กกรองให้ออนวอนขอโทษต่างๆ
ขงเบ้งเห็นมาเจ้กรองให้ออนวอนก็กล่นนาคามิได้ ร้องให้
แล้วจึงว่า ตัวท่านกับเรารักกันอยู่เหมือนพกบน้อง ซึ่งเราทำทนต์
ก็ตามกฎหมายอย่างธรรมเนียม ไซ้จะมีใจชิงชังท่านหามิได้
อันบุตรภรรยาของท่านนั้น เราจะเลี้ยงไว้

แลขนไปดูบนหอรบ เห็นขงเบ้งนั่งดัดกระจบบอยู่คร่ำใจ

พอว่าสนคําลงทหารก็คุมเอามาแจกออกไป ขณะเมื่อทหาร
จะลงดาบนัน พอเจียวอนมาแต่เมืองเสฉวนจึงห้ามให้งดไว้ ก็
เข้าไปว่าแก่ขงเบ้งว่า ชงมาแจกกระทำให้เสียการครองนโทยถึงตาย
อยู่แล้ว แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าบานเมืองยังมีราบคาบ แลมหาอุปราช
จะมาฆ่าทหารเอกเสียฉะนั้นหาเสียตายไม่หรือ ขงเบ้งจึงว่าเราทำ
ทงนไช้จะมีความชงโกรธหามาได้ แม้จะละโทษมาแจกเสีย ทหาร
ทงปวงก็จะเอาเยี่ยงอย่าง พอว่ายังมีขาดคําทหารก็เอาศัรษะมาแจก
เข้ามาให้แก่ขงเบ้งๆ เห็นศัรษะมาแจกก็ระลึกถึงคำเล่าปี่ว่าไว้
แต่ก่อนกรองไให้

เจียวอนจึงถามว่า มาแจกทำผิดท่านสั่งให้เอาไปประหาร
ชีวิตเสีย แล้วเหตุใดจึงรองไให้เล่า ขงเบ้งจึงว่า ชงเรารองไให้
ทงนไช้จะอาลัยด้วยรักมาแจกหามาได้ เราคิดถึงคำพระเจ้าเล่าปี่
เมอมาทักอยู่เมืองเบ็กเตนน จะไกลตายได้ว่าไว้แก่เราว่า มาแจก
นปากรู้มากกว่าใจ ชงจะไ้การใหญ่ไปภายหนามาได้ เราลืมไป
มิได้คิด ครั้นเห็นศัรษะมาแจกก็ระลึกถึงรองไให้

ขงเบ้งติดพันดวงสุมาอ

ขณะนั้นมาไ้มาบอกว่ สุมาอยกทหารมาแล้ว ขงเบ้งแจ้ง
ดังนั้นก็ตกใจ ทหารทงปวงก็หนีขาดไปสิ้นทุกคน ขงเบ้งมีทหาร
น้อยตัวแลทหารผู้ใหญ่ก็ไม่อยู่ มริฐจะสู้รบประการใด จึงขึ้นไป
อยู่บนเชิงเทิน เห็นทหารสุมาอมาเป็นอนมาก ดงหนิงจะเหยียบ

เมืองเสีย จึงให้รอลงธงทีกไว้นก้าแพงนั้นลงเสียสน แล้วให้
 เปิดประตูเมืองไว้ทางสถานี จัดทหารแลชาวบ้านให้กวาดทางประตู
 เมืองเป็นปกติอยู่ประตูละยสิบคน มิให้สะดุ้งสะเทือน แล้วกับ
 ใ้ทหารทงปวงเข้าชมเสีย มิให้พูดจากันเป็นปากเสียง จึงว่าเรา
 จะคิดกลอุบายอันหนึ่งให้สุมาอ้อยไปจงได้ ถ้าผู้ใดเจรจากันอออง
 ไปจะตัดศีรษะเสีย สั่งแล้วขงเบ้งก็แต่งตั้งว่าโง่งพาด็กน้อยสอง
 คนขนบนหอรบ ให้เดกนถอกระบคนหน้งๆ ถอแฮยน้อยทงสอง
 ข้าง แล้วตั้งกระดางรูปบุชาไว้ข้างหน้า ก็นั่งติดกระจับบ่เล่นอยู่

ฝ่ายทหารกองหน้าสุมาอ้อยเข้ามาใกล้เชิงกำแพงเมือง แล
 ขนไปดูบนหอรบ เห็นขงเบ้งนั่งติดกระจับบ่อยู่ก็รำใจ กลับ
 ออกไปบอกสุมาอ้อว่า บัดนี้ข้าพเจ้ายกเขาดังเชิงกำแพง เห็นเมือง
 เงียบอยู่ ม้แต่คนประตูละยสิบคนนึ่งกวาดอยากเชื่อเคยอยู่
 แล้วตัวขงเบ้งนั้นขนนั่งติดกระจับบ่เล่นอยู่บนหอรบ เห็นประหลาด
 นึก จะเข้าเมืองนั้นเกรงจะถูกกลขงเบ้ง จึงกลับมาบอกท่าน

สุมาอ้อได้ฟังดังนั้นก็หัวเราะแล้วจึงว่า ขงเบ้งนั้นจะอาจกระนั้น
 เจียวหรือ เรามะเขอะจะไปดูเอง สุมาอ้อขนมาพาทหารไปประมาณ
 ยสิบคน ขึ้นอยู่แต่ใกล้เชิงกำแพงแลเข้าไปเห็นขงเบ้งแต่งตัว
 ว่าโง่ง หน้าตาเข้มขนบนสบายอยู่ ก็คิดว่ากองทัพเรายกมา
 เป็นการจวนตัวถึงเพียงนี้ ขงเบ้งห้ามความสะดุ้งใจไม้ม่ กลับติด
 กระจับบ่เล่นเสียอีกเล่า ชะรอยจะแต่งกลไว้ลวงเราเป็นมั่นคง
 คิดฉะนั้นแล้วก็กรังใจกลัวว่าขงเบ้งจะข่มทหารไว้ ก็ชักมาพา

ทหารกลับไป ความกลัวมีทันจัดแจงทหารก็ให้กองหน้าเป็นกอง
หลังขับทหารรับถอยออกมา

สุมาเจียวผู้บุตรจึงห้ามว่า เหตุใดนับดาจึงมากลัวขงเบ้งดังนี้
ขงเบ้งนั้นเป็นคนสนิททหารสุดความคิดสู้เรามาได้แล้ว ก็ขงตายแข็ง
ใจทำกลเปล่า ๆ อยู่

สุมาเอจึงว่า ตัวเจ้าหนุ่มแก่ความยังมีรู้สันตติเคยกลของเบ้ง
อันขงเบ้งมีสติปัญญาชำนาญในการสงครามนัก จะทำการสิ่งใดก็
แน่นอน เคยทำกลศึกมหัสยมาหลายครั้ง เจ้ามสติปัญญาแต่เพียงนั้น
จะล่วงดูหมิ่นขงเบ้งเป็นผู้ใหญ่แก่ในการศึกนั้นมันบังควร แม่จะ
ขึ้นทำล่วงเกินไปก็จะต้องด้วยกลของขงเบ้งพากันตายเสียสิ้น ขง
ถอยคำของเจ้าว่าเราจะเชื่อฟังมิได้ แล้วก็เร่งขับทหารทั้งปวงให้
รับไป

ขงเบ้งเห็นสุมาเอยกทหารกลับไปก็ตอบมอหัวเราะ ทหารทั้ง
ปวงจึงถามว่า สุมาเอยกทหารมาสืบหาหมิ่นจะตำรายท่าน การ
จนตัวอยู่ถึงเพียงนี้ เหตุใดท่านจึงมกล้ว ตบมอหัวเราะเสียอีก
เล่า ขงเบ้งจึงว่า ขงเราหัวเราะทั้งนี้ เพราะเห็นสุมาเอรู้มเท่าเรา
สำคัญว่าเราสู้ทหารไว้ก็ตกใจกลัวหนีไปเอง อันกลอุบายเรา
มีทำจำทำ ด้วยจิตใจจนตัวอยู่แล้วก็จำเป็น แลสุมาเอกลับไป
ครั้งนี้เห็นจะไปทางน้อยริมเขาบูกองสันเป็นมั่นคง ก็จะพบกองทัพ
กวนหินเตียวเป่าซึ่งไปซุ่มอยู่ จะต้องด้วยกลของเราทำไว้จะไม่
เสียเปล่า

ทหารท่งปวงไต่ฟังขงเบ้งว่ากยन्द ชวนกันลงมาค้านับแล้ว
 ว่า ถ้าเป็นใจข้าพเจาท่งปวงนทไหนดจะแข่งใจอยู่ใด ก็จะท่งเมือง
 เสียพากันหนีไป ขงเบ้งจึงว่า ถ้าจะทำใจอ่อนท่งเมืองเสียเหมือน
 ทานวานน ทหารเราสองพันหกร้อยสักรหยาบมือหนึ่งหรือจะหน
 ทหารสิบหาหมื่นพัน เขาจะไล่จับเอาดังหนู ประเดี๋ยวหนึ่งก็จะ
 จอมกมาไต่สน ว่าแล้วกตบมือหัวเราะ ทหารท่งปวงกตใจ
 ขงเบ้งจึงว่า บัดนี้สุมาถอยทัพไปด้วยกลของเรานี้ ตรายก็จะ
 ยกกลับมาทำร้ายอีกจะไว้อใจมิได้ ก็ให้กวาดครอบครว้อพยพชาว
 เมืองท่งปวงลาดถอยทัพมายังเมืองยันทงสน

ฝ่ายสุมาถอยมาถึงตำบลเขาบูกองสน ไต่ยินเสียงทหาร
 กวนหินเตี่ยวเป่าซังต่งซุ่มอยู่บนเขาไต่ร้องเสียงสนั่นลงมากตใจ
 จึงว่าแก่สุมาหุ สุมาเจียวผู้บุตรว่า แม่เรามิรบหนี่มากจะต้องกล
 ขงเบ้งจริง ว่ายังมีทันขาดศึกไปแล้วเห็นกองทัพยกลงมาจากเนิน
 เขา มีธงดำแม่ทัพจารกอักษรปรากฏชื่อว่า เตี่ยวเป่าทหารใหญ่
 ทหารท่งปวงตกใจกลัวท่งศัสตราอาวุธเสีย วังหนี่ร่นถอยหล่งมา
 ถึงปากทางจะออกทางใหญ่ เห็นกองทัพยกสักลงมาอีกกองหนึ่ง
 มีธงแดงจารกชื่อว่ากวนหินนายทหาร แล้วไต่ยินเสียงโห่สนั่น
 อยู่ในบ้านบาง

สุมาสำคัญว่าขงเบ้งทำกลอุบายซุ่มทหารไว้มากตใจ ทหาร
 ท่งปวงกลัว ท่งเสบียงอาหารเครื่องศัสตราอาวุธเสียเป็นอันมาก
 แดกต่นกันเบ้นอลหม่าน กวนหิน เตี่ยวเป่าสองนายก็มีไต่ไล่

ติดตามไปตามขงเบ้งสั่ง เก็บได้เสบียงอาหารเครื่องศัสตราวุธ
ทางป่วงแล้วกรบลาดทัพถอยกลับมา

ฝ่ายโจ้จั้นรู้ว่ากองทัพของขงเบ้งเล็กไป ก็รีบยกทหารตามมา
ถึงปากทางขงเบ้งอยู่มาตายตงสกัดอยู่ ก็เขารบพุ่งกันเป็น
สามารด เกียงอยู่มาตายมาพันทหารโจ้จั้นล้มตายเป็นอันมาก
โจ้จั้นเสียที่สู้ไม่ได้ถอยทัพกลับไป เกียงอยู่มาตายได้ชัยชนะ
แล้วยกทหารกลับมายังเมืองฮันตง

ฝ่ายจู๋ลงเตงจยกมาตงอยู่ตำบลก๊กกั้นนั้น แจ้งว่าขงเบ้งเล็กทัพ
มาจากเขาบูกองสันแล้ว ก็ปรึกษากันกับเตงจิ๋ว บัตนกองทัพ
ตำบลเขาบูกองสันก็เล็กไปแล้ว เห็นว่าสุมาเอะยกติดตามมา
มั่นคง ท่านจงจารึกธงลงอักษรเป็นขอเรา ถ้าเห็นสุมาเอะตามมาจาก
คุมทหารรับหนไปทางใหญ่ ตัวเราจะคุมทหารซุ่มเดินตามราวป่า
ทหารสุมาเอะเห็นอยตัวก็จะไล่กระชนไป เราจะบากทางออกตัด
กระทบหลัง ท่านจงกลับหน้าลงมารบตั้นไว้ ทหารสุมาเอะก็จะ
แตกไป ครั้นปรึกษากันแล้วยกทหารออกเดินตามกำหนดกัน

ฝ่ายโก่ฉุยยกมาตามคำสุมาเอะครั้งนั้น ก็กำชับเขาว่าตัวท่าน
คุมทหารเป็นกองหนาไปบัตน จงดูอัธมาสัยอย่าประมาทแก่ข้าศึก
ถ้าเห็นทหารจู๋ลงหนแล้วจงอย่าได้กระชนไล่ชนไป รอรังทหาร
ศุทวงศ์ก่อน ด้วยจู๋ลงนั้นเป็นคนเจ้าความคิดมักแต่งกลล่อลวง
ข้าศึกให้เสียที แล้วก็มีฝีมือเข้มแข็งนัก ให้เร่งถอยเสีย

เขาหญิงว่า ท่านอย่าปรารมภ์เลย ทำไมกับผมอยู่
 ขาพเจ้ามืดแล้ว ขอให้ท่านยกทหารหนีไปให้ทันที่เกิด ถ้าพบ
 จูล่งแล้วขาพเจ้าจะจับเอาตัวให้ได้ เขาหญิงยกทหารสามพันรับมา
 ถึงตำบลกีกัก เห็นทัพแดงเจ็ดพันหนีไปตามทางใหญ่มีธงสำคัญ
 ขอจูล่ง ก็คิดว่ากองทัพจูล่งจริง จึงขับทหารตามกระชั้นไปทาง
 ประมาณสามสิบเส้น

จูล่งเห็นเขาหญิงไล่ลงชนไป ก็ให้ทหารจุดประทัดให้ร้องออก
 มาข้างหลังร้องว่า กูขอจูล่งรู้จักหรือไม่ เขาหญิงเหลียวหลังมาเห็น
 จูล่งก็ตกใจ ชักมาจะกลับหนีออกมาสู้ กำลังขวางตัวอยู่จูล่งก็
 แทะด้วยทวน เขาหญิงมโหฬารตกสวาทตาย ทหารทั้งปวง
 เห็นดังนั้นก็แตกหนีเขาไปสิ้น จูล่งก็ขับทหารรับตามเตงจมา

และขณะเมื่อจูล่งรบกับเขาหญิง ได้ยินเสียงโห่เอิกเกริกอยู่
 ข้างหน้า โกลุยกไช้โหมบั่นเจงกุ่มทหารรับยกชนไปดู จูล่งเห็น
 ทหารยกตามมากรออยู่แต่ผู้เดียว จนเตงจยกทหารไปไกลทาง
 ประมาณสามร้อยเส้น บนเจงแลไปจำสำคัญได้ว่าจูล่งก็กลัวมิอาจ
 จะตามไป จึงให้หยุดทหารอยู่ จูล่งคอยอยู่จนเวลาเย็นแล้วไม่
 เห็นทหารตามมากับขบวนหนีไปเป็นปกติ

ครั้นโกลุยกยกทัพมาทันบนเจง ๆ จึงบอกว่าขาพเจ้ามาพบ
 จูล่ง ครั้นจะขับทหารติดตามรบพุ่งไปก็เกรงอยู่ ด้วยจูล่งนั้นมโหฬาร
 กลาแข็งนัก จึงรอน้ำท่านอยู่ โกลุยกแจ้งดังนั้นก็มั่งงใจ ให้บนเจง
 ขับทหารรับตามไป บนเจงก็คุมทหารร้อยหนึ่งติดตามมาถ่วง

ทางซอกเขา ไคยนเสียงจูลงรองควาदन แล้วขับทหารทะเลวง
ออกมา ทหารทั้งปวงเห็นกตจิพากันวิ่งหนีเข้าไปในป่า
บนเชิงเขาใจซึกมาเขาไปต่อสู่ลง จูลงด้วยเกาทัณฑ์ลูก
หมวกบนเชิงพลัดตกจากศีรษะ ก็สะดุ้งกลัวตกลงมาจากหลังมา
จูลงก็ขบมาสะอึกเขาไป เอาปลายทวนจ่อหัวอกไว้แล้วจึงว่า แม่จะ
ฆ่ามังเสียบคนกเหมือนฆ่าสัตว์หาต้องการไม กุล่อยเสียให้ทาน
ชีวิต แล้วจึงเร่งกลับไปบอกนายมิ่งรับยกมาสู้กับกูเถิด กูจะคอย
ทำอยู่ บนเชิงมีความยินดีกลับมากลับไปบอกแก่โกญทุกประการ
โกญแฉ่งดงนกกแล้ว มิได้ยกทหารตามไป จูลงก็ขบมาตาม
เตงจิบองกนทหารทั้งปวงมิได้มีอันตรายสังใดจนถึงเมืองฮันตง
ฝ่ายโจจีนกับโกญก็พากันยกกลับมา จะตีเอาเมืองเทียนซุกับ
เมืองลาอันเมืองฮันตง

ขณะนั้นสุมาหยกทหารมาถึงกลางทาง แฉ่งกตศัพทว่าขงเบ้ง
ยกทหารเลิกไปจากเมืองเสเสียแล้ว ก็ให้กลับพลทหารคนมาเขา
เมืองเสเสีย จึงให้สถามชาวบ้านชาวเมืองทั้งปวงว่า ขงเบ้งมา
ตั้งอยู่ในเมืองเสเสียนมทหารอยู่สักเท่าใด หญิงชายทั้งนั้นจึงบอก
ว่า เมอขงเบ้งยกทหารมาตั้งอยู่นั้น มทหารสองพันทหารอยแต่
ลวนพลเรือน ทหารทมิฬมอหนักห้ามมิ

อนงกวนหน เตียวเป่า ช่งไปตั้งอยู่ตำบลเขาบูกองสนั่นแล้ว
กมทหารนายละสามพันทำกลวงสับสนเปลี่ยนกันไปหัวเขาท้ายเขา
จะไคมีทหารอนชุ่มช่อนอยู่นอกนอกกห้ามใด สุมาอแฉ่งดงน

ก็เอามอบบอกเขาว่าเรารู้เท่าความคิดขงเบ้งเลย ครั้นสูมาอพก
ทหารอยู่เมืองเสฉงจัดแจงบ้านเมืองเป็นปรกติแล้ว ก็ยกทหาร
กลับไปเมืองเตยงอัน จึงทูลพระเจ้าโจยอยตามขงได้ทำการรบพุ่ง
นั้นทุกประการ

ขงเบ้งตาย

ครั้นเวลาค่ำขงเบ้งอดุส่ำห์เดินออกไปดูอากาศ เห็นดาว
สำหรับตัวนั้นเสราห์มองกว้าแต่ก่อนก็งตกลใจเป็นอันมาก จึงพา
เกียงอยู่เข้าไปท้างในแล้วว่ ขว้ตเรานเห็นจะตายในวันในพรุ่ง
แล้ว เกียงอยู่ได้ฟังดังนั้นก็ตกลใจจึงถามว่ เหตุใดมหาอุปราช
จึงว้ฉะน ขงเบ้งจึงบอกว่ เราพเคราะห์ดูอากาศเห็นดาวสำหรับ
ตัวเรานว้ปริต จึงรู้ว่จะสนอยแล้ว

เกียงอยู่จึงว่ ถ้ากระนั้นท่านจงแต่งการบูชาเทพดาเสดะ
เคราะห์เสีย เห็นพอจะสับอายุไปไต่บาง ขงเบ้งจึงตอบว่ อัน
การนเรากแจ้งอยู่แต่เป็นโบราณกรรมถึงอายุของเราแล้ว จ้ะ
แต่งบูชาขอก้างเทพดาให้ช่วยตามบุญ แล้วส่งเกียงอยู่ว่ ท่าน
จงจัดทหารสับเกาคน ให้ห่มเสอขาวใส่ห่มวกขาวถือธงขาว
ล้อมวงเราอยู่ อย่าให้ผู้ใดเข้าออกรู้เห็นเป็นอันขาด เราจะนั่ง
ทำการอยู่ในม่านแต่เวลากลางคืน ไห้ครบเจ็ดวัน แม่เห็นโคม
สำหรับตัวเราสุกใสสว่างอยู่ เรากจะมีอายุสับไปได้อีกสองปี ถ้า
เพลิงในโคมนั้นดับ เรากจะมีแก่ความตายเป็นมั่นคง เกียงอยู่ก็
ออกมาจัดแจงทำการตามขงเบ้งสั่ง

ครั้นเวลาค่ำขงเบงจึงจุดโคมไวนอกม่านสลับเก้าใบ ในม่าน
 นนจุดโคมล้อมตัวอยู่เจ็ดใบ และโคมใหญ่สี่งทายนนจุดไว้
 กลาง จึงตงขาวตอกดอกไมจุดรูปเทียนชนก้านับบูชาตามตำรา
 แล้วอาราธนาเทพดาว่า ตัวข้าพเจ้าชอกุกัดเหลียง คอขงเบง เา
 กำเนิดมาในระหว่างแผ่นดินจลาจล พระเจ้าเล่าปี่อดสำห้ไปหา
 ขาพเจ้าถึงสามครั้งก็ไคมาช่วยทำการทำนุบำรุงแผ่นดิน พระเจ้า
 เล่าปี่นนมพระคุณชุบเลี้ยงขาพเจ้าถึงขนาด เมอพระองค์จะ
 สวรรคตก็ไคส่งการทงปวงไวแก่ข้าพเจ้า แลขาพเจ้าก็ไคคอด่าน
 ทำการสงครามหวังจะกำจัดศัตรูแผ่นดิน แลการครงนก็ไคสำเร็จ
 บดินเหนดาวสำหรับตัวข้าพเจ้าเสราหมอง จะถึงกำหนดอายุ
 อยู่แล้ว ตัวข้าพเจ้าตั้งใจทำการบำรุงพระมหากษัตริย์ก็ยังไม่สำเร็จ
 ขอเทพดาทงปวงจงให้กำลังแลช่วยตัวข้าพเจ้าไว้ก่อน จะได้ช่วย
 บอังกันตบร้อนอาณาประชาราษฎร์สืบไป แล้วนั่งอ่านมนตร์ไป
 จนรุ่ง

ครั้นเวลารุ่งเช้าขงเบงก็ออกกว่าราชการ ตรวจตรากำขับ
 ทแกล้วทหารไหรรักษาค่าย พอขงเบงอาเจียรโลหิตออกมาเป็น
 หลายครง ขุนนางและนายทหารทงปวงช่วยกันแก้ไข ครั้นเวลา
 ค่ำขงเบงก็เขาทำการไปตามตำรา กลางวันอดสำห้ออกกว่าราชการ
 มิได้ขาด แลทำการไคถึงหกคน

ฝ่ายสุมาอิมไคเห็นทหารขงเบงออกมารบพุ่งเป็นหลายวัน ก็
 มีความสงสัยอยู่ ครั้นเวลากลางคั่นวันนสุมาอิมออกมาดอากาศ

เกียงอยู่เข้าไปหาวกมานดู เห็นขงเบ้งสยายผมถ่อกระบ
นั่งอ่านมนตรอยู่

เห็นปริตต์ใจ จึงบอกแก่แอหว่าว่า เห็นความหาอุปราชเมือง
เสถวณนเสราหมอง เห็นอายุขงเบงจะถึงกำหนดอยู่แล้ว ท่าน
จึงคุมทหารพันหนึ่งไป ณ ค่ายขงเบง แม่เห็นทหารในค่ายนั้นสงบ
อยู่ ขงเบงจะบวลงเป็นม่นคง ท่านจึงร้องทาทายให้ทหารขงเบง
ยกออกมารบ แม่เรารู้ประจักษ์ว่าขงเบงเป็นประการใดจะได้คิด
การต่อไป แอหว่ากับคุมทหารไปลอบดูตามสุมาอสัง

ฝ่ายขงเบงทำการล้อมหกคนนั้น เห็นเพลิงในโคมใหญ่ซึ่ง
จุดไว้สำหรับเสงทายอายุนั้นรุ่งเรืองสว่างอยู่ก็ค่อยมีความยินดี
คิดว่าจะสบอายุไปได้ ในขณะนั้นเกียงอวยตรวตรวจตราทหารขงลอม
วงทงสสบเกาคณ ให้คอยดูผู้คนอย่าให้เขาออกใด แล้วเกียงอวย
เข้าไปแหวกม่านดู เห็นขงเบงสยายผมถอกระบนงอ่านมนตรอยู่
พอได้ยินเสงสุมาอมาร้องทาทายถึงหน้าค่ายเป็นข้อหยาบชา
เกียงอวยจึงออกมาจากทงในสังทหารให้ออกไปสับดู

ฝ่ายอูยเอียนได้ยินทหารสุมาอร้องทาทายดังนนักโกรธ มีได้
รู้ว่าขงเบงทำการอยู่ข้างใน จึงทะลวงเข้าไปหวังจะบอกขงเบง
พอสะดุดโคมสำหรับเสงทายอายขงเบงนั้นดับไป ขงเบงเห็น
ดังนนักตกใจทงกระบเสย ร้องขนด้วยเสงอันดังว่า ความตาย
นั้นเป็นบุราณกรรม ถึงมาตรว่าจะคิดอ่านแก้ไขประการใดก็ไม่พ้น
ตัวเราครั้นจะถึงความตายเป็นม่นคง

เกียงอวยกลับเข้ามาเห็นดังนนักโกรธ ชักกระบอออกจะฆ่า
อูยเอียนเสย ขงเบงยุคมือไว้แล้วห้ามว่า ช่งท่านจะฆ่าอูยเอียน

เสียนนไม่ควร อันเหตุทั้งนี้เพราะกรรมของเราจะถึงตาย แล้ว
 ขงเบ้งอาเจียรโลหิตออกจนสลับลงกับที่ เกียงฮุย อู๋เอียนก็ช่วย
 กันแก้ไขพบนชน ขงเบ้งเห็นดังนั้นจึงว่าแก้อู๋เอียนว่า สุมาอหมาย
 ใจว่าเราช่วยอยู่จึงให้ทหารมาเยาตู่หวังจะให้รู้ประจักษ์ ท่านจึงคุม
 ทหารออกไปรบกับทหารสุมาอ อู๋เอียนก็ขับมาพาทหารออกไป
 ถึงหน้าค่าย

แฮหว่าบาเห็นอู๋เอียนขับมาออกมา ก็พาทหารถอยกลับมา
 ณ ค่าย อู๋เอียนขับมาตามไปทางประมาณสองร้อยเส้น ครั้นไม่ทัน
 แล้วก็กลับมาบอกแก่ขงเบ้งให้แจ้ง ขงเบ้งจึงให้อู๋เอียนไปรักษา
 หน้าตอยุดังเก่า แล้วขงเบ้งก็พาเกียงฮุยเข้ามาทหาในแล้วว
 ตัวเรตงใจจะบำรุงพระมหาภคตฤกษ์ก็ไมสมความคิด เพราะชีวิต
 เราจะตายอยู่แล้ว แต่เรามิวิชาแลความรู้แลตำราซึ่งใดเรียนมา คิด
 เป็นอักษรสบนมนสพนรอยสบนสองตัว คิดเป็นความยสบนสขอ การ
 พชยสงครามแลตำราดุฤกษ์บนฤกษ์ตาอยู่ในนสน เราเพราะห
 ดุไม่เห่นผู้ใดซึ่งจะมีความอุตสาหะเรียนตำราทางนใด เห่นแต่ท่าน
 ผู้เคยวมสตนบุญสาตยขอ ทงประกอบด้วยความเพียรเบอนอนมาก
 ควรจะรักษาดำราแลเรียนให้ชำนาญไว้ได้ เกียงฮุยได้ฟังดังนั้นก็
 รับตำราทางนไวแล้วกรองให้

ขงเบ้งจึงเอาตำราฉบับหนึ่งมาขแรงให้เกียงฮุยดู แล้วว
 ตำราหน้าไมนของเราคิดเองแต่ยังมีใดทา ท่านจงเอาไว้แล้วคิด

อ่านทำเถิด ยิ่งได้ทีละสับลูก เกียงอยู่ค้ำบัลแล้วรับไว้ ขงเบ้ง
จึงว่า ท่านจงบำรุงแผ่นดินตามตำราเถิด อันเมืองเสฉวนนั้น
มิได้มีข้าศึกล่วงเข้าไปทำอันตรายได้ ด้วยด่านทางนั้นเป็นซอก
ห้วย เนินเขากันดารมาก ท่านจงระวังแต่ตำบลริมเบ่่งนั้น เห็น
จะมีข้าศึกล่วงเข้าไปทำอันตรายได้ทางเดียว แล้วเรียกมาตายน
เข้าไปกระซิบสั่งว่า ถ้าเราตายแล้วอยู่เอียนจะเป็นขบถต่อพระเจ้า
เล่าเสียน ท่านจงไปอยู่กับอยู่เอียน ณ ค่ายแล้วคิดอ่านกำจัดเสีย
ให้จงได้ มาตายรับค่าแล้วกลาออกมาอยู่กับอยู่เอียน

ขงเบ้งจึงให้พาตัวเอียวหิงเข้ามา แล้วว่าตัวเราจะถึงแก่ความ
ตายแล้ว อันอยู่เอียนนั้นจะเป็นขบถต่อพระเจ้าเล่าเสียน ท่านจง
เอาหนังสือไว้ ถาขีดสนเมื่อใดจึงให้ฉกฉวยออกดูแล้วจึงให้
ทำการ แต่ผู้ซึ่งจะฆ่าอยู่เอียนนั้นมิตัวอยู่แล้ว เอียวหิงร้องไห้
แล้วรับหนังสือลาออกมา ขงเบ้งส่งการสำเร็จแล้วกลับไปเป็น
ชานาน ครั้นเวลาพลบค่ำขงเบ้งพนงนางตั้งหนังสือบอกอาการ
ป่วยหนัก ให้มาไชรบถออกไปทูลพระเจ้าเล่าเสียน

พระเจ้าเล่าเสียนแจ้งดังนั้นก็ตกใจ จึงให้ลิสกรับไปเยี่ยม
แม้ขงเบ้งจะส่งความประการใดท่านจงจำเอามาบอกแก่เรา ลิสก
ก็ลาไป ถึงค่ายก็सानแล้วเข้าไปบอกขงเบ้งว่า พระเจ้าเล่าเสียน
แจ้งว่าท่านป่วยหนักก็ไม่สบายจึงให้ข้าพเจ้ามาเยี่ยม ขงเบ้งจึงว่า

ตัวเรานึกจะอยู่ทำราชการ บัดนี้หาบุญไม่ อายุจะถึงแก่ความตาย
ในวันพรุ่งนี้แล้ว ตัวท่านอยู่ภายหลังจงตั้งใจสุจริตต่อพระเจ้า
เล่าเรียนให้เหมือนเรา ซึ่งจะใช้ผู้คนทำการสิ่งใด ๆ จงประมาณ
การหนักแลเบากับสติปัญญาผู้นั้นให้ควรแก่การจึงใช้ อันการ
ข้างฝ่ายทหารแลตำราพิชัยสงครามนั้น เราสั่งเกลี้ยงอยู่ไว้เสร็จแล้ว
ท่านจงกลับไปทูลพระเจ้าเล่าเรียนก่อนเถิด ว่าเราเป็นคนบุญน้อย
จะขอกราบถวายบังคมลาในวันพรุ่งนี้แล้ว เราจะแต่งหนังสือขึ้นไป
ถวายต่อภายหลัง ลีชกกลาขนมารับกลับไป

ขงเบ้งจึงให้ทหารพยุขณเควียนออกไปเที่ยวตรวจตราหน้า
ค่าย ขณะนั้นเป็นเทศกาลหนาว ขงเบ้งเสถานขนมามากกลับเควียน
คืนเขาค่าย ถอนใจใหญ่แล้วว่า ตัวเรานึกความสัตย์ขอต่อแผ่นดิน
จะมาถึงความตายเทพดาไม่ช่วยเราแล้วหรือ แล้วให้หาเอียวหวัง
เข้ามาสั่งว่า ตัวเราจะหาบุญไม่ ท่านจะเป็นผู้ใหญ่อยู่ในกองทัพ
จงเลี้ยงดูทหารทั้งปวงอย่าให้เสียใจ อันองเบ้งมาตายแล้วฮัว
เตี้ยวเอ็กเตี้ยวหวังห้าคนมีใจซอสัตย์ ท่านจงทำนุบำรุงให้เหมือน
ตัวเรา อนึ่งท่านจะเลิกกองทัพกลับไปนั้นอย่าว่าวาม ให้ถอยไป
โดยปรกติ ถึงมาตรวจข้าศึกก็จะติดตามไป ก็ช่วยกันรบพุ่งป้องกัน
อย่าให้มือนักรบแก่ทหารใหญ่น้อยได้ อันเกลี้ยงอยู่นั้นมีสติปัญญา
แลฝีมืออยู่ เราได้สั่งการทั้งปวงไว้เสร็จแล้ว แม้ท่านจะทำการ
สิ่งใดก็ให้ปรึกษากันกับเกลี้ยงอยู่ เอียวหวังรับคำแล้วก็ร้องไห้

ขงเบ้งจึงอุทิศสาหัสเขียนหนังสือขงจะถวายพระเจ้าเลาเสียน
 เป็นใจความว่า ข้าพเจ้าขงเบ้งขอกราบถวายบังคมมาให้ทราบ
 ด้วยข้าพเจ้าแจ้งอยู่ว่าบุราณกรรมมาถึงแล้ว แลตัวข้าพเจ้าน
 ก่อตาส่หาตั้งใจทำการตามสติปัญญา พระเจ้าเลาซุบเลี้ยงให้
 เป็นใหญ่ถึงเพียงนี้ แต่ข้าพเจ้ามีความวิตกอยู่ ว่าศัตรูฝ่ายเหนือ
 ฝ่ายใต้ยังไม่ราบคาบ ควรหรือจะมาด่วนถึงแก่ความตาย ก็คิด
 แค้นอยู่ทุกเวลา แม้ข้าพเจ้าตายแล้ว พระองค์จงรักษาความสัตย์
 บำรุงทหารอาณาประชาราษฎร์ให้อยู่เย็นเป็นสุขตามประเพณี อย่า
 ให้เชอพังค้ำคนอันเป็นพาล บานเมืองจึงจะปรกติสืบไป อันใน
 ท้องข้าพเจ้านั้น มีตนหมอนสำหรับเลี้ยงไหมอยู่ถึงแปดร้อยตน
 นานาสาบไว้ แลทนากับตนหมอนนกพอเลี้ยงบุตรภรรยาข้าพเจ้าอยู่
 แล้ว อันทรัพย์สิ่งของข้าพเจ้าขงอยู่ในเรือนนั้นขอให้เอาไปไว้
 ในท้องพระคลัง จะได้แจกทหาร เขียนแล้วเข้าผนึกมอบไว้แก่
 คนสนิท

ขงเบ้งจึงส่งเอียวหิงว่า เมื่อเราตายแล้วเมื่อใด อย่าให้ทหาร
 ทุกชั้นร่อนนั่งขาวหม่นขาวเลย จงทำกริยาให้ปรกติเหมือนเรายังอยู่
 อย่าให้กตตศัพทททายนนั้นรู้ไปถึงข้าศึก ท่านจงให้ต่อโรงใส่ศพ
 เรานั่งไว้ ให้เอาข้าวสารใส่ปากไว้เจ็ดเม็ดดี เอาโคมจุดเพลิงรองไว้
 ใต้ที่นั่งเรา หวังจะรักษาดาวสำหรับอายุเรามาให้หายไป แม้เพลิง
 โคมนั้นดับลงเมื่อใดดาวสำหรับอายุเราก็จะสูญไปเมื่อนั้นถ้าสุมาอ

ไม่เห็นดาวนั้นแล้ว ก็รู้ว่าเราถึงแก่ความตาย จะยกกองทัพมา
ทำอันตรายแก่ทหารทั้งปวง แม่สุมาอเห็นดาวนั้นยังอยู่ ก็จะไม่
อาจยกมาทำร้าย ท่านจงเลิกกองทัพกลับไป ถ้าสุมาอจะคุมทหาร
ไปติดตาม ท่านจงจัดทหารตั้งดรรชนีหน้ากระดานไว้ แล้วเอาหุ่น
รูปเราใส่เกวียนชักออกกลางทหาร สุมาอเห็นก็จะตกใจถอยไป
เอียวหวังกับคำไว้ทุกประการ

ครั้นเวลาค่ำขงเบ้งจึงให้ทหารพยุงออกไปทั้งข้างหน้า ข้าง
ทหารทั้งปวงดูดาวแล้วว่า ดาวดวงโน้นยังอยู่ทางทิศเหนือเฉียง
ตะวันตกนั้นเป็นดาวสำหรับอายุเรา ทหารทั้งปวงดูไปเห็นดาว
สำหรับขงเบ้งนั้นรูปห่ออยู่เป็นท ประหนึ่งจะตกลงมาจากอากาศ
ขงเบ้งจึงให้ทหารพยุงเข้าไปข้างใน ขณะนั้นขงเบ้งไม่มีสมประดี
เจรจากไม่ออก ขุนนางแลนายทหารทั้งปวงเห็นดังนั้นตกใจ พอ
ลี้ภัยมาแต่เมืองเสฉวนเข้าไปเห็นขงเบ้งเจรจากไม่ออกก็ตกใจ ร้อง
ไห้อาว่าตัวข้าพเจ้ามาไม่ทัน เห็นจะไม่ได้อำนาจไปทูลพระเจ้า
เล่าเสียนแล้ว พอขงเบ้งพนชนกลับได้สมประดีมาลมหาดขานเห็น
ลี้ภัย ขงเบ้งจึงว่าเรารู้แล้วว่าท่านกลับไปแล้ว พระเจ้าเล่าเสียน
จะไขกลับมา

ลี้ภัยจึงบอกว่า เนื้อความทั้งปวงที่ท่านส่งนข้าพเจ้าออกไป
ทูลแล้ว บัดนี้ทรงพระวิตถอยู่ขอหนงว่า ท่านจะถึงแก่ความตาย
แล้ว จะให้ผู้ใดเป็นมหาอุปราชแทนท่าน ขงเบ้งจึงตอบว่า แม่

เราตายแล้วจึงให้เจิวอวนเป็นมหาอุปราชแทนเรา ลิสกจึงว่า ถ้า
 เจิวอวนหาบุญไม่ทำนจะให้ผู้ใดเป็นมหาอุปราชต่อไปเล่า ขงเบ้ง
 จึงว่าให้เอาบิสุยตงชนแทนเจิวอวนเถิด ลิสกจึงถามว่า ถ้าบิสุย
 ตายแล้ว ท่านเห็นผู้ใดจะเป็นแทนที่เล่า พงขงเบ้งสนใจในเดือนสิบ
 แรมแปดค่ำ เมื่อขงเบ้งตายนั้น อายุได้ห้าสิบสี่ปี พระเจ้าเลาเสียน
 เสวยราชย์ได้สิบสองปี (พ.ศ. ๓๓๓)

อธิบายความและอธิบายคำ

หนังสือท่านบน

เป็นหนังสือสัญญาว่าจะไม่ประพฤติผิดตาม
เงื่อนไขที่ใดไว้ ในตอนนั้นมาแก้ไ้ทำหนังสือ
ท่านบนไว้ต่อซึ่งแจ้งว่า ถ้าตนรักษาตำบลเกต่าง
ไว้ไมไ้ก็ จะยอมให้ประหารชีวิตของตนรวมทั้ง
บุตรภรรยาด้วย

ท่านยกไปเป็นกองหลังครั้นเห็นจะได้ทำการมีความชอบอีกแล้ว
ซึ่งแจ้งให้อยู่เย็นยกทัพไปช่วยมาแก้ ของแจ้ง
และไกล่เกลี่ยเป็นกองหลังและว่าอยู่เย็นจะสามารถ
ทำการไ้สำเร็จมีชัยชนะ และจะไ้รับความ
ความชอบ

มหาอุปราชัน ประมณหาต้องการไ้ — มาแก้กล่าวว่าซึ่งแจ้งไ้ควร
มีความวิคกกังวล

บาไม่รักชู้

คือข้าทข มีคนไม่นานาชนคชนหนาแน่นไ้เป็น
ระเบียบ

ท่านว่าทงนเหมือนความคิดผู้หญิง — มาแก้ว่าของแจ้งว่าช่างมีความคิด
เหมือนกับผู้หญิงคือหวาดระแวงอยู่เส่มอ
อาจเอาชัยชนะไ้โดยเร็วเหมือนฝ่าไม้ไผ่ — มาแก้กล่าวกับของแจ้ง
ว่าการต่อสู้ศัตรูนั่น ถ้าอยู่ในที่ส่งยอมไ้ไ้เปรียบ
และเอาชนะไ้ง่ายและรวดเร็ว การฝ่าไม้ไผ่

เพราะไม่ฝึกฝนและมึนตามยาวของลำไม้จริง
ผางาย

โบราณว่าทำสงครามให้คงที่ตายก่อนแล้วจึงตงที่เป็น—มาแจกกล่าว
กับต้องเป้งโดยอ้างเอาคำโบราณมาว่า ในการทำ
สงครามนั้นควรตงทัพในทลายากก่อน เพื่อให้
ทหารยังเกิดความมานะ คนรบต่อสู้ไปหาที่
สละตัวสลาย

อย่าเพ่อว่ามัจฉัยยังซับซ้อนทราบด — สี่มาตอนสี่มาเจียวมีให้กระทำ
การอย่างรยรชนควรร สดข ทรบ พง ขาว และ สดขาว
เรื่องราวให้แนชคเสยกัน
ขงเบงนมบิณญารู้ตลอดลวงไปประคุดหนึ่งเทพดา — สี่มาชกยของ
ซมเซยขงเบงว่าเก่งเหมือนเทวดา เพราะสามารถ
รเทาทนคัศตรและคาคการณลวงหน้าใดแม่นยาราว
กยมตาทพย

สอดแนม ลอยเข้าไปสยความลย

ตะลุมบอน เข้าปะทะตอัสกันถงตัว

อลหม่าน แดกคน ซลมนสยสน

เห็นทหารสูมามาเป็นอนมากดงหนึ่งจะเหยียบเบมือง — เห็นสี่มาช
ยกกองทัพใหญ่มามีกำลังมากรวกกับจะยกมาทลาย
เบมืองให้ราบไป

มิให้พุดจากกันเป็นปากเสียง — ขงเบงให้ทหารแอบซุ่มอยู่เงย ๆ

แต่งตัวอาโงง (โอโงง) — แต่งตัวสวยภาคภูมิเป็นสง่า

กระจับ^๑บ^๑ พณสี^๑สา^๑ย^๑ เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งใช้ตี

หยาก^๑เยอ^๑ หยาก^๑ไ^๑โย^๑แมง^๑มู^๑

กรัง^๑ใจ^๑ นกระ^๑แวง^๑แคลง^๑ใจ^๑

ขง^๒เบ^๒ง^๒น^๒เป็น^๒คน^๒สน^๒ท^๒ห^๒าร^๒ส^๒ด^๒ค^๒ว^๒ม^๒ค^๒ิด^๒ — ส^๒มา^๒เจ^๒ีย^๒ว^๒า^๒ข^๒ง^๒เบ^๒ง^๒ม^๒ี^๒ท^๒ห^๒าร^๒
ม^๒ี^๒ท^๒าง^๒ท^๒ะ^๒ค^๒ค^๒อ^๒ส^๒ู^๒ท^๒น^๒ห^๒ี^๒ม^๒ซ^๒ัย^๒ช^๒น^๒ะ^๒ไ^๒ค^๒

ซัง^๑ต^๑าย^๑ แคน^๑ท^๑า^๑ ผ^๑น^๑ไ^๑ท^๑า^๑

ท^๑ัว^๑เจ^๑า^๑ห^๑น^๑ุ่ม^๑แ^๑ก^๑่^๑ค^๑ว^๑าม^๑ย^๑ัง^๑ม^๑ี^๑ร^๑ู้^๑ส^๑ัน^๑ท^๑ัด^๑เค^๑ย^๑ก^๑ล^๑ข^๑ง^๑เบ^๑ง^๑ — ส^๑มา^๑เจ^๑ีย^๑ว^๑า^๑ส^๑มา^๑เจ^๑ีย^๑
ย^๑ัง^๑อ^๑น^๑ค^๑ว^๑าม^๑ค^๑ิ^๑ก^๑น^๑กร^๑ม^๑เ^๑า^๑ท^๑น^๑ข^๑ง^๑เบ^๑ง^๑แ^๑ล^๑ะ^๑ย^๑ัง^๑ม^๑ี^๑
ซ^๑ำ^๑น^๑า^๑ญ^๑ใน^๑ก^๑ล^๑ค^๑ัก^๑ข^๑ง^๑ข^๑ง^๑เบ^๑ง^๑

เป็น^๑ผู้^๑ห^๑ญ^๑แ^๑ก^๑่^๑ใน^๑การ^๑ศ^๑ัก^๑ — ส^๑มา^๑อ^๑ก^๑ล^๑า^๑ว^๑า^๑ข^๑ง^๑เบ^๑ง^๑ท^๑ำ^๑ค^๑ัก^๑มา^๑น^๑า^๑น^๑เ^๑ิง^๑ม^๑ี^๑ค^๑ว^๑าม^๑
เ^๑ก^๑ง^๑ก^๑ล^๑า^๑ส^๑า^๑ม^๑า^๑ร^๑ด^๑มา^๑ก^๑ใน^๑การ^๑ศ^๑ัก^๑

เข^๑า^๑ก^๑ี^๑จะ^๑ไ^๑่^๑จ^๑ับ^๑เ^๑า^๑ด^๑ัง^๑ห^๑น^๑ุ^๑ป^๑ระ^๑เด^๑ย^๑ห^๑น^๑ก^๑ี^๑จะ^๑จ^๑ู^๑ง^๑จ^๑ม^๑ก^๑มา^๑ไ^๑่^๑ส^๑น^๑ — ข^๑ง^๑เบ^๑ง^๑
ก^๑ล^๑า^๑ว^๑แ^๑ก^๑ท^๑ห^๑าร^๑ท^๑ง^๑ป^๑ย^๑ว^๑า^๑ด^๑า^๑ท^๑น^๑น^๑ำ^๑ท^๑ห^๑าร^๑ซ^๑ง^๑ม^๑ี^๑อ^๑ย^๑น^๑อ^๑ย^๑
อ^๑อ^๑ก^๑ส^๑ก^๑ย^๑ส^๑มา^๑อ^๑ ก^๑ิ^๑ระ^๑ค^๑อ^๑ง^๑ด^๑ูก^๑จ^๑ย^๑ห^๑ร^๑อ^๑ด^๑ูก^๑ซ^๑ำ^๑ต^๑าย^๑ห^๑ม^๑ค^๑
เ^๑า^๑น^๑น^๑เ^๑ง^๑

ศ^๑ัส^๑ต^๑ร^๑า^๑า^๑ว^๑ุ^๑ธ^๑ อ^๑า^๑ว^๑ุ^๑ธ^๑ท^๑ม^๑ค^๑ม^๑ ใช้^๑เป็น^๑เ^๑ค^๑ร^๑อง^๑พ^๑ิน^๑แ^๑ท^๑ง^๑

จ^๑ง^๑ค^๑ุ^๑อ^๑ั^๑ฉ^๑า^๑ม^๑า^๑ส^๑ย^๑อ^๑ย^๑ำ^๑ไ^๑่^๑ป^๑ระ^๑มา^๑ท^๑แ^๑ก^๑ซ^๑ำ^๑ศ^๑ัก^๑ — โ^๑ก^๑ล^๑ย^๑ก^๑ำ^๑ซ^๑ั^๑บ^๑เ^๑า^๑ห^๑ว^๑า^๑ม^๑ี^๑ห^๑ี^๑ท^๑ำ^๑ค^๑ัก^๑
ไ^๑ค^๑ย^๑ป^๑ระ^๑มา^๑ท^๑ห^๑ี^๑ส^๑ง^๑เ^๑ก^๑ค^๑ุ^๑ท^๑ำ^๑ข^๑ง^๑ศ^๑ัส^๑ต^๑ร^๑ไ^๑้^๑ค^๑

เส^๑ียง^๑ไ^๑้^๑เ^๑อ^๑ิก^๑เ^๑กร^๑ิก^๑ เส^๑ียง^๑ไ^๑้^๑อ^๑อ^๑ง^๑ก^๑ก^๑ก^๑ข^๑ง^๑

ให้ทานชีวิต

กิตติศัพท์

พิเคราะห์

วิปริต

สะเดาะเคราะห์

โบราณกรรม

อาราธนา

จลาจล

ประจักษ์

อย่าให้ทหารทุกขรอนนั่งชาวหม่นชาวเลย — ชงเบ้งให้เชียวทั้งสาม

ไม่มีสมประดี

ภูมิกาน

เกลือก

ไว้ชีวิตไม่ฆ่าให้ตาย

เสียงเล่าลือ คำเล่าลือ

ใคร่กรรม หาเหตุผล

แปรปรวน ผิดปรกติ

ทำให้พันเคราะห์หรือซบความชั่วร้ายให้ออกไป
การกระทำที่ไ้ทำไว้แต่ปางก่อนซึ่งจะสนองผลให้
ในภายหลัง

เชอเชญ

วันวาย ขึ้นยวน

ซักถาม แ่นอน

ทหารไว้ทุกขเมษตนตายไปแล้ว

ไม่รักตัว

สง่าผ่าเผย

เกรงว่า เผอิญว่า บางที

สถานที่สำคัญ

ตำบลเกเตง

เป็นสถานที่ที่สมารถจะมาสักกษิตทางที่ชงเบ้งจะ
ยกทัพมา เพื่อล่อให้ชงเบ้งยกไปทางเมืองขึ้นต่าง
แต่ชงเบ้งดวงรักชน จึงไ้ส่งมาบอกกับชงเบ้งคุม

ทหารไปประวิงรักษา ฝ่ายม้าแก้ทำการโดยประมาณ
จึงเสียดแทงกองทัพสุมาอ ต่ายลเกเต่งนมอุม
ประเทศเป็นชอกเป็นเขา เต็มไปด้วยห้วยธาร
และป่าทึบ

เขากีสาน

เป็นทตงค้ายของชงเบ้ง

ด่านย้งเบงก้วน

เป็นด่านที่โกล่เสียงของเบ้งและอวยเอียน พาทหารซึ่ง

ตำบลด่านก้องสัน

แตกทัพหนีมาอาศัย

เป็นสถานที่ทักกองทัพของกวนหนันเตียวเป่าไปตั้งชุมนุม
อวยตามอวยของชงเบ้ง เพื่อกอขยโจมตีกองทัพ

ตำบลดก๊ก

ของสุมาอทยกห่างออกมา

เป็นทตงมันของวุ้ง และเตงจิทหารฝ่ายชงเบ้ง

ตัวละครที่สำคัญ

พระเจ้าโจยอย

เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าโจผี และนางเอียนชี่
มีความรู้ความสามารถในศิลปศาสตร์ จำแนก
ทางอาวุธและเกาทัณฑ์

ชงเบ้ง

นามเดิมว่า จูกัดเหลียง และมีฉายาว่าอาจารย์
ชกหลงแห่งเขาโจงก้ง เป็นผู้มีสติปัญญาสามารถ
หยั่งรู้ดินฟ้าอากาศ มีวิชาความรู้สูง เชี่ยวชาญ
ในตำราพิชัยสงคราม ใ้เป็นทปรัญาขออวย
ในการศึกให้เล่ายี่ จนสามารถตั้งหลักแหล่งมั่นคง

ไว้ในแคว้นเสฉวน ครั้นพระเจ้าเลียบสันพระชนม์
พระเจ้าเลียบราช โอรสขึ้นครองราชย์แทน
ซึ่งเบ้งได้รับตำแหน่งมหาอุปราช จึงทำสงคราม
ขับเคี่ยวกับพระเจ้าโจยอชราชันศักดาของโจโฉต่อไป
ซึ่งเบ้งสามารถเอาชนะในการศึกได้หลายครั้ง ต่อ
มาพระเจ้าโจยอช ได้แต่งตั้งสุมาอี้มาเป็นแม่ทัพ
ปราบปรามซึ่งเบ้ง ซึ่งเบ้งสามารถชอนกลจนสุมา
อี้ตกล้มหลายครั้ง ในที่สุดสุมาอี้ก็กำเนนวิตร
คายมันไม่ยอมออกสู้รบกับฝ่ายซึ่งเบ้ง ซึ่งเบ้งเห็น
โจโฉช่วยตาย

เคียวคับ

เป็นทหารเอกของพระเจ้าโจยอช เป็นฝีมือ
เข้มแข็ง เชี่ยวชาญในการศึก ได้รับแต่งตั้งจาก
สุมาอี้ให้เป็นแม่ทัพหน้าไปปราบซึ่งเบ้ง

โกเสียง

เป็นนายทหารฝ่ายซึ่งเบ้ง ได้รับคำสั่งให้คุมทหาร
หมื่นหนึ่งไปซุ่มไว้ ณ เมืองหลิวเซี่ย คอยช่วยเหลือ
มาเจกกับของเบ้งเมื่อเสียที

อูยเอียน

เป็นทหารเอกของซึ่งเบ้ง มีฝีมือในการรบ ได้รับ
แต่งตั้งเป็นแม่ทัพหน้า ร่วมกับกวนหิน เคียวเป่า
ยกทัพไปตบมันที่เขากสาน เมื่อสุมาอี้โจมตีค่าย
เกเต้ง อูยเอียนก็ไปช่วยให้มาเจกหนีไป
ครั้น ซึ่งเบ้งตบพิล สะเคาะ เคระหะเผอญอูยเอียนไป

เกินสระศุภโคมเลี้ยงทายอายุของชงเบ้งก็ไป ชงเบ้ง
โกรธและแกล้งใจว่าต่อไปอย่าเรียนนะเป็นขบถ ซึ่ง
ก็เป็นความจริง คึงนน กอนทชงเบ้งระทายจึงได้
กำชับสั่งให้มาทลายลอบฆ่าอย่าเรียนเสีย

อองเบ้ง

เป็นนายทหารฝ่ายชงเบ้งไกรย คำสั่งจาก ชงเบ้งให้
ไปช่วยมาเฝ้ารักษาค่ายลเกเต้ง แต่เกิดความคิด
เห็นไม่ลงรอยกัน จึงขอแบ่งทหารกองหนึ่งมาทาง
ค่ายทางทิศใต้ เพื่อกอยช่วยเหลือมาเฝ้ายามคับขัน
ไว้ต่อสู้ศัตรูช่วยยอยเรียนและโกเลี้ยงให้ออกมาจาก
วงล้อมของข้าศึกได้

กวนหินและเตียวเปา เป็นนายทหารเอกฝ่ายชงเบ้ง ไก่คุมทหารไปซุ่มที่
เขาบูกองสัน คอยตักโจมตีกองทัพลงมาตาม
แผน การฉกของชงเบ้ง และสามารถโจมตีศัตรูได้
ถอยไป

เซาหุ

เป็นทหารฝ่ายพระเจ้าโจยอย อยู่ในบังคับบัญชา
ของโกลุย โกลุยได้มอบให้ทำหน้าที่เป็นกองหน้า
ยกไปปราบปรามทัพลเกก แต่เนื่องด้วยความ
ประมาทจึงถูกจุดแทงด้วยทวนแดงแก่ความตาย

เกียงอูย

เป็นนายทหารคนสนิทของชงเบ้ง ไกรยแต่งตั้ง
เป็นกองระวังหลัง พร้อมด้วยมาทลาย ในการที่
ชงเบ้งเคลื่อนทัพไปยังเมืองเสฉวน และไปทำการ

ทอสูบกongทัพของโจนซึ่งกักตามมาจนไ้ชัยชนะ
 และไ้แนะ นำให้ขงเบ้งทำพิธีสะเดาะเคราะห์ให้
 อายไ้หยุน ขงเบ้งยกย่องเกยงอวยว่าเป็นผู้มีสติ
 ปัญญา ซื่อสัตย์แล่มีความพากเพียรทง จึงมอบ
 คำว่าต่าง ๆ รวมทงคำราพิชัยสงครามไ้แก่
 เกยงอวย แล่มอบหนาททางทหารให้ทำต่อไปด้วย
 นองมาเหลียง เป็นคนช่างพูดแล่เจรจาเกิน
 โฉกเขลาเบาปัญญา เป็นคนประมาทแล่อวดคึก
 ไ้อาสาขงเบ้งไปรักษาตำบลเกเต้ง แต่เพราะ
 ความประมาทจึงเสียทีแก่ข้าศึก แดกทัพหนีมา
 ขงเบ้งจึงส่งโหลงไทยประหารชีวิตเสีย เพอมิให้
 เป็นเยี่ยงอย่างแก่ทหารต่อไป

มาเจ็ก

สุมาอ

เติมรับราชการ อยู่กับโจโฉที่เมืองฮุโต ใน
 ตำแหน่งสมุหบัญชีทหารเลว เป็นผู้มีสติปัญญา
 หลึกแหลม เป็นที่เกรงขามของขงเบ้ง พระเจ้า
 โจยอยทรงตั้งให้เป็นขุนนางผู้ใหญ่ แล่ให้ยก
 ทัพไปปราบขงเบ้ง

จูถ่ง

เป็นทหารเอกฝ่ายขงเบ้ง เป็นคนเจ้าความคิด มี
 ฝีมือเข้มแข็ง เชี่ยวชาญทางไสยทวนแล่เกาทัณฑ์
 เป็นผู้รักษาเมืองไปเสีย ไ้ร่วมมือกับโกอุยัค

จูอิน

เมืองหลวงเสีย เพื่อบำรุงความดีความชอบไปจาก
 สุมาร แต่สุมารก็เมืองนั้นก็กินแล้ว และวิ
 เททน์ความดีของคนทั้งสอง จึงสั่งให้โกมุข
 ยกทัพไปตามรับขงเบ้งให้ได้

ขุนหง

เจ้าเมืองก็มิเสียลูกเบ้งก็ตบยักให้เขากบฝ่ายคน
 ต่อสู้กับสุมาร ภายหลังโคเขากบฝ่ายสุมาร ขุนท
 ไ้เข้ามาเบ้งตกตาย

สุมารและสุมารเจียว

เป็นบุตรสุมาร เป็นผู้มีสติปัญญาหลักแหลม ไ้
 วิทยาการบรมลัทธิสอนในกระบวนสงครามจากสุมาร
 ผู้บวชมีความชำนาญมาต่งแค่งเล็ก ต่อมา
 บวชไ้มีอุปนิสัยทั้งสองเป็นกองหลัง

เบ้งตด

เป็นชนนางผู้ใหญ่ไ้รับแต่งตั้งจากพระเจ้าโจผีให้
 ไปรักษาเมืองซ่งหยง เป็นคนมีสติปัญญา ต่อมา
 ถกพวกชนนางวิทยา จึงไปเขากบฝ่ายขงเบ้งต
 เมืองเตยงฮัน แต่ทำการประมาท ในที่สุดถูก
 ชนคำฆ่าตาย

เลียงก

เป็นบุตรหนึ่งสี่ของสุมารไปให้เบ้งตด

ลือออง

เป็นบุตรเลียงกเจ้าเมืองเตยงฮัน ไ้ทำหน้าทเป็น
 ตัวแทนเบ้งตด มาเจรจาต่อขงเบ้ง เรงเบ้งก็คชช
 อาสาตเมืองลกเอียงและเตยงฮันให้แกขงเบ้ง และ
 ทำหน้าทเป็นผลสื่อสารระหว่างขงเบ้งและเบ้งตด

เตี้ยวเอก

เป็นทหารเอกฝ่ายซ่ง เบ่ง ไ้รบแต่งตั้งเป็นแม่ทัพ
หน้าในการเคลื่อนไหวทัพไปสมทบยังด้านซ่งเบ่งก้วน
และเมืองเสฉย

ชัหลง

นายทหารของพระเจ้าโจยอย ไ้รบรบสั่งให้คุม
ทหารไปเมืองเคียงอัน ต่อมาสุมาอไ้คุมยกให้เป็น
กองหน้ายกไปตีทัพเบ่งตัก เบ่งตักไ้ให้ทหารยิง
เกาทัณฑ์ถูกหน้าผากสิ้นชีวิต

เตงเหียนและลิจู

เป็นนายทหารเมืองซ่งหยง เขาโจออกหากจาก
เบ่งตักไปเข้ากับสุมาอเมอเบ่งตักถูกชนหึ่งและ
ชนท่าหักหลัง จะถอยหนีเขาเมืองเตงเหียนกับลิจู
ไ้ให้ทหารยิงเกาทัณฑ์ตามไว้มิให้เขาเมืองไ้พอ
เบ่งตักถูกแทงตายทั้งสองพากันถอนรบ สุมาอเขา
เมือง ภายหลังเตงเหียนไ้รบกับความดีความชอบ
เป็นเจ้าเมืองซ่งหยง ส่วนลิจูไ้เป็นเจ้าเมือง
ซันเสย

เตียงอูและมาต่าย

เป็นนายทหารฝ่ายซ่ง เบ่ง ไ้รบแต่งตั้งเป็นกอง
ระวังหลังในการ ทซ่งเบ่งเคลื่อนไหวทัพไปยังเมือง
เสฉย และไ้ทำการต่อสู้กับกองทัพของโจจิน
ซ่งตักตามมาไ้ช่วยชนะ

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

๑. จงเขียนแผนผังแสดงการสืบทอดวงศ์ของกิ้งก่าต่าง ๆ มาพอเป็นสังเขป (โดยพิจารณาจากหน้าเรื่อง)
๒. จงทำให้มีการอภิปรายหรือตอบปัญหาต่อไปนี้
 ๑. อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้แผ่นดินจีนต้องแตกแยกออกเป็นชอกเป็นก๊กต่าง ๆ
 ๒. ก๊กที่สำคัญมีอยู่กีก ใดเป็นศัตรูหรือเป็นหัวหน้าก๊กกัน
 ๓. เรืองราวสามก๊กใดรบยกย่องในทางใด และมีผู้นิยมนำไปแสดงอะไรโดย่าง
 ๔. จงบรรยายถึงลักษณะภูมิประเทศของตำบลเกเต้ง และการตั้งทัพของมาเจ็ก ว่ามีส่วนใดเปรียบเสียเปรียบอย่างไร
 ๕. มาเจ็กรักษาเกเต้งไว้ได้หรือไม่ เพราะเหตุไร
๓. จงพิจารณาข้อของบุคคลต่อไปนี้ว่าอยู่ฝ่ายใด ถ้าอยู่ฝ่ายใดก็ให้เขียนตัว "ว" ลงใน () ถ้าอยู่ฝ่ายใดก็ให้เขียนตัว "จ" ลงเช่นเดียวกัน

()	เคียวคืบ	()	สุม้า	()	เก้ง
()	ฮุยเฉียน	()	จูถ่ง	()	มาเจ็ก

() สุมำเจี้ยว () กวนหิน () โกฉย
 () ซันตำ () โจ๊หิน () ย่นเจง
 () เกียงฮย () เตี้ยวเป่า () ของเป้ง

๔. รงพิจารณาความข้อต่อไปนี้ แล้วเลือกเอาข้อทางข้อที่เป็น
 ตัวอักษรเดิมลงในช่องว่างของข้อที่เป็นตัวเลขให้ถูก

ก. สุมำเจี้ยว ๑. เป็นผ่นแนะนำให้มาเจกก
 ค่ายตรงปากทางแยก

ข. ขงเป้ง ๒. ยกทัพไปล้อมเขาทดาบด
 เกเต้งและไค้แกล้งปลดฮย
 ให้มาเจกหนีไป

ค. ของเป้ง ๓. กย..... ช่วยกันตักกระ-
 หนายทัพ สุมำเจี้ยว
 และเตี้ยวคืบแตกไป

ง. กวนหิน ๔. นงตักกระเจบยฮยบนหอรบ
 รัชคักฮยงใจเย็น

จ. ฮยเฮียน ๕. กย..... ไค้คุมกองทัพ
 ไปล้อมอยู่ทางริมเขาบูกอง
 สันเพอคอยคักไจมตักกอง-
 ทัพของสุมำเจี้ยว

ฉ. เตี้ยวเป่า

๕. เมื่อสุมาอัยกทพระมาโหมทชงเบงทเมืองเสเสียนน สุมาอิม
กำลังทหารประมาณ..... ฝ่ายชงเบงมีกำลังทหารประมาณ.....
๖. ชงเบงคำนินยทอวิในการรักษาเมืองเสเสียนไว้โดย่างไร ทั้ง
ทมกำลังทหารน้อยกว่าข้าศึกมากนัก
๗. อะไรเป็นเครื่องบอกเหตุให้ชงเบงทราบว่าตนจะต้องตายในเร็ว
วันน
๘. ชงเบงทำพยุขาทเวศาคาเพออะไร พินทออย่างไร
๙. ผลของการทำพยุขาทเวศาคาเป็นอย่างไร นักเรียนเชอใหม่ว่า
ทเวศาคามีฤทธธานารช่วยคนได้
๑๐. ก่อนชงเบงตายเขาได้มอบหนาทและตำราพิชัยสงครามไว้ให้
แก่ใคร ส่วนทรัพย์สินชงเบง ได้มอบให้แก่ใคร
๑๑. ถ้ามโกลาส์และสามารถทำได้ก็ควรพานักเรียนไปทภาพเขียน
และทวงว ให้นักเรียนได้สังเกตและเปรียบเทียบในเรื่องความ
เชอถอ และขนบธรรมเนียมต่างๆ ตลอดจนพิภกรรมของเงินกับ
ของไทย
๑๒. ให้นักเรียนวาดทภาพประกอบเนื้อเรื่องในตอนทสำคัญหรือเด่น
และเขียนคำอธิบายประกอบทภาพให้ชคเจน ด้วยข้อความสั้นๆ
หรือจะเลือกถอยคำจากหนังสือทเห็นว่าเหมาะและตรงกับทภาพ
๑๓. แบ่งนักเรียนออกเป็นหมู่ย่อยราวหมู่ละ ๕ — ๗ คน แต่ละหมู่
ให้ช่วยกันอ่านหนังสือเรื่องนมาหมู่ละตอน ตามทครูกำหนดไว้

ราชาธิราช

บทนำเรื่อง

เรื่องราชาธิราชเป็นพงศาวดารมอญ ปรากฏแพร่หลายมานานแล้ว
ในเมืองไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๘ พระบาท-
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีพระราชปรารภว่า เรื่องราชาธิราช
อันเป็นพงศาวดารมอญ เป็นเรื่องสนุกสนาน ทั้งมีคติหลายประการ
แต่มีผู้จัดทำเล่ากันมานาน จนผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากฉบับเดิมไปมาก
จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง พระยาอินทอัครราช พระวิกรม
รศมี และพระศรีสุรปริชา แปลออกพงศาวดารมอญเรื่องราชาธิราช
เสียใหม่ให้ถูกต้อง เพื่อเป็นประโยชน์แก่คนทั้งปวง ชื่อนางทองสถานนั้น
จึงใคร่รวมกันแปลออกพงศาวดารเรื่องราชาธิราชออกเป็นภาษาไทยตั้งแต่ต้น
จนจบ และเรื่องนักไทรบทความนิยมอย่างแพร่หลายตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา
ถือกันว่าเป็นแบบอย่างการเขียนเรียงความภาษาไทยได้เต็มหนึ่ง

เฉพาะตอนสมเด็จพระรามาธิบดีทศมาเรินน เป็นตอนที่น่าสนใจ
มีผู้คิดใจจำกันไ้มาก เพราะแสดงอุปนิสัยใจคอ ความรู้สึกนึกคิดของคน
ต่างชนต่างชาติต่างวัยอย่างคึง เป็นตอนทแสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งว่า
ผู้ที่มีผลมอความรู้อแลความสัทยชอนน ถึงจะไปอยู่ใดก็จะมีทางตกอับ
ไ้ไ้เลย.

สมิงพระรามอาสา

ฝ่ายพระเจ้าฝรั่งมังฆ้องได้แจ้งว่า ทพจanyakมามากเหลือ
กำลังก็มิได้ออกรบสู้ต้านทาน ให้แต่รักษาพระนครมั่นไว้เป็น
สามารถ ฝ่ายพระเจ้ากรุงจีน จึงให้มหาราชกำหนดประกาศแก่
ทหารทั้งปวงว่า ถ้าผู้ใดไม่มีอาวุธรบสู้ อย่าให้ทำอันตรายเป็น
อันตราย ถ้าผู้ใดมีพละกำลังให้ต่อสู้รบเสีย ครั้นพระเจ้ากรุงจีน
ให้ตั้งค่ายมั่นลงแล้ว ก็ให้แต่งพระราชสาส์นฉบับหนึ่ง แล้วให้
จัดแพรลายมกรรอยมวน แพรลายทองรอยมวน กับเครื่องยศ
ประดับหยกอย่างกษัตริย์สำหรับหนึ่ง ให้ขุนนางในตำแหน่งฝ่าย
พลเรือนขอใจเบี้ยว พุดภาษาพม่าได้ กับไพร่พอสมควรเชิญพระ-
ราชสาส์นกับเครื่องราชบรรณาการเข้ามาถวายพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง
ใจเบี้ยวก็ถวายบังคมลา ถอนพระราชสาส์นคุมเครื่องราชบรรณาการ
มากับด้วยไพร่ จึงเรียกทหารผู้รักษาหน้าทให้เบียดประตูเมืองรับ
นายทัพนายกองได้แจ้งดังนั้น ก็เข้ากราบบังคมทูลพระเจ้า
ฝรั่งมังฆ้อง จึงโปรดให้รับผู้ถือราชสาส์นเข้ามา ใจเบี้ยวก็เข้ามา
กราบบังคมทูลหน้าพระที่นั่ง ถวายพระราชสาส์นกับเครื่องราช-
บรรณาการพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องจึงรับสั่งให้ลาม
เข้าพนักงานเข้ามาแปลพระราชสาส์น ลามแปลแล้ว จึงตรัสสั่ง
ให้อาลักษณอ่าน ในพระราชสาส์นนว่าเรายกพยุหเสนามา
ครั้งนี้ ด้วยมีความปรารถนาสองประการฯ หนึ่งจะให้พระเจ้าอังวะ

อยู่ในอำนาจออกมาถวายบังคมเรา ประการหนึ่งจะใคร่ดูทหารเข้ามา
 ราชวณิสก์กันตัวต่อตัวชมเล่นเป็นขวัญตา แม้นทหารกรุงรัตนบุรี
 อังวะแพ้ก็ให้อยอมถวายเมืองแก่เราโดยดื้ออย่าให้สมณะชัพรามณ
 อาณาประชาราษฎร์ได้ความเดือดร้อนเลย ถ้าทหารฝ่ายเราแพ้ก็จะ
 เลิกทัพกลับไปยังพระนคร แลราษฎรในกรุงรัตนบุรีอังวะนั้นโดย
 ต่ำลงไปแต่กระท่อมน้อยหลังหนึ่งก็มีให้เป็นอันตราย พระเจ้าอังวะ
 จะคิดประการใดก็เร่งบอกออกมา

พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องได้แจ้งในพระราชสาส์นนั้นแล้วคิด
 พระทัยนัก ด้วยทรงพระดำริว่าการสงครามครั้งนี้เป็นธรรมยุทธ
 ไฉนยังสมณะชัพรามณอาณาประชาราษฎร์จะมีได้ความเดือดร้อน
 สมควรแก่พระเจ้าแผ่นดินผู้ตั้งอยู่ในยุติธรรม ทรงพระดำริแล้วจึง
 ให้พระราชทานเงินทองเสื่อผืนผ้าผืนทอดหนึ่งสอเป็นอันมาก แล้ว
 ให้แต่งพระราชสาส์นตอบฉบับหนึ่ง ให้จัดเครื่องราชบรรณาการ
 ฝาสักกะหลาดยสิบพับ นอระมดห้าสิบยอด นาคอกไม้เทศ
 สามสิบเต้า ช่างพลายผูกเครื่องทองช่างหนึ่ง มอบให้โจเปียวผู้
 จำทูลพระราชสาส์นนำกลับไปถวายพระเจ้ากรุงจีน พระเจ้ากรุงจีน
 จึงรับสั่งให้ล่ามพม่าเข้ามาแปลให้เจ้าพนักงานอ่านถวาย ใน
 พระราชสาส์นตอบนั้นว่า ชงพระเจ้ากรุงจีนมีพระทัยปรารถนา จะ
 ใคร่ชมฝีมือทหารฝ่ายพม่าชมาราชวณิสก์ เป็นสงครามธรรมยุทธ
 นั้น เราเห็นชอบด้วยมีความยินดีขงนัก เพราะสมควรแก่พระองค์
 เป็นเกียรติยศใหญ่อันประเสริฐ แต่การสงครามครั้งนี้เป็นมหา

ยุทธนาการใหญ่หลวง จะด่วนกระทำโดยเร็วนี้มิได้ ของดไว้
ภายในเจ็ดวัน อนึ่งพระองค์เสด็จมาแต่ประเทศไกล ไพร่พล
ทั้งปวงยังเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าอยู่ ขอเชิญพระองค์พักพลทหาร
ระงับพระกายให้สำราญพระทัยก่อนเถิด แล้วเราจึงจะให้หม่อมกำหนด
นัดหมายออกไปแจ้งตามมีพระราชสาส์นมานั้น พระเจ้ากรุงจีน
ได้แจ้งในพระราชสาส์นตอบแล้วกุดพระทัย จึงสั่งให้นายทัพ
นายกองทั้งปวงสงบไว้

ฝ่ายพระเจ้ามณฑลเพชรทอง ครั้นส่งพระราชสาส์นแด่เครื่อง
ราชบรรณาการไปแล้ว จึงตรัสปรึกษาเสนาพุดามาคัยราชบุโรหิต
ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยทบทวนทหารทั้งปวงว่า ผู้ใดจะรับอาสาเข้ามา
แทงทวนสู้กามะนันทหารพระเจ้ากรุงจีนตัวคอตัวได้บ้าง เสนา
พุดามาคัยผู้ใหญ่ผู้น้อยทบทวนทหารทั้งปวง ก็มิอาจรับอาสาได้
พระเจ้ามณฑลเพชรทองทรงพระวทกเป็นทุกข์พระทัยนัก จึงให้หา
โหรมาคำนวณพระชันษาแลชะตาเมืองดู โหรก็คำนวณฎีกาดูดู
ถวายว่า พระชันษาแลชะตาเมืองยังค้อยู่หาเสียไม่ นานไปจะได้
ลาภอันประเสริฐอีก

พระเจ้ามณฑลเพชรทองได้ทรงฟังกิดพระทัย จึงให้คิดมองร้อง
บ่าวท้าวทงพระนครว่า ถ้าผู้ใดรับอาสาสู้กับกามะนันทหารพระเจ้า
กรุงจีนได้ พระเจ้าแผ่นดินจะโปรดให้เป็นมหาอุปราชเสนาบดี
รับสั่งแล้วก็ให้บ่าวร้องไปทั่วพระนคร ไม่มีผู้ใดที่จะอาจออกรับ
อาสาได้

ฝ่ายผู้คุมซึ่งคุมสมเด็จพระรามนั้น จึงเจรจากับเพื่อนกันตาม
 เรืองราว แล้วว่า ครั้นพระเจ้าอยู่หัวจะแบ่งสมบัติให้กษัตริย์ กษัตริย์
 ไม่มีผู้ได้รับอาสา เห็นเมืองจะตกตาเสียแลกระมัง สมเด็จพระราม
 โดยนิตินนาคคิดว่า แต่เราต้องพินณาการตรากตรำอยู่นานแล้ว
 มิได้ขางขมาเหยียดมือเหยียดเท้า เมืองแสนชาย่ายแสนขวา
 เล่นบ้างเลี้ยวบ้างใจนัก เราจะกลัวอะไรกับกามะนีทหารจีน อัน
 จะเอาชัยชนะนั้นไม่สู้ยากใจนัก ครั้นจะรับอาสาเป็นคนเล็กเหมือน
 หาบสองบ่าอาสาสองเจ้าหาควรไม่ คิดแล้วก็นิ่งอยู่ ครั้นรุ่งขึ้น
 ผู้คุมโดยนิตินนาคมาบ่าวร้องอีก จึงพูดกับเพื่อนกันว่า ทพจันยก
 มาครองใหญ่หลวงนักหาทหารผู้ใดที่จะรับอาสาป้องกันพระนครไว้
 นั้นเป็นอันยากแล้ว อย่าว่าแต่เมืองพม่าเท่านั้นเลย ถึงเมืองใหญ่ ๆ
 กว่าเมืองพม่าสักสิบเมืองก็เห็นจะสู้ไม่ได้ หนาทเห็นจะเสียเมือง
 แยกเงินเบนนมคง

สมเด็จพระรามได้ฟังดังนั้นก็นึกคิดว่า กรุงอังวะเป็นต้นทาง
 อุปมาดังหน้าด่านกรุงหงสาวดี พระเจ้ากรุงจีนยกทัพมาครองน กัม
 ความปรารถนาจะใคร่ดูเหตุแล้วทหารอันมีฝีมือจมาราเพลงทวนสู้กัน
 ตัวต่อตัว ถ้าไม่มีผู้ใดสู้รบ ถึงจะได้เมืองอังวะแล้วก็ไม่สิ้นความ
 ปรารถนาแต่เพียงนั้น เห็นศึกจึงจะกำเริบยกถ่วงเลยลงไปตีกรุง
 หงสาวดีด้วยเบนนมคง ตัวเรานี้ก็ต้องจ้องจำตรากตรำอยู่ ถ้าเสีย
 กรุงอังวะแล้วจะหมายใจว่าเราจะรอดขึ้นไปเมืองหงสาวดีได้ก็ใช่
 จำเราจะรับอาสาตักศึกเสียจึงจะชอบ อย่าให้ศึกจันยกลงไปที่กรุง

หงสาวดีได้ คิดแล้วจึงพูดกับผู้คุมว่า จะกลัวอะไรกับกามะนันทหาร
 พระเจ้ากรุงจีนนั้นจะมีฝีมือสักเพียงไหน เรากลัวแต่ทหาร
 เทพยดาที่เหาะได้ ซึ่งกามะนันทเรากับเรานั้นมนุษย์เดินดินเหมือนกัน
 เราหากกลัวไม่ พอจะสู้รบเอาชนะชนะได้ นายผู้คุมได้ฟังก็ตั้งใจ
 ตอบว่าถ้าท่านรับอาสาได้แล้วดยงนก เห็นท่านจะพ้นโทษ ได้ท
 มหาอุปราชมีศดาศักดิ์ใหญ่เป็นมณเฑาะ ไปเบื่องหน้าเราจะขอพ
 บุญท่าน สมิงพระรามตอบว่าซึ่งเรารับอาสา จะหวังยศดาศัก
 หามิได้ ประสงค์จะกู้พระนครให้เป็นเกียรติยศไว้ และให้ราษฎร
 สมณะพรหมมณเฑาะเป็นสุขเท่านั้น ผู้คุมได้ฟังก็ชอบใจ จึงนำ
 ถ้อยคำสมิงพระรามรับเข้าไปแจ้งแก่เสนาบดี ๆ ได้ฟังก็ความ
 ชนชม จึงนำความเข้ากราบทูลพระเจ้ามณเฑียรทอง ตามคำสมิง
 พระรามว่าในทุกประการ

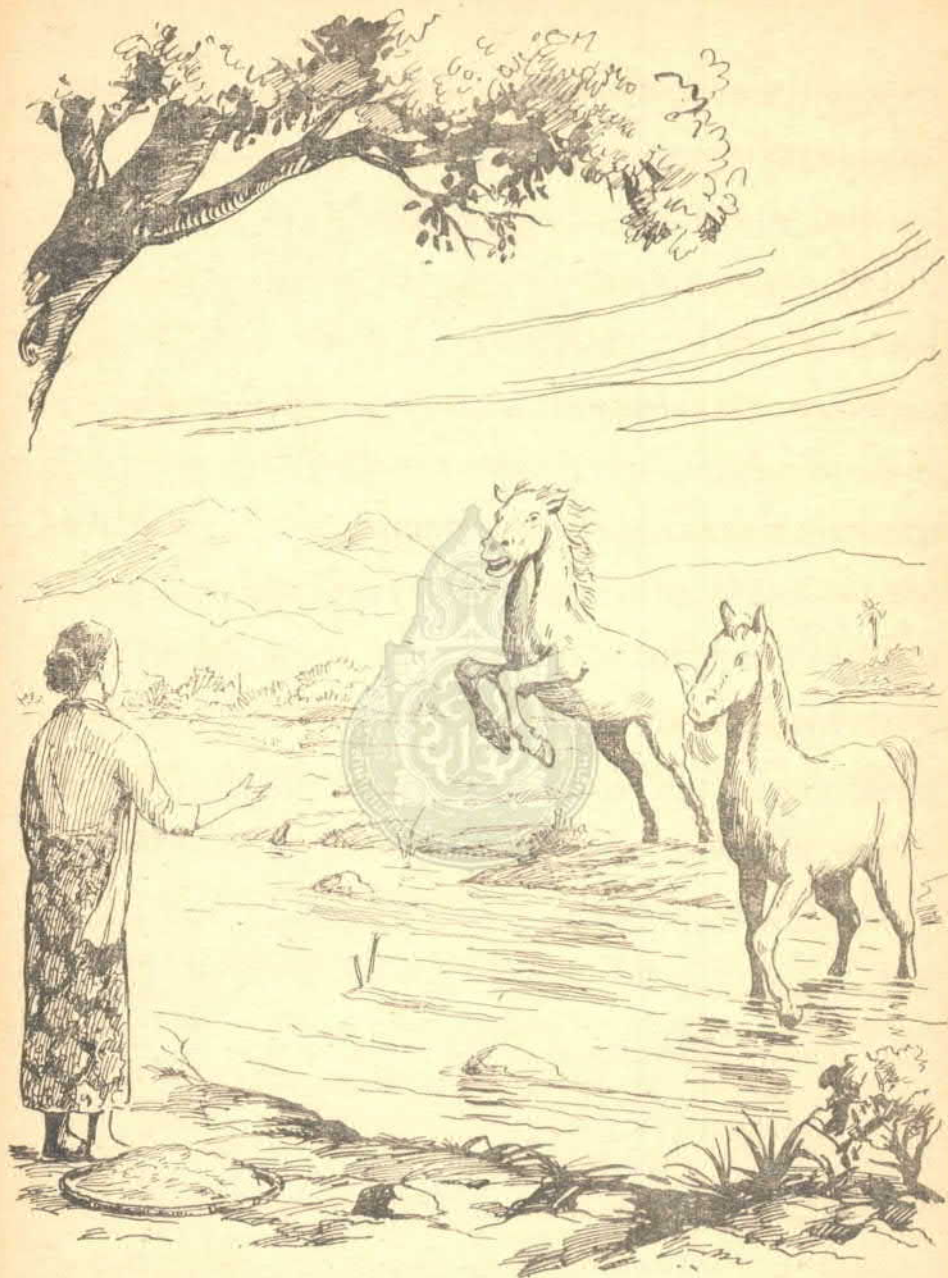
พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องได้ทรงฟังก็เล็ดยวพระทัย ทรงพระดำริ
 ระลึกขึ้นมาได้ว่า สมิงพระรามนั้นช่างมาสนทนาด มฝีมือเข้มแข็ง
 แกล้วกล้าในการสงครามหาผู้เสมอด้วยยาก เห็นจะสู้ทหารพระเจ้า
 กรุงจีนได้เป็นแน่ ทรงพระดำริแล้วกับพระทัยขบคิด จึงตรัสแก่
 เสนาบดีทั้งปวงว่าสมิงพระรามฝีมือเป็นทหารเอกเมืองหงสาวดี
 เราได้คิดไป ฟังระลึกขึ้นได้ จึงตรัสสั่งขุนนางกรมนครบาล ให้
 ไปทอดสมิงพระรามมากระทำให้สยเสียดจึงนำเขาเฝ้า สมิงพระราม
 ก็เข้ามากราบถวายบังคมหน้าพระที่นั่ง พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องทอด
 พระเนตรเห็นสมิงพระรามก็พระทัยขบคิด จึงตรัสถามว่า

ศึกมาตีกรุงอังวะครั้งนั้น หาผู้ใดที่จะอาสาออกสู้กับทหารจีนมิได้
ท่านจะรับอาสาเราหรือประการใด สมิงพระรามจึงกราบทูลว่า
อันการสงครามเพียงนมพ้อเป็นไรนัก ข้าพเจ้าจะขอรับอาสา
พระองค์ออกไปต่อสู้ด้วยกามะนี ส่นองพระเดชพระคุณมิให้อภัยศ
แก่พระเจ้ากรุงจีนนั้นพ้อจะได้อยู่ แต่ข้าพเจ้าจะขอรับพระราชทาน
มาทนมัฬเทวดาหนึ่ง ถ้าใครสมคะเนแล้วอย่าว่าแต่กามะนีผู้เดียว
เลย เว้นไว้แต่เทพยดานอกกว้านข้าพเจ้าจะสู้ได้สิน

ฝ่ายพระเจ้าฝรั่งมังฆ้องได้ทรงฟังสมิงพระรามทูลดังนั้น ก็ม
ความโลมณัสนั้นดังนก จึงตรัสว่ามาของเรามือเป็นอันมาก
นับได้หลายหมื่นแสน ท่านจะปรารมภ์ไปไยด้วยมาตัวเดียวที่จะ
ให้ชอบใจนั้นพ้อจะหาได้ ถ้าชอบใจตัวใดแล้วก็เลือกเอาเถิด
สมิงพระรามจึงทูลว่าลักษณะข้างดอเมื่อของจะรูว่าดี มาได้
เอามือต้องหลังคอก่อนจึงจะรูว่าดี ทว่าทหารทศดาอาสาออก
สงครามทำศึกจึงจะรูว่าดี ทองนพคุณเล่าขุดลงหน้าศาลาก่อนจึงจะ
รูว่าดี สัตว์รูปร่างมาพร้อมด้วยลักษณะกิริยามารยาทต้องอย่างจิง
ควรนับว่างาม ถ้าจะให้รู้สอร้อยได้สัมผัสถูกต้องก่อนจึงนับถ
ว่ามือโอชาอร้อย ถ้าใจต้องทศลงให้สนเชิงปัญญาก่อนจึงจะนับ
ว่าดี ความอุปมาสขอข้าพเจ้าทูลถวายคณเป็นของหายาก ซึ่ง
พระองค์ตรัสวามามากนนักมากจริง แต่ข้าพเจ้าเกรงว่าจะไม่มีใคร
มิด ทดจะหายาก พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องได้ทรงฟังสมิงพระรามทูล
เปรียบเทียบหลักแหลมดังนั้น ก็แยมพระสรวลชอบพระทัย จึง

สั่งกรมมาให้อัดม้านมาทรงระวางนอกระวางในแลมาท่ง ปวงมา
 ให้สมิงพระรามดูหน้าพระลานหลวง พระองค์ก็เสด็จไปทอด
 พระเนตร พรอมด้วยเสนาบดีขุนนางผู้ใหญ่ท่งปวง กรมมาผู้รับ
 สั่งก็ให้อัดมาส่งเข้ามามากกว่าหมื่นแสน สมิงพระรามกราบถวาย
 บังคมแล้วก็ออกไป ยกมือชนต้องหลังดูมาบรรดาที่ส่งเข้ามาเป็น
 อันมากนั้น เลอกเสียสิ้นไม่ชอบใจสักตัวหนึ่ง ขุนนางท่งปวง
 เห็นดังนั้นก็พากันหัวเราะเยาะเล่น ว่ามอญพุดมากอวดแต่ปาก
 ครั้นจะเอาจริงแสวงเลือกมาเสยนั้นหมื่นนับแสน มาท่งปวงก็
 สามารถ เคยผจญทำสงครามได้รับอับจนมาเป็นอันมาก แต่ล้วน
 ดิ ๆ ท่งนั้นเลือกมิได้ แกล้งทำบิดเบือนแก้ไขแต่พอให้แน่นเข้าไป
 กว่าจะได้ช่องก็จะเห็นเอาตัวรอดกลับไปเมือง แต่พระเจ้าฝรั่ง
 มั่งของนั้นพระองค์มิได้สงสัย เพราะทรงทราบอยู่ว่าสมิงพระราม
 เป็นคนคดผมอจริง สมิงพระรามก็เข้ามากราบทูลว่า ข้าพเจ้า
 เลือกมิได้ชอบใจสักตัวหนึ่ง พระเจ้าฝรั่งมั่งของจึงตรัสว่า เรา
 จะให้หามาเลือกอีกให้ชอบใจท่านจงใด จึงตรัสสั่งเสนาบดีให้จัด
 หามาเฉลยศักดิ์ในพระนครนอกพระนครมาให้สิ้นเชิง

ขณะเมื่อพระเจ้าฝรั่งมั่งของใหม่พระราชกำหนดออกไปแก่
 พระเจ้ากรุงจีนครั้งนั้น ไพร่พลท่งสองฝ่ายแลชาวบ้านชาวเมือง
 ก็เที่ยวไปมาเดินซื้อขายแก่กันเป็นปกติอยู่ หาทำอันตรายแก่กันไม่
 พวกเสนาข้าหลวงจึงเที่ยวจัดหามาเฉลย ศักดิ์ไปไกล กองทัพ

แม่มาทองคำขามคลองมา

ลูกมานนโชนขามคลองมากินรำ

นอกเมืองพบมาสองตัวแม่ลูก หญิงหมายผู้หนึ่งเป็นเจ้าของเลี้ยงไว้
 มาสองตัวนั้นก็นำมาอยู่ริมบานาแห่งหนึ่ง ลูกเพียงขามา กวาง
 ประมาณห้าตัว ลูกมานนโจนข้ามฟากข้างหนึ่งได้ทุกวัน หญิงหมาย
 เจ้าของตาขาว ผิวดำไว้แล้ว กรองเรียกลูกมานน ๆ ก็กระโดด
 ข้ามบานามากิน แต่แม่มานนกำลังน้อย โจนข้ามล้ามามได้
 ลงลุยขามา แต่ดงนั้นทุกวันมิได้ขาด เสนาบดีเห็นลูกมาตัวนั้น
 มีกำลังมาก แลประกอบด้วยลักษณะต้องอย่างกะชอบใจ จึงให้
 พวกข้าหลวงช่วยกันล้อมเข้าจะจับเอาลูกมา ๆ เปรี๊ยะอยู่ก็ติดขบกัด
 ด้วยกำลัง จับมิได้ เสนาบดีจึงให้เรียกหญิงเจ้าของมาแล้วบอกว่า
 บัดนี้พระเจ้าแผ่นดินมีพระราชประสงค์มา เราเห็นมาของท่านงาม
 ดั่งต้องลักษณะในตำรา ท่านจงยอมให้เรานำไปถวายเถิด จะได้รับ
 พระราชทานรางวัล แต่ท่านเป็นเจ้าของคุ้นเคยช่วยจับให้เราด้วย
 หญิงเจ้าของจึงคำนับว่า ถ้าท่านจะให้ข้าพเจ้าจับได้แล้ว เชิญท่าน
 กับข้าหลวงพากันกลับไปเสียก่อนเถิด อย่าทำวุ่นวายเลย หญิง
 เจ้าของว่าดังนี้แล้ว เสนาบดีกับข้าหลวงทั้งปวงก็ชวนกันถอยออก
 ไปให้ห่างไกล หญิงเจ้าของจึงเอาขาวเปลือกมาตำ ใต้รำแล้ว
 ร้องเรียกลูกมาดุจดั่งทุกวัน แม่มานนก็ทองนาคมาคลอมา ลูกมา
 นนโจนข้ามคลอมากินรำ หญิงเจ้าของจึงยกมือขึ้นลูบหน้าลูบหลัง
 ลูกมาแล้วก็ปลอบโยนในใจกินรำ จึงค่อยเอาเชือกสอดผูกคอเข้าไว้
 กับต้นไม้ให้มันคง แล้วไปคำนับเชิญเสนาบดีกับข้าหลวงทั้งปวง
 ให้ผูกเอาลูกมานนไป เสนาบดีแจ้งแล้วก็พอใจ จึงชวนกันมาดูให้

ผูกมานั้นจึงเข้าไปถวาย พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องเสด็จออก เสนาบดี
นำมาเข้าไปถวาย กราบทูลโดยความที่ได้แก้หนังสือหมายนั้นทุก
ประการ

พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องทอดพระเนตรเห็นลูกมารูปร่างอ้วนงามค
งชอบพระทัย จึงตรัสสั่งให้สมิงพระราม มาดูมาหนาพระทนต์
สมิงพระรามกราบถวายบังคม แล้วก็ออกไปพิจารณาต เห็นลูกมา
นรูปงามประกอบด้วยลักษณะดีทุกอย่างสมเป็นมาสำหรับรบศึก
จึงเอามือตองหลังดูมานั้นได้อ่อนหลังทรุดลงดูมาทั้งปวงที่เลือก
มาแต่หลัง ก็รู้ว่ามาตัวนคมีกำลังมาก หามาอ่อนเสมอมิได้ จึงให้
เอาบังเหียนมาใส่ผูกอาเนเขาแล้ว ก็กราบทูลว่า มาตัวนคได้
ลักษณะตามคำรับทศยศชอบใจข้าพเจ้านัก ข้าพเจ้าจะขอ
ทดลองผูกหัดเสียให้เชื่องก่อน กราบถวายบังคมแล้วจึงมาออกมา
พบนางพระทนต์ จึงถอทวนสะพายแซ่แผ่นขนหลังมาพาคบออก
ไปนอกเมือง ผงคลกลุ้มคล่มดไป แลมิได้เห็นตัวมาแลคน

ฝ่ายเสนาบดีครองออองชนวา อ้ายมอญโกหกมันลง
พระองค์หนักกลับไปเมืองหงสาวดีแล้ว พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องได้ทรง
ฟังเสนาบดีว่าดังนั้นก็ตกพระทัย จึงให้พาผู้คุมเข้ามาตรัสถามด้วย
พระองค์ว่า สมิงพระรามจะล่อลวงเราหนีไปจริงหรือประการใด
ผู้คุมก็กราบทูลว่า อันสมิงพระรามผู้มีความสขยขอมั่นคงนค
ซึ่งจะหนีพระองค์ไปนั้นข้าพเจ้าเห็นหาเป็นไม เพราะมาตัวนคเป็น
ลูกมาหนุม ยังมีได้เคยพาดอาเนมกำลังนัก สมิงพระรามจึงควบไป

ไกล หวังจะทรมาณให้เหนื่อยอ่อนลง จึงจะฝึกสอนได้โดยง่าย
ข้าพเจ้าเห็นคงจะกลับมา ขอพระองค์จงเสด็จคอยท่าอยู่ก่อนเกิด
พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องได้ทรงฟังผู้คุมทูลดังนี้ ก็ยังไม่คลายพระวิตก
มิได้เสด็จเข้า ตรัสบัญชาการด้วยเสนาบดีทั้งปวง ตั้งพระทัย
คอยท่าสมิงพระรามอยู่

ฝ่ายสมิงพระรามขนมาคืบไป แต่เวลาเช้าจนสามโมงบ่าย
ก็พักค้ำหาน้ำให้รู้จักทำนองรบรบได้แคล้วคล่องสันต์ดีแล้ว กษัตริย์
สละขี้อย่างน้อยเป็นเพลงทวนกลับเข้ามา เสนาบดีทั้งปวงแลเห็นสมิง
พระรามเข้ามาแต่ไกลกรอกรอองขึ้นว่า สมิงพระรามกลับมาแล้ว
เสมือนคำผู้คุมทูลจริงทุกประการ

พระเจ้าฝรั่งมังฆ้องทอดพระเนตรเห็น กิตติพระทัยนักจึงตรัส
สรรเสริญว่า สมิงพระรามนั้นนับว่าเป็นชายผู้หาญ มีความสัจซื่อ
ยิ่งนัก แลกลาหาญเข้มแข็งรูปสราสตรสันต์ หาดูเปรียบ
เสมือนใด ฝ่ายสมิงพระรามกษัตริย์มาเป็นเพลงทวนเข้ามา จนถึง
หน้าพระที่นั่งกลองจากหลังก้าวเข้ามาเฝ้า กราบถวายบังคมพระเจ้า
มณฑลไชยรทองแล้วทูลว่า ข้าพเจ้าได้มาสมคะเนชอบใจแล้ว อัน
ศักระกามะนั้นอยู่ในเงอมนมอข้าพเจ้า จะเอามาถวายพระองค์
ให้จงได้ ข้าพเจ้าจะขอรับพระราชทานขอเหล็กกับตะกรวยใบหนึ่ง
สำหรับผูกขาม เมื่อข้าพเจ้าตัดศักระกามะนี้ขาดแล้ว จะได้รับ
เอาศักระมิให้ทันตกกลงถึงดิน ใส่ในตะกรวยซึ่งแขวนไปกับขาม
นั้นเข้ามาถวายพระองค์

ฝ่ายเสนาบรรดาเฝ้าอยู่พร้อมกันใต้ร่มสรวงพระรามทูลดังนี้
 กกระชับเจรจากันว่า มอญพุดมาก เห็นพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรด
 สรรเสริญว่าดีแล้วกำเรบใจอวดตัวเหลือไปนัก พระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง
 กพระราชนาทนเครื่องมาทองคำประดับพลอยสำหรับมา กับผ้าโพก
 ศรชะเสอชมพุลบทองจับเอว ทองต้นแขนปลายแขนแหวนสอด
 ก้อยแต่ล้วนประดับเนาวรัตน์สน จึงสั่งให้มั่งนันทมิตรจัดเครื่อง
 ยุทธนาการทั้งปวงให้สมังพระรามตามปรารถนา แล้วให้มั่งพระ
 ราชสาส์นกำหนดนัดหมายออกไปถึงพระเจ้ากรุงจีนอีกฉบับหนึ่ง
 ให้จัดฉลองพระองค์อย่างดี ทำด้วยขนสมันคู่หนึ่ง ให้มั่งมหาราช
 เป็นเจ้าทูลคุมส่งของออกไปถวายพระเจ้ากรุงจีน

มั่งมหาราชก็ถวายบังคมลา คือพระราชสาส์นกำหนด คุม
 เครื่องราชบรรณาการออกไปยังกองทัพนอกเมือง ทหารทั้งปวง
 เห็นก็ไปแจ้งแก่เสนาบดีๆ จึงเขารายทูล พระเจ้ากรุงจีนจึง
 โปรดให้รับเข้าไป ณ พลับพลาในค่าย มั่งมหาราชก็เข้าไปกราบ
 ถวายบังคมหน้าพระที่นั่ง ถวายพระราชสาส์นกำหนดกับเครื่อง
 ราชบรรณาการแก่พระเจ้ากรุงจีน

พระเจ้ากรุงจีนจึงรับสั่งให้ลามแปล ให้เจ้าพนักงานอ่านถวาย
 ในพระราชสาส์นกำหนดนั้นว่า ขงพระองค์มพระทัยปรารถนาจะใคร่
 ทอดพระเนตรดูทหารขมาราทวนสู้กันตัวต่อตัวนั้น ขอพระองค์
 ให้ตกแต่งการขงจะทอดพระเนตรไฉนจึงพร้อมเถิดถึงณวันพฤหัสบดี

เป็นการเบียดเบียนแล้วเมื่อใด จึงแต่งทหารให้ออกมาสืบค้นตาม
สัญญาจะได้ทรงชมสำราญพระทัย

พระเจ้ากรุงจีนได้แจ้งในพระราชสาสนกำหนดนั้นแล้ว ก็ดี
พระทัยนัก จึงส่งให้จตุรคองพระองค์มิ่งกรหาเลอบอย่างดี กับ
เครื่องมาทอประดับพลอยลายหยกสำหรับหนึ่งเป็นราชบรรณาการ
ตอบแทน มอบให้มิ่งมหาราชาคู่เข้ามาถวายพระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง
มิ่งมหาราชาก็ถวายบังคมลา คู่สังของตอบแทนมาถวายพระเจ้า
ฝรั่งมังฆ้องๆ ก็มพระทัยยินดี ครั้นกำหนดสัญญากันเสร็จแล้ว
กษัตริย์ทั้งสองพระองค์ก็ส่งให้เสนาบดีแต่งทัพปลูกพลับพลาหน้าเมือง
เสนาบดีฝ่ายพม่าและนายทัพนายกองฝ่ายจีน รับรับสั่งสอง
กษัตริย์แล้วก็ให้ เกณฑ์พลมาจัดการปลูกพลับพลาทั้งสองข้างให้
ตรงกัน ประกอบด้วย軒窗หน้าข้างในแลโรงใหญ่สำหรับเสนา
ข้าราชการใหญ่น้อยอันจะได้เฝ้าอยู่ตามตำแหน่ง มีระยะห่างกัน
ยี่สิบเส้น ไวหว่างกลางเป็นสนามทวนชงจะสู้กันในขบวนทวนนั้น
เจ้าพนักงานก็ผูกพระ วิสูตรแต่งพระ ทริบเสด็จ เตรียมไวพร้อมทั้ง
สองข้าง

ครั้นถึงวันนัดกำหนดแล้วกษัตริย์สองฝ่ายก็พร้อมไปด้วย
พยุหเสนาแห่หน้าหลังเป็นอันมาก ตามขบวนพิชัยสงคราม
เสด็จไปสู่ท้องสนามขึงขึงพลับพลาประทับพร้อมกัน

ฝ่ายกษัตริย์พม่าแต่งตัวใส่เสื้อหุ้มเกราะ แล้วด้วยทองเป็น
อันงาม ถาดสายรัดเอวประดับหยกเหน็บกระเป๋ ขนขมมาราทวน

ออกมาณห้องสนาม ฝ่ายสมเด็จพระรามก็แต่งตัว ใส่เสื้อชมพู
 ขลิบทองจับเอว โปกผ้าชมพูขลิบล้วนแล้วไปด้วยทอง ใส่กำไลต้น
 แขนปลายแขน แหวนสอดค้อยแล้วไปด้วยเนาวรัตน์แต่ล้วนทอง
 เป็นอันงาม แล้วสอดดาบสะพายแล่งขนมาพอนราเป็นเพลงทวน
 ออกมายังห้องสนามแลเห็นกामะนีนมาแต่งตัวห่มเกราะอยู่ ไม่
 เห็นสำคัญที่จะหมายแทงได้ จึงคิดว่ากामะนีนคนน่านาญในเพลง
 ทวนว่องไวนัก แล้วยกห่มเกราะใส่เสื้อบังอยู่ ยังไม่เห็นช่องที่
 จะสอดทวนแทงแห่งใดได้ จำจะชวนให้ราดูสำคัญก่อน อนึ่งเล่า
 กาลงมากยงกาangkนอยู่กับกาลงมาเรา จำจะขับเคียวกันไปก่อน
 จึ่งจะหย่อนกำลังลงเห็นจะเสียทีท่านอง จึ่งจะเอาชัยชนะได้โดย
 ง่าย คิดแล้วก็ให้ลามร้องแปลไปว่า เราทั้งสองเป็นทหารเอกอัน
 ประเสริฐ จะสู้กันครั้งนี้เป็นที่สุด จะไว้เกียรติยศการงานจนตลอด
 กัลปาวสาน ครั้นจะสู้กันเอาแพ้ชนะทีเดียวก่หาสนมมอไม่ เรา
 สองอย่าเพิ่งทำอันตรายแก่กันก่อน ให้ท่านรำเพลงทวนถวาย
 ไปให้สนมมอ แล้วเราจะรำตามท่านให้เหมือนจงได้ แล้วเราจะรำ
 ให้ท่านรำตามเราบ้างให้สนมมอเหมือนกัน ให้พระเจ้าอยู่หัวทั้ง
 สองพระองค์ทอดทศนาเจริญพระเนตร แลทแกล้วทหารทั้งสองฝ่าย
 ดูเล่นเป็นขวัญตา ถ้าเรารำสนเพลงหยุดหายเหนื่อยแล้ว เมอจะ
 สู้กันเอาแพ้แลชนะนั้น จึ่งจะบอกกันให้รู้ตัวทั้งสองฝ่าย

กामะนีนได้ฟังลามร้องบอกมาดังนี้ก็มีความยินดีนัก จึ่งร้อง
 ตอบมาว่าชอบแล้ว แต่เราเป็นแขกมาท่านเป็นเจ้าของบ้าน เราจะ

รำก่อนให้ท่านรำตามเราไปเถิด ว่าแล้วกามะนีกก็ขมามาสะบัดอย่างเป็น
เพลงทวนพอนรำออกมา สมิ้งพระรามก็ขมามาพอนรำตามกามะน
ได้ทุกเพลง

ขณะเมื่อสมิงพระรามรำตามกันนั้น พระเจ้ากรุงตากองแล
พระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง ทอดพระเนตรเห็นทหารเอกทั้งสองรำเยอง
กรายตามขบวนเพลงทวน ดูท่วงที่รับรองว่องไวนัก งามเป็นอัศจรรย์
ด้วยกันทั้งสองฝ่าย เปรียบประดุจได้เห็นเทพยดาแลพิทยาธรอัน
รำนรงค์ประลองกันในกลางสนาม นายทัพนายกองทั้งหลายทั้ง
สองฝ่ายก็สรรเสริญกามะนั้แลสมิงพระรามว่าเหมือนเทพยดาลงมา
พอนรำกลางสนามงามยิ่งนัก มีตาสองตาดูมีทันเลย ดูกามะนั้แล้ว
กลับมาดูสมิงพระรามเล่า ดูสมิงพระรามแล้วกลับมาดูกามะนั้เป็น
ขวัญตายิ่งนัก ครั้นกามะนั้รำส่นเพลงแล้ว สมิ้งพระรามก็รำให้
กามะนั้รำตามบ้าง

ขณะเมื่อสมิงพระรามรำส่นเพลงทวนแล้ว แกล้งทำกลอุบาย
หวังจะดูช่องเกราะหมายสำคัญที่จะสอดทวนแทงนั้น ก็แสร้งทำ
ยกแขนซ้ายเหยียดตรง เหยียดแขนขวาเบองบน แล้วทำขยับควบ
มาไปมา แล้วกลับห้อยศรชะลงบ้าง แล้วทำกลับเอาหลังนอนลง
ควบกวเวียนไปต่างๆ กามะนั้หารู้กลไม่สำคัญว่าเพลงทวนฝ่าย
พม่าดั่งนั้นจริงก็ได้สงสัย รำตามไปส่นทุกประการสมิงพระราม
ทอดตาแลดูเห็น เป็นช่องใด รักแร่ทั้งสอง เป็นหว่างอยู่พอจะสอด
ทวนแทงได้ แล้วเม่อกลับศรชะลงมานั้น เห็นเกราะซ้อนท่าย

สมเด็จพระรามได้ทดสอบทนทาง ถูกชอกรักแรกามะนี

หมวกเบี๋ดอกพอจะยอนพันไคแห่งหน่ง หมายสำคัญไคณค
 มั่นคงแล้ว กษกมาหยดพอกพอหายเหนื่อย จึงให้ลามรองบอกว่า
 เราทั้งสองร่าอวยกสนเพลงด้วยกันแล้ว หนเราทั้งสองจะสู้กัน
 เอาแพแลชนะแก่กัน

กามะเนไคฟังตงนนักขมมาราเข้ามา สมิ้งพระรามกขมมา
 ออกไปสู้กันเป็นหลายสิบเพลง ต่างคนต่างรับว่องไวยังหา
 เพลียงปลาแก่กันไม่ สมิ้งพระรามจึงคิดว่า ถ้าจะสู้กันอยู่ฉะ
 หนึ่งจะเอาชัยชนะยาก ด้วยมำกามะเนกขมมถอยกำลัง จำจะลง
 ใหลมำกามะเนหย่อนกำลังลงจงไคจึงจะทำตนักคิดแล้วแกลงทำเป็น
 เสียทควมมาหน่อออกไป กามะเนเห็นไคทักควมมาทะลงไล่ตามมำ
 สมิ้งพระรามไป

ครนสมิ้งพระรามแลเห็นกามะเน ควบมาเติมกำลัง แล้วมทน
 กแลสรรอมำไหวหวังจะตู่ท่งท เห็นกามะเนยังไกลเข่งนั้กอยู่ สำคัญ
 ไคว่าเหงอมำกามะเนตกจนถึงกับ กรูวำมาหย่อนกำลังลงแล้ว จง
 ชกมำวกเป็นเพลงโคมเวียนเขารับกามะเน กามะเนชกมาเป็นเพลง
 ฝ่าหมากแลกลเปลี่ยนกันต่างๆฝ่ายมำกามะเนหอบรวนหย่อนกำลังลง
 กลับตัวตามเพลงไม่ทัน สมิ้งพระรามไคทักสอดทวนแทงตชอก
 รกแรกกามะเนๆเอนตัวลง สมิ้งพระรามจึงชกดาบกระทบมา เขา
 พนยอนตามกลับเกราะชนไป ตองศัระษะกามะเนขาตออกตกลงยัง
 มทนถึงดิน กเอาขอเหล็กสับเอาศัระษะกามะเนไคไส้ตะกรวย แล้ว

๘๖ ๖ ๓ ๐ ๗
กษทมาพอนราเป็นเพลงทวนเข้ามาตรงหน้าพลับพลาพระเจ้าฝรั่ง
มั่งมั่ง

พระเจ้ากรุงจีน แลนายทัพนายกองทแกล้วทหารทั้งปวงเห็น
คั้งนั้นก็อศรรยยังนัก จึงให้ทหารไปเอาศพกามะนั้นมาทำศษะต่อ
เข้าใส่หีบไปฝังเสียในที่สมควร พระเจ้ากรุงจีนก็เสด็จกลับเข้าค่าย
สมิงพระรามก็เอาศษะเข้ามาถวายพระเจ้ามณเฑียรทอง ๆ ทอด
พระเนตรเห็นคั้งนั้นก็พระทัยยินดีนัก แล้วเสด็จกลับคืนเข้า
พระนคร ฝ่ายพม่าเสนาบดีขุนนางน้อยใหญ่ไพร่พลทั้งปวง ก็
สรรเสริญสมิงพระรามว่ามิใช่มนุษย์เลยเสมอเทพยดา แต่ศษะ
กามะนั้นนักมิให้ตกถึงดิน เอาขอเหล็กสับเอาได้คั้งทูลทุกประการ
ฝ่ายเสนาบดีนายทัพนายกองจีนทั้งปวง ครั้นเห็นเสียกามะ
คั้งนั้นแล้วก็โกรธ จึงกราบทูลพระเจ้ากรุงจีนว่า พระองค์เสด็จ
ยาดราทพมาครงนี้ ตงพระทัยจะทำสงครามให้พระเจ้ากรุงอังวะอยู่
ในเงอมพระหัตถ์ ถึงมาตราว่าเสียกามะนี้ทหารเอกแล้ว ไซ้ข้าพเจ้า
ทั้งปวงจะตั้งกรุงอังวะถวายไม่ได้นินหนามได้ เสียแรงดำเนินกองทัพ
เข้ามาเหยียบถึงขานกำแพงเมืองแล้ว จะกลับไปเปล่าอันใดความ
อัปยศแก่พม่านัก ทำไมกับเมืองอังวะสักหีบมอหน่งเท่านั้น จะเอา
แต่มูลดินทั้งเข้าไปในกำแพงเมืองคนละก้อน ๆ เท่านั้น ถมเสีย
ให้เต็มกำแพงเมืองในเวลาเดียวกันจะได้

พระเจ้ากรุงจีนได้ฟังก็ตรัสหานายทัพนายกองทแกล้วทหาร
ทั้งปวงว่า เราเป็นกษัตริย์ผู้ใหญ่อันประเสริฐ ได้ให้คำมั่นสัญญา

ไว้แก่เขาแล้วจะกลับคำไปตั้งนั้นหาควรไม่ พม่าทั้งปวงจะชวนกัน
 คูหมั่นได้ว่าเงินพดุมจริง เรารักสตัยยิ่งกว่าทรัพย์ อย่าว่าแต่สมบัติ
 มนุษย์เลย ถึงท่านจะเอาทัพสมทบของสมเด็จพระนันทรมายก
 ให้เรา ๆ ก็มิได้ปรารถนา ครั้นดังนั้นแล้วจึงให้เลิกทัพเสด็จกลับ
 ไปยังกรุงจีน

พระเจ้ามณฑลยี่หวงเสด็จออกทรงบัญชาราชการ พร้อมด้วย
 เสนาพฤตามาตย์ราชบุโรทิศทั้งปวง จึงตรัสว่า ไหรงคุดะดาเมือง
 ว่าไม่ขาดพระชนษาเล่าก็อยู่ นานไปจะได้ลาภอันประเสริฐอีกนั้น
 ก็ต้องด้วยคำทำนายจึงให้พระราชทานบำเหน็จ และเครื่องอุปโภค
 บริโภคเป็นอันมาก แล้วพระราชทานบ้านส่วยแห่งหนึ่งให้เป็นค่า
 ผลหมากด้วย แลหญิงหมายเจ้าของมานนกวพระราชทานเครื่อง
 อุปโภคบริโภคให้ตามสมควร แลอำเภอแขวงบ้านชงอยู่นนกวให้
 ขนแกหญิงหมายด้วย แล้วตรัสว่าพระเจ้ากรุงจีนยกพลทกลง
 ทหารมาเหยียบบดเมืองเราครั้งนี้ ประดุจดังแผ่นดินจะถล่มลง
 หามผู้ใดที่จะรบสู้ต้านทานไม่ ครั้นสมิงพระรามรับอาสาทำเมือง
 เราไว้ได้ชัยชนะแล้ว ก็จึงยกทัพเล็กกลับไปสมิงพระรามมีความ
 ชอบมาก บัดนี้ควรเราจะให้สมิงพระรามเป็นมหาอุปราชแลราชธิดา
 เราจะพระราชทานให้เป็นบาทบริจาริกาด้วย ตามสัญญาจึงจะชอบ
 ท่านทั้งปวงจะเห็นประการใด เสนาพฤตามาตย์ราชกระวั้นตรัสมุข
 ทั้งปวงยังมีท้นจะกราบทูล

ขณะนั้นสมเด็จพระรามเฝ้าอยู่ด้วย ครั้นได้ฟังพระราชโองการ
 ก็กราบทูลว่า ข้าพเจ้านอบาสาพระองค์ทรงมี ความปรารถนา
 ประการ คือข้าพเจ้าต้องพินณาการตรากตรำลำบากอยู่นานแล้ว
 หวังจะให้พ้นจากเครื่องจองจำหนั่ง จะไฉนเมื่อให้เป็นเกียรติยศไป
 ชั่วคราวไปสาธุหนั่ง จะให้พระองค์มาหาข้าพเจ้าหนั่ง ถ้าพระองค์
 มาหาข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจะขอกราบถวายบังคมลากลับไปเมือง
 หงสาวดีหนั่ง เป็นความปรารถนาประการ ซึ่งพระองค์จะ
 พระราชทานให้ข้าพเจ้าเป็นมหาอุปราช และพระราชทานพระราช
 รัตนพระคุณหาที่สุดมิได้ ข้าพเจ้าได้รับพระราชทาน แล้วจะ
 ขอคืนถวายไว้ดังเก่า พระเจ้าแผ่นดินเที่ยงทองได้ทรงฟังก็ทรงพระดำริ
 ว่า สมเด็จพระรามคนนมนเสียททเกิดมาเป็นเชื้อชาติทหารนับว่าชาย
 ชาติแท้ มิได้เกรงกลัวแก่ความตาย ทั้งราชสมบัติมิได้รักใคร่
 แล้วองอาจแกล้วกล้าหาญผู้ใดเปรียบเสมอมิได้ ครั้นจะฆ่าเสียตาม
 คำบั่นเฝ้าก็สมควร เขาได้มีคุณแก่เรา ช่วยกู้พระนครไว้เป็นความ
 ชอบใหญ่หลวงยังเสียดายนัก ครั้นจะปล่อยให้กลับไปเมือง
 หงสาวดีเล่า การสงครามพระเจ้าราชาธิราชกับเราก็คงคิดพินกันอยู่
 หาขาดกันไม่ ทรงพระดำริดังนั้นแล้ว ก็ทรงนิ่งอยู่มิได้ตรัส
 ประการใด แล้วก็เสด็จเข้าข้างใน.

อธิบายศัพท์

พระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง

เกิมซอ มังสืหนึบค เป็นโอรสพระเจ้าฝรั่งมัง
 คีรีระวา เมื่อพระบิดาสวรรคตแล้ว โคซัน
 ครองราชย์ ณ กรุงรัตนบระองวะ มีพระนามอีก
 พระนามหนึ่งว่า พระเจ้ามณเฑียรทอง

พระราชสาส์น

หนังสือทางราชการของพระเจ้าแผ่นดิน

หยก

หินแก้ว มีทงสีเขียวแก่แลอ่อน ใช้ทำเครื่อง
 ประดับและเครื่องใช้ เป็นของมีราคา

สำหรับ

ชก ทมวก

เครื่องราชบรรณาการ

สิ่งทงส่งไปถวายพระราชา ด้วยความเคารพ หรือ
 ด้วยไมตรี

บังคม

ไหว้เจ้านาย

ล้าม

ผู้แปลคำพูดของฝ่ายหนึ่งให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจ

อาลักษณ์

ผู้หมั่นหนักในการหนังสือ ตำแหน่งอาลักษณ์ มี
 หน้าที่แต่งราชสาส์น ทำหมายประกาศ ฯลฯ

พยุห

กระบวน หมู่ กองทัพ

เสนา

กองทหาร หมู่ ทหาร

ทวน

อาวุธอย่างหนึ่งคล้ายทอกมพิ

สมณะ

พระภิกษุ

ช

นักบวช

พราหมณ์

คนในวรรณะหนึ่งของอินเดีย วัฒนธรรม
คนขาว

รัตนประอังวะ

เป็นเมืองหลวงของพม่า ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของ
กรุงหงสาวดี หรือเรียกเพี้ยนกันว่า อังวะ

ทรงพระคาร์

กิก

ธรรมยุทธ

การต่อสู้กันโดยทางธรรม เช่น แก่งแย่งอาทานหลัก-
ธรรมหรือสร้างพระเจดีย์แข่งกัน

นอระมด

อวัยวะของงูเห็นอรมุกแรก แข็งเหมือน
เขาสัตว์

น้ำดอกไม้มเทศ

น้ำหอมทำจากดอกกุหลาบชนิดหนึ่ง

เตา

หม้อนา

ช่างพลาย

ช่างทอผ้า

ยุทธนาการ

การรบ

พฤตมาตย

อำมาตย์ผู้ใหญ่

ปโรหิต

พราหมณ์ที่ปรึกษาในทางขนบธรรมเนียมประเพณี

ทแกล้ว

ผู้กล้า ทหาร

สมิงพระราม

เป็นนายทหารมอญ ถูกพม่าจับไปและขังไว้

กามะนี

เป็นนายทหารเอกของพระเจ้ากรุงคำฉิง

พระชันษา

อายุ (บ่อมาจาก ชนมพรรษา)

ฎีกา

อธิบายบอกเรื่อง

พันนการ

หงสาวดี

การของจำ

เมืองหลวงของมอญ เกมเมอระสร้างเมืองท
ทรงนมหงส์คหنگเลนนาอู เมอตงเมอแฉว
จงไคซอว่า หงสาวดี

บรรดาศักดิ์

ฐานของขุนนาง ซึ่งไครบพระราชทานเนื่องจาก
ตำแหน่ง

กรมนครบาล

กรมซึ่งมีหน้าที่ปกครองเขตเมืองหลวง

โสมนัส

ความสุขใจ ความปลาบปลื้ม

ปรารมภ์

วิตก ว้าวุ่น ครุ่นคิด

ทองนพคุณ

ทองที่โบราณกำหนด คุณภาพ ทั้ง พก ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

โอชา

มรลัทธิ อร่อย

ระวางนอก

ขนบธรรมเนียมในราชการทั่วไป

ระวางใน

ขนบธรรมเนียมเป็นของพระราช

เฉลยศักดิ์

ไม่ใช่ทางราชการ

ผิด

กระพอขาว หรือสิ่งอื่นที่อยู่ในกระตังหรือภาชนะ
แบน ๆ เพื่อให้ แกลบ รำ หรือผงชอก

บังเหียน

เหล็กสำหรับผูกปากม้า ที่ปลายมีห่วง ๒ ข้าง
สำหรับผูกสายบังเหียน และเชือกขลุ้ม

อาณ

ผงคลี

ศิลปศาสตร์

อย่างน้อย

ตะกรวย

มังกร

พระวิสูตร

พิชัยสงคราม

สะพายแล่ง

กัลปาวสาน

ทัศน

พระเจ้ากรุงตาก

พิทยาธร

เกราะ

ทะเลวง

เพลงโคมเวียน

เพลงฝ่าหมาก

พลับพลา

อมรินทร์

เครื่องรองนงนพหลังสัตว์พาหนะ

ผ่นละเขียก ละของ

วิชาความรู้ต่าง ๆ

เกินซ้ำ ๆ

กรวย

สัตว์ในนิยายจีน รูปคล้ายงู แต่มัน มีเขา

มาน

ตำราว่าด้วยวิชาการเอาชนะในสงคราม

สะพายเฉียงข้าง

ที่สุดของโลก คือเวลาโลกแตกทำลายครั้งหนึ่ง

การเห็น สิ่งทเห็น

พระเจ้าแผ่นดินของประเทศจีน

เทพบุตรพวกหนึ่ง มีฐานะต่ำกว่าเทวดา

เครื่องหุ้มสำหรับป้องกันอันตราย

ทำให้เป็นทาง หรือเป็นช่องทะลุเข้าไป

ชื่อเพลงอาวธำนองหนึ่ง

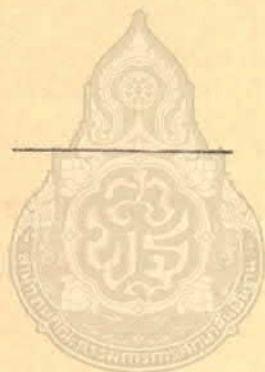
ชื่อเพลงอาวธอกเพลงหนึ่ง

ทบประทับชั่วคราว สำหรับรับรอง พระเจ้าแผ่นดิน

หรือเจ้านาย

พระอินทร

เครื่องอุปโลกนบริโลก อุปโลก คือ ของใช้
 บริโลก คือ ของกิน
 ส่วย ของที่เรียกเก็บจากพนเมือง ตั้งเป็นภาคหลวง
 ตามวิธีเรียกเก็บภาษีอากร ในสมัยโบราณ
 บาทบริจาริกา หญิงที่ปฏิบัติรับใช้พระเจ้าแผ่นดิน
 กระวี นักปราชญ์ในการแต่งบทกลอน(แปลลงมาจากกวี)

กิจกรรม

(เลือกทำตามควรแก่กรณี)

๑. ตอบคำถาม

๑. กองทัพทยกมาเป็นกองทัพของใคร การรบในครั้งนั้นเรียกว่า
เป็นการรบแบบไหน เพราะเหตุใดจึงเรียกเช่นนั้น
๒. ทำไมสมเด็จพระรามาธิบดีเจ้ากรุงศรีอยุธยาจึงต้องยกทัพไปตี
พม่า
๓. รบกันถึงขั้นเสียของสมเด็จพระรามาธิบดีเจ้ากรุงศรีอยุธยา
ประจักษ์ชัดอย่างไร
๔. สมเด็จพระรามาธิบดีเจ้ากรุงศรีอยุธยาทรงเห็นว่า
มีคุณสมบัตินักการรบ
๕. สมเด็จพระรามาธิบดีเจ้ากรุงศรีอยุธยาทรงเห็นว่า
แม่ทัพนั้นดีอย่างไร
๖. พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาเห็นว่าสมเด็จพระรามาธิบดีเจ้ากรุงศรีอยุธยา
อย่างไร

๒. ทบทวนความเข้าใจ

- ก. ให้ขีดเครื่องหมาย ลงหน้าข้อความที่ถูกต้อง

๑. สมเด็จพระรามาธิบดีเป็นนายทหาร ช่าง

ก. มอญ

ข. พม่า

ค. จีน

๒. กามะเป็นนายทหารเอก ช่าง

ก. พม่า

ข. จีน

ค. มอญ

๓. การรบเพลงทวนครจนปรากฏว่า ผู้ชนะ คือ

ก. กามะนี

ข. สมิิงพระวาม

ค. มิ่งมหาราชา

๔. “ทแกล้วทหารทศ ถ้าสาธอกสงครามทาศักจงจะ
รวาค” เป็นคำพูดของ

ก. ไชยเยว

ข. กามะนี

ค. สมิิงพระวาม

๕. “เราเรกตยของกาวทรพย” เป็นคำพูดของ

ก. พระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง

ข. พระเจ้ากรุงธน

ค. มงนันทมิตร

๖. เลขกศัพททางคานขวมอ ซึ่งมีความหมายตรงข้ามกศัพททาง
คานขายมอ โดยนำตัวเลขของทางคานขวมอมาใส่ให้ตรงกบตัวเลข
ทางคานขายมอ

ก. โสมนัส

ข. ข่าน้อย

ค. พันธนาการ

ง. ช้างพลาย

๑. อิศระ

๒. ปรารมภ์

๓. เสนา

๔. ข้างใหญ่

๕. ซาตรี

๖. ซ้างพัง

๓. กิจกรรมทางภาษา

จงอธิบายความหมายของ

ก. หายสองขา อาสาสองใจ

ข. ทองนพคุณซีกหลังหนาคีลากอนจิงระวีวาค

๔. กิจกรรมทางสร้างสรรค์

ให้นักเรียนช่วยกันจัดหา และสะสมภาพ เกี่ยวกับประเทศพม่า ประเทศจีน และมอญ เช่น

- วาดภาพการแต่งกายของชาวพม่า ชาวมอญ และชาวจีน หรือตัดรูปภาพจากหนังสืออนาคตสมัย หรือกระดานดำ
- วาดแผนที่ประเทศพม่า ประเทศจีน และประเทศไทย ว่ามีอาณาเขตติดต่อกันอย่างไร
- วาดภาพเครื่องอาวุธต่างๆ
- เปรียบเทียบลักษณะของทวนและหอก
- วาดภาพมาแต่งเครื่องรบ

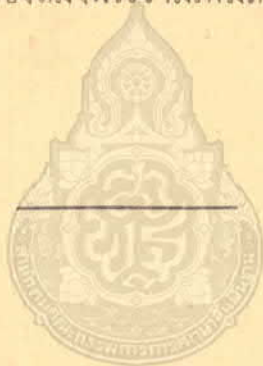
๕. กิจกรรมทางการแสดง

๑. ให้นักเรียนแสดงละครโดยการแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายพม่า และฝ่ายจีน แสดงตอนที่สำคัญๆ ในท้องเรื่อง เพื่อให้นักเรียนจดจำได้ง่ายขึ้น และเกิดความรู้สึกสนุกสนาน

๒. ให้นักเรียนทำท่าทางหรือพูดประกอบศัพท์บางคำ เพื่อให้เข้าใจ
 ยิงชน เช่น

- ยิงคม
- ล้าม
- พนธนาการ
- ผศร่า

๓. จงหาประวัติของสิ่งพระรวมเพิ่มเติมจากหนังสือราชาธิราช.

รายชื่อนหนังสือที่โครงการพัฒนาการศึกษาจัดพิมพ์

พ.ศ. ๒๕๐๕

๑. ปาฐ - สยามอภิชาน
๒. บรรณานุกรม - สิ่งพิมพ์ของกระทรวงศึกษาธิการ
๓. ความเป็นมาของการบริหารการศึกษา
๔. คู่มือการเกษตร
๕. ไทย
๖. หลักปฏิบัติในการเลี้ยงไก่ไข่
๗. หลักการบริหารการศึกษาทั่วไป
๘. หลักภาษาไทย
๙. คู่มือชีววิทยาตามวัย
๑๐. หลักการสอนพลศึกษาเบื้องต้นสำหรับชั้นประถมศึกษา
๑๑. คู่มือการสอนพลศึกษาสำหรับชั้นมัธยม
๑๒. ภูมิศาสตร์กายภาพ
๑๓. คู่มือการใช้และรักษาไม้ดอกไม้ประดับ
๑๔. English for Thai students: Fifth Year of English.
๑๕. บำบัดเป็นพรหมของเร
๑๖. อาหารและโภชนาการ
๑๗. คู่มือการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษา ๕ - สถานศึกษาและวัดสำคัญแห่งชาติ
๑๘. เอกสารโครงการพัฒนาการศึกษา
๑๙. เอกสารเกี่ยวกับการทำงานในต่างประเทศ
๒๐. หนังสือโครงการพัฒนาการศึกษา
๒๑. แบบฝึกหัดอ่าน ของกระทรวงศึกษาธิการ เล่มต้น และ เล่มปลาย
๒๒. แบบเรียนเรขาคณิตกลาง ของกระทรวงศึกษาธิการ
๒๓. แบบเรียนภาษาไทย ของกระทรวงศึกษาธิการ เล่ม ๑, ๒, ๓, ๔ และ ๕
๒๔. ฉันเป็นลูกใคร
๒๕. ช่าง - ปิยา
๒๖. บุญ
๒๗. ลูกแพะของเรา
๒๘. เราสนุกด้วยกัน
๒๙. ไปเที่ยวงาน
๓๐. สิ่งของ
๓๑. ปลาบู่ทอง
๓๒. เจ้าปัญญา
๓๓. แมวกับเต่า
๓๔. หนูดำกับเสื้อลาย
๓๕. พระนามมูฮัมหมัด (ช. ต.)